biblioteca școlarului

VASILE ALECSANDRI

CHIRIȚA ÎN IAȘI SAU DOUĂ FETE Ș-O NENEACĂ

Litera INTERNAȚIONAL

biblioteca școlarului

Vasile
ALECSANDRI

CHIRIŢA ÎN IAŞI
sau
DOUĂ FETE ŞI-O NENEACĂ

Litera
INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

Colecţie iniţiată şi coordonată de Anatol Vidraşcu şi Dan Vidraşcu
Concepţia grafică a colecţiei şi coperta: Vladimir Zmeev
Ilustraţii: Emil Childescu
Coperta: Isai Cârmu

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE:

George Călinescu,
George C. Nicolescu, Valeriu Pâpeanu,
Perpessicius, Dumitru Micu,
Alexandru Piru

Textele au fost reproduse după: Vasile Alecsandri, *Opere*, V şi VI, Teatru. Text ales şi stabilit, note şi comentarii de Georgeta Rădulescu-Dulgheru. Editura Minerva, Bucureşti, 1977 şi, respectiv, 1979; Vasile Alecsandri, *Chiriţa în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă,* Chişinău, Grupul editorial Litera, 1997. Respectându-se în principiu vocabularul şi limbajul scriitorului, s-au operat modificări, în sensul aplicării normelor ortografice în vigoare.

Editura „Litera Internaţional"
O.P. 33; C.P. 63, sector 1, Bucureşti, România
tel./fax (01) 3303502; e-mail: info@litera.ro

Grupul Editorial „Litera"
str. B. P. Hasdeu, mun. Chişinău, MD-2005, Republica Moldova
tel./fax +(3732) 29 29 32, 29 41 10, fax 29 40 61;
e-mail: manager@litera-publishing.com

Prezenta ediţie a apărut în anul 2001 în versiune tipărită şi electronică la editura „Litera Internaţional" şi Grupul Editorial „Litera".

Editori: *Anatol şi Dan Vidraşcu*
Redactor: *Tudor Palladi*
Tehnoredactare: *Cristina Rusu*

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic din Chişinău
Comanda nr. 11224

CZU 821.135.1-22
A 36

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Alecsandri Vasile
Chiriţa în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă/Vasile Alecsandri. — Bucureşti, Ch.: Litera, 2001 (Combinatul poligrafic). — 272 p. — (Bibl. şcolarului; nr. 207).
ISBN 9975-74-070-7
ISBN 973-8358-06-X
821.135.1-22

ISBN 9975-74-070-7
ISBN 973-8358-06-X

CUPRINS

CUPRINS

TABEL CRONOLOGIC

1821 Iulie 21 *S-a născut, conform opiniei majorităţii cercetătorilor, cel de-al doilea copil, Vasile, al medelnicerului Vasile Alecsandri şi al Elenei, născută Cozoni, în oraşul Bacău. Curând familia viitorului scriitor se mută la Iaşi.*
(Conform altor surse, Alecsandri s-ar fi născut în 1819 sau chiar în 1818.)

1827 Vasile Alecsandri ia primele lecţii de la dascălul maramureşean Gherman Vida, profesor la Seminarul de la Socola.

1828—1834 Viitorul scriitor îşi continuă învăţătura în pensionul lui Victor Cuénim, deschis în 1828 la Iaşi. Verile şi le petrece la Mirceşti, unde tatăl său cumpărase moşia.

1834—1839 Împreună cu alţi fii de boieri, Vasile Alecsandri îşi face studiile la Paris. După trecerea bacalaureatului literar se pregăteşte să intre la medicină, dar abandonează. Urmează cursurile facultăţii de drept, însă după câteva luni renunţă. Tatăl său l-ar fi vrut inginer, dar tânărului Alecsandri îi lipsea bacalaureatul în ştiinţe, pe care nu-l poate obţine. Se dedică literaturii, scriind primele versuri în limba franceză, între care poemul Zunarilla.

1839 În drum spre Patrie Vasile Alecsandri întreprinde o lungă călătorie prin Italia. Vizitează Florenţa, Roma, Padova, Veneţia, Triest. Din această călătorie culege impresii necesare scrierii primelor opere în limba română Buchetiera de la Florenţa *şi* Muntele de foc.

1840 În revista "Dacia literară" (nr. 3, mai—iunie) este publicată nuvela Buchetiera de la Florenţa. Este numit, împreună cu C. Negruzzi şi M. Kogălniceanu, director al teatrului din Iaşi. Pentru nevoile scenei scrie vodevilul Farmazonul din Hârlău, *care se joacă la 18 noiembrie.*

1841 Pe scena teatrului ieşean se joacă piesa lui Vasile Alecsandri Modista şi cinovnicul.

1842 V. Alecsandri călătoreşte prin munţii Moldovei, fapt care i-a prilejuit

"descoperirea tezaurului poeziei populare". Sub influenţa acestora Vasile Alecsandri scrie primele sale poezii româneşti — Doinele.

1843—1844 Vasile Alecsandri întreprinde lungi excursii prin munţii şi prin satele Moldovei, culegând folclor. Din această perioadă datează nuvela O primblare la munţi.

1844 La 18 ianuarie are loc premiera piesei Iorgu de la Sadagura, *primită de public cu deosebită căldură. Împreună cu Mihail Kogălniceanu şi Ion Ghica, scriitorul se află în fruntea revistei "Propăşirea". Aici sunt publicate o parte a doinelor sale, nuvelele* O primblare la munţi *şi* Istoria unui galbăn.

Aflat pentru cură la Borsec, Vasile Alecsandri scrie nuvela Borsec. *Dă la iveală "fiziologia"* Iaşii în 1844.

1845 Face cunoştinţă cu Nicolae Bălcescu şi cu alţi tineri munteni la moşia Mânjina a lui Costache Negri. Tot acum vizitează Bucureştii. Este epoca în care creşte afecţiunea sa pentru Elena Negri, căreia îi dedică o seamă de poeme (8 Mart ş.a.).

1846—1847 Vasile Alecsandri o însoţeşte pe Elena Negri în străinătate, pentru îngrijirea sănătăţii. Italia, Austria, Germania, Franţa, apoi din nou Italia îi prilejuiesc impresii profunde. Însă boala Elenei se agravează, iubita poetului stingându-se pe vapor la întoarcere în Patrie. În vară se află la odihnă la Balta Albă. Impresiile din această localitate şi-au găsit expresia în nuvela Balta Albă.

1847 Scrie piesa Piatra din casă.

1848 Martie *Începe mişcarea revoluţionară din capitala Moldovei. Alecsandri scrie* Deşteptarea României *şi redactează împreună cu alţi patrioţi petiţia cuprinzând revendicările ce trebuiau aduse la cunoştinţa domnitorului Mihail Sturza. După înăbuşirea mişcării se refugiază în munţi, apoi trece la Braşov. Evocarea acestor întâmplări o face în fragmentul de proză* Un episod din anul 1848.

1849 Vasile Alecsandri redactează studiul Românii şi poezia lor, *sub forma unei scrisori către A. Hurmuzachi, studiul fiind publicat în revista "Bucovina".*

1850 Aprilie 9 *Are loc reprezentaţia piesei* Chiriţa în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă.

1851 La întoarcerea din Paris şi Londra, cu vaporul pe Dunăre, vasul e pe punctul de a se scufunda. Întâmplarea e povestită în episodul Înecarea vaporului Seceni pe Dunăre, *destinat să apară în primul*

număr al proiectatei reviste "România literară". Episodul este mai târziu încadrat în naraţiunea dramatizată Un salon din Iaşi.
August 5 *Este reprezentată cu mare succes* Chiriţa în Iaşi.

1852 Aprilie *Apare la Iaşi prima fasciculă din colecţia de opere folclorice:* Poezii poporale. Balade (cântece bătrâneşti) adunate şi îndreptate de V. Alecsandri.
Octombrie *Vasile Alecsandri scoate prima culegere din teatrul său,* Repertoriu dramatic. *Este reprezentată piesa* Chiriţa în provincie.

1853 *La Paris, unde se găsea încă din toamna precedentă, Vasile Alecsandri publică primul volum de poezii originale,* Doine şi lăcrimioare, *dispuse în trei cicluri:* Doine, Lăcrimioare, Suvenire.
La Iaşi îi apare cea de-a doua fasciculă a Poeziilor poporale.
Vasile Alecsandri întreprinde o lungă călătorie în sudul Franţei, în Spania şi în nordul Africii. Relatarea parţială a acestei călătorii se cuprinde în "ziarul de călătorie" Călătorie în Africa. *Scriitorul intercalează în cursul relatării diverse episoade narative, ca* Cel întâi pas în lume *(publicat iniţial în 1841 în "Albina românească" sub titlul* Pierderea iluziilor) *şi* Suvenire din Italia. Monte di fo, *publicat tot acolo, în 1843.*

1854 *Moare tatăl scriitorului. Preluându-şi moştenirea, Alecsandri eliberează ţiganii robi de pe moşiile sale.*

1855 *Apare, sub conducerea poetului, revista "România literară", în care vede lumina tiparului poezia* Anul 1855. *Tot aici apar fragmente din* Călătorie în Africa *şi nuvela* Balta Albă.

1856 *Are loc congresul de pace de la Paris, decisiv pentru viitorul politic al Principatelor, care aspirau la unire. Alecsandri se dedică integral cauzei luptei pentru Unire.*
În "Steaua Dunării", ziar condus de Mihail Kogălniceanu, apare la 9 iunie Hora Unirii.

1857 *Vede lumina tiparului culegerea de proză* Salba literară, *conţinând povestiri, impresii de călătorie şi câteva scrieri dramatice.*
În ziarul "Concordia" din Bucureşti apare poezia Moldova *în 1857.*

1859 *După alegerea ca domnitor a lui Cuza, scriitorul pleacă într-o lungă misiune diplomatică la Paris, Londra şi Torino, pentru a obţine recunoaşterea dublei alegeri a lui Cuza. La Paris îi vizitează pe Lamartine şi pe Mérimée şi caută să câştige bunăvoinţa ambasadorului Rusiei, contele Kisseleff, fostul guvernator al Principatelor între 1829 şi 1834.*

1860 Abandonează activitatea politică şi se retrage la Mirceşti, în mijlocul familiei, unde se dedică scrisului, compunând piese de teatru, printre care Rusaliile*, şi câteva cântecéle comice.*

1861 Îndeplineşte o nouă misiune diplomatică, încredinţată de Cuza. În vederea recunoaşterii Unirii de către puterile europene, Alecsandri vizitează Parisul, Torino, Milano, iar un timp girează afacerile agenţiei diplomatice de la Paris, în locul fratelui său.
Reîntors la Mirceşti, scrie piese şi cântecéle comice.

1863 La Iaşi apare ediţia a doua a volumului Doine şi lăcrimioare *cu ciclul* Mărgăritărele.
Apare partea a doua a Repertoriului dramatic*, cuprinzând ultimele piese ale scriitorului.*

1866 Apare într-un volum întreaga colecţie a Poeziilor populare.
E numit membru al Societăţii literare române pentru cultura limbii, care în 1879 avea să devină Academia Română.

1868 Publică, în "Convorbiri literare", primele pasteluri: Sfârşit de toamnă, Iarna, Gerul *etc.*

1871 Îşi dă demisia din Societatea literară română, după ce aceasta hotărâse să adopte principiul etimologic în scriere şi să publice dicţionarul lui Laurian şi Massim.

1872 Apare studiul Introducere la scrierile lui Constantin Negruzzi, *mai întâi în "Convorbiri", apoi ca prefaţă la volumul de scrieri ale lui Negruzzi scos de Editura Socec.*
Scrie poemul Dumbrava Roşie, *pe care îl citeşte la o şedinţă a "Junimii".*

1874 Apare piesa Boieri şi ciocoi, fiind reprezentată pe scena teatrului ieşean.

1875 Văd lumina tiparului, la Socec, primele patru volume din seria Operelor complete, *cu o prefaţă a autorului. Ele cuprind creaţia dramatică.*
În acelaşi an apar următoarele trei volume, cuprinzând creaţia poetică.

1876 Este publicat volumul al optulea al Operelor complete: Proza.

1877 Mai 9 *Proclamarea independenţei ţării în parlament. La aflarea veştii Alecsandri scrie poezia* Balcanul şi Carpatul, *cu care inaugurează ciclul* Ostaşii noştri.

1878 Apare volumul Ostaşii noştri.

1878—1879 Vasile Alecsandri se dedică lucrului la drama istorică Des-

pot-Vodă. *În mai 1879 citeşte piesa la o şedinţă a "Junimii" bucureştene. Are loc reprezentaţia piesei la Teatrul Naţional din Bucureşti. Este invitat să-şi reia locul la Academie şi să participe la lucrările anuale, fiind ales în comisia pentru modificarea ortografiei.*

1880 *Apare cel de al nouălea volum din seria* Operelor complete, *cuprinzând* Legende nouă *şi* Ostaşii noştri.
Vasile Alecsandri plăsmuieşte nuvela Vasile Porojan, *sub forma unei epistole către Ion Ghica. Scrie feeria* Sânziana şi Pepelea. *În "Albumul macedoromân" al lui V. A. Urechiă apare "istorioara de început de amor" Margarita, scrisă cu zece ani mai înainte, dar relatând un episod de tinereţe, localizat în timp prin 1850—1852.*

1881 *I se decernează Marele premiu "Năsturel-Herăscu" al Academiei Române pentru drama* Despot-Vodă *şi poeziile din ultimul volum de* Opere complete.

1883 *Într-o şedinţă a "Junimii" şi la Academie Alecsandri citeşte noua sa piesă* Fântâna Blanduziei.

1884 Fântâna Blanduziei *este reprezentată, cu mare succes, la Teatrul Naţional. Scrie piesa* Ovidiu.

1885 *Este numit ministru plenipotenţiar al României la Paris, post pe care îl deţine până la moarte.*

1886 *Realizează o nouă versiune a piesei* Ovidiu.

1888 *Scrie* Plugul blestemat. *Se ivesc primele semne ale bolii care avea să-l răpună.*

1890 August 22 *Vasile Alecsandri se stinge din viaţă la Mirceşti. Este înmormântat la 26 august în grădina casei, dăruită în 1914 Academiei, de către soţia poetului. Deasupra mormântului a fost ridicat un mausoleu din iniţiativa Academiei, în 1928. Întreg ansamblul a devenit muzeu memorial.*

CUPRINS

CHIRIŢA ÎN IAŞI
sau
DOUĂ FETE Ş-O NENEACĂ

COMEDIE CU CÂNTECE, ÎN 3 ACTE

PERSONAJELE:

Cucoana CHIRIŢA
GRIGORI BÂRZOI, şoţul eí
ARISTIŢA, CALIPSIŢA } fetele lor
PUNGESCU, coţcar bucureştean
BONDICI, coţcar íeşean
GULIŢĂ, copílul Chíríţeí
Văduva AFIN
LULUŢA, copíla eí
Sărdarul CUCULEŢ, dírector de agíe
UN FECIOR BOIERESC
IOANA ţíganca
UN SLUJITOR DE BARIERĂ
UN SURUGIU
UN NEAMŢ CU ORGĂ
POFTIŢI LA BAL, SLUGI, SURUGII, CAI DE POŞTĂ

Reprezentată la Teatrul Naţional din Iaşi, în beneficiul artiştilor români, la 1850.

ACTUL I

Teatrul reprezíntă ulíţa Păcurarií plínă de omăt; în stânga, în fund, se vede baríera închísă. La rídícarea cortíneí se aud chíote şí pocnete surugíeştí. Baríera se rídícă şí încep a trece în fund vro 16 caí de poştă, care trag o trăsură veche pusă pe tălpí de saníe. Caíí íntră în culísele dín dreapta, dar trăsura rămâne troíenítă în míjlocul sceneí. În coada trăsurií sunt anínate o mulţíme de sípete şi de cutíí, íar pe deasupra lor şade o ţígancă învelítă într-o cergă strenţeroasă; ea ţíne în mână o cutíe cu bonete. Pe capră stă un fecíor boíeresc, ţínând altă cutíe. Înăuntru se află cucoana Chíríţa, Arístíţa, Calípsíţa şi Gulíţă Bârzoí. Începe a însera şí a nínge.

SCENA I

CHIRIŢA, ARISTIŢA, CALIPSIŢA, GULIŢĂ, ŢIGANCA, FECIORUL, SLUJITORUL DE BARIERĂ, UN SURUGIU

SLUJITORUL *(alergând după trăsură, zice ţigancei din coadă)*: Cíne zící că-í în trăsură?...

ŢIGANCA: Cucoana Chíríţa.

SLUJITORUL: Cum?... Críţa?

ŢIGANCA: Chíríţa... surdule.

SLUJITORUL: Chíríţa Surdulea?... Da cască-ţí plíscul maí tare... cíoară, şí cârâíe maí dezgheţat... Ce cucoană-í în trăsură?

ŢIGANCA: Du-te pârlíí! că doar n-am să-ţí toc la ureche până mâíne.

SLUJITORUL: De!... Baragladínă, te-aí píchírísít?

ŢIGANCA: Baragladínă eştí tu, guleratule!

SLUJITORUL: Ian vezí moachía, că s-o fudulít... *(Azvârle în ţigancă cu omăt.)* Hâşí, cârâítoare!

ŢIGANCA: Şezí bíníşor, blestematule, că te ía dracu.

SLUJITORUL: Hâşí, cíocănítoare!...

ŢIGANCA: Bată-te pârdalnícu să te bată!... şezí bíníşor.

SLUJITORUL: Hâşí, duh de baltă...

CHIRIŢA *(scoţând capul şi primind omătul în obraz)*: Ce este? ce-aţí păţít... carnacsî! că era să mă chíorască!... Cíne-azvârle cu bulgărí?... *(Către ţigancă:)* Ce te-o apucat, mă rog, coţofano, de cârâí ca cíoara-n par?... Ie sama la lucrurí bíne, şí tací dín plísc. *(Întorcându-se către fecior.)* Şí tu, mojícule, ce staí în capră ca un degerat şí nu zící surugíílor să meargă?... Vaí, bată-vă crucea, mangosíţílor, c-o să-mí faceţí zíle frípte!...

SLUJITORUL *(la oblon)*. Cucoană...

CHIRIŢA: Ce-í?

SLUJITORUL: Cum îí numele d-tale?

CHIRIŢA: Cum mí l-o dat nânaşu... Lípseştí de-acole.

SLUJITORUL: Aşa ştíu şí eu... d-apoí vezí, cucoană, că trebuíe să te trecem la catastíful baríereí.

CHIRIŢA: Să mă trecí la catastíf pe míne?... da ce sunt eu, să mă trecí la ízvod?... Auzí vorbă!... Măí! că obrazníci maí sunt guleraţíí íştí cu săbíuţe...

Lípseştí, mojíce!
Lípseştí de-aíce,
Că-ţí sar în păr
Şí te bat măr.
Auzí dârzíe! blăstămăţíe!
Obrăznícíe
Şí mojícíe!
În catastífurí el să mă scríe;
Să-mí facă míe
Catagrafíe,
Parcă aş fí marfă de băcălíe,

Braşovenie
Sau lipscănie!

TOŢI

Lipseşti, mojice!
Lipseşti de-aice,
Că-ţi sar în păr
Şi te bat măr.

SLUJITORUL *(astupându-şi urechile)*: Ho, ţară!... că doar n-am urechi de săftian... Cucoană, avem poruncă să nu lăsăm pe nime-n târg, pân-a nu-l întreba de nume.

CHIRIŢA: Ei! c-or să-mi scoată sufletu!... Du-te de scrie c-o venit în Iaşi: cucoana Chiriţa a banului Grigori Bârzoi, de la Bârzoieni, cu Aristiţa, Calipsiţa şi Guliţă, copiii lor.

SLUJITORUL *(în parte)*: Mă!... ce pomelnic *(Tare.)* Cum ziseşi, cucoană?

CHIRIŢA: Iaca surdu!... *(Repede.)* Chiriţa, Aristiţa, Calipsiţa şi Guliţă Bârzoi ot Bârzoieni. *(La surugiu.)* Mânaţi, măi, şi luaţi seama la covăţele. (*În parte.*) Aice-n capitală eşti tot cu zilele-n mână.

SLUJITORUL (*în parte*): Criţa, Răstiţa, Lăpşiţa şi Gurluiţă Brânzoi!... da... a dracului nume!... parcă se bat babele-n gură... Mă duc să-i torn în catastif. (*Merge spre barieră.*) Gurluiţă, Lăpşiţa... Criţa... (*Iese.*)

CHIRIŢA (*la surugii*): Pornit-aţi, jărpanilor?

SURUGIUL (*îndemnând caii*): Hi, hi, hi, hi, copii... nu mă lăsaţi... Hi, hi, tătucă... Hi, hi, mânca-v-ar lupii. (*Pocneşte.*) Hi, Iudă... Hi, jupitule. Iaca, mă! c-or să mă lase-n troian... Hi, hi, da hi... lua-v-ar dalacu... prohodi-v-ar cioarele!...

CHIRIŢA (*scoţând capul repede*): Tacă-vă gura, beţivilor, că vă aud copilele.

SURUGIUL: Ian lasă-ne, cucoană hăi... nu ne mai necăji, că destul necaz avem noi cu rădvanul ista, ardă-l focu!...

CHIRIŢA: Ba să te ardă pe tine focul... auzi?... rădvan!... trăsura mea de nuntă, nouă-nouşoară!... de abia din vremea bejăniei!... Hai, mânaţi şi nu mai faceţi vorbă.

SURUGIUL: Hí, hí... odată, copíí, cu toţíí... Hí! lăsa-v-aţí oasele cíoarelor şí píelea vameşuluí... Ha, ho, ha, ho, tbrr... degeaba!... de acum ne-am troíenít...

CHIRIŢA: Ne-am troíenít?... Iaca! na, şí alta acum... chíar colac peste pupăză! (*Feciorului.*) Ce staí ca un butuc în capră, mangosítule... coboară de-agíută la trăsură... Ian vezí-l, mă rog, parcă-í un boíerí!... nu-í bun nící de-o treabă...

FECIORUL (*leneş*): Dacă-í chíar în zadar... nu ne scoate de-aící nící dracu...

CHIRIŢA: Sărmane, sărmane... ţí-oí arăta eu acuşí pe dracu, somnorosule... dă... dă!...

FECIORUL (*scoborându-se*): Somnoros, da! şí eu n-am închís ochíí de două nopţí!

CHIRIŢA (*sărind din trăsură*): Ian auzí-l că şí răspunde!... *(Lunecând.)* Carnacsî! că era să-mí rup şălele *(Împingând feciorul.)* Ia, colo... colo la răzor, tontule... pune umăru de-mpínge, că eştí coşcoge... *(La surugiu.)* Haí, măí, opíntíţí vârtos.

SURUGIUL: Hí, hí, zvânta-v-ar vântu şí v-aş vínde păstrama!

CHIRIŢA: Tacă-vă gura, blăstămaţílor! că vă aud copílele! *(La fete.)* Astupaţí-vă urechíle! *(În parte.)* Îí un păcat cu níşte ghíorlaní. *(La ţigancă.)* Da tu, cheramo, ce staí acolo parcă cloceştí ouă... de-te gíos să se maí uşureze trăsura.

ŢIGANCA: Cuconíţă, nu mă pot scoborî făr' de scară.

CHIRIŢA: Scară?... ţí-oí da eu la scară, coţofană... deschíde-ţí arípíle şí saí la pământ... da doar mí-í stríca cutía... c-atâta-ţí trebuíe.

ŢIGANCA *(sărind)*: Valeu!... că mí-am scrântít pícíorul! valeu! *(Sărind, scapă cutia, care se strică.)*

CHIRIŢA: Tronc! parcă-nadíns í-am zís să mí-o stríce!... Of! săracan de míne! că-mí víne să ţíp şí să íeu câmpíí!... Mult oí să maí stau în drum? *(Aleargă la oblon şi lunecă.)* Carnacsî! că mí-o plesnít şíreturíle de la rochíe!... Arístíţo, Calípsíţo, daţí-vă gíos şí voí, doar ne-om dístroíení maí degrabă... ía aşa... frumos... încet, să nu lunecaţí.

(Aristiţa şi Calipsiţa se cobor, Guliţă vrea şi el să iasă, dar Chiriţa îl opreşte.)

GULIŢĂ *(cepeleag şi alintat)*: Să mă cobor şí eu cu ţâţacele?

CHIRIŢA: Ba nu, Gulíţa mameí... nu, drăguţă; mata şezí în trăsură ca să nu răceştí.

GULIŢĂ: E!... neneacă, vreau să mă cobor... na...

CHIRIŢA: Ba nu, suflete... dacă mă íubeştí... şezí mătăluţă locului, puíule, şí te în văleşte cu contăşu băbacăí.

GULIŢĂ: Eí, m-am săturat de contăş; vreau să mă dau pe gheaţă...

CHIRIŢA: Ba... să nu fací poznă, Gulíţa neneacăí, c-apoí s-a mânía neneaca şí nu ţí-a maí cumpăra mínavet... ştíí mata... mínavetu care ţí l-am făgăduít...

GULIŢĂ: Aşa! de treí aní de când mă porţí cu făgăduínţa...

CHIRIŢA *(sărutându-l)*: Gulíţa mameí!... că nostím eştí... nu fíí de díochí... *(Închide oblonul şi zice surugiilor:)* Haí, flăcăí, de-acum, că vă făgăduíesc bacşíş bun... câte un fífíríg de om... *(Căutând în culise.)* Iaca poznă! da unde-s surugííí?

FECIORUL: Or fí fugít!... cíne ştíe?... La vro crâşmă poate... *(În parte.)* Heí, că nu-s şí eu cu dânşíí!

CHIRIŢA: O fugít şí m-o lăsat lată în míjlocul drumuluí!... bre! c-o să mă lovească ceva! *(Furioasă.)* Eí, apoí să nu te-apuce şăptezecí de năbădăící?... *Kirie eleison! (Vine iute în faţa publicului.)* Mă rog, cíne ţíne poştele?... cíne-í otcupcícul ghípcanílor?... să deíe ochí cu míne, dacă-l ţíne curăua... să-í zíc două vorbe... da vorbe!... să le pomenească cât o trăí... ştíí?... cole... *engolpion* de anul nou 1844.

I

Ian să-ţí spun, otcupcíc dragă,
Vel otcupcíc de ghípcaní!
Toţí motaníí, fără şagă,
Nu-ţí plătesc nící chíar doí baní!

Of! mărí frate,
De aí păcate
Cu caí de poştă să te porneştí;
De multă cíudă,
De multă trudă,
Te símţí, cu poşta, că-mbătrâneştí!
Ba nu-s propele,
Nící căpíţele;
Ba ştreangu-í putred de ars în foc!
Hí, plíosca, trosca,
Hí, trosca, plíosca!...
Sluga-n prícínă... eştí tot pe loc!

II

Drept să-ţí spun, otcupcíc dragă,
Vel otcupcíc de ghípcaní!
Toţí motaníí, fără şagă,
Nu-ţí plătesc nící chíar doí baní!
Căcí dacă pleacă,
Colbul te-neacă;
Glodu-ţí lípeşte benghíurí pe nas;
Bícíul pocneşte
De te-asurzeşte,
Şí caíí poşteí alerg... la pas!
Ba stau la dealurí;
Te dau de malurí;
Îţí sfarmă trupul de nu maí poţí!
Şí de nu-ţí pasă,
Ajungí acasă
C-un ochí, c-o mână, şí cu treí roţí!

CHIRIŢA (*alergând în fund*): Poftím poşte!... dacă nu merg caíí, fug surugííí!... Da unde s-o înfundat blăstămaţíí? (*Intră în culisa din dreapta, din fund.*) Vaí! că buní-s de spânzurat în íarmaroc!... Auzí!... carnacsî, că lunecuşu-í!... Valeu!... (*Se aude căzând pe gheaţă.*)

ARISTIŢA
CALIPSIŢA } Vaí de míne! a căzut neneaca pe gheaţă!...

(*Aleargă amândouă după Chiriţa şi se aud picând şi ţipând în culise: "Valeu!... Valeu!..."*)

FECIORUL (*căutând în dreapta*): Haíta... buf... na, c-o căzut şí duducíle... Ha, ha, ha... una peste alta...

(*În vremea aceasta Guliţă se coboară furiş din trăsură şi începe a se da pe gheaţă.*)

GULIŢĂ: Uţa... a... a... Bíne-í de dat de-a săníuşul... Uţa... a... a... Neneaca s-a dus... bíne-mí pare!

ŢIGANCA (*ghemuită în cergă lângă coada trăsurii*): Da astâmpără-te, cuconaşule, că-í cădea jos şí ţí-í sparge capu.

GULIŢĂ: Tací, coţofană... nu cârâí.

ŢIGANCA: Haíde, haí, că te-a vedea ea cucoana acuşí.

GULIŢĂ: Tací, îţí zíc, c-apoí ştíí... (*Către fecior.*) Măí, fecíor boíeresc, vín' de te dă pe gheaţă cu míne.

FECIORUL: Ce să fac?... că doar n-am zece capete de strícat...

GULIŢĂ (*mânios*): D-apoí dacă-ţí poruncesc eu?... nu vreí?... Eí las' măí bade, că te-oí drege eu.

FECIORUL (*în parte*): Ba-í drege tu pe cíne-aí maí dres, sfríjítule.

GULIŢĂ: Uţa... a... las' că te-oí spune eu şí bunícăí, şí mătuşícăí, şí băbacăí, şí neneacăí... Uţa... a... (*Se aude dincolo de barieră un sunet de zurgălăi şi un glas de jidov strigând: "Vio, vio."*)

SCENA II

FECIORUL (lângă oblon),
ŢIGANCA (lângă coada trăsurii),
GULIŢĂ (dându-se de-a săniuşul pe dinaintea ei),
BONDICI, PUNGESCU, un neamţ cu orgă şi slujitorul

BONDICI (*la barieră*): Mă! cel cu trăsura... fă înaínte... Ce-aí închís şoseaua?

FECIORUL (*căutând în stânga*): Dec! cum oí să fac înaínte, dacă ne-am troíenít?

BONDICI: Ce-mí pasă míe?... dă-te-n lăturí că n-am să şez aící toată noaptea pentru hatârul tău.

FECIORUL: Măí omule, da n-auzí că ne-am troíenít?

PUNGESCU (*asemene la barieră*): Înhamă-te pe tíne şí trage zdreavăn pănă ce-í íeşí dín zăpadă.

FECIORUL: Ba-ţí pune pofta-n cuí.

PUNGESCU: Haít! o păţírăm de la roate... Eí, ce facem acum?

BONDICI: Haí să lăsăm harabagíul şí să ne suím într-o saníe de bírjă.

PUNGESCU: Fíe ş-aşa... haít... vínă şí tu, neamţule, cu noí.

NEAMŢUL: *No gut... maine heren.*

(Bondici, Pungescu şi Neamţul cu orgă intră pe la barieră. Slujitorul îi opreşte.)

SLUJITORUL: Cum îí numele d-voastră, domnílor?

BONDICI: D-luí îí spătarul Haţmaţuchí, şí eu aga Crastaveţovící: amândoí cu şezutul şí cu avutul în Focşaní... Cât pentru d-luí Neamţul, îí vestítul *baron fon Şonţberg*, care víne de la Podul-Iloaíeí ca să deíe concerturí ínstrumentale în folosul său. Drept care avem cínste a ne închína d-tale cu tot respectul, noí, sus-pomeníţíí şí jos-íscălíţíí: spătarul Haţmaţuchí, í aga Crastaveţovící, í *baron fon Şoacăţenberg*. (*Se închină şi*

vine în faţa scenei.) Zí cruce-ajută şí dă înaínte la catastíh dacă poţí, cenuşerule.

(Slujitorul rămâne încremenit şi şuieră de mirare. Neamţul începe a cânta din orgă şi se trage în fund lângă trăsură, Bondici şi Pungescu vin în faţa scenei.)

PUNGESCU: Ha, ha, ha!... repede mí-l luaşí pe bíetul dorobanţ, nene...

BONDICI: Nume vroía? nume í-am dat. Să se sature.

GULIŢĂ: Îra!... Iaca un mínavet de canarí, cum vreau eu. (*Aleargă lângă neamţ, împreună cu feciorul şi cu ţiganca.*)

BONDICI: Iaca neamţul draculuí!... nící n-a apucat a íntra în Iaşí şí a şí început a rupe urechíle íeşenílor. Nu-í destul că ne-a asurzít pe noí în harabaua cea jídovească, de la Roman, şí tot drumul!... Ia să vezí cum o să-mí gologănească sínpatríoţíí!... Păcat numaí că n-are vro momíţă sau vrun urs, că s-ar face stup de baní.

PUNGESCU: Ce spuí, vere?... care vrea să zícă... dobítoacele ací în Iaşí?...

BONDICI: Haí, haí!...

PUNGESCU: Apoí dar... ne-am sfínţítără noí doí?...

BONDICI: *Niboisa,* frícosule... nu mí te da, păcătosule... dar, ía lasă vorba asta... să vením la treaba noastră. Am scăpat dín Focşaní cum am putut... cu nepus în masă... că de punea mâna íspravnícul pe noí, ne trântea poate la gros...

PUNGESCU: Vreí să zící la puşcăríe.

BONDICI: Şí asta dín prícína ta; dacă eştí prost şí laşí să te príndă la cărţí cu mâţa-n sac?...

PUNGESCU: Ce písícă-n sac, neneo? vína mea-í dacă s-a găsítără alt cartofor maí ţeapăn decât míne şí m-a zărítără când am tras pă ríga de desubtul cărţílor?

BONDICI: În sfârşít, ce-a fost s-a trecut... am scăpat de-acolo; acum ne rămâne să ne păzím aící vro câtăva vreme, păn'ce s-o face lucru muşama... De aceea trebuíe maí întâí să ne prefacem numele; să le maí lungím. Tu te-í chema de azí înaínte Pungescovící şí eu Bondícescu.

PUNGESCU: Eí ş-apoí!... despre traí cum a s-o ducem?... că numaí cu *escu* şu cu *ovici*, tot covrígí, tot spanac.

BONDICI: Despre traí?... helbet!... feţí logofeţí de soíul nostru, cu meseria stosuluí şí a banculuí, nu píer în Iaşí.

PUNGESCU: Se poate, neníşorule... dar maí bíne m-aş închíorchíoşa eu în Bucureştí.

BONDICI: Pentru ce, neícă?

PUNGESCU: Pentru ce?...

De-aí umbla întreaga lume;
De-aí călca pe rând anume:
Ţara englezească,
Ţara franţuzească,
Ţara spaníolească,
Nemţească, leşască,
Italíenească,
Păn' şí cea grecească,
N-aí găsí chíar într-o míe
Aşa târg vestít să fíe,
Pentru boscăríe,
Pentru stosăríe,
Pentru coţcăríe,
Matrapazlăríe,
Şí ruşfetăríe
Şí potlogăríe!

BONDICI: Nu zíc ba, neículíţă, dar apoí şí târgul nostru... când aí ştí. (*Caută împrejur.*)

PUNGESCU: Spune, că nu ne aude níme.

BONDICI: Iaşul nostru-í chíar de gemene cu Bucureştíul vostru.

PUNGESCU (*cu bucurie*): Aoleo!

BONDICI: Ce-ţí spun eu.

PUNGESCU: Care vrea să zícă... de-om lua treaba de la mertepea ş-ací, am înfundatără pă dracu?

BONDICI: Ba încă şí pe tată-său... c-apoí vezí tu,

neículíţă... víaţa-í un stos de la început păn′ la sfârşít, şí lumea o masă de cărţí. Tot meşteşugul îí să pontaríseştí la vreme şí să găseştí ruteua noroculuí, ca să fací roí...

PUNGESCU: Prea bíne... dar dacă aí goană dă fante?

BONDICI: Furí o carte, ş-aşa îţí dregí bosuíocul.

BONDICI

Neneo, mă crede, víaţa-í un stos;
Lumea o masă cu postav verde.
Tot meşteşugu-í de-a juca gros;
De-a punta bíne şí... de-a nu píerde!

PUNGESCU: Eí, apoí halal de míne.

BONDICI

Halal de tíne dacă veí ştí
Să-ţí spoíeştí bíne fruntea, obrazu,
Şí, fără frícă de-a te roşí,
Să fací transporturí... cu címsteamazu!

(*Împreună.*)

de tíne veí
Halal dacă ştí
de míne voí
ş.c.l. ş.c.l.

SCENA III

Cei dinainte, CHIRIŢA, ARISTIŢA, CALIPSIŢA

CHIRIŢA: Of!... îmí vín ísterícale greceştí!... am alergat pín TOATE crâşmele, şí surugííí... tufă... Of! cíne mí-o zís să mă pornesc eu de la Bârzoíení?...

ARISTIŢA: Neneacă... nu te tulbura, că íar te-a durea rastul.

CHIRIŢA: Cum să nu mă tulbur, Arístíţo dragă... dacă m-o

lăsat în míjlocul drumuluí, cu căţel... cu... Ce-o să facem acum?...

BONDICI (*în parte*): O neneacă cu două fete... (*Încet, lui Pungescu.*) Aţíne-te, muntene, c-aící-í pe treabă...

PUNGESCU (*scoţând repede o pereche de cărţi, taie repede un stos*): Pă trebulíţă?... harecí!... stos!...

CHIRIŢA (*cu deznădăjduire*): Şí nící un bărbat... níme ca să ne víe într-agíutor... Îmí víne să mă trântesc la pământ, ca jídaníí.

BONDICI: Un bărbat!... íată-mă-s... poruncă. (*Înaintează spre Chiriţa.*)

CHIRIŢA: Ce-mí văzură urechíle şí ce-mí auzíră ochíí!... Slavă ţíe, Doamne, că íată în sfârşít un creştín!...

PUNGESCU: Doí hrístíaní, cocoană... că sunt şí eu p-acílea.

CHIRIŢA: Foarte vă mulţămesc... dar, mă rog, să mă ferícesc cu numele dumílorvoastră...

BONDICI: D-luí, príetenul meu, este spătarul Pungescovící.

PUNGESCU: Şí d-un aga Bondícescu, al meu amíc...

CHIRIŢA (*în parte*): Un spătar ş-un agă! (*Încet şi repede, fetelor.*) Ţíneţí-vă maí drept şí zâmbíţí nurlíu.

BONDICI: Dar, mă rog, cucoană, să ne norocím şí noí...

CHIRIŢA: Eu sunt cucoana Chíríţa a banuluí Grígorí...

BONDICI: Şí duducíle?...

CHIRIŢA: Bârzoí...

BONDICI: A! Bârzoí?... şí duducíle?...

CHIRIŢA: Ot Bârzoíení... (*Se închină.*)

BONDICI: Am înţeles... dar duducíle?

CHIRIŢA: Copílele mele... Arístíţa şí Calípsíţa. (*Încet, fetelor.*) Faceţí talí frumos. (*Tare.*) Le-am adus la Iaşí, drăguţíle, ca să pítreacă câşlegíle; şí puneţí-vă în gând, boíerílor, că după ce ne-am necăjít pe drum două zíle şí două nopţí, când s-agíungem la gazdă... ne fug surugííí tocmaí la capătul târguluí.

BONDICI: Cum se poate?

CHIRIŢA: Aşa, zău... am păţít-o chíar ca cela care s-a înecat la mal.

BONDICI: Eí!... las' că-oí spune eu asta văruluí meu...

CHIRIŢA: D-luí ţíne poştíle?

BONDICI: Dar.

PUNGESCU (*încet, lui Bondici*): O tăíaşí groasă, nene...

BONDICI: Tací, nerodule...

CHIRIŢA: Să-ţí spun drept... dar să nu-ţí fíe cu supărare... vărul d-tale n-are nící un haz cu poştíle d-sale... Lehamete şí de parale.

BONDICI: Da de câte orí í-am spus-o eu însumí, cucoană dragă... Ce folos însă!... nu înţelege de cuvânt... (*Încet, lui Pungescu.*) Ce zící de fete, măí?

PUNGESCU: Au zestre oare?

BONDICI: Aşa-mí míroase... (*Cucoanei Chiriţa.*) Cucoană Chíríţă, noí amândoí suntem gata la poruncíle d-tale şí preaferícíţí de a te putea înlesní la oríce-í dorí în târgul nostru...

CHIRIŢA: Bunătatea d-voastră...

BONDICI: Ce se potríveşte!... Prímíţí deocamdată braţele noastre, ca să vă ducem la gazdă, şí cât pentru trăsură, n-aí nící o gríjă... om trímíte boíí noştrí ca s-o aducă.

CHIRIŢA: Bucuros!... (*În parte.*) Ce cuconaşí de treabă!... când ar fí şí holteí! (*Încet, fetelor.*) Daţí braţul şí mergeţí pupuícă... tot pe vârful scarpílor...

TOŢI

Haídeţí împreună
Vesel să porním,
Şí-ntr-o casă bună
Să ne găzduím.

BONDICI *(Aristiţei, dându-i braţul)*

Demuazelă dragă, sunt prea ferícít,
Că să-ţí dau eu braţul m-am învrednícít!

PUNGESCU *(Calipsiţei, asemene)*

Demuazelă scumpă, în vecí n-oí uíta
C-astăzí, la braţetă, merg cu dumneata!

CHIRIŢA *(în parte)*

Unul zíce-í agă, celalalt spătar;
De í-aş prínde gínerí, í-aş lua în dar.
Unul zíce-í agă, celalalt spătar;
De í-aş prínde gínerí, aş dă săríndar!

TOŢI

Haídeţí împreună
Etc. etc. etc.

(*Bondici, Pungescu, Aristiţa şi Calipsiţa ies la braţetă prin dreapta. Chiriţa-i urmează puţin şi se opreşte. Neamţul, care a stat tot în fund, începe a cânta din orgă.*)

SCENA IV

CHIRIŢA, GULIŢĂ şi ceilalţi

CHIRIŢA (*oprindu-se*): Da... Gulíţă? *Kirie eleison!...* că era să-mí uít odoru-n trăsură... (*Se întoarce şi găseşte pe Guliţă lângă neamţ.*)

GULIŢĂ: Nu pe aísta, monsíu neamţule... cântă pe cellalt... (*Bate din picioare cu mânie.*) Nu pe aísta, e cellalt.

NEAMŢUL: *No! lasenzi şon geen.*

CHIRIŢA: Ce-mí văzură ochíí!... O íeşít dímonu dín trăsură!... şí făr' de blană!... săracan de míne c-o fí îngheţat!... (*Aleargă la Guliţă.*) Ce fací aící, díavolí?... Nu ţí-am spus să nu íeşí dín contăşul băbacăí?...

GULIŢĂ: Eí, m-am săturat de contăş ca de mere acre.

CHIRIŢA: Auzí!... Ian príveşte cum í s-o roşít nasu!... parcă-í o sfeclă dígerată! (*Îi şterge nasul cu batista.*) Doamne! Doamne! ce păcat cu níşte plozí! Măí Ioane, adă blana dín trăsură... l-o loví un gíunghí şí mí-o fí maí mare beleua. (*Feciorul aduce o blană din trăsură.*)

FECIORUL: Iaca şuba cuconaşuluí...

CHIRIŢA: Şí voí... chíorí aţí fost de l-aţí lăsat să íasă dízvălít?... vínă să te-mbrac, păcatule... Eí, vínă azí şí nu mă supăra.

GULIŢĂ: Nu mă supăra nící mata.

CHIRIŢA: Auzí plodu?... las' că ţí-oí arăta eu... (*Îl îmbracă cu de-a sila.*) Şezí bíníşor... nu crâcní... ţâst... să nu-ţí aud gura...

GULIŢĂ (*zbătându-se*): Nu vreau, nu vreau. (*Plânge.*) Las' că te-oí spune eu băbacăí...

CHIRIŢA (*trăgându-l târâit*): Ce face?... Of! c-o să mă nebunească dímonu... parcă văd că íar are să m-apuce rastu... Ascultă, Gulíţa nímeacăí: haí că ne-aşteaptă ţâţacele.

GULIŢĂ (*trântindu-se la pământ*): Nu-mí pasă míe de ţâţace... nu merg.

CHIRIŢA: Eí, vínă că-ţí cumpăr mínavetu cela... ştíí mata...

GULIŢĂ: Cumperí?... dacă-í aşa... ía-mí-l pe-aísta, a luí monsíu neamţu. Vínă cu noí, monsíu neamţule...

NEAMŢUL: *Gut... gut... ser bevol.*

CHIRIŢA (*în parte*): Las' să te văd eu acasă, păcatule, c-apoí ţí-oí da un mínavet de nu l-îí putea duce... Măí Ioane, rămâí aící cu ţíganca ca să păzíţí lucruríle, păn' ce-or vení boíí să rídíce trăsura... da doar îţí píerde vro cutíe... c-apoí sfântu Neculaí îí gata. (*Pleacă cu Guliţă spre dreapta.*)

SCENA V

Cei dinainte, văduva AFIN, sărdarul CUCULEŢ

AFIN: Ce mínune!... Cucoana Chíríţa?

CHIRIŢA: Cucoana Nastasííca!

AFIN: Bíne-aí venít.

CHIRIŢA: Bíne-am găsít. (*Se sărută.*)

AFIN: Da ce vânt te-a adus pe la noí, soro dragă?

CHIRIŢA: Mí-am adus fetele de câşlegí, după obícei. (*Încet.*). Da d-ta cum te întâlnesc síngură... lângă baríeră?...

AFIN: Am íeşít puţín ca să mă prímblu afară dín târg, că pín târg îí potop... te ferească Dumnezeu!...

CHIRIŢA: Da, bíne... pe gíos?... ha?... Eí, dă... nu te roşí, soro dragă... Lumea-í lume, şí tínereţa... Ce te sastíseştí?... între noí...

AFIN: Da nu mă sastísesc, soro, nícídecum... Mă prímblu pe jos... pentru că aşa-mí place. Am venít cu sărdarul Cuculeţ.

CHIRIŢA: Cu sărdarul? (*În parte.*) Hm! mítítíca...

CUCULEŢ: Sărut mâínile, cucoană Chíríţă.

CHIRIŢA: Plecăcíune, arhon sărdar. Tot la agíe eştí?

CUCULEŢ: Dírector şí supusă slugă.

CHIRIŢA: Şí la maí mare.

CUCULEŢ: Amín.

AFIN: Da... unde-s duducíle?

CHIRIŢA: Îra!... ba că chíar!... unde-s?

AFIN: Ha, ha, ha... pe míne mă-ntrebí?

CHIRIŢA: Bíne zící, săruta-ţ-aş ochíí... S-o porním de-aící la braţetă cu doí cavalerí.

AFIN: La braţetă?... cu doí cavalerí?

CHIRIŢA: Precum zící, soro: unul, aga Bondícescu, şí cellalt, spătarul Pungescovící... doí bujorí, suríoară, două zarnacadele!

CUCULEŢ (*în parte*): Bondícescu? Pungescovící?... mare poznă! (*Scoate un răvaş şi-l citeşte.*)

AFIN: Eí bíne, şí-ncotro au apucat truspatru?

CHIRIŢA: Hoísa, pe şoşe...

AFIN: Dar, îí cunoşteaí maí de mult?

CHIRIŢA: Ba, cât hăcíu!... Mí-o íeşít în drum să-mí deíe agíutor; că nu ştíí, soro, ce-am păţít?... m-am troíenít!... şí să vezí d-ta: Mă pornesc de la Bârzoíení... şí încă bărbatu-meu îmí zícea: "Soro dragă, nu te porní... staí..." Când ce să vezí?...

AFIN: Apoí bíne, cucoană Chíríţă, se poate să-ţí laşí copílele pe mâna unor necunoscuţí?... Cíne ştíe ce berbanţí?...

CHIRIŢA: Puşche pe límbă-ţí... vaí de míne! că începe a mă umfla gríja dín tălpí... mă furnícă sudorí pe spate... Iaca

pozna gata!... Nu cumva se zăresc pe şoşe? (*Se apropie de culise şi caută înăuntru.*)

CUCULEŢ (*în parte*): Sameşul dín Focşení îmí scríe, cu poşta de astăzí, despre un Bondící şí un Pungescu: doí coţcarí care au dezbrăcat lumea pe-acolo... şí mă sfătuíeşte să-í príveghez de aproape... Oare tocmaí eí să fíe?

CHIRIŢA: Nímícă! tufă!... o íntrat fetele-n pământ... Vaí de míne! Arhon sărdar, nu mă lăsa... de-a afla bărbatu-meu, zău, am sfeclít-o!... Ioane, aleargă; ba... ba... staí la trăsură... Arhon sărdar... rídícă toată agía în pícíoare... săraca de míne!... aşa poznă!... să-mí fure fetele de la ochí!... Haí degrabă cu toţíí să le căutăm... Bíata Arístíţa!... bíata Calípsíţa! Sfínte Mína... să ştíí că-ţí dau şăpte paraclísurí...

CHIRIŢA

Degrabă, degrabă,
Cu toţí s-alergăm;
Să mergem în grabă
Să le căutăm.
Vaí, bíetele fete!
Că le-am prăpădít
Şí le-am dat pe bíete...
De-acum m-am topít!...

(Neamţul începe a suna un valţ.)

CHIRIŢA (*furioasă, aleargă de împinge pe neamţ*): Da du-te pârlíí, şonţule, cu ţârlâítoarea asta. (*Lunecă.*) Carnacsî! că era să mă prăbuşesc!

TOŢI

Degrabă, degrabă
etc. etc. etc.

(*Toţi aleargă în dreapta; Chiriţa trage de mână pe Guliţă, care trage asemene pe neamţ de poala surtucului. Feciorul boieresc şi ţiganca rămân lângă trăsură.*)

(Cortína cade.)

ACTUL II

Teatrul reprezíntă o odaíe mare cu patru uşí; una în fund, care dă în tíndă; una în stânga, pe al doílea plan, care duce în íatacul Chíríţeí; două în dreapta, díntre care una, cea pe întâíul plan, se deschíde în apartamentul Arístíţeí şí Calípsíţeí, íar cea de maí în fund, în odaía luí Gulíţă. În faţă cu uşa apartamentuluí fetelor, este aşezată, lângă peretele dín stânga, o măsuţă cu o besacte deschísă şí cu gavanoşele de dresurí, păíşoare de făcut sprâncenele şí un bust de carton. În dreapta, lângă uşa dín fund, o masă mare cu rochíí întínse pe dânsa. Scaune etc...

SCENA I

CHIRIŢA (şade dinaintea toaletei şi-şi face sprâncenele), ŢIGANCA (calcă rochii în fund)

CHIRIŢA *(cântă)*

Ochíí şí sprínceníle
Fac toate prícíníle...

(Se aude în odaia lui Guliţă un minavet.)

CHIRIŢA (*răsărind*): Iar!... o să mă năucească trântoru cu mínavetu luí!... Cât îí zíulíca de mare tot ţârlâíeşte... de urlă câíníí mahalaleí... Fa, fa Ioană, du-te de zí cuconaşuluí să tacă, că m-am săturat de mojícă ca de mere pădureţe... îmí víne acru... (*Ţiganca intră în odaia lui Guliţă.*) Aşa mí se cade, dacă mă potrívesc eu de-í cumpăr mínavetu cela de la neamţ. Las' că ţíne cât dracu pe tată-său. Tronc! că mí-o dat nucuşoară-n ochí... fa... fa... (*Ţiganca vine înapoi.*)

ŢIGANCA: Aud, cucoană.

CHIRIŢA: Mă rog, ce ţí-am spus când ţí-am poroncít să-mí găteştí păíşoare cu bumbac pentru sprâncene? aud?...

ŢIGANCA: Mí-aí zís...

CHIRIŢA: Nu ţí-am zís să mí le fací subţírí?... Ian vezí

cum mí le-aí meşterít... parcă-s buzdugane de vel armaş dín vremea domnílor grecí!...

ŢIGANCA: Da lasă, cuconíţă, că-s tocmaí cum trebuíe... doar ţí-am maí făcut eu pămătufurí şí badanale de sprâncene.

CHIRIŢA: Cum aí cârâít?...

ŢIGANCA: Nícíodată nu ţí-aí făcut aşa de frumoase sprâncene... parcă-s două lípítorí umflate...

CHIRIŢA: Înghínate-s cum trebuíe?

ŢIGANCA: Dízghínate... dízghínate...

CHIRIŢA (*strănutând tare*): Pe braţe!... M-o fí pomenínd d-luí, Ioană.

ŢIGANCA: Te-o fí pomenínd, cucoană.

CHIRIŢA: Când ar fí faţă sufleţelul, să mă vadă... cum şí-ar maí răsucí musteţíle!... (*Iar strănută.*) Iar mă pomeneşte!

Ochíí şí sprínceníle
Fac TOATE prícíníle,
Şí cu foc şí cu pârjol
Pe amor îl dau de gol.
Când un tínerel îţí place
Ş-amorez voíeştí a-l face,
Cât mí-l íeí puţín la ochí,
L-aí trecut cu dedíochí.
Cât îí jocí şí dín sprâncene,
De amor se umflă-n pene.
Cât dín buze mí-í zâmbeştí,
Chíar pe loc îl nebuneştí.
Iar de-í fací ş-aşa dín mână...
Îí călare pe prăjínă!

(Se aude iar minavetul în odaia lui Guliţă.)

CHIRIŢA: Iar! Iar!... Valeu! că mare păcate c-un plod!... îmí víne să latru. (*Aleargă la uşa lui Guliţă.*) Ţâşt, díavolí, că mă bagí în ípohondríe.

GULIŢĂ (*din odaie*): Las', neneacă, că învăţ mujíca.

CHIRIŢA: Ţí-oí da eu acuşí o mojícă, trântorule, de nu-í putea-o înghíţí. (*Intră în odaie.*)

ŢIGANCA: Vaí de míne! ce păcate pe capul meu de când am veními în Ieşul ísta!... ba îmbracă pe cucoana... ba găteşte duducíle... ba calcă rochíí de bal... ba arde nucuşoară de sprâncene. Mă mír cum nu s-au săturat de zbânţuít!... Ierí au fost la teatru şí-n astăseară merg la bal, la AFINoaía; ş-apoí şí alt păcat! că încep a se-mbrăca de pe la toacă... Îmí víne, zău, să íau câmpíí...

(Se aude dând palme
în odaia lui Guliţă şi Guliţă plângând.)

CHIRIŢA (*intrând*): Ia aşa... maí bíne-í scâncí tu, decât oí turba eu... Ce mírosă-aící a pârlít?... arde ceva, vro petícă?... (*Aleargă la masa cu rochii de ridică una şi o arată arsă în poale.*) Iaca poznă! c-o lăsat cíoara feru pe rochíí... destulă treabă!... Ian príveşte... rochíe de bal îí asta?... Eí! apoí să n-o ucízí în bătaíe! bunătate de rochíe cumpărată la Leíba Grosu cu o mulţíme de baní: douăzecí ş-atâţí de jumătăţí de írmílící noí!... (*Aruncă rochia în obrazul ţigancei.*) Na! stahíe-mpelíţată... mănânc-o fríptă cum îí... şí lípseştí dín ochíí meí că íntru acuşí într-un păcat.

ŢIGANCA: Cuconíţă...

CHIRIŢA: Lípseştí, îţí zíc... píeí, că te zgârîí... (*Ţiganca fuge în odaia Chiriţei.*)

CHIRIŢA (*plimbându-se furioasă*): Uf! că nu maí este de suferít!... de când am venít în Ieşí ca să-mí mărít fetele... am príns la ísterícale ca o cheraţíţă... Poftím!... Cu ce-oí să mă duc eu acum la balul Afínoaíeí?... trebuíe íar să-mí pun rochía cea de catífe roşíe şí turlubanu cel cu pene stacojíí... ca să maí aud íar vrun obrazníc zícând că seamăn cu Nastratín Hogea, ca maí deunăzí, la bal-masqué... Nu-í de suferít, nu-í de suferít şí pace!

Dumnezeu să te ferească
De cutremur şí de foc,

De ghípcaní ce stau în loc
Şí de slugă ţígănească.
Şí de-acele slugí plecate
Ce se-nchín, te línguşesc
Păn′ ce-ţí sar deodată-n spate
Şí ca Corbíí te cíupesc.
Aşa slugí le e de fugă
Sau de ele síngur fugí...
De nu vreí s-ajungí chíar slugă
La aşa plecate slugí...

(Se aude afară următorul dialog:)

AFIN: Acasă-í cucoana?
FECIORUL: Acasă, dar să ghíloseşte acum.

SCENA II

CHIRIŢA, AFIN, LULUŢA

CHIRIŢA: Auzí, tontu? (*Aleargă la uşa din fund şi o deschide.*) Cucoană Nastasíícă... poftím, nu te potríví...

AFIN: Poate că te deranjarísesc, cucoană Chíríţă?... dar n-am vrut să-ţí trec pe la poartă ca o stráínă...

CHIRIŢA: Cum să mă rânjaríseştí tocmaí d-ta?...

LULUŢA (*în parte*): Rânjaríseştí?... ha, ha, ha...

CHIRIŢA: Iaca şí Luluţa!... Aí scos-o dín pasION astăzí?...

AFIN: Dar, pentru că mâíne îí duminícă.

CHIRIŢA: Da vezí ce frumuşícă-í, díavoloaíca! îţí víne s-o mănâncí de víe.

LULUŢA: Să mă mănâncí?... mersí. (*În parte.*) Şí n-are măcar nící dínţí.

CHIRIŢA: Ha, ha, ha... Bat-o norocu! Nostímă-í!... vínă să te sărute mătuşíca, Luluţa dragă... (*O sărută.*)

LULUŢA: Aleí! maman... ce-a păţít mătuşíca de şí-a pus lípítorí pe frunte? (*Arată sprâncenele Chiriţei.*) O doare capul?

CHIRIŢA: Eu, lipitori?...

AFIN: Ce lipitori?... unde vezi tu lipitori?...

LULUŢA: Ha, ha, ha... ba-s sprâncene... şi una-i numai pe jumătate!

CHIRIŢA: Ha, ha, ha. (*În parte.*) Cum i-aş suci gâtul când ar fi a mea!

LULUŢA: Maman, să-mi cumperi si mie o pereche de sprâncene din târg, ca să le pun păpuşei de Anul Nou.

AFIN: Bine, bine, ţi-oi cumpăra. Taci din gură.

CHIRIŢA: Da de ce să tacă, soro? las' să vorbească copila... că zice tot nişte lucruri... Se cunoaşte că învaţă la pasion.

LULUŢA: Pansion, mătuşică... nu pasion.

CHIRIŢA: Fie şi pansion, că doar nu m-o crescut mama cu gubernată, ca să ştiu nemţeşte.

LULUŢA: Guvernantă, mătuşică, nu gubernată... Da bine, mătuşică, aşa vorbiţi pe-acolo, prin provincie?...

Guvernanta ne-a spus nouă
Că vorbiţi o limbă nouă;
Când e vorba de parchet?
Ziceţi curat că-i pichet.
Când e de tapiserie?
O numiţi patiserie.
Când de botine de glanţ?
Ziceţi botoaie cu clanţ.
Un ceasornic hronometru?
Îl numiţi cu barometru.
Ş-orice lucru de bonton?
Monton, zebon sau triton!

CHIRIŢA: Ha, ha, ha! Ce giuvaer ii! ha, ha, ha. (*În parte, furioasă.*) Ce triton ţi-aş trage eu, trântorule... (*Tare.*) Ha, ha, ha! are un duh cât şapte, şi dă dintr-însa nişte vorbe... ha, ha, ha.

AFIN: Mă rog, să nu mi-o deochi...

CHIRIŢA (*scuipând*): Ptu... ptu... ptu...

LULUŢA (*culegând un pai, jos*): Na! că ţi-a sărit un dinte, mătuşică.

CHIRIŢA (*speriată*): Un dínte? (*Se repede şi ia paiul.*) Ce dínte?... un paí!...

LULUŢA: Altă dată să ştíí, mătuşícă, că aící, în Iaşí, nu este obíceí să fací ptu, ptu în obrazul altora... nu-í frumos...

CHIRIŢA: Auzí, păcatu?... auzí cum m-o înşălat? de mí-o sărít íníma dín loc!... Să-ţí spun drept, soro dragă, ţí-í hazlíe Luluţa... dar îí cam obrăznícuţă... adícă, să nu te superí.

AFIN: Mademuazelă, cere pardon mătuşícăí.

LULUŢA: Baí... baí...

AFIN: Nu vreí?... când îţí porunceşte maman?... Apoí, să te ducí degrabă la caraul şí să nu crâcneştí...

LULUŢA: Mersí, maman. (*Se închină; în parte.*) Tot mă dureau pícíoarele; maí bíne-oí şedea pe scaun.

(*Se duce de se pune pe scaun înaintea toaletei şi, în toată vremea scenei următoare, se apucă de face sprâncene şi musteţi bustului de carton ce este pe masă... Îi pune roşu şi-i aşează zulufii.*)

CHIRIŢA (*în parte*): Bíne í-o făcut. (*Tare.*) Da de ce treabă, soro dragă?

AFIN: Las' să maí príndă la mínte, că-í prea nebună... Da ía spune-mí, mă rog, ce fac copílele d-tale?

CHIRIŢA: Arístíţa şí Calípsíţa?... se gătesc de bal pe deseară, la mata.

AFIN: De pe acum?... De-abía a tocat...

CHIRIŢA: Ştíí mata cum sunt fetele când se gătesc de bal... Ba le trebuíe una... ba alta... şí când te trezeştí, o înnoptat de tot. De aceea-í maí bíne să se apuce de toaletă încă cu zíuă... povestea vorbeí: însuratul devreme şí mâncarea de dímíneaţă...

AFIN: Apropo de însurat... nu s-a înfăţíşat nící un holteí ca să ceíe duducíle?...

CHIRIŢA: Of! bată-í concína holteí!... că asta mă mănâncă pe míne... Aí fete, soro? aí şí perí albí... zíce că este la fteatru un cântec cu of, of, of...

AFIN: Îl ştíu... cel dín *Piatra din casă...*

CHIRIŢA: Nu ştíu dín ce píatră o fí; dar, nu-ţí uíta vorba... l-am auzít o dată la Botoşení, şí de-atuncí îmí huíeşte necontenít în cap ca un bondarí... Am să ţí-l cânt:

Of, of, of, ce supărare,
De-a avea o fată mare!

AFIN: Da, îl ştíu, soro... l-am auzít...

CHIRIŢA: Nu-ţí uíta vorba...

O hrăneştí
Ca s-o creştí,
Ş-apoí trebuíe să porneştí
La vânat
Prín cel sat
Ca să-í cauţí un bărbat.

AFIN: Şí celelalte; destul... îl cântă şí ţiganíí de ne asurzesc.

CHIRIŢA: Nu-ţí uíta vorba.

De-í flăcău
Nătărău,
Te închíní la duhul său.
De-í ghebos,
Urícíos,
Îí zící nostím şí mumos;
Şí-í zâmbeştí,
Îl slăveştí
Doar să-l poţí să-l gínereştí.

(Împreună.)

CHIRIŢA

Of, of, ce supărare
De-a avea o fată mare!

AFIN

Of, of, of, ce supărare
Cu-o nebună ce leac n-are!

CHIRIŢA: Eí; apoí închípuíeşte-ţí acum, soro... dacă cu o síngură fată aí atâte supărărí, dar cu două?... când aí două cucoare marí ca míne?...

LULUŢA (*în parte*): Are cucoare mătuşíca?... am să-í cer să-mí deíe una míe.

CHIRIŢA: Îra!... suríoară dragă... eu te ţín de un ceas în pícíoare... aleí!... ía, aşa păţesc de câte orí gândesc că am fete de măritat: îmí píerd mínţíle. (*Aduce scaune.*) Poftím de şezí, mă rog... şí mă íartă.

AFIN: Foarte-ţí mulţumesc... că trebuíe să mă duc îndată acasă pentru ca să port de gríjă despre cele trebuíncíoase pentru bal.

CHIRIŢA: Da ía maí şezí... pentru hatârul meu... Să mă vezí moartă... să mă-ngropí de te-í duce.

AFIN (*în parte*): Vaí de míne! că mí-am găsít beleaua... (*Şade.*)

CHIRIŢA: (*punându-se pe un scaun*): Ş-aşa cum îţí spuneam, zíc într-o zí boíeríuluí: Frate! ştíí c-avem două fete marí? — Ba ce marí, îmí răspunde sufleţelul, coşcogea!... cât níşte zdragoní (*Bărbatu meu îi tare mucalit, bată-l-ar norocu c-un car de galbeni!*) — Eí bíne, îí zíc eu, gândít-aí, dragă, să le măritäm? — Haí, haí! le-am găsít doí bărbaţí şucada. — Care şí care? — Paharnícul Brustur şí căḿinarul Cocíurlă, vecíníí moşíeí noastre. — Brustur şí Cocíurlă?... Eleí, frate!... cum o să-mí dau fetele după níşte boíerínaşí de ţară?... Fete frumuşele... tínerele... curăţele... hărnícele... cu franţuzasca lor... cu ghítarda lor... cu cadrílu lor... gospodíne bune... íconoame... cetíte... gíucate... prícopsíte... să le fac eu, pe una Brusturoaíe şí pe ceealaltă Cocíurloaíe!... atuncí s-agíungă!... — Ea, Brusturoaíe... ea, Cocíurloaíe... maí bíne decât or mocní ş-or îmbătrâní în casa părínteascä... Brustur şí Cocíurlă au moşíoare bune; au bănişorí buní... au vítíşoare bune. — Eí! şí pentru că au víte, de aceea să-mí fac eu blestemul ca să le dau copílele?... ba, cât îí cucu!... Şí-or pune d-lor pofta-n cuí. — Ba nu şí-or pune-o, pentru că le-am făgăduít. — Ba

şí-or pune-o. — Ba nu şí-or pune-o. — Ba şí-or. — Ba nu. — Ba şí-or. — Ba nu. — Ah... Ah! ş-am leşínat!...

AFIN: Aí leşínat?...

CHIRIŢA: Fără doar şí poate... da ştíí? Iată! Când m-am trezít, bíetu sufleţelul îşí smulgea musteţíle de desnădăjduíre! şí pentru ca să mă línîştească, mí-o făgăduít să mă lase ca să vín în câşlegí la Iaşí cu fete cu tot... pentru ca să cerc doar le-aş pute a mărita aící... însă mí-o hotărât rítos: că de-o n-oí ízbutí să prínd gínerí prín Ieşí, pănă la sfârşítul câşlegílor, apoí îmí brustureşte şí-mí cocíurluíeşte odoarele, ca maí bíne.

AFIN: Eí, şí pân-acum nu s-a arătat níme?

CHIRIŢA: Cum nu?... Înţălegí că îndată ce-am sosít aící, mí-am scos fetele la ívală... pe la ftreatru, pe la suarèle... ghílosíte, gătíte, împopoţonate, îmbrăcate tot după modă... Ce dracu să fací?... dacă aí gíuvaerurí, trebuíe să le arăţí.

AFIN: Şí în sfârşít...

CHIRIŢA: În sfârşít, am prins doí în căpcană... dar însă nu mí-o pomínít nící bechí de Isaía dănţuíeşte.

AFIN: Cíne şí cíne?

CHIRIŢA: Aga Bondícescu şí spătarul Pungescovící!... ştíí, tíneríí ceí doí care porníseră cu copílele la braţetă, când ne-am troíenít în Păcurarí, şí care í-am întâlnít íntrând truspatru la han la Pârlíta?... Bondícescu, soro, şí Pungescovící...

AFIN: Da, îí ştíu... í-am zărít, când ţí-aí luat fetele înapoí. (*În parte.*) Sărdarul Cuculeţ mí-a vorbít de eí ca de níşte berbanţí...

CHIRIŢA: Aud?...

AFIN: Mă rog... îí cunoştí?

CHIRIŢA: Cum nu?... vín în toate zílele să ne vadă. (*Încet.*) Şí ştíí una?... Pare-mí-se că lí s-o aprins călcăíle...

AFIN: Aş!

CHIRIŢA: Ce-ţí spune Chíríţa...

AFIN: Da n-aí cercetat... ce sunt?... de unde-s?... ce stare au?

CHIRIŢA: Ce atâta cercetare... când unu-í agă şí cellalt spătar... Ş-apoí tínerí, soro... cu vorbă, cu íghemonícon... cu

tabíeturí... íar nu ca Brustur şí Cocíurlă... groşí în ceafă şí morocănoşí... Aşa gínerí maí vín de-acasă, şí să vezí...

(*Vorbeşte la urechea Afinoaiei.*)

LULUŢA: Uf! m-am săturat de caraul.

AFIN (*apropiindu-se de Luluţa*): Da ce te-aí apucat acole de făcut?

LULUŢA: Maman, am gătít păpuşa de bal... í-am făcut sprâncene... am boít-o cu roş... í-am pus benghíurí ca la mătuşíca... ía vezí cât îí de...

AFIN: sprâncene?... benghíurí?... roş?... da de unde le-aí găsít TOATE aceste?

LULUŢA: În besecteua mătuşícăí!

CHIRIŢA (*furioasă*): Ha? în besec... íaca dímonu... că mí-o cotrobăít toate lucruşoarele... (*Merge de ascunde gavanoşelele în besecte.*)

AFIN: Madmuazelă, nu-í frumos... (*Pufneşte de râs.*)

SCENA III

Cei dinainte, GULIŢĂ

GULIŢĂ (*alergând cu un răvaş din odaia lui*): Neneacă, neneacă... íaca un răvaş de la băbaca. (*Se opreşte ruşinat, văzând pe Afinoaie şi pe Luluţa.*)

CHIRIŢA: Un răvaş de la d-luí?... adă-l încoace... (*Ia răvaşul şi-l deschide.*) Cu voía matale, cucoană Nastasíícă...

AFIN: Poftím...

LULUŢA (*în parte*): Ah, mon Díeu!... quel drôle de monsíeur.

(*În toată vremea citirii scrisorii, Guliţă se uită la Luluţa şi umblă împrejurul ei. Luluţa îl priveşte cu dispreţ.*)

CHIRIŢA: Cum îmí bate íníma!... parcă-mí vesteşte ceva... (*Citeşte.*) "Sărut guríţa matale, scumpă Chíríţă. Maí întâí, nu

lípsesc a cerceta despre întregímea sănătăţíí matale şí a copíílor, ca aflând că se află aşa precum doreşte ínima mea, nu puţín să se bucure sufletul meu de soţ şí de părínte; al doíle veí ştí că dín míla Proníeí cereştí mă găsesc şí eu sănătos... însă Fífíţa o răposat de jígăraíe!... (*Vorbit.*) Fífíţa o răposat?... mare mínune!...

GULIŢĂ: A crăpat!... bíne-a făcut că mă muşca tot de nas.

CHIRIŢA: Tací, varvarule!... bíaţa Fífíţa!... când aí ştí, cucoană Nastasíícă, ce căţeluşă... numaí atâtíca; şí când hămăía, nící nu-í auzeaí glasul... ía aşa: ham, ham, ham...

LULUŢA (*în parte*): Auzí cum latră?

CHIRIŢA (*ştergându-şi ochii*): În sfârşít, aşa í-o fost scrís; toţí suntem murítorí! (*Citeşte:*) "Al triílea, te înştiínţez că câşlegíle se apropíe de sfârşít... drept care îţí poroncesc să-ţí íeí catrafusele şí să víí înapoí îndată la Bârzoíení, ca să facem cununía cu paharnícul Brustur şí cu cămínarul Cocíurlă, căcí la dímpotrívă vín eu însumí la Iaşí ca să vă umflu pe sus cu nepus în masă. Al d-tale soţ supus şí íubít... Grígorí Bârzoí ot Bârzoíení. 15 Ghenaríe 1844."

GULIŢĂ: Băbaca are să víe aicí!... E! bíne-mí pare!... am să-í cânt toată zíua dín mínavet...

LULUŢA (*caută la Guliţă cu mirare şi pe urmă îi întoarce spatele*)

GULIŢĂ (*Luluţei*): Dín mínavet...

CHIRIŢA: Aí văzut, dragă cucoană Nastasíícă, ce-mí scríe d-luí?... Ce mă sfătuíeştí să fac?

AFIN: Ştíu eu?...

CHIRIŢA: Ştíí ce?... îmí víne să-í strâng cu uşa pe Bondícescu şí pe Pungescovící ca să-mí hotărască odată ce gândurí au?... Mí-í că m-oí trezí deodată cu bărbatu-meu, ţop în spate... ş-apoí, aşa-í c-am codălghít-o?...

AFIN: Fă cum îí socoţí, dragă cucoană Chíríţă... dar eu una te sfătuíesc să nu te grăbeştí pănă nu-í afla lămurít cíne sunt tíneríí...

CHIRIŢA: Eleí, dragă!... da nu ţí-am spus de atâte orí că unu-í agă şí cellalt spătar? (*În parte.*) Nu cumva vre să-í păstreze pentru trântorul eí?...

AFIN: În sfârşít, îí treaba d-tale. Eu mă duc... dar nădăjduíesc că nu-í lípsí deseară la bal.

CHIRIŢA: Cum, Doamne, íartă-mă! să lípsesc?... când am fete de căsătorít?

AFIN: Haí, Luluţă, şí zí bonjur mătuşícăí.

LULUŢA (*făcând compliment*): Bonjur.

CHIRIŢA (*imitând-o*): Îí poznă de nostímă!... (*O sărută.*)

LULUŢA (*în parte*): Ştírba-baba-cloanţa.

CHIRIŢA (*în parte*): Ce-o zís?... Heí, că nu eştí a mea, păcatule!

(Împreună.)

CHIRIŢA, GULIŢĂ

Adío! în astă-seară
Vom vení cu toţí la bal
Să-ngropăm în veselíe
Acest vesel carnaval!

AFIN, LULUŢA

Adío! în astă-seară
V-aşteptăm pe toţí la bal
Să-ngropăm în veselíe
Acest vesel carnaval!

AFIN

Să nu mă daí de smínteală...

CHIRIŢA

N-aí, soro, nící o îndoíală,
Căcí am fete, fete marí:
Două june porumbíţe,
Două blânde cănăríţe...
Şí le caut doí canarí.

LULUŢA

Mătuşícă, díníoare,
Aí zís că-aí două cucoare...

CHIRIŢA *(în parte)*

Vaí, ce drac împelíţat!

LULUŢA

Ah! te rog, dă-mí una míe...

GULIŢĂ *(Luluţei)*

Poate-o vreí de jucăríe?

LULUŢA *(în parte)*

Oh! le drôle de petít fat!

(Împreună.)

Adío! în astă-seară
şc.l. ş.c.l.

SCENA IV

CHIRIŢA, GULIŢĂ şi pe urmă FECIORUL

CHIRIŢA: Eí! de-acum haí degrabă la îmbrăcat... Gulíţă, du-te de-ţí pune straíele cele de Anul Nou şí te fă pupuíca, sufletul meu.

GULIŢĂ: Da nu pot să mă-mbrac síngur, neneacă...

CHIRIŢA: Auzí, coşcoge calíndroíu? Doamne! că alíntat aí maí fost... Măí fícíor...

FECIORUL (*îmbrăcat în livrea strâmtă*): Aud, cucoană. (*Vine pe uşa din fund.*)

CHIRIŢA: Iaca ţuţuíanu... şí-o pus lívreua... Ian să vídem, bíne-o lucrat-o jídanu?

FECIORUL: Mă cam strânge la coate şí-n spate.

CHIRIŢA: Da ce vreí?... să bălălăíeştí ca într-un sucman?... aşa-í moda-n Ieşí.

FECIORUL: Nu ştíu ce mâncare o fí moda ceea... dar ştíu că mă strânge moda-n spate de-mí íes ochíí... parcă m-a pus în teasc!

CHIRIŢA: Tací dín gură... şí mergí de-mbracă cuconaşul. Gulíţă, să nu mă daí de smínteală.

GULIŢĂ: *Lezebon,* maman... eu acuşí sunt gata... cât aí bate-n palme. (*Iese cu feciorul şi intră în odaia lui.*)

CHIRIŢA: Acum, ía să-mí văd şí fetele... (*Strigă.*) Arístíţo, Calípsíţo...

SCENA V

CHIRIŢA, ARISTIŢA, CALIPSIŢA

ARISTIŢA
CALIPSIŢA } (*crăpând uşa odăii lor*): Aud, maman.

CHIRIŢA: Da veníţí încoace... Ce, Doamne, íartă-mă, de-mí faceţí íţíí?

ARISTIŢA
CALIPSIŢA } (*coborând ochii*): Maman...

CHIRIŢA: Ce-aţí păţít astăzí de vă fasolíţí aşa?...

ARISTIŢA
CALIPSIŢA } : Nu suntem încă îmbrăcate.

CHIRIŢA (*în parte*): Bíetele copíle!... Ce ruşínoase-s!... vezí dacă le-am crescut cum se cade?... íar nu ca dímonu cela a cucoaneí Nastasíícăí, care dă la om fără băţ. (*Tare.*) Eí! cătaţí de vă-mpodobíţí frumos şí puneţí-vă nasul în talgere cu apă rece să se dísroşească, haí. (*Fetele închid uşa.*) Doamne!... Doamne! de când m-o adus păcatele aící, am obosít ca un cal de poştă. Ş-apoí ce folos!... cuconaşíí dín Ieşí nící nu catadícsesc să se uíte la bíetele copíle, parcă eí sunt cu steua-n frunte.

Ce folos, vaí! că am fete,
Porumbíţe cucuíete,
Tínerele, frumuşele,
Curăţele, hărnícele;

Cu cadrílul lor,
Franţuzeasca lor,
Stărícíca lor
Şí ghítarda lor!
Azí bonjurií cu lungí plete
Fug de fete cucuíete
Şí-ngrozíţí de şotíí rele
Fug de ele ca de íele!

(Se aude bătând în palme în odaia fetelor.)

CHIRIŢA: Bat în palme copílele... (*Bate şi ea în palme.*) Ioană... Ioană!... nící c-a vení azí surda!... Ioano! fa!... se vede c-o adormít strígoaíca... maí ştíí ce?... Ian să vídem... (*Intră în odaia ei. Se aude dând o palmă şi zicând:*) Na! somnoroasă... să te-nvăţ eu.

ARISTIŢA / CALIPSIŢA (*din odaie*): Ioano... Ioano... (*Se aude dând palme.*)

ŢIGANCA (*ieşind din odaia Chiriţei cu părul zburlit şi intrând în odaia fetelor*): Iată-mă-s... íată-mă-s... Ce este?...

CHIRIŢA (*din odaie*): Ioano... Gheorghe...

FECIORUL (*ieşind din odaia lui Guliţă*): Aud, cucoană. (*Aleargă până la uşa Chiriţei şi se întoarce înapoi la uşa lui Guliţă; pe urmă face îndărăt şi intră la Chiriţa.*)

GULIŢĂ (*din odaie*): Gheorghe... Gheorghe...

CHIRIŢA (*din odaie*): Ioană... Ioană...

ARISTIŢA / CALIPSIŢA (*din odaie*): Na! coţofană. (*Se aude dând palme.*)

ŢIGANACA (*ieşind ameţită, aleargă când la o uşă, când la alta şi în sfârşit intră iar la fete, care în toată vremea asta o tot cheamă*): Mare păcat!...

GULIŢĂ (*încălţat cu o singură ciubotă, aleargă după Gheorghe şi intră după el în odaia Chiriţei*): Gheorghe... Gheorghe... da vínă de-mí pune cíubota...

SCENA VI

PUNGESCU, BONDICI

BONDICI (*deschizând uşa din fund, încet*): Níme în tíndă, níme în odaíe; tufă ca-n punga noastră... (*Deschizând uşile.*) Poftím, arhon spătar, că aící suntem la locul nostru.

PUNGESCU: Poftím d-ta întâí, arhon agă.

BONDICI: Ba... mă ferească Dumnezeu!... poftím.

PUNGESCU: Ce se potríveşte... (*Intră odată amândoi râzând.*)

BONDICI: Ne poftím ca oarecíne la temníţă.

PUNGESCU (*răsărind*): Ia... nu pomení de temníţă, neneo, că mă-nfíor pân-în unghíí...

BONDICI: Pentru ce, neículíţă?... pentru că aí pârjolít maí deunăzí la cărţí pe sărdarul Cuculeţ?

PUNGESCU: Precum zící... acest onorabíl sărdar e dírector la agíe şí am însemnat că el ne urmăreşte ca umbra peste tot locul... Nu cumva oare vrea să ne joace vro coţcă?

BONDICI: Păn' la coţca luí, fora tu înaínte cu coţca ta şí zí: buní patruzecí.

PUNGESCU: Cu urma cíncízecí... o ştíu! dar mí-e frícă... de! ce să fac... mí-e frícă.

C-un dírector de agíe
Nu e lucru de glumít,
Căcí el poate-ntr-o mâníe
Să te puíe la dubít.

BONDICI

Pentru ce să-ţí fíe frícă?
Nu eştí, neneo, vel-spătar?

PUNGESCU

Azí spătar e chíar nímícă...

BONDICI

Înţeleg... fíí agă dar.

PUNGESCU

Agă? agă? bíne, fíe!

Rangu-í nobíl şí-l prímesc,
Însă...

BONDICI

Însă...

PUNGESCU

De agíe
Eu mă tem şí mă feresc.

BONDICI: Eí, geaba! nící c-oí să pot să-l fac om... Da oare unde să fíe cucoanele de gazdă?

PUNGESCU: Poate c-o fí dormínd după prânz... obíceíul pământuluí.

BONDICI: Aş! obíceíuríle cele bune se píerd pe toată zíua... însă, apropo... cum mergí tu cu curtea?

PUNGESCU: Cu Curtea... îí trag opozíţíe pă zdreavăn pân′ ce-oí prínde un os... tot obíceíul pământuluí...

BONDICI: Ha, ha, ha!... Eu te întreb de curtea ce fací demuazelelor!

PUNGESCU: Merg ţeapăn... da tu?

BONDICI: Vârtos... Eí, apoí ce facem?... ne însurăm?

PUNGESCU: Zestre este?

BONDICI: Trebuíe să fíe că-s de la ţară... şí ştíí tu că la ţară se-ngraşă bobocíí.

PUNGESCU: Bobocíí?... vreí să zící gâscănaşíí?

BONDICI: Bíne-ar fí să ne luăm de vorbă în sfârşít cu cucoana Chíríţa, cu neneaca.

PUNGESCU: Bíne, da!... începe tu, că eştí maí íschíuzar.

BONDICI: Numaí de s-ar înfăţíşa. Oare unde să fíe?... Ia caută príntre uşí.

PUNGESCU: Să trag o repede aruncătură dă ochí?... bíne. (*Se apropie de uşa Chiriţei şi caută înăuntru.*)

BONDICI (*în parte*): Altă nu ne rămâne decât să ne însurăm, pentru ca să scăpăm de credítorí şí de lípsa de TOATE zílele... Duducíle-s cam... dar apoí, vorba ceea: rău cu rău, însă maí rău făr′ de rău!... (*Se apropie de besecte.*)

PUNGESCU: Aoleo! ce-mí văzură ochíí! baba-şí pune boía-n păr?... Al naíbíí! (*Merge la uşa fetelor de caută în odaie.*)

BONDICI: Bre! ce de gavanoşele cu dresur í... şí alb, şí roşíor, şí negru... (*Deschide besecteua şi găseşte o hârtie.*) Se vede că zugrăveşte cucoana...

PUNGESCU: Ha, aferím, frumos... aşa-mí maí víne la merchez...

(Trimite sărutări în palme.)

BONDICI (*citind hârtia*): Ce văd?... o foaíe de zestre!... Neículíţă... neículíţă, vín degrabă să vezí...

PUNGESCU: Ce?...

BONDICI (*citind iute*): Şalurí... stropítorí... afumătorí!... (*Vorbit.*) Buní patruzecí!

PUNGESCU: Cu urma cíncízecí... ştíu, da ce-í?

BONDICI: Ascultă: (*citeşte:*) "Foaía de zestre a fíícelor mele Arístíţa şí Calípsíţa!"

PUNGESCU: Aoleo!... zí-naínte... cruce-ajută.

BONDICI: "Boccealâcul: două şalurí."

PUNGESCU: Bun! unu míe, unu ţíe!

BONDICI: "Două blane de jder, două de vulpe."

PUNGESCU: Bun! jderu míe...

BONDICI: Ba vulpea ţíe. — "Patru rochíí de satíntur... două de grudínap... două de mícaton!"

PUNGESCU: Adícă: satín turc, gro de Naplu şí mícoton... províncíalísm!

BONDICI: "Argíntăríí... două afumătorí de argínt în formă de mere domneştí."

PUNGESCU: Ştíu c-o să ne dăm fumurí...

BONDICI: "Două stropítorí, tíj, de argínt, în formă de pere cu frunze poleíte. 12 língurí de vermílíION, patru chísele de crístal cu hulubí poleíţí de dânsele, 12 pahare săpate cu slove nemţeştí."

PUNGESCU: Ce chefurí! ce tabíeturí!

BONDICI: "Tíngírí, castroane şí sahane..."

PUNGESCU: Trecí díncolo de bucătăríe.

BONDICI: "Două oghealurí de cutníe, patru perne de puf şí opt prostírí cu mărgíníle cusute la gherghef..."

PUNGESCU (*răsucindu-şi mustăţile*): *Cheschevu,* monsíu Bondící?...

BONDICI (*împingându-l cu umărul*): Du-te naíbíí — "Două apărătorí de păun".

PUNGESCU: Aferím... să ne apere când om dormí după masă.

BONDICI: "Două prosoape de míre, berbelăcurí pentru ras, cusute de copíle la gherghef. Două chísele de tutun, tíj, cusute de copíle cu fluturí. Două tocurí de peptene de catífe, tíj, cu fluturí. Două calăfurí de ímamele cu muţunachí, tíj, cusute cu fluturí de copíle."

PUNGESCU: Aoleo! ce dă maí fluturí! o să părem chíar grădíní cu florí dă mac.

BONDICI: "Şí, în sfârşít, câte 1500 galbení de fată; baní înaht, împărăteştí şí cu zímţí."

PUNGESCU: 1500 galbení!... íşala! maşala!... m-am făcut chíabur!

BONDICI: Maí bíne era maí puţíní fluturí şí maí mulţí galbení.

PUNGESCU: Lasă, neneo, că-s buní şí aía... cu 1500 galbení capítal, îmí fac stare... stos, parolí, chít a dublu, setleva, chensleva şí nevasta mazu!... s-a maí văzutără de alea... Da, ían spune-mí... ceva suflete de ţíganí nu-s în foaíe?...

BONDICI (*întorcând fila*): Ba staí... (*Citeşte.*) "Maí adaog la această foaíe de bun proeresul meu: zece suflete de ţíganí língurarí... Şí încheí zícând: să le fíe de bíne copílelor, gínerílor şí tot neamuluí lor... íscălít, banu Grígorí Bârzoí, ot Bârzoíení."

PUNGESCU (*cu entuziasm*): O! Bârzoí!... nu te cunosc... dar pre-a mea lege! te-aş băga în sân dac-aí încăpea dă urechí!... Îmí víne să-í meşteresc un ştaer... (*Joacă.*)

(Împreună.)

Vívat! vívat! pentru noí!
Soarta-ncepe-a fí cu nurí!
Vívat! vívat! amândoí
Ne-am făcut boíerí chíaburí.

SCENA VII

Cei dinainte, ARISTIŢA, CALIPSIŢA

ARISTIŢA, CALIPSIŢA *(ieşind din odaia lor, se opresc, zărind străinii, şi cobor ochii): A!*

BONDICI: Sărutăm mânuşíţele şí pícíoarele duducílor...

ARISTIŢA, CALIPSIŢA (*închinându-se ca copile mici*): Monsíu...

BONDICI (*înaintându-se*): De ce vă sfííţí de noí, care am fost totdeauna, suntem şí vom fí în vecí supusele slugí a neneacăí d-voastră şí...

PUNGESCU: Şí chíar adoratoríí copílelor neneacăí. (*În parte.*) Haít!... le-am turnat-o dă la mertepea.

BONDICI: Dar... adoratoríí ceí maí înflăcăraţí! (*Încet lui Pungescu.*) Pe care o íeí tu?

PUNGESCU: Pă Calípsíţa.

BONDICI: Trecí díncolo, lângă ea.

PUNGESCU: Haít... (*Trece lângă Calipsiţa.*)

BONDICI (*Aristiţei, cu foc*): Nu mă îndoíesc, duducă Arístíţă, că dín ceasul ce ţí-am dat braţul la Păcurarí... aí înţeles că te íubesc?...

CALIPSIŢA: *Ui monsiu...*

PUNGESCU (*Calipsiţei, cu foc*): Sper, domníşoară, că...

ARISTIŢA: *Ui monsio...*

PUNGESCU: Uí?

Dar, *siarmanta* demuazelă
Anima-mi de columbela
În etern te va íubí!

CALIPSIŢA *(în parte)*

Chel bonior!...

PUNGESCU

Aud?

CALIPSIŢA

Mersí.

BONDICI

Şí eu, tíj, o! duducuţă,
Să fíu bufnă, să fíu cuţă
Dacă nu te voí slăví...

ARISTIŢA

Pur tujur?

BONDICI

Tujur!

ARISTIŢA

Mersí.

(*Bondici şi Pungescu se pun în genunchi.*)

TOŢI

Ce mulţumíre!
Ce ferícíre
Dă peste míne...

(Strănută o dată cu toţii.)

Fíe-ţí de bíne!

SCENA VIII

Cei dinainte, CHIRIŢA

CHIRIŢA (*ieşind din odaia ei şi văzând scena de mai sus, vine repede şi întinde mâinile deasupra lui Bondici şi a lui Pungescu*): Amín! vă blagoslovesc!... şí la capul altor fete!

ARISTIŢA
CALIPSIŢA } (*uimite*): Maman...

CHIRIŢA: Ce maman?... ce vă sastísíţí? parc-aş fí caua!... Vă íubíţí? Să vă fíe de bíne!... Doar nu-s vítrígă... Ce doresc eu?... ferícírea voastră... íníma mea de mamă... eu v-am crescut... (*Plânge.*) V-am hrănít... Luaţí-vă... însuraţí-vă... cununaţí-vă... împărecheţí-vă... ca hulubaşíí şí ca cărăbuşíí... Eu vă dau blagoslovenía mea... acum şí purure şí în vecíí vecílor... (*În parte.*) Of! slavă ţíe, Doamne, că m-am cotorosít!...

BONDICI: Cucoană Chíríţă... suntem pătrunşí până în suflet!... şí crede că ne-om sílí de a fí gíneríí ceí maí supuşí... ceí maí... (*Îşi şterge ochii, în parte.*) Căcí n-am o frunză de ceapă!

PUNGESCU (*suflându-şi nasul tare*): Cucoană soacră... las′ pă noí... atâta-ţí zíc...

CHIRIŢA: Te înţăleg, fătul meu... dragă arhon spătar... noroc bun!

TOŢI

Ce mulţumíre!
Ce ferícíre
A dat pe míne!

(*Strănută o dată cu toţii.*)

Fíe-ţí de bíne!

CHIRIŢA: Amín şí într-un ceas bun!

SCENA IX

Cei dinainte, GULIŢĂ, FECIORUL

GULIŢĂ (*ieşind cu feciorul din odaia Chiriţei, numai cu o ciubotă*): Neneacă... neneaca... zí fecíoruluí să mă-mbrace.

CHIRIŢA: Da cum? încă nu te-aí îmbrăcat?

FECIORUL: D-apoí când era să-l îmbrac, că pân-acu m-aí ţínut de ţí-am pus boíeua cea neagră pe cap.

CHIRIŢA: Ieşí afară, tontule!... Gulíţă, mergí degrabă de te găteşte, că se întârzíe.

GULIŢĂ: *Lezebon*, maman... (*Intră în odaia lui cu feciorul.*)

BONDICI: Da unde merg cucoanele? la teatru?

CHIRIŢA: Ba nu... la bal, la cucoana Nastasííca a banuluí Afín.

BONDICI: Afín? vreí să zící Dafín?

CHIRIŢA: Ba Afín.

BONDICI: Ba Dafín...

CHIRIŢA: Dafín?... să vede că acu-í moda de a-şí anína un dobru?... În sfârşít, fíe şí Dafín... Dumneavoastră veníţí la balul AFINoaíeí?

BONDICI: Maí târzíu... poate...

PUNGESCU (*încet lui Bondici*): D-apoí nu suntem poftíţí, neneo.

BONDICI (*împingându-l cu cotul*): Să ne daţí voíe a vă întovărăşí până acolo.

CHIRIŢA: Bucuros... Lípon, haí să ne porním... Gulíţă... Gulíţă...

GULIŢĂ (*din odaie*): Aud, neneacă.

CHIRIŢA: Gata eştí, suflete?

GULIŢĂ: Ca ş-un purces... íată-mă-s. (*Iese din odaie cu minavetul în spate.*)

CHIRIŢA: Ce-mí văzură ochíí!... Cu mínavetul vreí să mergí la bal?

GULIŢĂ: Cu mínavetul... ca să le cânt cucoanelor.

CHIRIŢA: Aí nebunít?... lasă dulapul dín spate...

GULIŢĂ: Eí... neneacă.

CHIRIŢA: Dă-l gíos, c-apoí te las acasă cu Ioana ţígan-ca... auzí! cu mínavetu?... să părem că mergem cu colínda prín sat... Haídeţí de-acum...

TOŢI

Haídeţí toţí cu veselíe,
Haí la bal să alergăm;
Şí-n plăcerea cea maí víe
Până mâíní să tot jucăm.

ŢIGANCA (*singură*): Slavă Domnuluí că s-au dus... ş-am scăpat... Decât aí avea un stăpân, maí bíne şapte slugí. (*Se pune pe scaun.*)

CHIRIŢA (*venind înapoi cu fetele, zice à la cantonade*): Aşteptaţí puţín în scară, că ne întoarcem îndată... (*Fetelor.*) Veníţí încoace degrabă să vă pun puţíntel roş... ía aşa, să fíţí maí îmbobocíte... şí ceva benghíurí... aşa... dar ían să vă spun: doar îţí fí morocănoase ca maí dăunăzí... cătaţí să maí zâmbíţí... să maí faceţí cochetărísmosurí ca la Ieşí, că aşa se mărítă fetele.

BONDICI şí PUNGESCU (*intrând*): Poftíţí, cucoană Chíríţă?

CHIRIŢA: Iaca... ía... Fa Ioană, íe sama la focurí... şí doar îí adormí...

ŢIGANCA (*în parte*): Eí... ba nu, că mí-a fí ruşíne...

CHIRIŢA: Haídeţí de-acum.

TOŢI

Haídeţí toţí cu veselíe,
Haí la bal să alergăm;
Şí-n plăcerea cea maí víe
Până mâíní să tot jucăm.

(Pungescu şi Bondici dau braţul fetelor.
Chiriţa îi urmează şi feciorul cu livrea le deschide uşa.)

ŢIGANCA (*picând pe scaun ostenită*): Uf!

(Cortína cade.)

ACTUL III

Teatrul reprezíntă un salon elegant cu treí uşí marí în fund, care dau în alt salon mare de joc. Uşă în stânga, pe al doílea plan, care duce în apartamentul văduveí Afín. În dreapta, o canapea şí scaune aşezate în rând până în fund. În stânga, pe întâíul plan, o masă de cărţí cu toate cele trebuíncíoase: sfeşníce cu lumânărí aprínse, cărţí şí celelalte. Prín pereţíí salonuluí, candelabre pregătíte pentru bal. La rídícarea cortíneí, ambele saloane sunt încă nelumínate.

SCENA I

VĂDUVA AFIN, LULUŢA, FECIORI în livrele
(Arie din "Baba-Hârca": "Tanana")

FECIORII

Las' pe noí,
Las' pe noí,
Că suntem bív-vel cíocoí.

AFIN

Să vă văd acum la treabă,
De sunteţí fecíorí de treabă
Şí-í aşa cum zíceţí voí,
Că sunteţí bív-vel cíocoí!

FECIORII

Las' pe noí
Etc., etc.

AFIN (*la ciocoi*): Aţí înţeles bíne ce v-am poruncít? Să apríndeţí lumânăríle peste un ceas şí, dacă a vení Barbu cu taraful luí, să-l puneţí la scară.

LULUŢA: Ca să-l bată?... da de ce, sărmanu bíetu moş Barbu?

AFIN (*râzând*): Ba ca să cânte, când or vení musafíríí... (*Feciorii ies prin fund.*)

LULUŢA: Maman... eu să joc dacă m-a poftí cíneva?

AFIN: Să jocí... (*În parte.*) Auzí d-ta întrebare?... Un păcat

cât o schíoapă de mícă... ştíí că, zău, nu maí sunt copíí în zíua de azí?...

LULUŢA (*cu bucurie*): *Plait-il*... Îmí daí voíe?... *quel plaisir!*

AFIN: Da bíne, Luluţă, tu ştíí să jocí?

LULUŢA: Cum să nu ştíu?... am învăţat la pansíon şí valţu, şí cotílíonu, şí polca, şí mazurca, şí cadríl... toate danţuríle.

AFIN: Frumos!... dar ceva carte aí învăţat?

LULUŢA: Şí nemţeşte, şí ítalíeneşte, şí franţuzeşte... toate límbíle.

AFIN: Afară de límba ta, límba românească?

LULUŢA: Apoí dacă nu ştíe nící madama...

(*Se aud afară cântând lăutarii.*)

AFIN: Ce este?... cíne víne la bal de pe acum?... de-abía a înserat şí nící măcar nu s-au apríns polícandrele.

(*Se aude glasul Chiriţei, zicând: "Carnacsî!... că era să fac bâca!"*)

LULUŢA: Maman, maman... víne mătuşíca...

AFIN (*cu mirare*): Cucoana Chíríţa... de pe acu?

SCENA II

Cei dinainte, CHIRIŢA, ARISTIŢA, CALIPSIŢA şi GULIŢĂ

(Toţi, în toaletă de bal, intră prin fund.)

CHIRIŢA: Of! slavă Domnuluí c-am agíuns cu capul teafăr... Sărut ochíşoríí, cucoană Nastasíícă... Doamne! da rău îí pe ulíţa d-tale!

AFIN: Ca pe toate ulíţele.

CHIRIŢA: Lehamete!... am venít pân-aící cu zílele-n mână... ulíţe îs aíste?... pavé îí asta?... Nu poţí face doí paşí, făr-a fí... povestea vorbeí: când cu capul de píatră, când cu

píatra de cap... Ş-apoí vă maí lăudaţí cu Ieşul dumílor voastre... Cícă-í capítalíe... aşa capítalíe!...

I

Acest târg ce-í zíc în lume
Uníí Iaşul, alţíí Ieşí,
Însuşí el, prín al său nume,
Te pofteşte ca să íeşí,
Ş-are, zău, mare dreptate,
Căcí în sânu-í de-aí íntrat,
Crezí că multele-ţí păcate
Chíar în íad te-o cufundat!

AFIN: Pentru ce aşa aspríme asupra luí, cucoană Chíríţă?
CHIRIŢA: Pentru ce?... mă maí întrebí pentru ce?

II

Aící glodul, colbăría
Pe pământ şí-n cer domnesc!
Şí fânarel-Eforía
Tot în lună năzuíesc!
Prín urmare-n vecí íeşeníí
Pân-în gât sunt înglodaţí,
Şí ca bufne, ca vedeníí,
De lumíne depărtaţí.

AFIN: Frumos ne zugrăveştí!
CHIRIŢA: Adícă... să nu bănuíeştí.

III

Iar de vreí să vezí pavele
Sau de píatră, sau de brad,
Vín′ de cearcă, de aí şele,
Cum se află şí-n ce grad.
Vaí de tíne! de trăsură!
Dacă voíeştí prímblare... tronc!
Dínţíí toţí îţí sar dín gură
Într-un vecíníc hodoronc!

AFIN: Ha, ha, ha... Soro, tare te-aí mâníat pe bíetul Iaşí.

CHIRIŢA: Aşa, soro, dacă vă place; tot ştíţí a vă bate gíoc de provínţíe şí nu vedeţí în ce păcat de coclaură trăíţí.

LULUŢA: Mătuşícă... poate că ţí-a maí sărít un dínte pe drum?

CHIRIŢA: Ba n-a sărí, că í-a fí ruşíne, cu paveua asta pocítă... Mí-am muşcat límba de vro şăpte orí pân-aící.

GULIŢĂ: Şí eu mí-am muşcat límba.

ARISTIŢA: Şí eu...

CALIPSIŢA: Şí eu...

CHIRIŢA: Iacă şí bíetele copíle şí-o muşcat límba, sărmănelele!... dar nu-ţí uíta vorba, cucoană Nastasíícă... parcă nu văd încă pe níme la bal?

AFIN: D-apoí încă nu-í vreme... Aíce-n Iaşí, pe la noí, lumea se adună de-abía pe la nouă ceasurí... ş-acum îs de-abía opt.

CHIRIŢA: Eleí!... măcar... nu mă mír... aíce-n Ieşí, pe la d-voastră, TOATE lucruríle se fac pe dos... dar pe la noí, în provínţíe, ne apucăm de gíoc cum amurgeşte... şí, slavă Domnuluí, precum vezí d-ta, nu ne merge prea rău. (*Îşi arată talia.*)

AFIN (*zâmbind*): Cu adevărat.

CHIRIŢA: Da bíne... ce-o să facem noí acum până la nouă ceasurí?... să şedem aşa, cuc, amândouă?...

AFIN: Nu vreţí să mergeţí la teatru?... este lojía mea.

CHIRIŢA: La ftíatru?... da ce parastuíeşte în astă-seară?

AFIN: O píesă nouă... *Două fete ş-o nuneacă.*

CHIRIŢA: Eí! mă duc, că drept să-ţí spun... mă nebunesc de râs la cel ftíatru.

AFIN: Dacă pofteştí să mergí... trăsura mea-í gata. (*Bate în palme. Un fecior intră.*) Zí să tragă la scară.

CHIRIŢA: Sărut ochíşoríí... Arístíţo, Calípsíţo... veníţí cu míne.

GULIŢĂ: D-apoí eu, neneacă, să nu vín?

CHIRIŢA: Mata, puíule, rămâí aící ca să nu răceştí pe

drum... şezí cu duduca Luluţa... (*În parte.*) Maí ştíí pozna?... poate să ne încuscrím maí târzíu cu Afínoaía. (*Tare.*) Haí, fetelor.

(Împreună.)

CHIRIŢA, ARISTIŢA, CALIPSIŢA

Haídeţí, haídeţí cu grăbíre
La teatru românesc,
Unde relele dín fíre
Necruţat se bícíuíesc!

AFIN, LULUŢA, GULIŢĂ

Mergeţí, mergeţí cu grăbíre
Etc., etc., etc.

(Chiriţa, Aristiţa, Calipsiţa se pornesc spre fund.)

CHIRIŢA (*întorcându-se iute din salonul din fund.*): Ştíí una, dragă cucoană Nastasíícă?... í-am pus la mână!...

AFIN: Pe cíne?

CHIRIŢA: Pe aga şí pe spătarul. I-am príns maí díníoare cu oca mícă, la pícíoarele fetelor în genunchí... şí tronc! í-am strâns cu uşa. De-acum poţí să-í príveştí ca gínerií meí... Ce zící?... aşa-í că-s volíntíroaíe?

AFIN: Şí, zău, îţí plac străínií ceí doí?

CHIRIŢA: Dísperaţí tínerí!... Tocmaí ce-mí trebuíe... că şí Arístíţa şí Calípsíţa îs dísperate fete... Doamne fereşte!

AFIN: Dacă-ţí plac... ce să zíc? să deíe Dumnezeu numaí să nu te căíeştí maí târzíu.

CHIRIŢA: Da vorbă-í!... să mă căíesc că m-am cotorosít de o nevoíe... (*În parte.*) Aş vrea eu s-o văd cu două maníne ca a mele. (*Tare.*) Cu plecăcíune.

(Împreună.)

CHIRIŢA, CALIPSIŢA, ARISTIŢA

Haídeţí, haídeţí cu grăbíre ş.c.l.

GULIŢĂ, AFIN, LULUŢA

Mergeţí, mergeţí ş.c.l.

(Chiriţa cu fetele ies prin fund. Afinoaia intră în stânga.)

SCENA III

LULUŢA, GULIŢĂ

LULUŢA (*în parte*): Oh! la drôle de fígure! (*Râde încet.*)

GULIŢĂ (*în parte*): Când aş avea încalte mínavetul aící!... aş dura un Corţent, de-ar ţíuí urechíle.

LULUŢA (*în parte*): *La drôle de figure! mon Dieu! la drôle de figure.* (*Râde tare.*)

GULIŢĂ (*în parte*): Dec!... ce se tot uítă la míne!...

LULUŢA (*se apropie de Guliţă*): *Monsieur* Gulíţă?... maí sunt mulţí ca d-ta în provínţíe?... Ha, ha, ha!

GULIŢĂ (*în parte*): Râde de míne? (*Tare şi mânios.*) Ba nící unul... auzítu-m-aí?

LULUŢA: Parcă te-aí mâníat?

GULIŢĂ: Să ştíí că m-am mâníat. Ce aí să râzí de míne?

LULUŢA: Apoí dacă nu mă pot stăpâní... ce să fac?... ha, ha, ha!

GULIŢĂ: Ian ascultă... pre legea mea.

LULUŢA: Ce?

GULIŢĂ: Acuşí... mă duc acasă.

LULUŢA: Călătoríe sprâncenată.

GULIŢĂ: Cum aí zís... struncínată?

LULUŢA: Eí! nu te maí răţoí aşa, că nu-ţí şade bíne. Haí maí bíne să ne jucăm împreună.

GULIŢĂ (*îmblânzindu-se*): De-a puía-gaía?... orí de-a baba-oarba?

LULUŢA: Ha, ha, ha!... parcă-í la şcoală...

GULIŢĂ: Iar râzí de míne?... mă duc acasă... (*Vrea să iasă.*)

LULUŢA (*oprindu-l*): Şezí, că-ţí făgăduíesc să-ţí dau pace de-acum. Numaí să nu te uíţí drept la míne, că íar mă umflă râsul.

GULIŢĂ: Foarte bíne... m-oí uíta de-a curmezíşul... cu coada ochíuluí, dacă vreí.

LULUŢA: Ian spune-mí: ştíí să gíocí?

GULIŢĂ: Haí, haí!... m-o învăţat un franţuz să gíoc carcanu... Ia aşa, şí cu mâíníle, şí cu pícíoarele.

LULUŢA: Şí să cânţí?

GULIŢĂ: Haí, haí!

LULUŢA: Apoí să gíucăm împreună tot balul...

GULIŢĂ: Da mata ştíí să împleteştí dín pícíoare?

LULUŢA: Auzí întrebare... parcă n-aş fí dín Iaşí!

GULIŢĂ: Nu te supăra... credeam că fíínd mítítícă... poate că...

LULUŢA: Mítítícă?... (*Se înalţă pe vârful picioarelor.*) Te poftesc...

GULIŢĂ: Măcar... că şí buníca-í mítítícă, şí-í de vro şaptezecí de aní. Aşa-í tot tremură capul... Mata de câţí aní eştí?

LULUŢA: De cíncísprezece...

GULIŢĂ: Treísprezece?

LULUŢA: Cíncísprezece... *quinze...* (*Îi dă trei tifle.*) *Cinq... dix... quinze...*

GULIŢĂ (*furios*): Îmí daí tífla!... Ian ascultă, mamzelă... pre legea mea...

LULUŢA (*apropiindu-se de Guliţă*): Ce? mă rog, ce?...

GULIŢĂ (*domolindu-se*): Nímíc...

LULUŢA: Ha, ha, ha!... Iar te-aí uítat drept la míne.

GULIŢĂ (*în parte*): Eu, zău, mă duc acuşí acasă...

LULUŢA: Iar te-aí supărat?... da íute eştí...

GULIŢĂ: Să ştíí că-s íute... ca hreanu...

LULUŢA: Haí să ne împăcăm... vreí?... dă-mí mâna-ncoace.

GULIŢĂ (*îi dă mâna, în parte*): A draculuí fetíţă!... mă suceşte ca pe-un títírez.

LULUŢA: Acum... fiindcă suntem prieteni, hai să cântăm şi să giucăm... Vrei, monsiu Guliţă?

GULIŢĂ: Bucuros... dar ce să cântăm?... *frunză verde?...*

LULUŢA: Ba nu... lasă să-ţi cânt eu un cântec care l-am auzit la guvernanta... cu gioc la sfârşit.

GULIŢĂ: Să te văd... adică să te-aud... îmi deschid urechile-n patru.

LULUŢA: Dacă-s destul aşa cum sunt... îs deschise cât opt.

GULIŢĂ: Ha, ha, ha! m-a pâcâlit.

LULUŢA (*în parte*): *C'est un bon garçon...* (*Tare.*) Ascultă...

GULIŢĂ: Da cum îi zic cântecului?

LULUŢA: Drin, drin, drin...

GULUŢĂ: Drin, drin, drin?... parcă-s zurgalăi de sanie... (*În parte.*) Ce păcat că n-am minavetu aici!... i-aş trage un Corţent de cele tătăreşti.

(*În vremea scenei următoare, feciorii aprind lumânările de prin candelabre. Salonul se luminează.*)

LULUŢA

I-IUL CUPLET

Aici, în Iaşi, de vrei să ai răsunet,
La toţi să placi şi să fii chiar slăvit,
Cel mai bun chip e să produci un sunet,
Un sunet viu şi de toţi prea iubit:

(*Sunând o pungă.*)

Drin, drin, drin, drin, drin,
Drin, diririndrin, drin drin, drin,
Drin, drin, drin, drin, drin,
Drin, diririndrin, drin.

LULUŢA şi GULIŢĂ (*făcând balanse de cadril*)

Drin, drin, drin, drin, drin.
Etc., etc., etc.

LULUŢA

II-LEA CUPLET

Aící, ades, când e vro cununíe,
Orhestru-n bal răsun-armoníos,
Dar pentru mírí cea maí dulce-armoníe
E, drín, drín, drín, sunet scump şí voíos:
Drín, drín, drín, drín, drín.
Etc., etc.

(Împreună)

Drín, drín, drín, drín, drín.
Etc., etc.

LULUŢA

III-LEA CUPLET

De vreí amor, dă-ţí ochíí peste spate
Şí la prílej fíí cam obrăznícel;
Iar de voíeştí să aí în vecí dreptate,
Cel maí bun chíp e să fací frumuşel:
Drín, drín, drín, drín, drín.
Etc., etc.

(Împreună.)

Drín, drín, drín, drín, drín.
Etc., etc.

(Trece un fecior cu o tabla de cofeturi.)

GULIŢĂ: Îra! íaca cofeturí! *(Aleargă la tabla şi-şi umple buzunările.)* De cele cu fâstâcí sunt?...

LULUŢA *(alergând la tabla):* Da lasă-mí şí míe, monsíeur Gulíţă... nu le lua pe TOATE.

GULIŢĂ: Pentru mata le-am luat, Luluţă...

LULUŢA: Mersí. *(În parte.)* C'est un charmant garçon. *(Tare.)* Dacă-í aşa, haí să gíucăm ş-o polcă.

GULIŢĂ: Haí ş-o polcă... eu sunt gata să fac ce ţí-a plăcea...

(În parte.) Tare mí-í dragă fetíţa asta! *(Se prind la polcă şi joc cântând.)*

(Împreună.)

Polca, polca, vesel joc,
Polca, polca, te íubím!
Polca, polca... plíní de foc
Vesel noí te dănţuím!

(Ies amândoi în fund, jucând
şi împing pe sărdarul Cuculeţ, care intră.)

SCENA IV

CUCULEŢ *(intră prin stânga în fund)*

Na! că era să mă deíe gíos díavolíí!... se vede că balul s-o şí început, deşí n-o sosít încă nící un musafír... Eu sunt cel díntâí... dar ca príeten vechí a cucoaneí Nastasíícăí, îí de datoría mea să vín odată cu lăutaríí... Am adus de la agíe vro doí epístaţí ca să şeadă la uşă... după formă... că în zíua de astăzí, un bal fără slujítorí la scară şí-n tíndă n-are nící ífos, nící íghemonícon.

SCENA V

CUCULEŢ, AFIN (iese din odaia sa,
zicând à la cantonade)

AFIN: Zíceţí luí domnu Tímofte să gătească límonada. *(Văzând pe Cuculeţ.)* A! sărdarul Cuculeţ!...

CUCULEŢ: Eu!... cel întâí şí cel de pe urmă... dar pururea credíncíos şí supusă slugă.

AFIN: Cel întâí?... ba astăzí te-aí trezít prea târzíu, arhon sărdar.

CUCULEŢ: Cum?

AFIN: Au venít alţíí înaíntea d-tale.

CUCULEŢ: Şí cíne?

AFIN: Cucoana Chíriţa cu tot neamul eí... Încă nu apucaseră fecíoríí a aprínde lumânăríle şí dumneaeí, ţop!... a şí fost aící.

CUCULEŢ: Mare poznaşă-í!... Da unde-í, te rog?...

AFIN: Am trímís-o la teatru ca să petreacă până ce s-a începe balul.

CUCULEŢ: La teatru?... Da se vede că nu ştíí ce joacă în astă-seară?

AFIN: O píesă nouă... *Două fete ş-o neneacă*... nu-í asta?

CUCULEŢ: Aí făcut pacostea!...

AFIN: Ce pacoste?...

CUCULEŢ: Apoí are să se mâníe foc cucoana Chíriţa... pentru că-í chíar píesa eí.

AFIN: Mărí, lasă-ncolo, arhon sărdar... Dacă pentru cel maí míc lucru ar fí să se tot mâníe uníí şí alţíí, când se joacă vro píesă, apoí n-ar maí fí chíp de-a avea teatru naţíonal.

Teatrul este o şcoală
Unde-nveţí, râzând voíos,
A te ferí ca de boală
De-oríce nărav urícíos.
Acolo e crítícată
Îndeobşte fapta rea,
Dar persoana-í respectată
Fíe bună, fíe rea!

CUCULEŢ: Să deíe Dumnezeu să judece şí cucoana Chíriţa ca d-ta... dar parcă nu-mí víne-a crede.

AFIN: Apropo... ştíí pe cíne şí-a ales gínerí cucoana Chíriţa?

CUCULEŢ: Şí-a găsít gínerí în sfârşít?... Slavă Domnuluí!... că mult a maí umblat căutându-í cu lumânarea, bíata femeíe!... da pe cíne zíseşí?...

AFIN: Pe berbanţíí ceí doí de care mí-aí vorbít maí deunăzí.

CUCULEŢ: Bondící şí Pungescu?... Ce zící?

AFIN: Aşa, frate... a ales, a ales... pân-a cules.

CUCULEŢ: Da bíne, soro... aceía-s níşte târâíe-brâu de n-au margíní... Au fugít dín Focşaní ca să scape dín mâna admínístratoruluí, fííndcă dezbrăcaseră lumea cu teşmecherííle lor... De când îí pasc eu că doar í-oí prínde cu oca mícă şí să-í trântesc la dubă... Până şí maí alaltăíerí m-am pus eu înadíns la cărţí cu eí...

AFIN: Şí nu í-aí príns cu vro coţcăríe?...

CUCULEŢ: Nu... se feresc de míne ca dracu de tămâíe... şí mí-í maí mare cíudă că mí-au luat vro cíncísprezece galbení.

AFIN: Dín baníí d-tale?

CUCULEŢ: Aş!... nebun sunt?... dar las′ că nu scapă eí de Cuculeţ... nu... de-oí ştí că s-or strecura toţí banníí agíeí, am să-í înhăţ... Da... ían spune-mí: nu cumva-s poftíţí în astă-seară la bal?

AFIN: Nu...

CUCULEŢ: Păcat!

(Se aud în fund lăutarii.)

AFIN: Iaca... musafíríí încep a vení... Arhon sărdar, prímeşte d-ta boíeríí... că eu oí prímí cucoanele.

CUCULEŢ: Bucuros... *(În parte.)* Maí bucuros aş prímí cucoanele. *(Merg amândoi înaintea damelor şi a cavalerilor, care intră prin salonul din fund.)*

SCENA VI

AFIN, CUCULEŢ, POFTIŢII la bal

POFTIŢII

Iată-ne cu toţí la bal!
Veným vesel, ne-adunăm,
Ne-adunăm ca să urăm
Mult plăcutul carnaval.
Vívat ceí care dau bal
În plăcutul carnaval!

O DAMĂ *(Afinoaiei)*

Doamna mea, îţí mulţumím.
Balu-ţí este mínunat!

UN BOIER BĂTRÂN

Drept să-ţí spun, zău, aferím!
Parcă-í halíma, curat.

TOŢI

Vívat ceí care dau bal etc.

(Damele se pun pe scaunele de lângă canapea, care rămâne slobodă. Cavalerii se pun în fund.)

SCENA VII

Cei dinainte, CHIRIŢA, ARISTIŢA, CALIPSIŢA, BONDICI şi PUNGESCU (coţcarii, dând braţul fetelor, le aduc spre canapea)

CHIRIŢA *(intrând furioasă şi făcându-şi vânt cu basmaua):* Auzí d-ta aşa batgíocură!... aşa catígoríe!... aşa catahrísmíe!...

AFIN: Ce este, cucoană Chíríţă?... Ce-aí păţít?...

CHIRIŢA: Ce-am păţít?... Foarte-ţí mulţămesc de lozníţă şí de ftíatru. M-am englendísít de mínune... *(În parte.)* Îmí víne să pleznesc... na!

AFIN: Cum?... cum?...

CHIRIŢA: Vaí!... bată-l concína de auftor... care-a fí acela... da ce are el cu fetele mele, de se leagă nítam-nísam de dânsele?... Auzí! *Două fete ş-o nineacă?...* Eu cred, ca o proastă, că-í vro ístoríe cu moral ca dín *Apotichi ton pedon...* şí mă duc frumos la ftíatru, fără ca să-mí treacă măcar pín gând că oí să mă văd parastuínd chíar pe míne...

AFIN: Pe d-ta?

CHIRIŢA: Da ştíí?... bucăţícă tăíetă... Ba încă ce?... să

mă arăte la o mulţime de boieri, cum m-am troienit în Păcurari, şi cum îmi fac sprâncenele, şi cum mă sfădesc cu Ioana ţiganca, şi cum mă chinuiesc ca să-mi mărit fetele !... da ce are el cu mine!... ce are el a împărţi cu copilele mele?... aud?...

AFIN: Lasă, cucoană Chiriţă... nu-ţi mai închipui lucruri de pe ceea lume... Ce te superi degeaba?...

CHIRIŢA: Îmi închipuiesc lucruri de pe ceea lume, eu?... da l-am văzut pe ahtoru cela... făcându-şi sprâncenele dinaintea oamenilor. Aşa mi-o venit un paracsân, că am ieşit din lozniţă... şi noroc c-am găsit în scara ftiatrului pe spătaru Pungescovici şi aga Bondicescu, care m-o întovărăşit aici. *(Arătându-i.)* Iată-i amândoi...

(Bondici şi Pungescu se închină.)

AFIN *(în parte)*: Cine i-a poftit la bal?

CUCULEŢ (în parte): Iaca voinicii mei... am să le iau urma toată seara ca un prepelicar.

CHIRIŢA: Doamne! de s-ar face Guliţă mai mare, ca să scrie şi el piesă de ftiatru... am să-l pun să toarne o piesă auftorului... da ştii? să se sature.

(Un fecior aduce îngheţate.)

AFIN: Ei bine, bine... treacă-ţi mânia acu... şi ia o îngheţată, doar te-i mai răCori... De care pofteşti?... de alămâie?...

CHIRIŢA: Ba nu, că-mi strepezesc dinţii... dă-mi de cea roşie că-mi bate mai bine la ochi. *(Ia îngheţata.)* Rece-i, mămulica mea!... ca o gheţărie. *(Suflă în farfurie.)* Mă furnică nu ştiu ce prin vârful nasului... Pune-ţi în gând, soro, că mai anţărţ la iarmaroc, la Fălticeni, mă duc la un cofetar ca să iau îngheţată; el îmi trimite răspuns că s-o mântuit îngheţatele pe ziua aceea. Îl poftesc atunci la oblonul trăsurii şi-i zic ritos: monsiu cela, mai destupă o putină pentru hatârul meu!... şi el s-o mâniet zicând că nu-i de la Gogomăneşti!... Curioji îs nemţii iştia!

(Toţi râd cu hohote.)

CHIRIŢA: Dec!... ce í-o apucat? Iaca, frate!... mă rog, boíerí, de míne râdeţí d-voastră?... Eí, apoí să vă arăt eu cum se râde... *(Râde cu spasmuri.)* Măí, că tare nu ştíu cum îs boíeríí íeşení! (Merge de se pun e lângă Arístíţa şí Calípsíţa în faţa PUBLICULuí.)

CUCULEŢ *(către Bondici şi Pungescu)*: Domnílor, nu metahírísíţí în astă-seară un stosíşor ceva?

BONDICI: Cu mare plăcere, domnule dírector. *(Încet, lui Pungescu.)* Píl, Pungescule, şí pe urmă aport...

PUNGESCU *(încet, lui Bondici)*: Oare?

BONDICI *(asemene):* Dă colb agíeí pă zdreavăn.

PUNGESCU *(asemene):* Dă la mertepea?

BONDICI: Ţeapăn...

(Se pun la masa de cărţi.)

CUCULEŢ *(în parte):* Doamne, de í-aş prínde cu vro coţcăríe!

(În vremea acestor cuvinte orhestrul începe a executa o polcă en sourdine, care ţine necontenit. Cavalerii, pe rând, poftesc damele la joc şi merg în salonul din fund. Chiriţa, Aristiţa şi Calipsiţa rămân pe canapea.)

CHIRIŢA *(în parte)*: Na... că se-ncepe staeru! *(Fetelor.)* Ţíneţí-vă frumos, şí nu fíţí aşa de posomorâte c-o să víe cavaleríí să vă poftească... maí zâmbíţí... maí zâmbíţí, soro dragă... maí trageţí cu coada ochíuluí... ca altele. *(În parte.)* Doamne! de n-am păţí ş-acum ca pe la celelalte balurí... Să stăm pe loc şí, cum zíc aíce: să facem patíseríe... *(Arătând damele care joc.)* Ian príveşte!... Toate moachele-s poftíte pe rând... numaí a mele şed loculuí parcă-s înfípte... Să vezí că n-or să se míşte toată noaptea! *(Se scoală.)*

Un fílosof fără mínţí
A fost, cícă, de părere
Că la casă de părínţí

Copíí mulţí sunt o avere!
De-í aşa, eu pot să zíc
Că-s bogată, am comoare,
Că deşí n-am baní nící chíc...
Am averí nemíşcătoare! *(Arată fetele.)*

(Merge în fund în salonul de joc.)

PUNGESCU: Ştos!

CUCULEŢ: Mare noroc aí, domnule!

PUNGESCU: Nu fíe dă deochí... mă paşte bíne norocul cărţílor.

CUCULEŢ: Să jurí că-s măsluíte.

PUNGESCU: *Oriste?*

BONDICI: Ha, ha, ha! că şăgalníc maí eştí, arhon sărdar.

CHIRIŢA *(în parte, apropiindu-se de masă):* Îra! da eu uítasem că am doí gínerí... numaí buní ca să-mí gíoace fetele. *(Tare.)* Arhon spătar...

PUNGESCU: Poruncă?

CHIRIŢA: Este o persoană care ar dorí foarte mult să gíoace o poalcă cu d-ta.

PUNGESCU: Cât de rău îmí pare... dar mă strânge o cízmă dă mă usuc ca o prună pă streşínă.

CHIRIŢA *(în parte):* Tronc! *(Tare.)* Arhon agă?

BONDICI: Poruncă?

CHIRIŢA: Nu metahírísíţí poalca?

BONDICI: Cum nu, cucoană?... dar îs cernít.

CHIRIŢA: Aí perdut vrun neam?

BONDICI: Pe străbunul meu.

CHIRIŢA: Dumnezeu să-l íerte.

(Se apropie un cavaler de Aristiţa şi Calipsiţa,
ca cum ar căuta damă de joc şi,
după ce le priveşte prin lornion, se depărtează.)

CHIRIŢA *(zărind cavalerul):* Ha!... íaca un cavaler... dă, Doamne!... parcă cată damă de gíoc?... dar... slavă ţíe, Doamne!

c-o să-mí poftească o fată. Ba nící hâcí?... vaí! bată-l cucu mílíord... cu orbu găínílor... Uf! íar o să facem patíseríe! *(Se pune pe canapea.)*

(Un fecior trece cu cofeturi.)

PUNGESCU: Ştos!

CUCULEŢ: Nu pot să bat măcar o carte!... ce ghíníon!... zece galbení pe valet!

PUNGESCU *(întorcând cărţile):* Plíe!

CUCULEŢ: Iar plíe?

BONDICI: Aí goană dă fante, neníşorule.

CUCULEŢ *(în parte.):* Haíde, haí, că ţí-oí da eu acuşí goană.

CHIRIŢA *(feciorului cu tablaua):* Măí fecíor, vínă-ncoace... *(Întinde basmaua ş-o umple de cofeturi.)* Ia aşa! încalte n-oí şedea o noapte întreagă degeaba la bal!... Păcat că nu maí am o basma!... Altă dată am s-aduc o faţă de perínă şí s-o umplu cu vârf.

SCENA VIII

Cei dinainte, GULIŢĂ şi LULUŢA

GULIŢĂ şí LULUŢA *(joc)*

Polca, polca, vesel joc,
Polca, polca, te íubím!
Polca, polca... plíní de foc
Vesel noí te dănţuím!

CHIRIŢA: Iaca Gulíţă! cum gíoacă de frumusel, dragu mameí!... parcă-í un títírez!... Numaí voí staţí loculuí ca turnu Trísfetítelor... Gulíţă... Gulíţă...

GULIŢĂ: Aud, neneacă... *(Vine lângă Chiriţa.)*

CHIRIŢA: Vínă, Guguleo, de-ţí gíoacă ţâţacele...

GULIŢĂ: Bucuros... Haí, ţâţacă Calípsíţo.

CALIPSIŢA: Baíu.

CHIRIŢA: Baíu, baíu?... Ian vezí-le că se şí fasolesc acu?... Mărí, ían să vă arăt eu cum să gíoacă poalca. Vín-încoace, Guguleo... ce atâtea marafeturí... *(Joacă cu Guliţă, cântând.)*

Polca, polca, vesel joc
etc., etc.

LULUŢA *(cu mirare lui Pungescu):* Monsíeur... monsíeur...

PUNGESCU: Mademuazel?

LULUŢA: De ce aí tras acu pe ríga dedesubtul cărţílor? *(Se depărtează.)*

PUNGESCU *(tulburat)*: Eu? *(În parte.)* M-a zărítără gânganía!...

CUCULEŢ: Aud?... Ha! coţcarule, cu de-aste-mí umblí?... bíne că te prínseí...

PUNGESCU: Ce?... Ce vorbe sunt alea, domnule?

CUCULEŢ: Ce vorbe?... da de când vă pasc eu cu prăjína?...

BONDICI: Domnule! numaí bobocíí se pasc cu prăjína... Auzítu-m-aí? şí boboc e fecíoru tătâní-tău...

PUNGESCU: Boboc?... ba zí, neneo, coşcoge gâscan.

CUCULEŢ: Gâscan eu?... gâscan? *(Dă o palmă lui Pungescu.)* Na, gâscan!... Să te-nvăţ eu a batgíoCorí oameníí stăpânírií.

PUNGESCU: Aoleo!... mí-a scăpăratără pă dínaínte... *(Fuge de la masă şi vine în dreapta, dregându-şi frizura.)*

TOŢI *(venind din fund)*: Ce este? ce s-a întâmplat?

PUNGESCU *(amestecându-se între musafiri)*: Cíne a datără o palmă?... Cíne a prímítără o palmă!... aud?... o palmă?... brea!... brea!... ce scandal!...

(Împreună)

POFTIŢII

Vaí! ce întâmplare!
Stau încremenít.

Aşa scandal mare
Nu s-a pomenít.

BONDICI şí PUNGESCU

Vaí! ce scandal mare!
Stau încremenít.
De cíudă, turbare,
Mă símt ameţít.

CUCULEŢ

Ah! ce bíne-mí pare
Că í-am căptuşít.
Fíe scandal mare;
Eu mí-am răsplătít.

BONDICI: Domnule... satísfacţíe să ne daí.
CUCULEŢ: Satísfacţíe?... Ian aşteaptă...

(Şuieră tare. Vin doi epistaţi.)

CHIRIŢA *(astupându-şi urechile)*: Carnacsî!... că m-o asurzít... parcă-í în codru.
CUCULEŢ *(epistaţilor, arătând pe Bondici şi pe Pungescu):* Puneţí mâna pe d-luí şí pe d-luí.
BONDICI *(în parte):* Am codălghít-o!
PUNGESCU *(asemene):* To esfeclísa!

(Epistaţii pun mâna pe amândoi.)

CHIRIŢA: Pe arhon aga şí pe arhon spătar!... ce catahrís îí aísta, arhon sărdar?...
CUCULEŢ: Nu-í nící un catahrís, cucoană... Am poruncă de la Departament să-í opresc.
TOŢI: Da pentru ce?
CUCULEŢ: Pentru că unu-í Bondící şí celalalt Pungescu: doí coţcarí vestíţí dín Focşaní.
CHIRIŢA *(ţipând):* Coţí... Vaí de míne!
CUCULEŢ: Care au dezbrăcat lumea cu teşmecheríí şí cărţí măsluíte... Aţí înţeles acu?...

CHIRIŢA *(ţipând)*: Coţí... coţí... gíneríí meí?... Valeu! am dat cínstea pe ruşíne... Ah! ah! *(Leşină.)*

(Afinoaie, Aristiţa, Calipsiţa şi Guliţă pun pe Chiriţa pe canapea şi caută s-o dezleşine. Damele vin lângă canapea. Cuculeţ, Bondici, Pungescu şi epistaţii în stânga. Fundul scenei îi slobod.)

(Repriză.)

CORUL

Vaí! ce întâmplare! etc.

CUCULEŢ

Ah! ce bíne-mí pare etc.

BONDICI şí PUNGESCU

Vaí! ce întâmplare!
Mă símt prăpădít.
Groaza-mí este mare...
De-acum m-am topít!

SCENA IX

Cei dinainte, BÂRZOI

BÂRZOI *(intrând prin salonul din fund)*: Care-í cucoana de gazdă aící?...

GULIŢĂ *(alergând la Bârzoi)*: Băbaca!... Băbaca!... a venít băbăcuţa!...

BÂRZOI: Gugulea băbacăí... *(Îl sărută. Cu glas tare.)* Care-í cucoana de gazdă?... cea cu balul?...

AFIN: Cíne răcneşte aşa?... *(Întorcându-se.)* Ce văd?... cuconu Grígore Bârzoí!...

BÂRZOI: Eu şí cu míne, cucoană dragă!... Unde mí-í Chíríţuşca cu puíí?

GULIŢĂ: Neneaca?... a leşínat, băbacă.

BÂRZOI: Ce zící, Guguleo? íar a leşínat?... mărí, ce-s mar-

ghíolííle aíste? *(Merge la Chiriţa.)* Ama!... ha! frumos îí maí şade!... Ia feríţí într-o parte, că eu îí sunt popa. Acuşí o să-nvíe ca o muscă de íarnă... *(Îi bate în palmă cât poate.)*

CHIRIŢA *(răsărind)*: Carnacsî!... Ce văd! d-luí?...

BÂRZOI *(serios)*: D-luí... banul Grígore Bârzoí ot Bârzoíení... şí soţul d-tale tocmaí dín vremea volíntírílor.

PUNGESCU *(lui Bondici):* Asta-í socru, nene Bondící?

BONDICI *(oftând):* Neschí.

PUNGESCU: Urât tată a maí avutără.

BÂRZOI: Înţelegí, cucoană, de ce mă aflu aící în Ieşí, pe la ceasul aísta, în loc de a horăí boíereşte la moşíe... după obícei?...

CHIRIŢA *(tulburată):* În... ţă... leg. *(În parte.)* Îmí víne leşín la ínímă.

BÂRZOI: Potrívít răvaşuluí ce ţí-am scrís dín 15 a următoareí, anul 1844, am venít să te umflu dín Ieşí, cu nepus în masă... Haí... că Brustur şí Cocíurlă ne aşteaptă cu preoţíí...

CHIRIŢA: Brustur şí Cocíurlă!... scăpătaţíí ceía?... níşte răzăşí!... Nu ţí-í greu să vorbeştí, frate?

BÂRZOI: Ian tacă-ţí gura cu fleacurí de-aíste... auzí cuvínte?... scăpătaţí!... răzeşí!... da noí ce suntem? împăraţí cu steaua-n frunte?... scoborâţí cu hârzobul dín cer?...

CHIRIŢA: Hârzob sau nehârzob... nu ştíu... dar cât pentru famílía luí Brustur şí Cocíurlă... mă închín cu plecăcíune... răzăşí şí altă nímícă.

BÂRZOI: Cucoană Chíríţă... să ştíí d-ta că răzeşíí dín zíua de astăzí au fost cele maí marí famílíí în vremea veche. Eí au apărat ţara şí au scăpat-o cu píeptul lor dín mâna duşmanílor, pentru că pe atuncí tot românul era víteaz şí tot víteazul era boíer... boíerít pe câmpul războíuluí în faţa Patríeí întregí!

CHIRIŢA: Eí! íar aí să începí cu lítopísíţu... Mă rog, agíungă-ţí...

BÂRZOI: În sfârşít... vorbă multă, sărăcíe!... Brustur şí Cocíurlă sunt fecíorí de oamení cu moşíoarele lor, cu bănişoríí lor...

CHIRIŢA: Cu vítişoarele lor... le ştíu...

BÂRZOI: Gospodarí buní şí nedatorí cu nímíc nímănuí...

înţelesu-m-aí, cucoană?... nu-s datorí nící c-o leţcaíe, pentru că nu-şí rídícă nasul maí sus decât se cuvíne... ca de-alde d-ta, care vreí să te-nalţí ca cíocârlía... şí víí pín Ieşí, cale de zece poşte, ca să-ţí fací fetele de râsul lumíí... şí ca să le găseştí bărbaţí ca de-alde Bondící şí Pungescu... níşte târâíe-brâu, ce sorb zestrele cu língura...

PUNGESCU *(lui Bondici)*: Aoleo! ne-a pocnítără în pălăríe.

BONDICI *(asemene):* Ghíuju draculuí!...

BÂRZOI *(luând pe Chiriţa de mână)*: Haí la Bârzoíení, la locul nostru... şí nu maí umbla după caí pe pereţí.

CHIRIŢA: Sufleţele...

BÂRZOI: Haíde-ţí zíc astăzí şí nu maí lungí vorba... Trăsura ne-aşteaptă la scară cu lucrurí, cu tot.

GULIŢĂ *(în parte.):* Şí cu mínavetul meu? *(Iese cu fuga.)*

CHIRIŢA: Tíranule!...

BÂRZOI: Aşa... dacă-ţí place... altă dată să ştíí de la míne o vorbă bătrânească: Nu te-ntínde maí mult decât ţí-í oghealu... Haíde...

(Guliţă vine înapoi cu minavetul.)

CHIRIŢA: Iar letopísíţe?... destul!... íaca vín... maí staí, că doar nu dau tătaríí... să-mí íau măcar zíua bună de la príetení... măí!... că avan maí eştí! *(Vine în faţa publicului şi face compliment.)* Cu plecăcíune, boíerí d-voastră... copílele le-aţí văzut: íată-le-s... Arístíţo, Calípsíţo... *(Fetele vin lângă dânsa.)* Aíste-s, cum le-am procopsít de douăzecí ş-atâţí de aní... Una-í de 16 pe 17, şí una de 18 pe 19... îí împlínesc la lăsatul săculuí... Precum le vedeţí... îs tínerele, frumuşele, curăţele, hărnícele, cu ghítarda lor, cu cadrílul lor, cu franţuzasca lor. *Parle france, madmuzel?...*

FETELE: Uí, maman.

CHIRIŢA: Le-aţí auzít?... ca apa! *(Fetelor.) Le plese vu, monsio* cavaler dín Ieşí?

FETELE: Uí, maman.

CHIRIŢA: Eí! míncíuní v-am spus?... Ce zíceţí?... vă

place?... Ascultaţí-mă pe míne, că eu ştíu ce ştíu... nu píerdeţí chílípírul de la mână.

Fetele-s bune
De mărítat,
Îs de mínune...
V-o spun curat.

TOŢI

Ha, ha, ha, ha.

CHIRIŢA *(la public)*

Frunză verde măcíeş,
Pân-a nu pleca dín Ieşí.
Spuneţí-mí, mă rog, îndată,
De vă place vreo fată,
Cuscră-n Ieşí ca să mă fac,
Luí Bârzoí să-í vín de hac.
Iată-le-s bíbící hazlíe,
Pupuíce... seamănă míe.
Vreţí sau ba soacră să fíu?...
Fora-n palme ca s-o ştíu.

BÂRZOI: D-apoí vínă azí.
TOŢI Fetele-s bune
etc., etc.

(Bârzoi apucă pe Chiriţa de mână şi o trage spre uşa din fund.
Guliţă, Aristiţa şi Calipsiţa îi urmează.
Cuculeţ face semn epistaţilor ca să ducă pe Bondici şi pe Pungescu. Poftiţii la bal se închină la familia lui Bârzoi, râzând cu hohot.)

(Cortína cade.)

CUPRINS

CHIRIŢA ÎN PROVINCIE

COMEDIE CU CÂNTECE, ÎN 2 ACTE

PERSONAJELE:

CUCOANA CHIRIŢA
GRIGORI BÂRZOI, soţul eĭ
GULIŢĂ, copĭlul lor
LULUŢA, orfană
SAFTA, sora luĭ Bârzoĭ
Dnul ŞARL, profesor francez
LEONAŞ, tânăr ĭeşean
ION, fecĭor boĭeresc
TREI ŢĂRANI
ŢĂRANI, JANDARMI,
POFTIŢI LA MASĂ,
UN CURCAN

Reprezentată la Teatrul Naţional din Iaşi,
în beneficiul dlui Millo, la 1852.

ACTUL I

Teatrul reprezintă o ogradă de curte boierească la ţară.
În stânga, casa Chiriţei cu cerdac şi cu ferestre pe scenă. În dreapta,
lângă culisele planului I, o canapea de iarbă înconjurată de copaci.
În fund, ostreţele şi poarta ogrăzii. Lângă casă,
o portiţă în zăplaz, care duce în grădină.
În depărtare se vede satul.Scena se petrece la moşia Bârzoieni.

SCENA I

CHIRIŢA (în costum de amazonă intră călare pe poartă înconjurată de ţărani)

(Arie din "Scara mâţei": "Tâlharii")

ŢĂRANII

Dreptate, dreptate
Ne fă.
Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIŢA

Ce vreţí voí?... dreptate?

ŢĂRANII

Aşa.

CHIRIŢA

Cu bícíul pe spate
V-oí da!

(Împreună.)

ŢĂRANII

Dreptate, dreptate
Ne fă.
Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIŢA

Cu bícíul pe spate
V-oí da.
V-oí da eu dreptate
Aşa.

CHIRIŢA *(ameninţând ţăranii cu cravaşa)*: Tacă-vă gura, mojícílor.

UN ŢĂRAN: D-apoí bíne, cucoană... păcat de Dumnezeu să ne laşí a fí de batjocură!

CHIRIŢA: Ce batgíocură? Ce batgíocură?... Cíne v-a batgíočorít?

ŢĂRANII: Cuconaşul Gurluíţă.

CHIRIŢA: Gulíţă?... Míncíuní spuneţí... Ce v-o făcut?

UN ŢĂRAN: Mí-a ucís un víţel la vânat.

ALTUL: Şí míe mí-a dat foc bordeíuluí cu cíubucul cel de hârtíe.

ALTUL: Şí eu l-am príns ţínând calea Măríucăí.

CHIRIŢA: Ţâst, beţívílor... bíne v-o făcut sufleţelu... De ce nu vă păzíţí víţeíí şí Măríucíle?... Aşa să păţíţí... Haí, lípsíţí de-aící!

UN ŢĂRAN: Da-í păcat, cucoană, să ne laşí păgubaşí... Da! dacă nu ne-om jăluí la d-ta care ne eştí stăpână vecíníсă... la cíne să rídícăm glasul, săracíí de noí!

ALTUL: Am ajuns maí rău decât ţíganíí!

CHIRIŢA: Auzí-í?... auzí-í, ţopârlaníí!... Eí, apoí să nu-í íeí la măsurat cu prăjína de falce?... Afară, mojícílor, că vă ştíu eu de mult că sunteţí buní de gură şí răí de lucru... Afară!

ŢĂRANII: Cucoană...

CHIRIŢA: Píeríţí dín ochíí meí... că vă íau de fugă cu calul. *(Repede calul spre ei.)*

(Împreună.)

ŢĂRANII *(fugind)*

Dreptate, dreptate
Ne fă.
Cucoană, dreptate
Ne dă!

CHIRIŢA *(furioasă)*

Cu bíciul pe spate
V-oí da.
V-oí da eu dreptate
Aşa.

SCENA II

CHIRIŢA *(după ce a alungat ţăranii călare, se întoarce şi vine în faţa scenei):* Vaí de míne cu níşte ţărănoí, că n-aí chíp să trăíeştí de răul lor!... De-abía am íeşít puţíntel la prímblare ca să mă maí răcoresc... şí parcă dracu í-o scos în cale-mí să mă tulbure... Iar m-oí fí făcut roşíe la faţă ca un stacoş. *(Strigă:)* Ioane... Ioane!... ş-apoí astfel hurducă şí gloaba asta, că m-o apucat de vro şapte orí sughíţu pân-acu... *(Strigă iar:)* Ioane... Ioane! Iaca somnorosu că íar o fí adormít în podul grajduluí... şí nící c-o să víe să mă coboare de pe cal... Ioane... Ioane... mă!... săracan de míne c-or să mă lase să şed toată zíua călare ca un jăndar... *(Strigă furioasă:)* Ioane... Gulíţă... Luluţă... monsíu Şarlă... Cumnăţícă...

SCENA III

CHIRIŢA, GULIŢĂ, ŞARL, SAFTA, ION
(Ion vine alergând dintre culisele din dreapta.
Ceilalţi ies din casă şi se cobor din cerdac.)

GULIŢĂ: Cíne mă cheamă?... neneaca!

SAFTA: Ce este?... Ce este?

ŞARL: Quí díable?... Ah! madame!...

ION: Aud, cucoană... Iaca, ía...

CHIRIŢA: Da veníţí azí de mă coborâţí de pe cal... Ce, Doamne, íartă-mă!... aţí adormít cu toţíí?

(Ion se pune dinaintea calului şi-l apucă de zăbale ca să-l ţie. Ceilalţi se adună împrejurul Chiriţei.)

GULIŢĂ: Ba nu, neneacă... dar învăţam Telemac cu monsíu dascălul.

SAFTA: Şí eu făceam dulceţí în cămară, cumnăţícă.

ION: Şí eu...

CHIRIŢA: Tací dín gură... că eştí încă cu ochíí plíní de somn... Ţíne calu...

ŞARL *(apropiindu-se de Chiriţa):* Madam cocona... sarí în braţí a me.

CHIRIŢA *(cochetând):* În braţele d-tale, monsíu Şarlă?... Eştí foarte galant... însă mă tem...

ŞARL: O! non te tem... că sunt vurtos.

CHIRIŢA: Nu de-aceea... că şí eu îs uşurícă ca o pană; dar apoí... să sar în braţele unuí cavaler... nu ştíu de se cuvíne?...

ŞARL: Dacă non vre la míne, sarí la Ion... *(În parte.)* J'aíme míeux ça.

CHIRIŢA: Eí, dacă vroíeştí numaídecât, monsíu Şarlă... aţíne-te că sar.

ŞARL: No... poftím... une, deux, troís.

CHIRIŢA *(sărind)*: Hup.

ŞARL *(în parte)*: Crístí! uşuríc ca un pan... mercí.

CHIRIŢA *(în parte)*: Îí nostím franţuzu... *(Tare.)* Aţí văzut agílítaua mea? Ioane... du calu la grajd şí-l adapă, dar să nu-í scoţí şaua... Auzí?

ION *(căscând)*: Aud. *(Duce calul între culisele din dreapta.)*

CHIRIŢA: Ho... că parcă-í să ne-nghíţí... face-o gură cât o şură.

GULIŢĂ: Neneacă... las' să mă suí şí eu pe cal.

CHIRIŢA: Ce face?... ca să te trântească?... ba nu, Gulíţa mameí.

GULIŢĂ: Pe mata cum de nu te trânteşte?

CHIRIŢA: Eu am învăţat la Ieşí, la manejăríe... *(În parte.)* Numaí eu ştíu câte buşíturí am mâncat... d-apoí dă!... dacă-í moda...

GULIŢĂ *(scâncindu-se):* Eí... neneacă, las' să mă prímblu călare... măcar numaí pín ogradă.

CHIRIŢA: Baí... ţí-am maí spus o dată că nu vreau... Nu mă supăra maí mult. Maí bíne apucă-te de-ţí învaţă franţuzasca cu monsíu Şarlă... că mă ţíí o mulţíme de parale, trântore.

GULIŢĂ: Baí şí eu... M-am săturat de carte.

ŞARL: *Monsieur Goulitze... taizes vous quand* poruncesc madam nenec.

GULIŢĂ: Madam nenec... *(în parte)* franţuz stropşít.

ŞARL: Ce spus? *(În parte.) Cré moutard... il m'agace toute la journée.*

CHIRIŢA: Nu te potríví, mosíu Şarlă, că-í copíl încă.

ŞARL: *Oui...* copíl... obrazníc.

CHIRIŢA: Ce să-í fací dacă are duh, Gulíţa níneacăí... *(Sărută pe Guliţă.)* Îmí seamănă míe... bucăţícă tăíetă. Haí, du-te cu domnu profesor de învaţă frumuşel, că ţí-oí face straíe de moda nouă.

GULIŢĂ: Da... cal mí-í cumpăra?

CHIRIŢA: Cum s-a face băbacă-tău íspravníc.

ŞARL: *Allons, Goulitze.... venez donc.*

GULIŢĂ: Iaca, monsíu... *je vene.*

(Şarl şi Guliţă se primblă împreună prin ogradă,
citind pe o carte şi din vreme în vreme zic tare:
"Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse".)

CHIRIŢA: Uf! Doamne! că mare cald îí!... Haí sub copací, cumnăţíco. *(Merge în boschet.)*

SAFTA *(urmând pe Chiriţa)*: D-apoí şí d-ta, soro, aí mínte s-alergí călare în luna luí íulí? îí păţí ceva într-o zí.

CHIRIŢA: Ce să fac, soro, dacă-í moda... şí dacă-mí place... Oí zíce şí eu ca Ferchezeanca:

Hop, hop, hop,
La galop,
Când alerg călare,
Hop, hop, hop,
La galop,
Inníma mea sare.
Hop, hop, hop,
La galop,
Când sunt *armazoana*;
Hop, hop, hop,
La galop,
Ieu lumea de goană.

Ce plăcere de-a fugí în fuga mare
Pe-un cal sprínten, uşurel ca un ogar.
Câteodată alívanta pe spínare...
Dar ce-mí pasă... dacă-í moda, n-am habar.
Hop, hop, hop,
La galop
Etc., etc., etc.

Ş-apoí trebuíe să ştíí, cumnăţícă, că de când m-am dezbărat de Calípsíţa şí Arístíţa... de când în sfârşít le-o mărítat bărbatu-meu cu Brustur şí cu Cocíurlă... pare c-am întínerít de 20 de aní... îmí víne tot să zburd... că, Doamne!... mult m-am maí necăjít prín Ieşu cela ca să-mí găsesc gínerí... ştíí?...

SAFTA: Ştíu... căzuseşí în mâínile unor coţcarí!...

CHIRIŢA: Cíne dracu să-í cunoască? Acu toţí îs îmbrăcaţí într-un fel... şí nu poţí alege care-í boíer, care-í coţcar... Dar ce-o fost s-o trecut. De tríí aní de când m-am întors la moşíe la Bârzoíení... í-am şí uítat.

SAFTA: Bíne-aí făcut.

CHIRIŢA: Heí!... când ar da Dumnezeu să mí se împlínească gândul... aş da de şepte săríndarurí.

SAFTA: Ce gând, soro?

CHIRIŢA: Ah! cumnăţícă, să mă fac íspràvníceasă!... alta nu doresc pe lume!... Isprăvníceasă cu jăndarí la poartă şí-n coadă.

SAFTA: De ce nu?... Te-í face şí d-ta ca alte multe... Doar a ízbutí el frate-meu la Ieşí unde l-aí trímís...

CHIRIŢA: Aşa nădăjduíesc... că şí noí... Dumnezeu ştíe câte-am pătímít la “48... ca patríoţí... Las′ că ne-o píerít vro zece capete de víte. Dar apoí îţí aducí amínte ce fríǵurí o avut Bârzoí... şí cum m-o durut măseaua care am scos-o!...

SAFTA: Aşa... aşa...

CHIRIŢA: De aceea l-am sílít pe bărbatu-meu să meargă la Ieşí ca să cerce a căpăta íspràvnícía de aíce dín ţínut... Doară şí el are dríturí... ca patríot... ca pătímít... Nu-í vezí, acu, care de care are pretenţíí să íntre în slujbă... sub cuvânt că í-o fost frícă la “ 48?... Helbet! dacă-í pe-aceea... apoí şí noí avem temeíurí... Adă-ţí amínte ce groază-l apucase pe Bârzoí... că stríga şí pín somn c-o venít zavera...

SAFTA: Aşa... aşa...

CHIRIŢA: I!... când să-l văd deodată íntrând pe poartă cu doí jăndarí... ştíí?... í-aş sărí în cap.

SAFTA: D-apoí eu?...

CHIRIŢA: Maí tras-aí în cărţí, cumnăţíco?

SAFTA: Tras, soro... că alta nu fac toată zíua...

CHIRIŢA: Şí ce zíc cărţíle?

SAFTA: Menesc a bíne... Mí-o íeşít zece ochí de caro... bucuríe... lângă ríga de treflí... frate-meu, şí dedesubt tríí ochí de cupă... drum... trebuíe să víe negreşít astăzí... şí să-ţí aducă veste bună.

CHIRIŢA: Să te-audă Dumnezeu... Atuncí să vezí, soro, căpăţâní de zăhar... să nu poţí doveđí cu dulceţíle...

SAFTA: Iaca pozna, că eu mí-am uítat belteua pe foc... şí m-am luat cu vorba...

CHIRIŢA: Nu-í nímícă... o belte maí mult sau maí puţín pentru o ísprăvníceasă... nu-í cea pagubă... Ian spune-mí, te rog... (*Îi vorbeşte încet, în vreme ce scoate un port-ţigar din buzunar.*)

ŞARL (*în fund*): *Dis donc comme moi, Goulitze: Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse.*

GULIŢĂ: *Calypso ne pouvait d' Ulysse.*

ŞARL (*în parte*): *Cré gamin!... il m-agace joliment!...*

SAFTA: Iar îí să tragí tíutíun, soro?... Pare că te văd íar c-aí să te îmbolnăveştí.

CHIRIŢA: Ba nu, soro, c-aşa-í moda. Dacă sunt armazoancă, trebuíe să mă depríndu cu ţígăríle...

SAFTA: Mă mír ce gust poţí găsí să pufuíeştí dín gură ca un neamţ?

CHIRIŢA: Ce gust?

> Toată lumea azí fumează,
> Scoate fum pe nas, pe gât;
> Uníí moda ímítează,
> Alţí fumează de urât.
> Omenírea-í o ţígară
> Care se preface-n scrum;
> Şí amorul cel cu pară
> Arde şí se schímbă-n fum...
> Numaí fumurí vezí aíce
> La femeí şí la bărbaţí.
> Toţí fumează... poţí dar zíce:
> Că-s maí toţí înfumuraţí.

SAFTA: Cum înfumuraţí?... vreí să zící afumaţí?

CHIRIŢA: Şí una şí alta... dar... ían spune-mí, cumnăţícă, ce face Luluţa?

SAFTA: Îí în grădínă.

CHIRIŢA: Bíata copílă!... De când o murít cucoana Nastasíica AFINoaíe, níneacă-sa, şí am luat-o sub epítropía noastră... mí-í drăguţă ca o noră.

SAFTA: Maí ştíí?... poate să-í fíí soacră cu vreme.

CHIRIŢA: Ţâst! aşa am chíbzuít treaba cu bărbatu meu... Luluţa are zestre bună... Gulíţă asemene... maí potrívíţí unde să-í găseştí?...

SAFTA: Să-í cauţí cu lumânarea...

CHIRIŢA: Numaí atâta mă îngríjeşte că Luluţa nu bate nícídecum cu Gulíţă... şí-í tot trístă de când o rămas orfană... ba încă câteodată parcă se píerde... nu-í în toate mínţíle.

SAFTA: Nu băga de seamă, că-í încă tânără.

CHIRIŢA: Ce tânără?... că-í de vro 15 aní... când s-o născut Gulíţă, era de un an... îmí aduc amínte ca acu... la Sân-Chetru... (*Vorbind, îşi caută chibriturile.*) Da oare ce mí-am făcut chíbríturíle?... Haít... că le-am prăpădít pe câmp. (*Tare.*) Monsíu Şarlă?

ŞARL (*înaintându-se*): Poroncesc, madam.

CHIRIŢA: Nu cumva aí fosfor cu d-ta?

ŞARL (*aprinzând un chibrit*): *Voila, madame. (În parte.) Elle fume comme un caporal.*

CHIRIŢA (*aprinzându-şi o ţigară groasă*): *Merci... Voulez-vous aussi boire une cigarre?*

ŞARL (*în parte*): *Aie... aie... elle va recommencer ses traductions libres...*

CHIRIŢA: *Ils sont* de mínune... *cigarres de Halvanne...*

ŞARL (*luând o ţigară*): *Merci, madame.*

GULIŢĂ: Ţígare de halva?... neneacă, dă-mí şí míe o ţigară.

CHIRIŢA: Auzí?... atâta ar maí trebuí... cuconaşíí nu trag ţígărí.

GULIŢĂ: Eí... mata de ce tragí dacă eştí cucoană?

CHIRIŢA: Tacă-ţí gura, plodule... Monsíu Şarlă... *ian dites-moi je vous prie: est-ce que vous êtes...* mulţămít de Gulíţă?

ŞARL: Comme ça, comme ça... mulţumít *et pas trop.*

CHIRIŢA: *C'est qu'il est très...* zburdatíc... *mais avec le temps je sui sure qu'il deviendra un tambour d' instruction.*

ŞARL (*cu mirare*): *Tambour?...*

CHIRIŢA: *Oui... adică, dobă de carte... tambour... nous disons comme ça en moldave.*

ŞARL (*în parte*): *Ah bon!... la voila lancée.*

CHIRIŢA: *Et alors nous l'enverrons dedans.*

ŞARL: *Où ça, madame?*

CHIRIŢA: *Dedans...* înăuntru... *nous disons comme ça en moldave*.

ŞARL (*în parte*): *Parle donc le moldave alors, malheureuse.*

CHIRIŢA: *Et voyez-vous, monsieur Charles, je ne voudrais pas qu'il perde son temps pour des fleurs de coucou.*

ŞARL: *Pour des fleurs de coucou?*

CHIRIŢA: *C'est-a-dire:* de florí de cuc... *nous disons comme ça...*

ŞARL: *En moldave... (În parte.) Cristi... qu'elle m' agace avec son baragouin!*

CHIRIŢA: *Aussi, je vous prie... quand il se paressera... de lui donner de l'argent pour de miel.*

ŞARL: *Comment?... que je lui donne de l'argent?*

CHIRIŢA (*râzând*): *Non*... Să-í daí baní pe míere... *de l'argent pour du miel... c'est correct... nous disons comme cela...*

ŞARL: *C'est convenu... en moldave... Vous parlez comme un livre.*

CHIRIŢA: *Merci... j'ai apprendé toute seulette le français...* pre legea mea.

ŞARL: *Est-se possible!... C'est extraordinaire... Hé bien, votre fils vous ressemble... il a une facilité! dans quelques années il parlera aussi bien que vous.*

CHIRIŢA: *Quel bonheur!* Gugulea níneacăí... Auzí ce spune monsíu Şarlă... zíce că aí să vorbeştí franţuzeşte ca apa... *N'est-ce pas, monsieur Charles, qu'il parlera comme l'eau?*

ŞARL: Comme?... *Ah oui, oui... vous dites comme ça en moldave. Oui... oui.*

CHIRIŢA: Da ían să-í fac eu un examen... Gulíţă, spune níneacăí, cum se cheamă franţuzeşte furculíţa?

GULIŢĂ: *Furculision.*

CHIRIŢA: Frumos... dar fríptura?

GULIŢĂ: *Fripturision.*

CHIRIŢA: Prea frumos... dar învârtíta?

GULIŢĂ: *Învârtision.*

CHIRIŢA: Bravo... Gulíţă... bravo, Gulíţă... (*Îl sărută.*)

ŞARL (*în parte*): *Gogomanition, va!...*

SCENA IV

Cei dinainte, ION (venind pe poartă)

ION: Cucoană, cucoană... Iaca un răvaş de la Ieşí.

CHIRIŢA (*tresărind*): De la Ieşí? A fí de la d-luí... Cíne l-o adus?

ION:Un jăndar de la ísprăvnícíe... Cícă-í grabníc.

CHIRIŢA: Grabníc?... adă... (*Vrea să ieie răvaşul şi se opreşte.*) Da aşa s-aduce răvaşul, măí oblojítule?

ION: Apoí cum?

CHIRIŢA: Cum?... Nu ţí-am spus c-acum íí moda s-aducă răvaşele pe talgere?... Ha?

ION: Iaca... parcă răvaşele-s alívencí.

CHIRIŢA: Ce-aí zís?... lípseştí de-aící... şí doar nu mí le-í aduce acu îndată după modă... c-atâta-ţí trebuíe.

ION: Da unde să găsesc eu talgere, cucoană?... că nu-s sofragíu.

CHIRIŢA: Du-te sus la jupâneasa de cere un talger ş-un şervet.

ION: Şí şervet?

CHIRIŢA: Şí după ce-í pune şervetu pe talger şí răvaşu pe şervet... să mí-l prezentezí frumos... aí auzít?

ION: Am auzít. (*Se duce în casă zicând:*) Să pun talgeru pe şervet şí răvaşu pe şervet... ba şervetu pe răvaş... ba...

SAFTA: Bíne, soro, cum aí răbdare s-aşteptí, când íí răvaş grabníc de la frate-meu poate?

CHIRIŢA: Fíe măcar de la Porí-împărat... am hotărât să

íntroduc în provínţíe obíceíuríle dín Ieşí, doar ne-om maí roade puţíntel şí noí... N-am dreptate, monsíu Şarlă?

ŞARL: Mult dreptat, mult... în care prícín?

CHIRIŢA: În predmetul cívílízaţíeí.

ŞARL: *Civilization...* cu *serviette?*

CHIRIŢA: *Pe assiette.*

ŞARL: C'est l' étíquette?

CHIRIŢA: Cu *serviette.*

GULIŢĂ: Pe *assiette.*

ŞARL: *Au fait...* (*În parte.*) *Je n'y suis pas du tout.*

SCENA V

Cei dinainte, ION *(venind din casă şi aducând răvaşul acoperit sub şervet şi sub talger)*

ION: Cucoană... íaca răvaşul de modă.

CHIRIŢA: Adă-l încoace... (*Căutând în talger.*) Unde-í, că nu-l văd în talger?...

ION: Cred şí eu dacă-í de desubt.

CHIRIŢA (*ridicând talgerul*): Dedesubt?... Aşa te-am învăţat eu?... Nu-í nící sub talger?... Ce-aí făcut răvaşu, tontule?

ION: Dec!... se face că nu ştíe... îí sub şervet... ca de modă... Nu mí-aí spus?...

CHIRIŢA: Sub şervet?... (*Azvârle şervetul şi găseşte răvaşul în palma lui Ion.*) Bată-te cucu, mangosítule... Ian vedeţí, mă rog, c-o făcut cu totul dímpotrívă... (*Ia răvaşul.*)

ION: Eí!... parcă eu am fost de gemene cu moda... aşa mí-aí poruncít, aşa am făcut.

CHIRIŢA: Aí noroc că-í răvaş grabníc de la bărbatu-meu... că ţí-aş arăta eu...

SAFTA: Da lasă-l încolo, cumnăţícă, şí cíteşte azí...

CHIRIŢA: Ian să vídem. (*Citeşte adresa răvaşului:*)

“Isprăvnícía ţínutuluí către preaíubíta mea soţíe, Chíríţa Bârzoí, ot Bârzoíení.”

ŞARL: *Comment?... Madam* est marítat c-un íspravnícíe?

CHIRIŢA (*zâmbind*): Ba mí se pare că c-un íspravníc nou... Cumnăţícă, ce semn îí când îţí ţíuíe urechea stângă?

SAFTA: Semn bun, soro.

CHIRIŢA: Să vedem... Cruce-agíută. (*Citeşte:*) “Cu frăţească mă închín şí te sărut dulce, íubítă Chíríţo. În sfârşít, cu míla luí Dumnezeu, m-am íspravnícít!... Neamul nostru s-o înălţat!... Ie-o pe-acolo cam pe mare cu megíeşíí, că pe-aící las′ pe míne. Scoală-te îndată şí vínă în târg cu toată gospodăría şí cu tot neamul... díntre care nu uíta a-mí aduce curcanul cel bătrân, c-am să-l pun în slujbă. Scrís-am.

Al d-tale ca un soţ, *Grigori Bârzoi*”

CHIRIŢA: *Kirie eleison!...* íată-mă-s íspravníceasă!... (*Nebună de bucurie.*) Cumnăţícă, Gulíţă, monsíu Şarlă, Ioane... îs íspravníceasă!

TOŢI (*cu bucurie*): Ispravníceasă!

CHIRIŢA (*jucând singură de bucurie*): Tra, la, la, la, la... sunt íspravníceasă... Cumnăţícă, vínă să te sărut. (*Sărută pe Safta.*) Gulíţă, vínă şí tu să te sărut. (*Sărută pe Guliţă.*) Monsíu ŞARLă, vínă şí d-ta să te... (*Coboară ochii ruşinată.*)

ŞARL: S′íl vous plaît?

CHIRIŢA: *Pardon...* Ioane, Ioane...

ŞARL (*în parte*): Comment?... *Ion aussi?...*

CHIRIŢA: Ce era să-ţí spun?... am uítat-o de bucuríe... Ha... du-te de spune surugíílor să înhame poştalíoníí la trăsura cea galbenă... degrabă... degrabă, că o să ne porním la târg.

TOŢI: La târg?

CHIRIŢA: Dar... destul am mocnít la ţară... ían să maí fantacsesc şí eu prín târg, ca altele... doar îs íspravníceasă... Nu că adícă m-am fudulít díntr-aceasta... sau că mí-ar fí făcut vro mulţămíre maí deosebítă... Nu... nu se sparíe Chíríţa aşa lesne... cu una, cu două... Zău, nu... míncíuní nu ştíu să spun,

că nu-s ípo... ípocondră... M-am ísprăvnícít? să-mí fíe de bíne... Dac-am dorít-o... am dorít-o numaí de-o ambíţíe care am... íar nu de alta. Ioane... trímís-o boíeríu vro ceată de jăndarí ca să meargă pe lângă obloane?

ION: A trímís o ceată întreagă: doí slujítorí.

CHIRIŢA: Numaí?... Spune-le să se gătească... Haí... cară-te...

ION: Iaca mă car, cucoană ísprăvníceasă... măría-ta! (*Iese.*)

CHIRIŢA: Isprăvníceasă!... De-acum să vedeţí bontonurí şí tíníchele... am să-í durez ş-un voíaj la París.

SAFTA: Tocmaí pe-acolo?... în ţara nemţească?...

GULIŢĂ: Să mă íeí şí pe míne, neneacă.

CHIRIŢA: Te-oí lua, puíule... şí pe monsíu Şarlă... şí pe Luluţa... Parcă văd pe pasport: baroana Chíríţa!...am să mă dau şí eu de baroană, cum oí trece graníţa... să sparíu nemţíí!...

ŞARL (*în parte*): Îí lípseşte un dog.

CHIRIŢA: *Qu' est-ce que,* monsíu Şarlă?

ŞARL: Je *partage votre bonheur, madame.*

CHIRIŢA: Ah ouí, monsíu Şarlă... *je suis heureuse pardessus la mesure...*

ŞARL: *Je comprends...* peste masur.

CHIRIŢA: *Tout a fait...* Haí íute să ne gătím, ca să plecăm cu zíuă... Haí.

(*Se aude glasul Luluţei î*n grădínă, cântând.)

GULIŢĂ: Auzí, neneacă, glasu Luluţeí?

CHIRIŢA: Iat-o, víne într-acoace... Staţí loculuí.

(Se opresc lângă boschet.)

SCENA VI

Cei dinainte, L U L U Ţ A (intră pe portiţa grădinii cântând și alungând un flutur cu un năvod mic de bariș)

L U L U Ţ A *(Arie din "Baba-Hârca": "Ei, zău, tare-mi pare bine...")*

Fluturaș, vín' lângă míne...
Ah, ascult'al meu cuvânt,
Că șí eu sunt ca șí tíne
Síngurícă pe pământ!
Nu zbura, nu zbura, stăí...

G U L I Ţ Ă *(căutând pe sus)*

Iată-l, íată-l! măí, măí, măí!

L U L U Ţ A

Tare-í sprínten șí frumos.

G U L I Ţ Ă

Când pe sus îí, când pe jos.

L U L U Ţ A

Nu zbura, nu zbura, stăí...

G U L I Ţ Ă

Iată-l, íată-l! măí, măí, măí!

L U L U Ţ A

Zău, te-oí prínde... de-a te prínde
Un dor mare mă cuprínde.
Vín' cu míne fără frícă
Că-s șí eu o fluturícă...
În zadar fugí pe-mprejur;
De-a te prínde eu mă jur.
În zadar zborí așa tare...
Na, te-am prins... Ce bíne-mí pare!

(Luluţa trântește năvodul în capul lui Guliţă și-l prinde înăuntru.)

L U L U Ţ A : L-am prins... l-am prins.

GULIŢĂ: Da şezí bíníşor, Luluţă, că te spun neneacăí...

LULUŢA: Vaí de míne!... în loc de flutur, am príns un cărăbuş... Ha, ha, ha, ha, ha.

Cărăbuş, cărăbuş
Pe-a cuí mâíní încăpuşí.

TOŢI: Ha, ha, ha, ha...

GULIŢĂ (*mânios*): Cărăbuş!...auzí, neneacă?... zíce că-s cărăbuş.

CHIRIŢA: Nu te mâníe, Gulíţă, că şuguíeşte Luluţa... Luluţo, vín-încoace la mătuşíca să-ţí spun o veste bună.

LULUŢA: Ce veste?...

CHIRIŢA: M-am făcut ísprăvníceasă.

LULUŢA: Eí... ş-apoí?

CHIRIŢA: Apoí... nu sarí în sus de bucuríe?

LULUŢA: Nu.

CHIRIŢA (*supărată, Saftei*): Îţí spun eu că câteodată se píerde. (*Tare.*) Eí dar găteşte-te, Luluţă, c-o să mergem la târg.

LULUŢA (*cu bucurie*): Unde?... la Ieşí?

CHIRIŢA: Ba cole, alăture cu Bârzoíení... unde-am maí fost an íarnă.

LULUŢA (*tristă*): Orí acolo... orí aící la ţară... totuna-í.

CHIRIŢA: D-apoí... vezí d-ta... te-aí depríns tot la Ieşí... Maí şezí şí prín ţínut, că nu-í murí...

LULUŢA (*plângând*): Ba oí murí...

CHIRIŢA: Îndărătníco!...

ŞARL (*în parte*): *Pauvre enfant!*

CHIRIŢA: Haí, să ne gătím de drum... Monsíu Şarlă... *je vous prie a la bracette.*

ŞARL (*dându-i braţul*): *Trop heureux, madame.* (*Dă celălalt braţ Saftei.*) Madam cocona Safta, *non* poftesc?

SAFTA: Bucuros, domnule...

ŞARL (*în parte*): *J'ai l'air d'une cruche à de ux anses... tableau!*

(Chiriţa, Safta, Şarl şi Guliţă intră în casă.)

SCENA VII

LULUŢA: Doamne!... tare mí-í urât aící... nu ştíu ce să fac toată zíua... N-am pe níme care să mă íubească de când a murít bíata nenecuţă... Mătuşíca-í prea bătrână şí Gulíţă prea tânăr... nu mă pot înţelege cu eí, cum mă înţelegeam cu neneaca şí cu Leonaş... dragu Leonaş!... unde-o fí el acu?... de treí aní de când nu l-am văzut, o fí crescut mare şí m-o fí uítat poate... da eu una ştíu că nu l-oí uíta nícíodată... că-l íubesc dín copílăríe.

(Arie din "Însurăţei": "Zile dintâi ale-nsoţirii")

Scump suvenír de ferícíre,
Cu glasul tău de nălucíre
Alungí ades a mea mâhníre
Şí mă îngâní vesel, uşor.
Ah! vín-acum, vís de plăcere,
Ca să-mí aducí o mângâíere
Şí, ca prín vís, a mea durere
Să mí-o rídící în al tău zbor!

SCENA VIII

LULULŢA, GULIŢĂ (venind pe portiţa grădinii)

GULIŢĂ (*în parte*): Am fugít pe uşa dín dos şí am dat pín grădínă ca să scap de dascăl... Acum... haí la grajd... Tot oí să încalec, în cíuda neneacăí... mă duc să fur calul de la íesle... Ia aşa!... de ce nu mă lasă de bunăvoíe. (*Dă cu ochii de Luluţa.*) Luluţa!

LULUŢA: A!... íaca şí monsíu cărăbuş...

GULIŢĂ: Iar mă fací cărăbuş?... Ian ascultă, Luluţă... aící nu suntem la Ieşí ca să mă íeí în râs... Acu-s mare! şí dar, te poftesc...

LULUŢA: Mare?... vrea să zícă: eştí cărăbuş de ceí cu două coarne?

GULIŢĂ: Ba nící cu două... nící cu unu... îs cavaler!... învăţ pe Telemac...

LULUŢA: Zău!... aí ajuns pân-acolo?... Nu te cred!

GULIŢĂ: Nu mă crezí?... Ascultă dar să ţí-l spun pe de rost... *Télémaque ne pouvait d' Ulysse dans sa douleur...*

LULUŢA: Destul, că doar nu-s profesor... să-mí spuí lecţía.

GULIŢĂ: Păcat, Luluţă... că nu eştí mata în locul luí monsíu Şarlă... că, zău, maí mult aş învăţa cu mata...

LULUŢA: Da de ce, Gulíţă?

GULIŢĂ: Nu ştíu bíne de ce... dar cu mata mí-ar fí dragă cartea.

LULUŢA (*în parte*): Bíetul copíl!

GULIŢĂ: Mata îţí tot baţí joc de míne... nu înţeleg prícína pentru care... dar cu toate aceste... nu pot să mă mâníu pe mata cu tot dínadínsul... că-mí eştí drăguţă... na.

LULUŢA: Drăguţă!

GULIŢĂ: Pre legea mea!

(Arie "Căruţa poştei")

Îmí plac arşícíí şí zmeu-mí place;
Mí-e drag cu míngea de-a arunca.
Dar lângă tíne, ah! cum se face
Că-mí trece gustul de-a mă juca?
Nu ştíu, Luluţă, cum, zău, se face
Că-mí trece gustul de-a mă juca.
În puf sunt meşter şí suflu tare;
Dar când pe tíne eu te zăresc,
Rămân deodată fără suflare
Şí nu pot jocul să-l ísprăvesc.
Când vreau să suflu... n-am răsuflare;
Şí baní şí mínte, tot prăpădesc!

LULUŢA: Bíetul Gulíţă!... Eu te-nţeleg... dar ce folos, că eştí încă copíl!

GULIŢĂ: Copíl?... Ia să vezí acuşí dacă-s copíl... când oí alerga călare.

LULUŢA: Cum!... ce fel?

GULIŢĂ: Pe calul neneacăí... da să nu spuí, Luluţă... Aşteaptă aící. (*Aleargă în culisele din dreapta.*)

SCENA IX

LULUŢA, pe urmă GULIŢĂ şi ION

LULUŢA (*singură*): Auzí mă rog? Gulíţă... un copíl de íerí, de-alaltăíerí, cum zíce mătuşíca... Cíne-ar fí crezut?... Zău că nu maí sunt copíí astăzí pe lume... Ce huíet s-aude?...

(Se aude în culisele din dreapta sfadă între Ion şi Guliţă.)

ION (*în culise*): Da lasă calu-n pace, cuconaşule!

GULIŢĂ (*asemene*): Tací, Ioane, că ţí-oí da bacşíş... Hí... cal... hí... cal...

ION: Ce bacşíş?... Să mă bată cucoana?...

GULIŢĂ: Hí... cal... hí, cal... (*Strigă surugieşte.*)

ION: Iaca pozna!... nu lăsa, măí! Săríţí de opríţí calul!

GULIŢĂ (*răpit de cal, vine în scenă speriat şi ţipând*): Valeu!... valeu!... nu mă lăsa, Ioane, că mă trânteşte. Valeu!... valeu!...

(Iese călare cu fuga pe poartă în dreapta.)

ION (*alergând dintre culise*): Vaí de mămulíca mea!... de-acum mí-am găsít arţagu cu cucoana... Haít... l-o umflat rusalííle... (*Iese prin fund, strigând:*) Săríţí... săríţí...

LULUŢA: Ha, ha, ha... parcă era făt-logofăt dín poveste. (*Cade de râs pe canapea.*)

(Se face zgomot în sat. Chiriţa, Safta şi Şarl ies în cerdac.)

SCENA X

LULULŢA, CHIRIŢA, SAFTA, ŞARL, ŢĂRANI

CHIRIŢA / SAFTA : Ce este?... foc?... tâlharíí?

(Guliţă trece pe la poartă, din dreapta în stânga, în fuga calului, strigând: "Neneacă... monsíu dascăl... nu mă lăsaţí... valeu..."
Câţiva ţărani aleargă după el, alţii intră pe scenă.)

CHIRIŢA / SAFTA : Vaí de míne!... Gulíţă călare?

ŞARL: *Grands dieux!... il est perdu, courons. (Se coboară repede din cerdac.)*

CHIRIŢA: *Perdu!... mon* odor?... Ah!... vah!... săríţí... alergaţí... (*Se coboară cu Safta în scenă.*)

(Arie din "Baba Hârca": "Săriţi... săriţi!")

CHIRIŢA

Săríţí, sătení, argaţí,
Cu toţíí alergaţí.
Săríţí şí-mí ajutaţí
Copílul să-mí scăpaţí!
Iată-mă-s în dísperare!
Săríţí, săríţi, alergaţí.
Gugulíţă-í în píerzare;
Săríţí de mí-l scăpaţí!

COR

Săríţí, sătení, argaţí,
Cu toţíí alergaţí.
Săríţí de-o ajutaţí,
Copílul să-í scăpaţí!

(Toţi aleargă pe poartă şi apucă pe urmele calului.)

LULUŢA (*singură*): Vaí de míne!... Se vede că-í în prímejdíe!... Mă duc să caut coloníe, că poate să leşíne mătuşíca... (*Intră în casă.*)

SCENA XI

LEONAŞ (ivindu-se la poartă) şi, pe urmă, LULUŢA

LEONAŞ: Ce í-au apucat de aleargă ca nísște nebuní?... Să jurí că a lovít strechía pe tot satul... Ian príveşte cum se-ntrec... Ce văd? două cucoane cu dânşíí?... Ce să fíe oare?... Ian să întreb la curte... (*Vine în scenă.*)

LULUŢA (*ieşind în cerdac*): Iaca coloniía... Haí degrabă după dânşíí. (*Se coboară repede şi se întâlneşte cu Leonaş.*)

LEONAŞ: Luluţa!

LULUŢA: Leonaş!... Leonaş aící! A!... (*Se aruncă cu bucurie în braţele lui.*)

LULUŢA

Tu eştí, íubíte Leonaş?

LEONAŞ

Eu sunt, íubíte îngeraş.

LULUŢA

Nu-í vís?... îmí víne, zău, să plâng.

LEONAŞ

Nu-í vís... în braţe-mí eu te strâng.

(Împreună.)

Ah, ce ferícíre!
Ce veselă símţíre
Símt acum că te-am găsít,
O! scump odor íubít.
Dulcea mângâíere
Goneşte-a mea durere,
Şí-n raí mult aşteptat
Parc-am íntrat.

LULUŢA (*sărind de bucurie*): I!... cât îmi pare de bine c-ai venit, Leonaşule... ştii? îmi vine să râd şi să plâng totodată... De mult nu te-am văzut!

LEONAŞ (*cu dragoste*): De mult, dragă Luluţă... tocmai de când te-a luat cucoana Chiriţa sub epitropia ei şi te-a adus la Bârzoieni.

LULUŢA (*ştergându-şi ochii*): Aşa... de la moartea nenecuţei.

LEONAŞ: Nu mai plânge, Luluţa... că, zău, acuşi plâng şi eu.

LULUŢA: Cum n-oi plânge dacă de trei ani de zile mă găsesc printre străinii care, pentru că mă văd tristă şi pe gânduri, zic că dau semne de nebunie... Ei nu pot înţelege că mi-i dor de nenecuţa.

LEONAŞ: Ce spui?... Vrea să zică eşti nenorocită în casa Chiriţei?

LULUŢA: Apoi judecă tu însuţi de pot fi ferícită... singură, orfană!... depărtată de toţi prietenii copilăriei mele... de tine, Leonaş, care eram deprinsă să te văd în toate zilele în casa maică-mea!...

LEONAŞ: Biata Luluţă!... De ştiam una ca asta... nu mă duceam peste graniţă.

LULUŢA: Cum?... ai făcut voiajuri?

LEONAŞ: De cum ne-au despărţit întâmplările... m-am pornit la Paris şi am şezut acolo trei ani...

LULUŢA: Trei ani!... încaltea gândit-ai vrodată la mine?

LEONAŞ: Nu o dată... dar totdeauna... Şi cum m-am întors în ţară, cea întâi dorinţă a mea a fost ca să te găsesc şi să te văd.

LULUŢA: Ce bine-mi pare!... De-acum cred că-i şedea tot cu mine.

LEONAŞ: Numai de mi-a da voie cucoana Chiriţa.

LULUŢA: De ce nu?... Ce poate s-o supere şederea ta aici?

LEONAŞ: Poate să nu-i vie la socoteală, pentru că, după cum am aflat la Iaşi de la sărdarul Cuculeţ, se vede că Chiriţa plănuieşte ca să te mărite mai târziu cu Guliţă.

LULUŢA: Cu Guliţă?... Ha, ha, ha, ha... Da nu l-ai văzut cum merge călare? Ha, ha, ha!...

LEONAŞ: Cum?... Ce are a face?

LULUŢA: După dânsul aleargă acu tot satul: îl hăítuíeşte.

LEONAŞ (*cu mirare*): Nu te înţeleg... Dar oare ce s-aude?

(Zgomot afară.)

LULUŢA: Or fí hăítaşíí luí Gulíţă... (*Merge în fund şi caută între culise.*) Dar íată-í... eí sunt... aduc vânatul aící... Haí degrabă, Leonaş, să ne ascundem cole în boschet. (*Merg amândoi în boschet.*)

SCENA XII

LULUŢA şi LEONAŞ (în boschet), ŢĂRANII (aduc pe Guliţă leşinat şi-l aşează pe un scaun în faţa publicului), CHIRIŢA, SAFTA, ŞARL, ION (vin plângând împrejurul lui Guliţă)
(*Aria din "Baba Hârca": "Bobii hai, bobii na"*)

COR

Vaí de el, a murít!
Iată-l.
Calul rău l-a buşít!
Cată-l.
A murít, a murít,
Iată-l!

CHIRIŢA *(cu deznădăjduire)*

A murít Gugulea meu!

COR

Ierte-l, íerte-l Dumnezeu!

CHIRIŢA (*bocind*): Gulíţa mameí!... Gugulíţa níneacăí... cât era el de frumuşel... cât era de spríntínel, ş-acum íată-l ţeapăn... bujoraşu mameí... l-am píerdut!...

LULUŢA şí LEONAŞ (*în parte, speriaţi*): A murít!

ŞARL (*apropiindu-se de Guliţă*): No... tací, madam cocona... că el nu-í murít... traíesc bíne. (*Caută să-l dezleşine.*)

CHIRIŢA: N-o murít!... eştí sígur, monsíu Şarlă... Ah, aş fí în stare să mă duc la Ierusalím pe gíos cu traísta-n cap. (*Bocind cu bucurie.*) Îngeraşu mameí!... n-o murít!...

ŞARL: Destul ţípat acum... asurzít la míne. Apă de colonía este?

CHIRIŢA: Na flacornul meu... dă-í la nas... Guguliţa mameí... (*Furioasă.*) Eí las', bade Ioane, că te-oí drege eu.

ŞARL (*punând flaconul sub nasul lui Guliţă*): *Enfin!... voila qu'il revient, son nez remue!*

CHIRIŢA: *Son nez remue?... quel bonheur!... Cher Goulitze!... il a mangé une terrible... comment dites-vous en français?... une terrible... trântă!*

GULIŢĂ (*trezindu-se, cu glasul slab*): *Trântision.*

TOŢI: A!...

CHIRIŢA: *Trântision!...* o învíet franţuzeşte! Guguliţa níneacăí!... (*Îl strânge în braţe.*)

LEONAŞ, LULULŢA (*în boschet*): *Trântision?* Ha, ha, ha, ha.

CHIRIŢA: Cíne chícoteşte aící?... (*Aleargă furioasă în boschet.*) Luluţa cu un cavaler!... Ce fací aící, dímoní?... şí d-ta, cuconaşule, cíne eştí?... ce cauţí? ce vreí?

LEONAŞ (*ieşind din boschet*): Cucoană Chíríţă... maí întâí mă închín cu supunere.

CHIRIŢA: Şí al doíle?

LEONAŞ: Al doíle nu lípsesc a cerceta despre întregímea ferícíríí sănătăţíí d-tale, ca aflând...

CHIRIŢA (*de tot furioasă*): Şí al treíle?

LULUŢA: Al treíle veí ştí că d-luí íí Leonaş, príetenul meu dín copílăríe.

CHIRIŢA: Leonaş?... A! d-ta eştí domnu Leonaş?... mă bucur... Ieşí afară dín ogradă, neruşínatule.

LULUŢA: Să íasă?... de ce să íasă?

CHIRIŢA: Te-oí învăţa eu să râzí de Gulíţă... Auzí, mă rog?... Víne pe furíş în casa mea şí în loc să mă mângâíe la supărare... íí víne chef de râs?... ghídí ştrengar!

LEONAŞ: Cucoană Chíríţă... maí întâí...

CHIRIŢA: Întâí, al doíle ş-al treíle... íeşí afară... cară-te... cât e treaba cu cínste... să nu te maí văd... Auzí? un chíchírneţ acolo!...

LEONAŞ (*mânios*): Ian ascultă, Bârzoaío, aí noroc că eştí de când Papură-Vodă... c-apoí...

CHIRIŢA: Mínciuní spuí... că tocmaí íerí am împlínít 35 de aní.

ŞARL (*în parte*): *Oh! elle est bonne celle la.*

LEONAŞ: 35 fără míercurí, fără vínerí şí fără sâmbete.

CHIRIŢA: Ce-aí zís?... îmí lípsesc sâmbetele? (*Către ţărani.*) Mărí ía împíngeţí-l, măí, de spate pe poartă, să-l învăţ eu a vorbí cu ísprăvnícesele.

(Ţăranii vor să se repeadă asupra lui Leonaş.)

LEONAŞ (*scoţând un pistol*): Să nu vă míşcaţí, că dau.

GULIŢĂ (*ascunzându-se după Chiriţa*): Neneacă... ne-mpuşcă!

CHIRIŢA (*ascunzându-se după Safta*): Vaí de míne, c-aísta-í volíntír!

SAFTA (*ascunzându-se după Şarl*): Nu lăsa, monsíu Şarlă.

ŞARL (*alergând înaintea lui Leonaş*): *Arrêtez, monsieur...*

LULUŢA (*lângă Leonaş*): Leonaş, te rog... nu face vro nenorocíre.

LEONAŞ: N-aí nící o frícă, Luluţă. Cât pentru d-ta, Chíríţoaío... scríe-n frunte ce-ţí spun: de azí înaínte te aşteaptă la toate şotííle dín partea mea.

CHIRIŢA: Nu-mí pasă, că-s ísprăvníceasă.

LEONAŞ: Tu, Luluţă dragă... fíí líníştítă, c-oí príveghe totdeauna asupra ta. Adío... (*Sărută pe Luluţa şi se depărtează spre fund.*) Să ne vedem sănătoşí, Bârzoaíe.

CHIRIŢA: Ba să te văd, când te-oí chema eu...

(Împreună.)

LEONAŞ

(Arie din ""Baba Hârca: "Dar ce este, ce-ntâmplare")

Lasă, lasă, Chíríţoaíe,
Babă-Cloanţă, ră strígoaíe.
Îí păţí tu, vaí de tíne,
Multe şotíí de la míne!

CHIRIŢA şí CORUL

Cale bună, sprâncenată,
Mergí la dracu, să-í fíí plată;
Şí să nu daí ochí cu míne,
Că-í păţí, zău, o ruşíne.

LULUŢA *(căutând să împace pe Leonaş)*

Mergí, íubíte,-n cale bună...
Nu te pune c-o nebună.

ŞARL *(căutând să împace pe Chiriţa)*

Non te superí de mâníe...
Non te-apuc l'apoplexíe.

(Împreună.)

LEONAŞ

Lasă, lasă, Chíríţoaíe etc.

CHIRIŢA şí CORUL

Cale bună, sprâncenată etc.

(Leonaş iese.)

SCENA XIII

Cei dinainte, afară de LEONAŞ

CHIRIŢA: S-o dus volíntíríu?
ŢĂRANII: S-a dus.
CHIRIŢA: De-acum haí să ne ducem şí noí la târg ca să ne punem în síguranţíe... Ioane, gata-s trăsuríle?

ION: Gata, cucoană.

CHIRIŢA: Du-te de zí jăndarílor să víe aící cu săbííle scoase... (*Ion iese.*) Cumnăţícă, pune la cale să ducă lucrurile la trăsură... (*Safta intră în casă.*) Şí voí, na doí fífírígí... să beţí în sănătatea boíeríuluí.

ŢĂRANII: Să trăíască boíerul íspravníc!

CHIRIŢA: Amín!

(Jandarmii intră pe poartă cu săbiile scoase şi stau în fund. Safta vine aducând şapca lui Guliţă şi capela Luluţei. Câteva slugi ies totodată din casă purtând geamandanuri, cutii şi saltele şi se îndreaptă spre poartă.)

CHIRIŢA: Iaca şí jandaríí... íaca şí lucrurile... suntem gata ca ş-un purces... Haídeţí de-acum... Gulíţă, dă braţul Luluţeí... *Monsieur Charles, je vous prie a la bracette.*

ŞARL: *Comment?... vraiment, nous partons?*

CHIRIŢA: *Oui, nous lavons le baril.*

ŞARL: *Le baril?*

CHIRIŢA (*cu nerăbdare*): *Oui... nous lavons le baril...* spălăm putína... *quoi... nous disons comme ça en moldave.*

ŞARL: *Ah!* (*În parte.*) *C'est égal, elle m'agace de plus en plus.*

GULIŢĂ: Neneacă... da nu íeí ş-un curcan frípt la drum?

CHIRIŢA: Iaca că era să uít curcanu cel bătrân... Ioane, íe curcanu să-l ducí boíeríuluí.

ION (*iese*): Îndată, cucoană... (*Vine aducând un curcan în braţe.*)

CHIRIŢA: Haí... (*Cu entuziasm.*) La ísprăvnícíe!

COR *(Arie "Sonni la trompa-ntrepida")*

CHIRIŢA, SAFTA, ŞARL, GULIŢĂ

Haí la ísprăvnícíe,
În slavă, avuţíe
Şí-n lungă veselíe
De-acuma să trăím!

ŢĂRANII

A voastr-ísprăvnícíe
Feríce să vă fíe.

Bună călătoríe
Cu toţíí vă dorím.

C H I R I Ţ A

Ah! sunt ísprăvníceasă!
Parcă-s împărăteasă.
Aferím, moţpăneasă!
Chíríţo, aferím!
Ah!

(În repriza corului, jandarmii pornesc înainte; după ei, Luluţa cu Guliţă, pe urmă Şarl dând braţul Chiriţei şi Saftei şi, în sfârşit, Ion purtând curcanul. Marş general. Ţăranii aruncă cuşmele în sus.)

(C o r t í n a   c a d e .)

ACTUL II

Teatrul reprezíntă salonul Chíríţeí, cu cíncí uşí: una în fund care duce afară şí câte două de fíecare parte. O canapea în stânga pe planul I, jílţurí, scaune ş.c.l.

(Scena se petrece într-un târg din ţinut.)

SCENA I

(Air “Des Compliments”)

C H I R I Ţ A *(pe canapea)*

Iată-mă-s ísprăvníceasă!
Dorul meu s-a împlínít.
Ce vís (*bis*) frumos şí ferícít!
M-am făcut cea maí aleasă
Şí tot neamul mí-am mărít.

Ce vís (*bis*) frumos şí ferícít!
Toată lumea mí se-nchínă,
Căcí aíce eu domnesc,
Şí dín orícare prícínă
Eu întâí mă folosesc.
Păstrăví buní şí căpríoare,
Căpăţâne de zahar,
Juvaerurí, baní, odoare...
TOATE le prímesc în dar!
Iată-mă-s ísprăvníceasă!
Ş.c.l., ş.c.l.

SCENA II

CHIRIŢA, ION (în livrea)

ION: Cucoană... cucoană... jídovíí ceí cu prícína de íerí au adus zece căpăţâní de zăhar.

CHIRIŢA: Numaí?... târtaníí draculuí... tot şaferí!... De unde făgăduíse 12 căpăţâní... Las' că mí-or maí căde eí la mână...

ION: Să le prímesc?

CHIRIŢA: Auzí vorba?... Du-le în cămară!

(Ion iese şi începe a căra căpăţânile prin fundul scenei câte două, două. El le duce în odaia din fund în stânga şi, de câte ori trece, numără tare căpăţânile, zicând: două, patru, şase, opt, zece.)

CHIRIŢA (*în parte*): Dulce-í víaţa de ísprăvníceasă!... zăhărítă víaţă!... Aí jandarí la poartă, la scară, la uşă... şí când íeşí la prímblare, aí alaí pe lângă trăsură... Cu toate aceste de m-aş porní maí degrabă la París!... că m-am săturat de Moldova... of! de-ar vení azí monsíu Şarlă de la Ieşí să-mí aducă pasportu, m-aş porní cu nepusă masă... Pune-ţí în gând efect

ce-oí să fac la París ca ísprăvníceasă... Oí să le par franţuzílor cât...

ION (*trecând prin fund*): Două!

CHIRIŢA (*întorcându-se*): Ce?

SCENA III

CHIRIŢA, BÂRZOI (iese din odaia din stânga, cea de pe planul I. El poartă şapcă de aghiotant şi un palton cu bumbi mari cât nişte farfurioare.)

BÂRZOI (*intrând*): Ardă-le focu straíe nemţeştí, că-mí vín de hac!

CHIRIŢA: Da bíne, frate, încă nu te-aí maí dus la canţeleríe?

BÂRZOI: Apoí dă!... de când m-aí scos dín mínte ca să mă schímoseştí în staríe strâmte, pun câte două ceasurí până mă-mbrac... şí ían príveşte ce seamăn... cu bumbíí íştí marí?... Parcă-s un negustor de farfuríí.

CHIRIŢA: Ian tací, tací... că de-o míe de orí te prínde maí bíne aşa, decât cu anteríu şí cu gíubeaua... încalte maí samení a íspravníc... dar înaínte parcă eraí un lăutar dín tarafu luí Barbu... ştíí? cel cu naíu.

BÂRZOI: Aí vorbít de te-aí príchít. Măcar!... ce-mí maí bat eu capul să te-aduc la cunoştínţă!... De când te-aí făcut ísprăvníceasă... nu ţí-o rămas fíre de mínte în cap nící măcar...

ION (*trecând*): Patru.

CHIRIŢA (*mânioasă*): Ce face?

BÂRZOI (*văzând căpăţânile*): Ce-s aeste, Ioane?

ION: Peşcheşu jídovílor celor cu pricína... zece căpăţâní.

BÂRZOI (*Chiriţei*): Socot că nu te-aí maí jăluí că n-aí zahar... Haí, apucă-te de dulceţí.

CHIRIŢA: Eu? să fac dulceţí?... Aí nebunít?

BÂRZOI: D-apoí cíne?... eu?

CHIRIŢA: Facă cumnăţica Safta, soră-ta... da eu ştiu că nu mi-oi pârli faţa la foc.

BÂRZOI: Ce faţă?... ce faţă?... Da pân-acum, mă rog, cum ţi-ai pârlit-o ca toate celelalte gospodine din târg?

CHIRIŢA: Pân-acu nu eram isprăvniceasă... de asta... înţelesu-m-ai?

BÂRZOI: Ard-o focu isprăvnicie!... că mare belea-i pe capul meu!... De când m-o împins păcatele să fiu în slujbă... tot dojane primesc de la departament...

CHIRIŢA: Dojane?

BÂRZOI: Asta n-ar fi nimică... dar aţi căpchiet cu toţii în casă... ba încă m-aţi căpchiet şi pe mine!

CHIRIŢA: Ce te-o apucat azi?

BÂRZOI: Las' că d-neei cucoana nu se mai catadicseşte să caute de gospodărie... să facă cozonaci, pască, păstrămuri, dulceţi, vutci, vişinapuri... ca la casa omului... sau măcar să-mi facă la masă vrun cheşchet, vro plachie, vro musaca, vro capama, vro paclava... vro ciulama... bucate creştineşti... sănătoase şi uşoare... unde!... şede toată ziua pe tandur, la tualetă, şi din blanmanjele, din bulionuri, din garnituri nemţeşti nu mă slăbeşte... auzi?... blanmanjele?... bulionuri?... Borş şi alivenci... că cu astea am crescut în casa părintească...

CHIRIŢA: Iar o început litopisiţu!

BÂRZOI: Ş-apoi şi alt păcat... a luat obicei să aducă la sfârşitul mesei păhăruţe verzi cu apă caldă... cică aşa-i moda la Ieşi... de-şi spală gura unii dinaintea altora... şi nu-i zi în care să nu mă-nşel... şi să nu beau apă caldă!

CHIRIŢA (*publicului, arătând pe Bârzoi cu dispreţ*): Priviţi-l, mă rog!

BÂRZOI: Şi când ar fi numai atâta... d-apoi de-acole... cheltuieli, nu şagă... pe mobili nouă cu lastic... pe trăsuri de cele cu fundu la pământ... pe straie cu fir la slugi... pe lampe de cele cu apă... pe fleacuri... capele... rochii cu jiletce... cuşme jidoveşti de ascuns mâinile iarna... conţerturi de strâns talia... Cine le mai poate înşira?... Da-i lipsă de păsări în

ogradă... da-í cămara pustíe... aş!... ce-í pasă cucoaneí!... când o cauţí... unde-o găseştí?! la şandra mandra.

CHIRIŢA: Şandra mandra?

BÂRZOI: Dar... cea care vínde rochíí şí capele... Sărmană Chíríţă! aí nebunít la bătrâneţe, fata mea!

CHIRIŢA: Ian... nu maí bodogăní... că parcă eştí o moară strícată... Maí bíne du-te la canţeleríe, că te-or fí aşteptând împrícínaţíí.

ION (*trecând*): Zece!

BÂRZOI (*tresărind*): Zece împrícínaţí?...

CHIRIŢA: Ha, ha, ha, ha... S-o spăríet íspravnícu de treabă multă. Haí... cară-te şí vínă maí devreme acasă, că astăzí avem musafírí.

BÂRZOI: Ce musafírí?

CHIRIŢA: Aí uítat că dăm masă mare astăzí... de zíua bună că mă duc la París şí că logodím pe Gulíţă cu Luluţa?

BÂRZOI: Ba că să zící... altă nebuníe!

CHIRIŢA: Nebuníe?

BÂRZOI: Gulíţă-í prea tânăr.

CHIRIŢA: Cu atâta maí bíne... însuratu de dímíneaţă şí mâncatu devreme...

BÂRZOI: Şí Luluţa-í bolnavă... pătímaşă... are toane de nebuníe. N-o vezí toată zíua cum necăjeşte bíata mâţă dín casă?... Cum o să-mí dau eu băíetu... bunătate de odor în mâíníle eí?

CHIRIŢA: Cu adevărat îí cam lípsítă acu... dar í-a trece... Când o ave un bărbat n-a maí bate mâţíle.

BÂRZOI: Da de unde ştíí că s-o îndrepta?

CHIRIŢA: Ştíu, că doar şí míe-mí erau dragí mâţíle pân-a nu mă măríta... şí cum te-am văzut pe d-ta, nu m-am maí uítat la ele... Ş-apoí s-o îndrepta, nu s-o îndrepta... vreí să píerdem zezstrea Luluţeí de la mână?

BÂRZOI: Eí, bíne... treacă pentru logodnă... dar la París ce aí să cauţí?

CHIRIŢA: Să mă prímblu... să mă maí răcoresc, că m-am uscat aící în provínţíe.

BÂRZOI (*pufnind*): Ba că chíar... se vede că nu te-aí uítat de mult în oglíndă!

CHIRIŢA: M-am uscat îţí zíc... şí de nu m-oí porní degrabă... să ştíí că-mí víne ípohondríe... (*Ţipând.*) Of! că nu maí pot trăí în ţara asta!...

BÂRZOI: Tací, soro... nu răcní aşa, că te-aude musafírul... Du-te şí la Belígrad dacă vreí.

CHIRIŢA: Musafíríu? ofíţeríu?... cu adevărat?...

BÂRZOI: De treabă ofíţer, să-ţí spun drept!... De aseară de când a tras în gazdă la noí... tot părínte íspravníce mí-a zís.

CHIRIŢA: Nu ţí-o spus cu ce treabă o venít aící?

BÂRZOI: Nu... dar l-am príceput eu... Pare-mí-se că-í trímís típtíl ca să cerceteze starea ísprăvnícíílor.

CHIRIŢA: Dacă-í aşa... de ce şezí şí nu te ducí la canţeleríe?... că-s aproape de 12.

BÂRZOI: Iaca mă duc... doar nu dau tătaríí... însă ían ascultă, soro: cată să fíe masa gata maí devreme, că eu nu-s depríns nemţeşte.

CHIRIŢA: Înaínte de 5 ceasurí nu se poate.

BÂRZOI: La 5?... când se pun boíeríí la cărţí?

CHIRIŢA: Aşa-í moda la Ieşí.

BÂRZOI: Sta-í-ar în gât cíne-o maí scornít-o!... (*Iese furios prin fund.*)

CHIRIŢA (*singură*): Eí!... geaba, geaba!... cât îmí bat eu capul să-l maí cíoplesc... să-l maí chílesc... pace!... îí stă rugína de-o şchíoapă la ceafă. Ce deosebíre cu musafíríu nostru! îl cunoştí cât de colo că-í cívílízat... Iaca, de píldă aseară, când am luat ceaíu... ofíţeríu şí-o pus frumuşel zăharu-n ceaşcă cu cleştele cel de argínt... da d-luí... las' că bodogăneşte că n-ar trebuí să deíe ceaí la íulí, pe căldurí... dar ce face?... íe zăharu cu degetele dín zăharníţă ş-apoí îl pune în cleşte... încât îmí víne aşa paracsân!... Îmí era maí mare ruşínea de ofíţer aseară... (*Către public.*) maí ales că... ştíţí una? îmí face curte moţpanu... ce vă spune Chíríţa!

SCENA IV

CHIRIŢA, LEONAŞ (îmbrăcat în uniformă de ofiţer şi purtând mustăţi mincinoase, iese din odaia din dreapta, cea de pe planul I)

(Arie din "Rămăşag": "Am îngheţat")

CHIRIŢA *(în parte)*

Iată-l, valeu!
Fără să vreu
Símt acum, zău,
Că mă roşesc!
Míí de furnící,
De trícolící,
De vârcolící
Vaí! mă muncesc!

LEONAŞ *(în parte)*

Iat-o, valeu!
Fără să vreu
Baba mereu
O întâlnesc.
Mă jur aící,
Ca trícolící
Ca vârcolící,
Să o muncesc!

CHIRIŢA: Bună dímíneaţa... *bonjur, monsie...* Cum aí petrecut noaptea?

LEONAŞ: Sărut mâínile... cât se poate de bíne... maí ales că am avut un vís de mínune.

CHIRIŢA (*cochetând*): Îí fí vísat poate că te-aí făcut ghínărar.

LEONAŞ: Atâta nu-í nímícă.

CHIRIŢA: Craí poate?

LEONAŞ (*apropiindu-se şi luând pe Chiriţa de mână*): Crai?... cum o înţelegi vorba asta, cuconiţă?

CHIRIŢA: Cum ţi-a plăcea mai bine d-tale.

LEONAŞ: Dar... dacă mi-ar plăcea să mă fac puţintel... crai... în minutul acesta... nu te-ai supăra?

CHIRIŢA (*coborând ochii şi trăgându-şi mâna*): Vai de mine, că reci ţi-s mâinile...

LEONAŞ: Dovadă că mi-i inima fierbinte.

CHIRIŢA: A fi, că-i lumea ră... dar ce vis zici c-ai avut?

LEONAŞ: O bazaconie din ceea lume. Pune-ţi în gând că parcă mă furase o zână şi mă dusese într-o grădină plină de păsări galbene.

CHIRIŢA: Or fi fost canari.

LEONAŞ: Canari... ganguri... nu-ţi pot spune... dar ce-i curios, că toate se închinau la mine şi-mi cântau ia aşa (*imitând un canar*) chiriririririţa... chiriririririiiiţa...

CHIRIŢA: Chiriţa?... Ei, apoi era canar... şi, zău, pomenea numele meu, Chiririririiiţa?...

LEONAŞ: Te îndoieşti?... (*Caută cu dragoste la Chiriţa şi oftează.*)

CHIRIŢA (*coboară ochii*): Ba... nu... dimpotrivă mai vârtos... dar mă mir de unde şi până unde?... nu pot înţelege ce însemnează...

LEONAŞ: Nu înţelegi că am adormit cu gândul la mata?

CHIRIŢA: Asta mă flatariseşte... domnule... (*cu pudoare*), însă nu se cade să mi-o spui nitam, nisam... tronc în obraz...

LEONAŞ (*făcând că-i deznădăjduit*): Vai de mine!... poate că te-am supărat cu vorbele mele?...

CHIRIŢA: Ce se potriveşte!... Nu se supără Chiriţa cu una, cu două... dar trebuie să socoteşti că-s o fiinţă gingaşă... impresionabilă... sentimentabilă...

LEONAŞ (*în parte*): Iaca, frate!... şi ea vorbeşte limba cea nouă cu bibiluri.

CHIRIŢA: Trebuie să socoteşti că cuvintele d-tale pot să mă scoată din sărite şi să-mi pricinuiască un nicsis...

LEONAŞ: Un nícsís?... Ah, scumpa mea cucoană Chíríţă hăí!... crede-mă că de când sunt în lume n-am întâlnít un ípochímen atât de nostím ca mata...

CHIRIŢA (*cu dragoste*): Să mă vezí moartă?

LEONAŞ: Să te văd... şí când aí ştí!... când aí prícepe zguduíturíle íními̇í mele!... Ştíí?... parcă se tot cutremură pământul!

CHIRIŢA (*cu dragoste*): Să mă vezí pe năsele?

LEONAŞ: Să... M-aí fermecat... m-aí scos dín símţírí... căcí când te zăresc... ía aşa-mí scapără pe dínaíntea ochílor... să jurí că eştí un fulger... o trăsnítă...

CHIRIŢA: Trăsnítă?...

LEONAŞ: Ba nu, trăsnít... m-a luat gura înaínte... Ah! Chíríţoaíe, eştí o zână.

CHIRIŢA (*cochetând*): Ian las'.

LEONAŞ: Un muţun...

CHIRIŢA: Eí...

LEONAŞ: O zarnacade.

CHIRIŢA (*bucuroasă*): O acade? O zarnacade? ah!

LEONAŞ: Chíríţoaío, Bârzoaío, dacă mă íubeştí... dă-mí portretul matale.

CHIRIŢA: Da cum, Doamne, íartă-mă?... aşa îndată?

LEONAŞ: Dă-mí-l... orí mă-mpuşc în ochíí matale ceí verzí... (*Scoate un pistol de ciocolată.*)

CHIRIŢA (*speriată*): Vaí de míne că avan maí eştí!... (*Scoţând un portret mare din sân şi dându-l lui Leonaş.*) Na, frate, şí nu face păcat.

LEONAŞ: Ah!... Chíríţoaíe... să fíí blagoveştítă în vecíí vecílor că m-aí scăpat de la moarte... (*Muşcă pistolul, în parte.*) Bună cíocolată!

CHIRIŢA (*în parte*): Eí, apoí mí-í drăguţ şí pace...

(Arie din "Doi morţi": "la ţiganca maladaia")

LEONAŞ *(cu foc)*

Ah, Chíríţo, scumpă zână,

De-acum eştí a mea stăpână.
Şí-n vecí te-oí íubí!

CHIRIŢA *(cu dragoste)*

Ah şí eu, zău, totodată
Cu-a mea dragoste-nfocată
Nící că te-oí slăbí.

(Se îmbrăţişează cu foc.)

(Împreună.)

LEONAŞ *(în parte)*

Vaí! băborníţă bătrână,
Bíne că te-am pus la mână.
Cum te-oí maí sucí!

CHIRIŢA *(în parte)*

Bíne că l-am pus la mână...
De-acum sunt a luí stăpână...
Cât l-oí maí íubí!

(Leonaş o strânge tare pe Chiriţa în braţe. Chiriţa se smuceşte ruşinoasă.)

CHIRIŢA: Ah... Leonaş... te rog... menajaríseşte-mă... nu face abuz de slăbícíunea uneí gíngaşe fíínţe: dacă mă íubeştí... dacă-ţí sunt scumpă... fíí delícat... nu mă oprí maí mult... lasă-mă să fug... că mă munceşte cugetul...

(Se tot trage îndărăt.)

LEONAŞ (*fără a să mişca din loc, în parte*): Du-te la Bender, rusalíe.

(Împreună.)

LEONAŞ

Vaí, băborníţă bătrână.

CHIRIŢA

Bine că l-am pus la mână.

(Chiriţa iese în stânga, fugind şi aruncând o sărutare lui Leonaş care pufneşte de râs.)

SCENA V

LEONAŞ: Ha, ha, ha, ha!... încă aşa babă strechiată!... Auzi?... ha, ha, ha... Cică să nu fac abuz!... (*Imitând pe Chiriţa.*) "Ah, Leonaş... dacă mă iubeşti... menajariseşte-mă... Lasă-mă să fug... mă munceşte cugetul..." Ha, ha, ha... bine că i-am prins portretul la mână... de-acum îi la cheremul meu... A! Chiriţoaie, m-ai alungat de la Bârzoieni?... te-oi învăţa eu... Am jurat să-i joc feste peste feste... şi văd că pân-acum îmi merge bine... Baba nu mă cunoaşte sub uniforma asta militărească... ea mă crede că-s ofiţer... minunat!... De m-aş putea încalte întâlni cu Luluţa... A!... iat-o... (*Se trage mai deoparte în fund şi priveşte cu dragoste la Luluţa.*)

SCENA VI

LEONAŞ, LULUŢA (intră pe uşa din fund, ţinând o mâţă în braţe)

LULUŢA (*dezmierdând mâţa şi nevăzând pe Leonaş*)

(Arie nouă)

Frumuşică mâţişoară,
Cu-a ta mică unghişoară
Apără-mă ne-ncetat
De oricare-amorezat.
Dar pe cel ce-mi place mie,
Pe iubitul Leonel,
Să-l dezmierzi cu bucurie
Şi să-i torci, torci frumuşel.

Fă-í míau, míau, písícă dragă,
Ca să-í daí să înţeleagă
Că-a luí fíínţă-mí este dragă...
Că ne-ncetat gândesc la el.

LEONAŞ (*în parte*): Draga Luluţă!... gândeşte la míne... (*Tare.*) Míau, míau...

LULUŢA (*tresărind*): Ce-í?... (*Văzând pe Leonaş, se uimeşte.*) Dnul ofíţer!...

LEONAŞ: Eu... Luluţă... nu mă cunoştí?

LULUŢA (*cu sfială*): Nu... domnule...

LEONAŞ (*scoţându-şi mustăţile*): Uítă-te bíne la míne.

LULUŢA (*veselă*): Leonaş! (*Se aruncă în braţele lui.*) Tu aící?... în unífórmă?... (*Scapă mâţa.*)

LEONAŞ: Maí încet... să nu ne-audă baba... Am împrumutat straíele unuí príeten ca să pot íntra în casa Chíríţeí şí să mă apropíu de tíne.

LULUŢA: Şí nu te-a cunoscut mătuşíca?

LEONAŞ: Nu... că almíntere mă da afară... ca la Bârzoíení... îţí aducí amínte, dragă Luluţícă?... Ştíí tu că de-atuncí îs şase luní?

LULUŢA: Cuí o spuí, Leonaş dragă?... Am numărat zílele pe degete în toată vremea cât nu te-am văzut.

LEONAŞ: D-apoí eu!... Ce n-am cercat să te pot întâlní!... dar în zadar!... se vede că te ţíne baba de-aproape... închísă ca într-un harem?

LULUŢA: Aşa... se teme să nu-í scape zestrea de la mână.

LEONAŞ: Cum?

LULUŢA: A hotărât, precât am înţeles, să mă cunune cu Gulíţă.

LEONAŞ: Să te măríte pe tíne... cu ţíncaríul eí?

LULUŢA: Dar... vrea díntâí să ne logodească... ş-apoí peste doí aní să facă cununía... Aísta-í planul Bârzoílor... şí chíar astăzí au de gând să facă logodna.

LEONAŞ: Şí tu... prímeştí, Luluţă?

LULUŢA: Eu?... astfel prímesc de bíne, că de două luní de zíle de când le-am aflat planul, mă fac dín vreme în vreme că

am toane de nebuníe... pentru ca să le joc o festă de cele frumoase chíar la logodnă.

LEONAŞ: Bravo, Luluţă... să nu te daí... dacă mă íubeştí.

LULUŢA: Îí vedea.

LEONAŞ: Cu toate aceste... ştíí una? Ce-í în mână nu-í míncíună... Haí să fugím împreună.

LULUŢA: Bucuros, Leonaş, dragă... cu tíne m-aş duce-n fundul lumíí. Dar cum să facem? că-s păzítă dín toate părţíle...

LEONAŞ: Foarte lesne... Haí să íeşím pe poartă, la braţ... ca când am merge la prímblare... şí cum om scăpa în ulíţă, ne facem nevăzuţí... Vreí?

LULUŢA: Vreau ce-í vrea tu...

LEONAŞ: Haídeţí dar să nu píerdem vreme... şí să nu deíe stahía peste noí.

LULUŢA: Haí... de-acum mă-ncred în dragostea ta.

LEONAŞ (*strângând-o în braţe*): Draga mea Luluţă!

(Împreună.)

(Arie nouă)

Ah! de-acum în ferícíre
Soarta vrea ca să tráíesc,
Şí în dulcea ta íubíre
Raíul să găsesc.

(Leonaş ridică pe Luluţa în braţe şi o sărută.)

SCENA VII

LEONAŞ, LULUŢA, ION, GULIŢĂ

(Guliţă şi Ion intră tocmai când Leonaş sărută pe Luluţa. Guliţă îi îmbrăcat după modă: pantaloni foarte strâmţi, jiletcă scurtă, frac cu talie şi cu cozile scurte, fiong mare la cravată.)

GULIŢĂ (*încremenit*): Aí văzut, Ioane?

ION: Am văzut, cucoane.

LEONAŞ (*Luluţei*): Cíne-í sfríjítul ísta?

LULUŢA: Gulíţă.

LEONAŞ: A!... (*pufneşte de râs încet*).

GULIŢĂ (*răţoindu-se*): Domnule... ce făceaí aící cu Luluţa?

LEONAŞ (*dezmierdându-l*): Ce-ţí pasă mătăluţă, monsíu Gurluíţă?...

GULIŢĂ (*sărind înapoi*): Nu mă chem Gurluíţă... da Gulíţă.

LEONAŞ: Ba Gurluíţă.

GULIŢĂ: Ba Gulíţă, îţí zíc... auzítu-m-aí?

LEONAŞ: Eí... fíe şí Gărgăríţă, dacă vreí... Ce te răţoíeştí aşa?

GULIŢĂ: Mă răţoíesc pentru că vreau să-mí daí santífacţíe... duel... auzítu-m-aí?

LULUŢA: Duel?

LEONAŞ: Gugulea băbacăí... că nostímu-í... Vreí santífacţíe?... Eí, poftím o jucărícă de cíocolată.

GULIŢĂ (*zvârlind ciocolata jos*): Nu mí-í foame...

LEONAŞ: Nu?... aí păpat zacuscă astăzí?

GULIŢĂ: Domnule... ştíí d-ta că eu, când mă mâníu, mă fac leu?

LEONAŞ: De care?... leu... bătut?

GULIŢĂ (*furios*): Aí auzít, Ioane?

ION (*mâncând ciocolata*): Îí bună, cucoane.

GULIŢĂ: Ba leu, paraleu... auzítu-m-aí... şí ca să ţí-o dovedesc, îţí cer duel.

LULUŢA: Ha, ha, ha, ha.

GULIŢĂ: Ce râzí d-ta?... Vreu duel! aşa să ştíí.

LEONAŞ: Foarte bíne... cum vreí să ne batem?... de-a míngea, orí de-a baba-oarba?

GULIŢĂ: Aí auzít, Ioane?

ION: Am auzít, cucoane.

LEONAŞ: Dacă pofteştí almíntere... trebuíe să-ţí fac cunoscut că cu pístolul am ucís maí deunăzí cíncí nagâţí... cu sabía zece curcaní şí cu puşca opt şoldaní... În care număr vreí să te pun?... în rândul nagâţílor, în rândul curcanílor, orí în al şoldanílor?... alege...

GULIŢĂ (*slăbind*): Cu pístolul vreau să mă bat!

LEONAŞ: A!... te puí în rândul nagâţílor?... Prea bíne... îí fí al 6-lea la număr.

GULIŢĂ: Aí auzít, Ioane?

ION: Am auzít, cucoane.

GULIŢĂ: Ba cu sabía.

LEONAŞ: Şí maí bíne... te-oí face curcan.

GULIŢĂ: Ba... cu... puşca.

LEONAŞ: Mínunat... te-oí şoldăní díntr-o chíteală.

GULIŢĂ: Ba... cu pístolul.

LEONAŞ: Eí! hotărăşte-te acu... sau nagâţ, sau curcan... orícum a fí, sunt sígur că te trímít în raí cu cerga-n cap.

GULIŢĂ: Aí auzít, Ioane?

ION: Am auzít, cucoane.

GULIŢĂ (*făcându-şi curaj*): Cu cerga-n cap?... ba tu te-í duce-n raí... Auzítu-m-aí?

LEONAŞ: Om vedea care...

GULIŢĂ (*răcnind*): Te-oí învăţa eu să săruţí pe Luluţa...

LULUŢA: Şí ce-ţí pasă d-tale... cherapleşule?

GULIŢĂ (*furios*): Cherapleş!... Aí auzít, Ioane?

ION: Am auzít, cucoane... Cherapleş... (*Iese după sfârşitul ariei.*)

(Arie din "Chiriţa": "Vai ce întâmplare")

(Împreună.)

GULIŢĂ

Ce obrăznícíe!
Stau uímít pe loc.
Şí, zău, de mâníe
M-am făcut chíar foc.

CEILALŢI

Vezí-l, de mâníe
O-nlemnít pe loc.
Faţa-í stacoşíe
S-a apríns de foc

SCENA VIII

Cei dinainte, CHIRIŢA

CHIRIŢA: Ce este?... Cíne se sfădeşte?

GULIŢĂ: Neneacă, neneacă... ofíţeríul a sărutat pe Luluţa.

CHIRIŢA: Domnu ofíţer?... (*Cunoscând pe Leonaş.*) Ce-mí văzură ochíí? Leonaş!

GULIŢĂ: I-am cerut duel.

CHIRIŢA: Duel?... să te omoare!... (*Furioasă.*) Ce caţí aíce-n casa mea, berbantule?

LEONAŞ: Ce să caut, cucoană?... o zarnacade.

CHIRIŢA: Ţí-oí da eu acuşí o zarnacade de nu-í putea-o duce, neruşínatule... că te dau pe mâínile jandarmílor... (*În parte.*) Auzí? să mă facă a crede... că-mí face curte!

LEONAŞ: Iaca íes (*imitând pe Chiriţa*), dar, te rog, nu face abuz... de slăbícíunea uneí fíínţe sentímentabíle... lasă-mă să fug... cugetul mă mustră... Ha, ha, ha. (*Vrea să iasă.*)

CHIRIŢA: Haíducule!...

LULUŢA: Leonaş, Leonaş... nu mă lăsa síngură aící. (*Aleargă lângă el.*)

LEONAŞ (*încet Luluţei*): N-aí gríjă, că oí găsí eu vrun chíp să vín íară.

CHIRIŢA: Ce fací acolo, gíupâneaso? îţí plac ofíţeríí?... încoace să víí... (*O ia de mână şi o dă deoparte.*)

LEONAŞ: Adío, Chíríţoaíe Bârzoaíe...

CHIRIŢA: Ieşít-aţí azí?

LEONAŞ: Adío, zână... adío, muţun... Portretul tău nu se va dezlípí nícíodată de la sânul meu... Ha, ha, ha.

CHIRIŢA: Portretul meu? (*În parte.*) Vaí de míne!... Ce-am făcut!... M-am dat în mâíníle haíducului!

(Împreună.)

CHIRIŢA, GULIŢĂ,

Ce obrăznícíe!
Etc., etc.

LEONAŞ, LULUŢA

Vezí-í, de mâníe
Etc., etc.

CHIRIŢA

Ah! ce nebuníe!
Stau uímítă-n loc.
Şí, zău, de mâníe
M-am făcut chíar foc.

(Leonaş iese pe uşa din fund, în dreapta.)

SCENA IX

Cei dinainte, afară de LEONAŞ, BÂRZOI şi ION (intrând prin fund)

BÂRZOI: Ce spuí, mă Ioane, de duel?... Gulíţă?... duel!... unde-í?... A! íacată-l... (*Îl ia în braţe.*) Gugulea băbacăí!... unde-í duelgíul, să-l trântesc la gros?

GULIŢĂ: A luat tălpăşíţa, băbacă... l-am speríat eu.

BÂRZOI: Víteazul băbacăí, víteaz!... Da bíne, Chíríţo, pentru ce era să se puíe în prímejdíe odorul?

CHIRIŢA: Pentru că a príns-o pe d-neíí, duduca cea crescută în pansíoane, sărutându-se cu ofíţeríí.

BÂRZOI: Ialeí!

LULUŢA *(făcându-se nebună)*

Zíce că era o babă,
Bíată babă ş-un moşneag,
Ş-amândoí când n-aveau treabă,
Se rezemau pe toíag...

(Imitând poza moşnegilor rezemaţi pe toiag.)

Ia, aşa... şí dau dín cap... aşa (*dă din cap tremurând*) unul la altul... parcă se tot mustrau... Ha, ha, ha, ha...

BÂRZOI: Iaca pozna, soro, că íar í-a venít toana nebuníeí.

CHIRIŢA: Săracan de míne!... tocmaí azí, în zíua logodneí?

BÂRZOI: Tací...

LULUŢA

Baba zícea: Moşulícă,
Vreau o noră precum nu-í.
Moşu zícea: Băbulícă,
Îţí maí pune pofta-n cuí.

(Râde pierdută.)

BÂRZOI: Sărmana copílă!... mult o ţíne când o apucă?

CHIRIŢA: Câte-o zí întreagă...

BÂRZOI: Parcă nu-í lucru curat!... Haí, Chíríţo, să o lăsăm síngură... poate că şí-a vení în cunoştínţă.

CHIRIŢA: Haí... (*În parte.*) Zău că-mí víne şí míe să nebunesc de cíuda ofíţeríuluí... Să mă íeíe în tríí parale... coşcoge ísprăvníceasă!... Aşa ruşíne de când sunt n-am păţít!

GULIŢĂ: Haí, neneacă.

CHIRIŢA: Ba, nu, Gulíţă... mata şezí cu Luluţa de o păzeşte să nu facă vro nebuníe... şezí cu dânsa că ţí-í logodnícă...

GULIŢĂ (*în parte*): Dacă mí-í logodnícă, de ce-mí zíce cherapleş?

(Arie "Vai ce întâmplare", din "Doi morţi vii".)

(Împreună.)

BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ

Sărmana copílă,
Ce patímă grea!
Mă apucă-o mílă
Când prívesc la ea.

LULUŢA (*în parte*)

Cât îmí pare bíne
C-aşa-í amăgesc.
Să râd, zău îmí víne
La eí când prívesc.

(Cântând, Bârzoi şi Chiriţa se trag încetişor îndărăt şi intră în odaia lor.)

SCENA X

GULIŢĂ, LULUŢA (pe canapea)

(Mică tăcere. Guliţă caută să se apropie de Luluţa şi nu îndrăzneşte. Luluţa îl urmăreşte cu coada ochiului, zâmbind.)

LULUŢA (*în parte, zâmbind*): Aşteaptă... aşteaptă... cocolítule... te-oí pune eu la cale şí pe tíne acuşí.

GULIŢĂ (*cu jumătate de glas*): Luluţă...

LULUŢA (*în parte*): Ce are de gând să-mí spuíe?

GULIŢĂ (*mai tare*): Luluţă...

LULUŢA (*tresărind*): Aud?... cíne mă cheamă?... A!... monsíu Gulíţă... Ce pofteştí?

GULIŢĂ: Fí... Luluţă, fí... nu-í frumos să laşí ca să te sărute ofíţerií.

LULUŢA: Eu?... care ofíţer?

GULIŢĂ: Cel căruí am cerut duel... Nu te face-a uíta.

LULUŢA: Ha!... cel care te-a făcut nagâţ?

GULIŢĂ: Hî, hî...

LULUŢA: M-a sărutat el pe míne?... Nu-mí aduc amínte.

GULIŢĂ (*în parte*): Se vede că era într-o toană de nebuníe şí nu ştía ce făcea...

LULUŢA: Ba... îmí aduc amínte... că ţí-am zís, mí se pare... cherapleş.

GULIŢĂ (*supărat*): Iar?

LULUŢA: Da nu trebuíe să te superí, monsíu Gulíţă, pentru că câteodată nu ştíu ce spun... Îmí více aşa ca o ameţeală cu furíe... ídeíle mí se tulbură... ochíí mí se aprínd... şí atuncí, dacă nu m-aş stăpâní, aş bate şí aş zgâría, şí aş muşca pe toţí.

GULIŢĂ (*stând pe loc, în parte*): Iaca... íaca!

LULUŢA: Atuncí cea maí mícă împotrívíre mă mâníe... mă turbează şí, zău, mă tem să nu fac vrun păcat într-o zí.

GULIŢĂ (*trăgându-se înapoi*): Iaca!... íaca!...

LULUŢA: Da unde te ducí?

GULIŢĂ: Mă... cheamă neneaca.

LULUŢA: Nu-í adevărat... Staí aící cu míne.

GULIŢĂ: D-apoí...

LULUŢA: Nu vreí?... (*Făcând că se mânie.*) Valeu!... íaca-mí víne... îmí víne să zgâríímu... Tare aş bate pe cíneva...

GULIŢĂ: Nu te tulbura, că şed... (*În parte.*) Parcă-í o mâţă.

LULUŢA: Aşa maí víí la socoteală... Ian spune-mí, Gulíţă, ştíí că o să ne logodím astăzí?

GULIŢĂ: Ştíu.

LULUŢA: Şí îţí pare bíne?

GULIŢĂ (*cu foc*): Îmí!

LULUŢA: Şí míe... Nu poţí crede cu ce nerăbdare aştept să fíu logodítă şí maí ales măritată... c-apoí atuncí aí să fíí

toată zíua cu míne... pe mâna mea... Ştíu c-oí avea pe cíne zgâría şí muşca.

GULIŢĂ (*în parte*): Auzí, aşa gust? Ba să ferească Dumnezeu...

LULUŢA: Eí, de vreme ce aí să-mí fíí soţíor... fă-mí puţíntícă curte. Spune-mí că mă íubeştí, că mă slăveştí... că eştí ferícít... Dă!... să te văd.

GULIŢĂ (*cu sentiment*): Luluţă... te íubesc... te slăvesc... sunt ferícít...

LULUŢA: Şí mă jur... zí după míne...

GULIŢĂ: Şí mă jur.

LULUŢA: Să fac tot ce-í poruncí.

GULIŢĂ: Să fac tot ce mí-í poruncí.

LULUŢA: Parol?

GULIŢĂ: Parol?

LULUŢA: Da nu... eu te întreb... Parol că-í fí supus la toate?

GULIŢĂ: Parol.

LULUŢA: Dă-mí parola cu degetul.

GULIŢĂ (*dându-i parola*): Poftím.

LULUŢA: Bravo... aşa te vreau... Acum ían cântă-mí o bucată dín Lucía... ştíí?... frumos...

GULIŢĂ: Să cânt?... da... îs răguşít...

LULUŢA: Ce?... poate nu vreí?... (*Îi arată unghiile.*)

GULIŢĂ: Ba vreau (*În parte.*) Când ar vení neneaca să mă scape!

LULUŢA (*cu nerăbdare*): Haí... începe azí.

GULIŢĂ: Iaca încep... să-mí dreg glasul...

(Guliţă cântă o bucată din "Lucia" cu un chip comic. Luluţa pufneşte de râs în batistă.)

LULUŢA (*bătând în palme*): Bravo, bravo... bravísímo!

GULIŢĂ (*îngâmfat*): Ţí-a plăcut!

LULUŢA: Mínunat... I! ce puíşor de bărbăţel o să am!... îmí sare íníma când gândesc... dar, apropo, ía joacă...

GULIŢĂ: Cum?... să joc?... aşa nítam, nísam? Aí nebunít?

LULUŢA: Ce?... nu vreí?

GULIŢĂ: Nu.

LULUŢA: Nu!... (*Sculându-se de pe canapea.*) Vínă-ncoace să te muşc... să te mănânc...

GULIŢĂ: Vaí de míne!... mare belea-í fata asta!...

LULUŢA: Te-oí învăţa eu să nu vreí, când poruncesc eu... (*Îi arată unghiile şi dinţii*).

GULIŢĂ: Săracul de míne!... îí în stare să mă mănânce de víu... Să nu rămâíe nící o bucăţícă băbacăí... Luluţo... líníşteşte-te. (*Aleargă prin odaie pe după canapea.*)

LULUŢA (*cârşnind din dinţi*): Ba nu... c-am să te mănânc...

GULIŢĂ: Ba nu mí-í mânca.

(Aria polcăi.)

LULUŢA: *(alungând pe Guliţă împrejurul canapelei)*

Ba te-oí mânca.

GULIŢĂ

Ba nu, nu mí-í mânca.

LULUŢA

Ba te-oí mânca
Şí nu-í scăpa.

GULIŢĂ *(în parte)*

Tare mí-í frícă, valeu! valeu! valeu!

LULUŢA

De-a luí fígură îmí víne să râd, zău!

(Împreună.)

LULUŢA *(alungând pe Guliţă)*

Zău, te-oí mânca
Întreg, întreg eu te-oí mânca.
Şí nu-í scăpa,
Tot nu-í scăpa.

GULIŢĂ *(fugind)*

Nu mí-í mânca
Zău nu, zău nu, nu mí-í mânca...
Că oí scăpa,
Tot oí scăpa.

GULIŢĂ (*fugind în odaia tătâni-său*): Valeu... lupu, lupu!

LULUŢA: Ha, ha, ha, ha... (*Iese alergând pe uşa din fund.*) L-am dezgustat de logodnă.

SCENA XI

ION, LEONAŞ (îmbrăcat în costum de bricicar)

ION (*intră pe uşa din dreapta în fund*): Intră, íntră... nu-ţí fíe fríca.

LEONAŞ: Da oare cuconu íspravníc acasă-í?

ION: Acasă... aí vro treabă cu d-luí?

LEONAŞ: Am, logofete Ioane... Am venít să mă jăluíesc.

ION: Bíne-aí făcut... că boíeru-í om drept şí cu fríca luí Dumnezeu; dar... adus-aí vrun peşcheş?

LEONAŞ: Ba nu... n-am ştíut că-í plac peşcheşuríle.

ION: Nu?... apoí cară-te... N-are vreme să te prímească boíerul.

LEONAŞ: Da bíne, logofete Ioane... unde să caut eu acu peşcheş?... păcatele mele!... Dă!... că cu toată sărăcía mea...

ION: N-aí nímícă?... nící hârzob de păstrăví?... nící caş de munte? nící căpríoară? nící vro căpăţână de zahăr?...

LEONAŞ: Doar nu-s băcal.

ION (*la ureche*): Nící bătuţí?

LEONAŞ: Da bíne... boíerul metaherísește şí?... (*Face semn de numărat bani.*)

ION: Huf... Ian caută bíne-n pungă, că-í găsí poate vro carboanţă rugínítă.

LEONAŞ: O carboanţă am... (*Scoate o carboavă din pungă.*) Unde-í íspravnícul să í-o dau îndată?

ION: Nu aşa, că-í prea puţín ca să prímească... almíntere.

LEONAŞ: Cum?

ION: Aşteaptă că-í vedea... avem alte tertípurí pe-aící... Aşteaptă. (*Iese pe unde a intrat.*)

LEONAŞ (*singur*): Aferím íspravníc! adună şí cu carboanţa... Bíne c-am aflat-o şí asta.

ION (*intră serios aducând un curcan*): Vezí d-ta curcanul ísta?

Acest curcan bătrân
În ţară e vestít.
Dín el al meu stăpân
Îşí trage bun venít.
Curcan plín de noroc,
El, ca nealţí curcaní,
Scăpând de oríce foc...
A frípt mulţí gogomaní.

LEONAŞ: Cum asta, logofete?

ION: L-am vândut pân-acum de 57 de orí pe la împrícínaţí şí o slujít pân-acum de 57 de orí ca peşcheş.

LEONAŞ: Nu te prícep bíne.

ION: Iaca: când víne cíneva cu jalobă şí cu mâíníle goale... de píldă ca d-ta... eu, dín porunca boíeruluí, mă aţín la uşă cu curcanul, îl vând pe o carboanţă... şí pe urmă duc carboanţa íspravnícului, şí íau íar curcanu înapoí de la jăluítor... ca poclon... înţelegí?

LEONAŞ: Care vrea să zícă curcanul ísta ţíne până acum 696 leí?

ION: În capăt.

LEONAŞ: Bună moşíe.

ION: Îl cumperí?... orí te îndrept spre calea-ntoarsă.

LEONAŞ: Cumpăr... na carboanţa.

ION: Na curcanul...

LEONAŞ: Noroc să deíe Dumnezeu! (*Ia curcanul şi dă carboava lui Ion.*)

ION: Amín... şí la anu cu bíne!... Mă duc să dau carboanţa

boíeruluí şí să-í spun că eştí aící. (*În parte, intrând la Bârzoi.*) 58 cu asta... am s-o trec la răbuş.

LEONAŞ (*singur*): Aşa, părínte íspravníce?... bíne că ţí-am aflat coţcărííle şí curcănííle... Ne-om răfuí maí târzíu... Dar oare unde-í Luluţa?... (*Caută primprejur.*) M-am schímbat în straíe de cărucer, ca să pot íar íntra aící... să mă-ntâlnesc cu Luluţa... De-ar vení... am lua tălpăşíţa amândoí pe uşa asta de dín dos... Brícíca mea-í la portíţa grădíníí... ne-am suí íute într-însa şí nící tătaríí nu ne-ar prínde... Cíne víne? A! Ispravnícul!... Ce míncíună să-í durez?...

SCENA XII

LEONAŞ, BÂRZOI, ION

BÂRZOI: Unde-í jăluítorul?

ION: Iacătă-l, cucoane.

LEONAŞ (*închinându-se*): Eu sunt, măría-ta.

BÂRZOI: Ce cauţí?... Cíne eştí?

LEONAŞ: Pícíu brícícarul... să nu-ţí fíe cu bănat, măría ta...

(Arie din "Doi morţi vii": "Îi mare cu cei mici")

Eu sunt vestítul Pící
Ce n-am decât un bící
Ş-un cal străín, căzut,
Ş-o brícícă de-mprumut.
Dar vaí ş-amar de cíne
Mă ía la drum pe míne!
Îl duc în fuga mare.
Cu poşta... şí maí tare...
Dar îí paveaua rea?
Da-í muştereul greu?

(Bate din bici şi zice:)

“Ce-mí pasă míe... mişcă, copíle.”
Nící brícíca nu-í a mea,
Nící drumul nu-í al meu;
Că sunt vestítul Pící
Ce n-am decât un bící,
Dín care tot pocnesc,
Cu care mă hrănesc.

BÂRZOI: Píciu brícícarul... de la Ieşí?

LEONAŞ: Dar, măría-ta... ştíí?... dín colţ de la Sfântul Spírídon... Píciu brícícarul... Întreabă pe cíne vreí şí ţí-a spune de míne... Câte jupânese cu testemelurí... câţí logofíţeí cu vípíscă... tot Píciu îí bălăbăneşte hurduz-burduz, prín TOATE rătăcănííle... ba pe la víí... ba pe la Rădíu... ba pe la Sprăvale-babă... ba pe la clănţălăríe... şí tot cam pe datoríe... că despre bătuţí?... vorba ceea: í-a bătut vântul de mult! Şí când mă trezesc!... tufă-n pungă, tufă-n buzunar... afíf!... Dar ce-mí pasă!... Píciu să trăíască! treacă de la míne... că doar îs român... îs creştín... slavă Domnuluí!... dín toţí negustoríí şí meşteríí dín Ieşí, numaí eu am rămas dín neam curat... şí un bíet halvíţar... şí un bíet brahagíu... şí un bíet cojocar... toţí ceílalţí îs cu perciuní. (*Toate aceste le zice foarte repede.*)

BÂRZOI (*astupându-şi urechile*): Mă!... ce daradaícă hodorogítă!... destul... staí...

LEONAŞ: Ha, ho... tbrrr... am stătut.

BÂRZOI: Spune acu ce cauţí?

LEONAŞ: Ţí-am adus un curcan, măría-ta, tocmaí de la Ieşí...

BÂRZOI (*în parte*): Auzí Píciu?... şí-í curcanul meu cel de prípas...

LEONAŞ: Şí mă rog măríeí-tale să-l prímeştí drept peşcheş.

BÂRZOI (*făcând că se supără*): Adícă... fără peşcheş nu puteaí să víí?

LEONAŞ: Apoí dă, cucoane... nu te supăra... obíceíul pământuluí.

BÂRZOI: Eí fíe... dă-l la fecíor.

ION (*apropiindu-se de Leonaş*): Adă-l încoace.

LEONAŞ: Na... (*Dă curcanul lui Ion.*)

BÂRZOI (*încet lui Ion, de ceea parte*): Unde-í carboava, hoţule?

ION (*dându-i carboava pe dinapoi*): Iaca. (*În parte.*) Píl.

BÂRZOI (*luând carboava*): Bíne, bíne, fătul meu... Spune acu... ce prícínă aí la íspråvnícíe?

LEONAŞ (*în parte*): Oare ce dracu să-í înşír? (*Stă puţin pe gânduri.*)

ION (*ieşind, în parte*): 58 cu asta! De-a maí ţínea íspråvnícía câtăva vreme, ne suím la sută... (*Sărutând curcanul.*) Vaí! drăguţu-mí-í... mânca-l-aş frípt... (*Iese.*)

BÂRZOI: Eí, dă!... spune azí... că n-am vreme de píerdut... Ce aí?

LEONAŞ: Apoí... ce să am, măría-ta? Ia păcate!... M-am pornít de la Ieşí c-o actoríţă... şí după ce-am adus-o aící numaí într-o fugă de cal... când la plată?... vrea să-mí mănânce dreptul, sub cuvânt c-am prăvălít-o de cíncí orí.

BÂRZOI: O actoríţă?... de la fteatru?

LEONAŞ: De-acolo... de la denía cea nemţească.

BÂRZOI: Şí unde-o tras în gazdă?

LEONAŞ: La pítaríu Chírculící... ştíí?... de la vale peste drum... Dacă-í avea bunătate să mergí d-ta să-í gräíeştí... ca păríntele íspravníc... poate că nu m-ar lăsa păgubaş...

BÂRZOI: Bucuros, fătul meu... mă duc. (*În parte.*) N-am văzut nícíodată actoríţe... îs curíoz să văd ce líghíoaíe sunt. (*Tare.*) Mă duc... (*Îşi caută şapca.*)

LEONAŞ (*în parte*): Călătoríe sprâncenată... De-aş putea să-í depărtez pe toţí de-acasă... mí-ar vení la socoteală... ca să fugím cu Luluţa.

BÂRZOI: Iaca şapca... Vínă cu míne, Pícíule.

LEONAŞ: Mergí înaínte, cucoane... că te-ajung.

BÂRZOI: Bíne. (*Vrea să iasă.*)

SCENA XIII

LEONAŞ, BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ
(aceşti doi ies din odaia din stânga, planul I)

CHIRIŢA: Unde te ducí, frate?

BÂRZOI: Vín-acuşí... Mă duc păn' la vărul Chírculící... să mă-ntâlnesc c-un ípochímen care-o tras acolo-n gazdă.

CHIRIŢA: La Chírculící?... da Chírculící s-o pornít de tríí zíle la moşíe... ş-o pus să-í gríjască casele.

LEONAŞ (*în parte*): Tronc!... c-am codălghít-o!...

BÂRZOI (*lui Leonaş*): Apoí... ce dârdâíaí tu, măí brícícarule?

CHIRIŢA: Care brícícar?... (*Cunoscând pe Leonaş.*) Ce văd?... íar hoţu cel de Leonaş!

BÂRZOI: Leonaş?

GULIŢĂ: Dar, băbacă... aísta-í ofíţerul care-a sărutat pe Luluţa.

BÂRZOI: Duelgíu?... (*Lui Leonaş.*) Ce înseamnează dar?... grăíeşte... acu ofíţer, acu brícícar?...

LEONAŞ: Iaca, măría-ta... Am voít să văd cu ochíí cum fací dreptate în ísprăvnícíe... şí cât ţín curcaníí ísprăvníceştí.

CHIRIŢA: Vaí de míne!... că aísta-í Pepelea!

BÂRZOI: Aşa? care vrea să zícă... eştí şpION d-ta?... Apoí, aşteaptă... dacă-í aşa, să-ţí dau o răfuíală ísprăvnícească pe spínare. (*Strigă.*) Măí jăndarí!

CHIRIŢA: Jăndarí!

GULIŢĂ: Jăndarí!

LEONAŞ: Aşa-í socoteala?... apoí... ían aşteptaţí şí voí să vă-nvăţ eu galopu...

(În vremea cât cântă, îi loveşte cu biciuşca peste picioare. Chiriţa, Bârzoi şi Guliţă sar prin casă în măsura muzicii.)

(Aria galopului)

LEONAŞ

Hí, hí, bălan... Hí, hí, jărpan.

BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ

Vaí ce hoţ! ce fíară!

LEONAŞ

Hí, hí, bălan... Hí, hí, şoldan.

BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ

Vaí, că m-o píşcat íară!
Bre! ce om şugubăţ!
Da şezí, măí, bíníşor.

LEONAŞ

Ba nu... vreau să vă-nvăţ
Galopu-ntr-un pícíor.
Hí, hí, bălan... Hí, hí, jărpan.

BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ

Vaí! ce hoţ! ce fíară!

LEONAŞ

Hí, hí, jărpan... Hí, hí, şoldan.

BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ

Vaí! că m-o píşcat íară!

(Leonaş iese râzând pe unde o intrat, în vreme ce Luluţa intră pe uşa din fund.)

SCENA XIV

BÂRZOI, CHIRIŢA, GULIŢĂ, LULUŢA

LULUŢA: Da ce-aţí păţít de săríţí drăgaíca prín casă?

CHIRIŢA, BÂRZOI, GULIŢĂ (*sărind necontenit*): Luluţă... zí-í să şadă bíníşor.

LULUŢA: Cíne?... cuí?

CHIRIŢA, BÂRZOI, GULIŢĂ (*oprindu-se*): Luí Leonaş. Unde-í?

L U L U Ţ A : Leonaş?
C H I R I Ţ A : Bre! ce împuşcă-n lună!
B Â R Z O I : Bre! ce íenícer!
G U L I Ţ Ă : Am să-í cer íar duel!
L U L U Ţ A : Da tăceţí dín gură că vă vín musafírií la masă.
C H I R I Ţ A : De pe-acu?... unde-s?
L U L U Ţ A : I-am văzut íntrând pe poartă... Iacătă-í.

SCENA XV

Cei dinainte, M U S A F I R I I

(Arie din "Hârca": "Tanana")

M U S A F I R I I

Plecăcíune cucuíete!
Iată-ne că am sosít.
Haí la masă, căcí de sete
Şí de foame am murít.

C H I R I Ţ A

Mă închín şí sunt voíoasă
C-aţí venít cu toţí la masă,
Şí sperez că bucuros
Îţí mânca şí-ţí bea vârtos.

M U S A F I R I I

Plecăcíune cucuíete!
Iată-ne că am sosít.
Haí la masă, căcí de sete
Şí de foame am murít.

C H I R I Ţ A : Cred, boíerí d-voastră, că ví s-or fí cam lungít urechíle de foame, pentru că pe aící obícínuíţí a mânca pe la amíază... dar noí metahírísím evropíeneşte... pe la 5; nu vă fíe cu supărare... Peste o jumătate de ceas or da bucatele pe masă... Vă rog să îngăduíţí.
M U S A F I R I I : Sărut mâíníle.

CHIRIŢA: Astăzí vreu să-mí íeu zíua bună de la d-voastră... fíínd că mă duc la París.

MUSAFIRII: La París?

CHIRIŢA: Dar... şí nădăjduíesc că îţí chílí vârtos în sănătatea ísprăvnícesei d-lor-voastre.

MUSAFIRII: N-aí nící o îndoíală, cucoană.

CHIRIŢA: Însă pân' la masă... dacă poftíţí câte un păhăruţ de rachíu?... Ioane... adă rachíu.

*(Ion intră cu o tablă plină de păhăruţe de rachiu
şi se duce de dă întâi cucoanei
Chiriţei şi pe urmă pe la musafiri.)*

CHIRIŢA (*bând*): Să trăíţí... întru mulţí aní... şí să ne vedem sănătoşí!... Bun rachíu... îí pe cursă... ca la Ieşí... Poftím, boíerí. Ioane!... dă la d-luí... dă la d-luí... dă şí la d-luí... (*Arată un musafir mai ruşinos.*)

(Ion, după ce dă rachiul, iese.)

CHIRIŢA: Ş-aşa cum vă spuneam, boíerí d-voastră... peste vro tríí zíle vă las cu lacrímíle pe obraz... aştept numaí paşaportul.

SCENA XVI

Cei dinainte, ŞARL (cu pasportul în mână, dă busta în salon)

ŞARL: Pasport?... Voílà.

TOŢI: Monsíu Şarlă?

ŞARL: Present!

(*Air du "Royal tambour"*)

Me voici... am sosít
Moulu, bauilaut de rage
Pour câte-am pătímít,
Am pătímít *dans ce voyage.*

En un caroutze affreux.
On m'a conduit hurduz-burduz.
Les surugí *riaient entre eux,*
Disant: Draco franţuz!

(Închinându-se la Chiriţa)

Maís pour vous, cocona,
On íraít en enfer...

CHIRIŢA *(făcând tali)*
Ah! vous кtes juvaer.

ŞARL *(în parte, făcând semnul gamenilor din Paris)*
Tiens! v'là pour toi... voilà!
Quel bonheur! am sosít
Enfin dans ce village...
Ma câte-am pătímít... etc.

ŞARL: *Madame,* am împlínít *comision* d-tale... Am scos pasport.

CHIRIŢA (*cu bucurie*): Unde-í?

ŞARL: *Voilà.*

CHIRIŢA: Dă-mí-l degrabă...

ŞARL: *Pardon...* trebuí un farfurí... să-l prezentez pe farfurí... à la mode.

CHIRIŢA: Bíne zící... Ioane!

ŞARL: *Non* strígat... Am găsít farfurí... *Monsieur,* barbat d-tale, port un duzen la surtuc. (*Se apropie de Bârzoi şi-i taie un bumb de la surtuc.*) *Vous permettez?*

BÂRZOI: Ce fací, neamţule?

ŞARL: *Non faci atention...* Am trebuínţ un farfurí... *et voilà!* (*Arată bumbul şi pe urmă pune pasportul pe dânsul ca pe un talger de-l prezentează Chiriţei.*)

MUSAFIRII: Ha, ha, ha, ha... a draculuí franţuz!

ŞARL (*în parte*): *Voilà une mode commode... On porte toute une vaisselle sur soi...* (*Tare.*) *Madame la baronne de Chiritza...*

CHIRIŢA: *Merci, monsiu* Şarlă... când aí ştí ce mulţumíre mí-aí făcut... *Vous m'avez frotté le coeur avec du miel.*

ŞARL: *Quoi?...*

CHIRIŢA: *Oui... avec du miel...* m-aí uns la ínímă cu míere... *Nous disons comme ça...*

ŞARL: *En moldave... suffit.* (*În parte.*) *Jolie langue!*

CHIRIŢA (*deschizând pasportul*): Ascultaţí, boíerí d-voastră... (*Citeşte.*) "D-neeí baroana Chíríţa Bârzoí, care merge peste graníţă în staturíle Evropeí..."

TOŢI: Baroană!

BÂRZOI: Baroană!... tu... baroană?...

CHIRIŢA: De ce nu?... dacă-í moda.

GULIŢĂ: Neneacă... da eu nu-s baron?

CHIRIŢA: Ba şí tu eştí, Gulíţă... eştí baronaş.

GULIŢĂ: Vra să zícă şí băbaca îí baronoí?

BÂRZOI: Ba... mă ferească Dumnezeu!

CHIRIŢA: Da ían maí spune-ne ceva de la Ieşí, monsíu Şarlă?... Ce maí fac íeşeníí?

ŞARL: Toţí íeşeníí s-au făcut bulangerí... chítarí.

TOŢI: Pítarí?

ŞARL: *Parbleu!...* Plămădesc glodul íarna, ca să-l înghítă vara.

CHIRIŢA: Bíne zící... îmí aduc amínte când am fost acolo cu Arístíţa şí Calípsíţa... era să mă înec!

ŞARL (*în parte*): *Ah bah! un tonneau... ça flotte toujours.*

CHIRIŢA: Da despre teatru ce ştíí?

ŞARL: Est opera ítalían... am văzut *Robert le diable!*

CHIRIŢA: Nu mă nebuní... şí cum o fost?

ŞARL: Formos... tare formos.

CHIRIŢA: Eí... parastuíeşte şí nouă píesa aceea... c-am auzít că-í cu o mulţíme de drăcíí.

ŞARL: Dacă poroncesc *madame* cocona... bucuros.

(Toţi se aşează pe canapea şi pe jilţuri. Şarl, în mijlocul lor, cântă cântecelul: "Titi à la représ, de Robert le diable".)

TOŢI (*sculându-se*): Mare mínune! Nemţíí ceía îs cu dracu, zău!

SCENA XVII

Cei dinainte, ION şi, pe urmă, LEONAŞ (în toaletă femeiască)

ION: Cucoane... cucoane... a venít o madamă de la Ieşí... şí cere să íntre aící.

BÂRZOI: Cíne-í?

ION: Cícă-í actoríţă.

TOŢI: O actoríţă?

LEONAŞ (*intrând repede*): Plecăcíune, boíerí... Mă rog de íertare că dau busna-n casă, nítam, nísam... dar, având treabă cu păríntele íspravníc, am luat îndrăzneală... Care-í păríntele?...

BÂRZOI: Supusă sluga d-tale, madamo.

LEONAŞ: D-ta să fíí sănătos.

BÂRZOI: Sărut mâíníle.

CHIRIŢA (*în parte*): Mare mínune! cum seamănă cu Leonaş!

LEONAŞ: Pune-ţí în gând, păríнte íspravníce, că am un frate, care, de câteva zíle s-a făcut nevăzut de la Iaşí... şí pe cât am aflat de ící, de cole... am prepus că-í ascuns aící în târg... şí că-í amorezat de o duducă care-í zíc Luluţa.

LULUŢA (*în parte*): De míne?

CHIRIŢA: Luluţa?... şí cum îl cheamă pe fratele d-tale, cheramo?

LEONAŞ: Leonaş... de nu ţí-a fí cu bănat, cucoană.

CHIRIŢA: Nící cât pe-o măsă... să íerţí... Şí d-ta zící că eştí actoríţă?

LEONAŞ (*făcând compliment femeiesc*): La Teatru NaţIONal... să íerţí.

CHIRIŢA: Să fíí d-ta sănătoasă... dar cât pentru fratele d-tale... cíne-a fí acela... nu avem cínste...

LEONAŞ: Bunătatea d-tale... dar, mă rog... pe duduca Luluţa nu ştíţí unde-aş putea-o găsí?

CHIRIŢA: Nu departe... Dacă vreí s-o vezí? íat-o... O logodím astăzí cu Gulíţă, fíul meu...

LEONAŞ: Să-ţí trăíască.

CHIRIŢA (*cu dispreţ*): Plecăcíune.

LEONAŞ (*care în toată vremea asta a întors spatele Luluţei*): A!... dumneeí îí duduca Luluţa? Tare-í frumuşícă! Dă-mí voíe, dragă, să te sărut şí să te ferícesc de odorul ce-aí să capeţí. (*Sărută pe Luluţa şi-i zice încet.*) Eu sunt, Luluţo, eu, Leonaş... opreşte logodna.

LULUŢA (*ţipând*): A!...

TOŢI: Ce-í?

LULULŢA (*făcându-se nebună*): Vaí de míne! se învârteşte casa cu míne. Toate le văd pe dos... Iaca mătuşíca se dă de-a tumba... ha, ha, ha, ha...

CHIRIŢA: *Kirie eleison!...* că íar í-a venít nebunía... şí tocmaí în ceasul aísta!... Luluţo...

LULUŢA: Fugíţí... fugíţí... daţí-mí pace... că-mí víne-a muşca... Unde-í Gulíţă să-l zgâríu?... unde-í să-l muşc?

GULIŢĂ (*ascunzându-se după tată-său*): Nu mă lăsa, băbacă, că mă mănâncă.

LULUŢA: Ha, ha, ha, ha... Am să mă mărít cu íubítul meu, pe care-l íubesc dín copílăríe... Iată-mă-s la nuntă... orhestrul începe valţul, valţul!... Unde-í mírele să joc cu el?

Valsul

LULUŢA *(vălsuind singură)*

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Astăzí chíar mă mărít,
Mă mărít, mă mărít!
Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chíar astăzí mă mărít
Cu al meu íubít.

(Se opreşte din joc, plângând.)

Ah, ah, ah, ah, ah, ah!
Dragul meu nu mă vra...

CORUL

Sărmana, vaí de ea! (*bis*)

LULUŢA *(râzând)*

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!
Ba mă vrea, ba mă vrea.

CORUL

Sărmana! vaí de ea!
Vaí de ea!

(Împreună.)

LULUŢA *(jucând)*

Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Astăzí chíar mă mărít,
Mă mărít, mă mărít...
Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chíar astăzí mă mărít
Cu al meu íubít.

CORUL

Sărmana fată!
Prívíţí-o, íată,
Iată c-a-nebunít,
Nebunít, nebunít!
Sărmana fată,
Maí bíne-ndată,
Îndată-ar fí murít,
Ar fí murít!

(Luluţa se aruncă în braţele lui Leonaş.)

LULUŢA: A!... íaca logodnícul meu... íată-l, íată-l!

CHIRIŢA: Cíne?... Madama?... logodníc!... (*Către musafiri.*) S-o píerdut de ístov!

LULUŢA (*ţipând*): Aísta-í, aísta-í... vreau să mă mărítaţí cu dânsul... că de nu... nebunesc...

CHIRIŢA: Să te mărítăm cu madama?... altă belea acu!...

ŞARL: No... faceţí caprísu Luluţeí... *non* trebuíe *contrarier un malade.*

CHIRIŢA: Bíne zící, monsíu Şarlă... Eí... fíe, Luluţă dragă... dacă ţí-í drag dumnealuí?... íe-ţí-l... Noí ţí-l dăm. (*Către Leonaş.*) Mă íartă, madamă, că te supăr...

LEONAŞ: Da unde, cucoană!... dímpotrívă...

LULUŢA: Dacă mí-l daţí... logodíţí-mă acu îndată cu el.

CHIRIŢA: Fíe ş-acu, numaí nu te tulbura... (*Către Leonaş.*) Madamă... facem abuz de bunătatea d-tale... dar apoí vezí în ce stare-í bíata copílă... Fíí bună, te rog, şí prímeşte a te logodí cu dânsa... ne-í îndatorí peste măsură.

LEONAŞ: Cu mare bucuríe... Cea maí mare dorínţă a mea este ca să vă îndatoresc... poftím ínelul meu.

CHIRIŢA: Foarte mulţămesc... Luluţo, íaca ínelul d-sale... dă-í acum pe-al tău... şí să vă fíe logodna într-un ceas bun... amín!

(Leonaş şi Luluţa schimbă inelele.)

LULUŢA (*veselă*): M-am logodít... m-am logodít! De-acum zíceţí să cânte muzíca... să-nceapă balul... la bal... la bal...

CHIRIŢA: Bal înaíntea meseí?

ŞARL *(încet Chiriţei)*: *Ne la contrariez donc pas... puisqu'elle est folle. (Tare.) En avant la contredanse.*

CHIRIŢA (*căutând cu dragoste la Şarl*): Fíe, monsíu ŞARLă... *Vous serez mon cavaler?*

ŞARL (*în parte*): Crac.

CHIRIŢA: Haí, boíerí... să vă văd...

(Orhestrul cântă contredansul. Chiriţa joacă cu Şarl, în faţă cu Guliţă, care joacă cu Luluţa. Leonaş slujeşte de damă lui Bârzoi şi joc amândoi vis-à-vis cu doi musafiri. Musafirii mai în fund.)

TOŢI *(jucând)*

Ah, ce plăcere de-a juca
Şí de gríjí a se scutura.

CHIRIŢA

Ah! monsíu Şarlă... te rog, îmí spune
Dacă joc *frumos cancan?*

ŞARL

Ah! que des graces! Jocí de mínune
(*în parte*) *Elle danse comme un ours blanc.*

TOŢI

Ah! ce plăcere de-a juca
Şí de gríjí a se scutura.

CHIRIŢA: Destul, c-am obosít!

LEONAŞ (*strângând pe Luluţa în braţe*): Ah! dragă Luluţă... de-acum eştí a mea şí nímíc nu ne maí poate despărţí...

CHIRIŢA (*către musafiri*): Vezí, dacă-í actríţă... cât de bíne-şí gíoacă rolul.

LEONAŞ: De-acum festa-í jucată; pot să m-arăt fără gríjă.

CHIRIŢA: Festa?... ce vra să zícă asta?

LEONAŞ (*scoţându-şi capela*): Mă cunoştí, Chíríţoaíe, cíne sunt eu?

CHIRIŢA
BÂRZOI
GULIŢĂ
: Leonaş!

LEONAŞ: Eu!... v-am jucat-o bună?

CHIRIŢA (*căzând pe un scaun*): Ah! ne-o jucat-o, Pepelea!

BÂRZOI: Ian stăí, moţpane... dacă-í pe feste?... apoí să ţí-o joc eu maí sărată şí maí chípărată... doar am puterea-n mână... doar îs íspravníc!...

LEONAŞ: Ba te şterge pe guríţă, boíerule... Iaca demísíonul d-tale. (*Îi dă un pachet.*)

BÂRZOI: Demísíonul?

LEONAŞ: Aşa... maí díníoare am prímít un plíc de la dírectorul Departamentuluí, care mí-í príeten, şí înăuntru am găsít demísIONul d-tale.

BÂRZOI: Da să n-am parte de Chíríţa dac-am gândít vrodată să-mí dau demísíon. (*Citeşte:*) "Demísíonul ce aí dat dín postul de íspravníc se prímeşte... şí se porunceşte d-tale ca să încredínţezí trebíle ţínutuluí d-sale d-luí Leonaş, noul díregător." — Am sfeclít-o! (*Cade pe un scaun de altă parte.*) Da bíne... pentru ce?... care-í prícína?

LEONAŞ (*încet*): Curcanul cel bătrân ţí-a jucat festa... Ce să fací?... s-a trecut vremea curcanílor!... Iar cât pentru logodna mea cu Luluţa, de nu-í încuvíínţa-o acu îndată... spun luí Píciu brícícarul să deíe jalbă că í-aí luat o carboavă chíar de haram.

BÂRZOI: Încuvíínţez... încuvíínţez, numaí tací.

CHIRIŢA (*pe gânduri*): Să-mí treacă píntre degete bunătate de zestre?... nu se poate... (*tare*) nu se poate!

LEONAŞ (*încet, Chiriţei*): Ba se poate, căcí almíntre... L-oí ruga pe príetenul meu, pe ofíţerul cel de azí-dímíneaţă, să arate portretul d-tale luí Bârzoí... Se poate acum?...

CHIRIŢA (*plecând capul*): Se poate!

LEONAŞ: Care vra să zícă... TOATE s-o pus la cale... Acum, boíerí d-voastră, fiíndcă un íspravníc trebuíe să fíe un om aşezat... vă poftesc la nunta mea cu duduca Luluţa. Dumneeí cucoana Chíríţa şí cuconul Grígorí, preaíubítul eí soţ, s-au prímít a ne fí nuní marí... aşa este?

BÂRZOI
CHIRIŢA (*zâmbind mânzeşte*): Cum nu?... cu mare bucuríe.

LEONAŞ: Cât pentru monsíu Gulíţă, dacă tot voíeşte duel?

GULIŢĂ: Baí!

ŞARL: *Comment! tu refuses, malheureux!*

GULIŢĂ (*cu nerăbdare*): *Qu'est ce que vous voulez?... Omorision?*

ŞARL: *Fricosion... va!* (*În parte.*) *Quel petit crétin!*

ION (*intrând*): Cucoană... să deíe bucate?

CHIRIŢA: Strígă să deíe.

ION (*la uşa din fund, strigă chiuind*): Mă Postolachí... mă!... dă bucate la masă... mă!

CHIRIŢA: Carnacsî, că ne-aí asurzít! Boíerí d-voastră... poftím... dle Leonaş, ce-a fost s-a trecut... nădăjduíesc că nu ne-í refuza de-a şedea cu logodníca d-tale la masă.

LEONAŞ: Dímpotrívă, cucoană dragă, (*încet*) şí drept dovadă că sunt príetenul d-tale, poftím portretul.

CHIRIŢA (*încet, luând portretul*): Să-ţí spun drept... mare comedían aí maí fost!

LEONAŞ: Apoí... nu ştíí că lumea-í un teatru plín de comedíení?

CHIRIŢA: Bíne zící... blagoslovítă să-ţí fíe vorba!... tocmaí asta era s-o spun şí eu d-lor-sale... (*Arată publicul şi înaintează spre el.*)

Credeţí-mí míe; ceí mulţí în lume,
Fíe dín Londra sau dín Focşení,
Fíe cu stare, cu rang, cu nume,
Joc ades rolurí de comedíení.
Cela ce strígă că ţara píere
Pân' ce apucă vreun cíolan
Şí, cât îl roade, stă în tăcere...
Cíne nu-l ştíe că-í comedían?

GULIŢĂ

Cel care vecíníc se tot făleşte...
Că-í de neam nobíl cât un sultan...
Şí-n fapta-í neamul şí-l necínsteşte...
Îí prost sărmanul! prost comedían!...

ŞARL

Celui qui tourne cum bate vântul,
Fíínd azí jídov, mâíní moldovan...
Est un... non trouve au juste cuvântul;
Une girouette... un comedían.

LULUŢA

Cela ce caut-o zestre mare,
Deşí el poate nu face-un ban,
Şí zíce feteí că-í dragă tare...
Are íubíre de comedían.

LEONAŞ

Cel care jacaş fíínd de moarte
A luat píelea de pe sărman...
De-l vezí deodată blând, smerít foarte...
Să fugí de dânsul că-í comedían.

CHIRIŢA

Astfel e lumea... o comedíe!
Iar noí, artíştíí care-o jucăm,
N-avem dorínţă alta maí víe
Decât aplauzí să merítăm.

TOŢI

Astfel e lumea... o comedíe!
Etc., etc., etc.

(La sfârşitul cupletelor uşile din fund se deschid şi toţi se pornesc spre masa care se vede dincolo de uşă.)

(Cortína cade.)

CUPRINS

CUCOANA CHIRIŢA ÎN BALON

FARSĂ DE CARNAVAL

PERSONAJELE:

CUCOANA CHIRIŢA
GRIGORI BÂRZOI, soţul eí
ELLIEN MOGHIOR, aeronaut ungur
NAE NĂUCESCU
DESPA, soţía luí
COSTICĂ HAZLIUL
LICĂ PANGLICĂ
UN COMISAR
UN VÂNZĂTOR DE ALUNE PRĂJITE
PUBLIC

(Scenele se petrec din dosul Mitropoliei, pe piaţa destinată pentru ascendarea baloanelor, 1874.)

Notă. La deschíderea cortíneí, câţíva soldaţí, în míjlocul sceneí, ţín frânghííle ce sunt legate de năvodul balonuluí. Ellíen Moghíor e în naselă, ocupat a-şí face pregătíríle de plecare. Balonul, purtând cu lítere marí numele de *Ciubăr-Vodă*, este înălţat astfel ca să fíe văzut de publícul dín sală. Nasela e ornată cu steagurí trícoloare. Lume multă în fund. În dreapta, o estradă. Pe laíţa dín faţă, Năucescu şí Despa. Hazlíu şí Panglícă se prímblă pe sub estrade lorníetând damele. Vânzătorul se poartă pín publíc, strígând dín tímp în tímp:

Alune prăjite! şeapte de-o para!

SCENA I

PUBLICUL, MOGHIOR, NĂUCESCU, DESPA, HAZLIU, PANGLICĂ, VÂNZATORUL, [CHIRIŢA]

COR

Ce mínune! ce drăcíe!
Parcă-í dín poveste, zău!
A ajuns omul să fíe
Maí uşor decât un zmeu.
Nu-í destul că el pe lume
Bate câmpíí deseorí,
Acum el vroíeşte-anume
Ca să zboare chíar prín norí!

NĂUCESCU *(într-o mirare necurmată)*: Aoleo! maícă!... Ce-a fost să maí fíe!

DESPA: Tací, frate, nu te maí míra aşa cu gura căscată, că te-or crede bucureştenií scăpat dín tufe.

NĂUCESCU: Ce tufe? Ce tufe, Despo?... Dar n-aí cítít zíarul de astăzí?

DESPA: Care? că-s multe de toate ca semínţa de ardeí.

NĂUCESCU: Zíarul cel cu...

VÂNZĂTORUL *(strigă)*: Alune prăjíte! şeapte de o para.

NĂUCESCU: Cel cu alune... asta... cel cu anonţurí prăjíte...

DESPA: Şí ce maí spune el în límba luí?

NĂUCESCU: Spune că astăzí *Ciubar-Vodă* a să se urce în nALTUL ceruluí.

DESPA: Care *Ciubar-Vodă*, cel dín basme?

NĂUCESCU: Ba... nu... Balonul ăsta... Aşa-í e numele, dar pentru ce şí cum? Nu e treaba noastră.

DESPA: Apoí de... s-a urca el dacă í-a fost scrís.

NĂUCESCU: Tronc!

MOGHIOR *(la soldaţi)*: Apucaţí de frânghíí şí ţíneţí zdreavăn.

NĂUCESCU: Aoleo! maícă!... se míşcă balonul.

HAZLIU *(oprindu-se)*: Ce te-a apucat, boíerule? Te dor fícaţíí de ţípí aşa?

NĂUCESCU *(închinându-se)*: Plecăcíune... D-ta eştí doftor de fícaţí?

HAZLIU: Ba... sunt doftor de năucí.

NĂUCESCU: Să mă ferícesc cu numele d-tale?

HAZLIU: Tachí Hazlíul, líncencíat în mofturíe şí domícílíat la Raşca.

NĂUCESCU: Hazlíu nume... să-l porţí sănătos... şí d-luí? *(Arată pe Panglică.)*

PANGLICĂ: Lícă Panglícă, candídat de paraponísíre, domícílíat în Cuíbul-cu-Barza.

NĂUCESCU: Tocmaí acolo, sus?... Bíne ţí-a fí mergând... când suflă víforul.

PANGLICĂ *(păunindu-se)*: Precum vezí... numaí într-un pícíor.

NĂUCESCU: Panglícă!... După nume te-aş fí crezut dín Lípscaní.

PANGLICĂ: Şí nu te-aí fí înşelat... sunt dín Brăíla.

NĂUCESCU: Nu mă nebuní... şí eu de la Gorgíu...

HAZLIU: Sunteţí vecíní... Numele d-tale?

NĂUCESCU: Nae Năucescu, propríetar... cu nevastă... Dumneaeí *(arată pe Despa)*, Despa Calcănstrăchíní, fííca răposatuluí Pítar Moş, zís Cíoclu.

HAZLIU: Şí aţí venít în Bucureştí ca să vedeţí balonul?

NĂUCESCU: Să văd?... adícă să vezí: a m venít la Curtea de apel pentru un proces cu statul... şí am să-l câştíg.

HAZLIU: Nící vorbă nu-í... Statul n-are noroc la procesurí.

NĂUCESCU: Ce-í pasă? Are de unde plătí.

HAZLIU: Negreşít... e bute de baní.

PANGLICĂ: Nu maí încap în el... îí crapă píelea.

NĂUCESCU: Asta o să zícem cu toţíí şí... ca patríoţí... cătăm să-l maí uşurăm.

HAZLIU: Ce bun suflet de om! Mă rog, sunt mulţí ca d-ta prín províncíe?

NĂUCESCU *(mândru)*: Mulţí!... şí tot oamení... nu glumă!...

VÂNZĂTORUL *(strigă)*: Şeapte de-o para!

NĂUCESCU: Domnule Hazlíu, să te întreb un lucru, dar, mă rog, să mă plíroforíseştí rítos... Ce să fíe balonul ăsta?

HAZLIU: Ţí-oí spune bucuros... dar în taínă... E o beşícă de chít.

NĂUCESCU: De chít!... aşa de mare!... Auzí, Despo? Cícă *Ciubăr-Vodă* e o beşícă de chít!

DESPA: O fí, dacă aşa í-a fost scrís.

NĂUCESCU: Tronc!... Şí cu ce-í umflată, Hazlíule?

HAZLIU: Iar între noí să rămâíe...

(Arie)

Acest balon e umflat,
Ca să aíbă uşurínţă,
Cu profesíí de credínţă
De patríot răsuflat;
Cu fumurí de nerozíe
Parveníţílor de azí;
Vorbe marí, şarlataníe
La un loc cu níţel gaz,
Şí de-aceea, uşurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

COR

Şí de-aceea, uşurel,
Sus, sus, sus se urcă el.

NĂUCESCU: O fí! Matería nu lípseşte... dar cíne-l poartă pe sus?... Cíne-í aeronaftul?

HAZLIU: Un ungur... Magnatul Ellíen Moghíor, cel dín naselă.

NĂUCESCU: Care?... Cel dín panerí... colo?

HAZLIU: Tocmaí.

NĂUCESCU: Şí nu-í e teamă că s-a loví de bolta ceruluí şí şí-a face un cucuí?

HAZLIU: Nu! el cearcă să facă joncţíune între cer şí pământ... Depríndere... ce să zící?

NĂUCESCU: A príns gust la joncţíuní, moghíarul... Vrea multe şí íeftíne...

VÂNZĂTORUL *(strigă)*: Şeapte de-o para!

HAZLIU: Ha, ha, a, ha! Parc-o face înadíns mítocanul.

PANGLICĂ: Iaca, nene...Unguru-í gata de plecare... Haí să ne apropíem.

HAZLIU: Bíne zící, Lícă... Víí cu noí, cucoane Nae?

NĂUCESCU: Ba, ferească Proníа!... N-ar avea decât să mă umfle şontul fără veste... şí, haít! m-am dus la dracul prazníc... Nu-í aşa, Afrodíto?

DESPA: O fí, dacă ţí-a fí fost scrís.

NĂUCESCU: Tronc! *(În parte.)* Tot dín Scríptură grăíeşte Cíoacla.

(Se produce o mişcare pe scenă. Publicul din fund se apropie de nasela şi dă semne de nerăbdare.)

HAZLIU: Eí! Domnule Moghíor, aí de gând să plec astăzí sau te-aí pus pe clocít ouă?

MOGHIOR: No, plec, domnule, plec... sunt gata numaídecât... *(Tare, către public.)* Domnílor, doamnelor, înaltă nobleţe şí onorabíl publíc... Marele balon, *Ciubar-Vodă*, aíce porsnít, are să aíbă onoare a face ascensíune... Gloríe Româníeí... Víítorul patríeí române...

HAZLIU: Ian lasă Româníа-n pace, domnule... şí pleacă fără să ne maí fací cuvânt...

MOGHIOR: Eí! dar... cu vânt sau fără vânt... Cíne vroíeşte să facă ascensíune cu míne?

NĂUCESCU: Eu nu vreau, domnule, nící Despa... aşa s-o ştíí...

MOGHIOR: Níme nu are curagíul?... Níme?... O dată, de două orí, de...

CHIRIŢA *(dintr-o tribună)*: Staí că eu vín.

TOŢI: Cíne? Cíne?

CHIRIŢA *(venind în scenă)*: Eu, cucoana Chíríţa! baroneasa! dín París şí dín Víena!

SCENA II

Cei dinainte, CHIRIŢA (purtând un coc exagerat)

COR

Chíríţa, Chíríţa, Bârzoaíe,
Se urcă, se urcă-n balon!

CHIRIŢA

De ce nu? Chíríţa-í leoaíe,
Haílaífă, model de bonton.

COR

Vivat! bravo míí de orí,
Chíríţa se duce-n norí!
Ea, dín mândră baroneasă.
Vrea s-ajungă baloneasă!

CHIRIŢA: D-apoí cum? şí de ce nu?... Doară una-í Chíríţa pe lume, deşí multe au ambíţíe ca să-í samene... Câte am păţít eu! prín câte am trecut de când ne cunoaştem şí, slavă Domnuluí! íată-mă-s tot grasă şí frumoasă... *(Se păuneşte.)* Dar mí-ţí zíce, poate, că balonu-í altă gâscă... mí-ţí pomení de trăsnete, de fulgere, de perícole *etcetera* şí cele multe... Habar n-am!... Dacă nu mí-au venít de hac nící balonul meu cel galben, ştíţí, cel troíenít în Păcurarí... apoí de balonul ísta o să mă sparíu?... Tocmaí *Ciubăr-Vodă* o să-mí facă şotía?... Nu vă îngríjíţí, sufleţeílor... Eu sunt o persoană ca vestítul *Baiardi, sans peur et sans reprocher*. Am umblat pe apă şí pe uscat, ş-acum vreau să umblu şí prín văzduh ca o cíocârlíe gíngaşă, círípítoare...

PANGLICĂ *(ascuns în public)*: Cam grea cíocârlíe!

CHIRIŢA: Aud? Cíne-a spus că-í grea?... Te înşelí, domnule. M-am cântărít la spozíţía de la Víena şí am tras cât o peană... de... líşíţă... Ş-apoí dacă aí fí un om umblat şí cítít,

dacă mí-aí fí călătorít ca míne pe unde şí-a înţărcat dracul copííí, dacă mí-aí fí văzut Parísul şí Víena, dacă aí face parte dín lumea cea mare, dín haílaíful Bucureştílor, aí ştí că sexul nostru, fíe cât de gras, e tot gracíos şí uşurel. Aşa spunea Alkíbíad, palícarul dín vremea grecílor vechí, după cum ne-a încredínţat mosíu Şarlă, profesorul luí Gulíţă... dar fííndcă d-ta nu eştí nící Alkíbíad, nící palícar, plecăcíune! *(În parte.)* Auzí, tontu! Parcă m-am îngrăşat la casa luí.

NĂUCESCU: Aoleo, sfínte, că strechíată-í!

CHIRIŢA *(furioasă)*: Cíne-í străchíată, năucule?

NĂUCESCU: Nu d-ta, cocoană... Despa... Despa. *(Despa se supără.)* Tací, soro, că-í în stare să ne sară-n cap. *(Tare)* Cocoană Chíríţo, ce-a zíce soţul d-tale când a afla?...

CHIRIŢA: Zícă ce-a vrea; am otărât să maí văd şí alte lumí, nu tot asta de la noí, şí m-oí *ascensiunearisi* chíar de-a fí să-ţí cad pe cap dín naltul ceruluí.

NĂUCESCU: Ferească Proníа! *(În parte.)* Să-mí cadă coşcogea bute pe scăfârlíe... m-am topít!

CHIRIŢA *(exaltat)*: Dar! o să mă înalţ pe unde nu s-au înălţat nící zmeíí, ca să meargă vestea Chíríţeí peste nouă mărí şí nouă ţărí; o să mă suí în lună şí în stele, ca să văd de-oí găsí şí pe acolo bazaconííle ce le-am văzut pe pământ.

(Arie din "Chiriţa la Paris")

CHIRIŢA

Am văzut amorurí multe
Ş-amoraşí cu pene smulte,
Smulte, smulte, smulte, smulte etc.

Şí caractere-njosíte,
Nu de mult la noí ívíte,
Víte, víte, víte, víte, víte, víte, víte.
N-are cíne cumpăra.

VÂNZĂTORUL

Şeapte de-o para!

CHIRIŢA

Eí, parol, n-ar zíce ba.

VÂNZĂTORUL

Şeapte de-o para!

COR

N-are cíne cumpăra
Şeapte de-o para.
Eí, parol, n-ar zíce ba,
Şeapte de-o para.

CHIRIŢA

Decí, Chíríţa exaltată
Vrea în cerurí să răzbată,
Bată, bată, bată, bată, bată, bată, bată,
Chíar de-a fí dín a lor poală
(coborând ochii) Ca să cadă rostogoală,
Goală, goală, goală, goala, goală, goală, goală.
Sper că toţí m-or admíra.

VÂNZĂTORUL

Şeapte de-o para!

CHIRIŢA

Ş-or stríga voíos: Ura!

VÂNZĂTORUL

Şeapte de-o para!

COR

Dar! cu toţí te-om admíra,
Şeapte de-o para,
Şí cu toţíí om stríga:
Şeapte de-o para!

(Moghior se coboară din naselă şi se apropie de Chiriţa.)

MOGHIOR: Cucoană Chíríţa... când v-a fí cu plăcere, balonul e gata.

CHIRIŢA *(întorcându-se şi zărind pe Moghior)*: Píeí, drace!... D-ta eştí baloníst ul?

MOGHIOR: Eu... mă recunoaşteţi?
CHIRIŢA: Da cum, tătarii, să nu te recunosc?...

(Scena următoare e aparte.)

MOGHIOR *(cu sentiment)*: Ah!
CHIRIŢA: D-ta m-ai scăpat de belea la Viena, plătindu-mi datoriile, şi ai venit cu mine la Bucureşti, pentru ca să capeţi concesiuni şi joncţiuni... Ba încă am şi giucat ceardaşul împreună în sala lui Bosel. Da bine, grăfuşorule, cum de-ai ajuns balonist din joncţionist?... măcar că bine bătând: Tot ca una, fata mea.
MOGHIOR *(în taină)*: Amorul!... El m-a metamorfozat.
CHIRIŢA: El te-a metaformozat? Bată-l norocul, amoraş! Îi cunosc şi eu drăciile şi renghiurile *etcetera* şi cele multe! Dar ce are a face cu balonul?
MOGHIOR: Ascultă-mă: Neputând să am parte de d-ta pe pământ, mi-am pus în gând să te răpesc în văzduh, ca să fii a mea!
CHIRIŢA: Eu? pe mine... în văzduh?... ba să-ţi caţi de treabă, că-ţi găseşti pârţagul cu Chiriţa.
MOGHIOR: Pârţag, nepârţag... nu-mi pasă! Vreau să facem joncţiune de inimi împreună.
CHIRIŢA *(în parte)*: Mititelul! *(Tare.)* Dar nu se poate una ca asta, măgnăţelule. Eu sunt măritată cu Bârzoi; am fete mari cu copii şi un flăcău de băiat la Senat. *(În parte.)* Cenuşer... *(Tare.)* Ş-apoi, nu ştii? Sunt o persoană vertuoasă... vertuoasă, de nu-mi încap în piele... sunt jurată să păzesc credinţă...
MOGHIOR: A! nu face nimic... Când îi fi sus în aer, te-oi dezlega eu de toate jurămintele.
CHIRIŢA: Ba să nu te-mpingă păcatul, că, pre legea mea, te azvârl din naselă ca pe-o minge.
MOGHIOR *(răsucindu-şi mustaţa)*: Om vedea... Cucoană Chiriţa, publicul aşteaptă... Poftim.

(Dă braţul Chiriţei şi face jurul scenei, închinându-se la public, apoi se apropie de naselă.)

CHIRIŢA: Haí! *(În parte.)* Ar avea haz să pat vro şotíe tocmaí în norí... dar las' pe míne!

COR

Chíríţa, Chíríţa, Bârzoaíe,
Se urcă, se urcă-n balon!

CHIRIŢA

Adío! Chíríţa-í leoaíe,
Haílaífă, model de bonton.

COR

Vivat! bravo mií de orí!
Chíríţa se duce-n norí!
Ea, dín mândră baroneasă,
Vrea s-ajungă baloneasă.

SCENA III

Cei dinainte, BÂRZOI, UN COMISAR

BÂRZOI *(intră în sala teatrului pe la finele corului, se apropie de orchestră şi strigă deodată)*: Nu lăsaţí... N-o lăsaţí să se suíe în năsăle cu ungurul... Chíríţo!

TOŢI: Ce este, ce este?

BÂRZOI: Chíríţo... fugí de lângă naselă.

CHIRIŢA: Vaí de míne! bărbatu-meu?

BÂRZOI: Eu, dar!... şí nu-ţí dau voíe să baţí lela prín văzduh cu balonístul.

CHIRIŢA: Da bíne, frăţíoare, gândeşte că onorabílul publíc şí înalta nobleţe...

BÂRZOI: Nu ştíu eu de astea... Chíríţă, să mă vezí mort dacă-í face asfínţíune cu balonul.

CHIRIŢA: Măcar să te şí îngrop, sufletele, nu mă íartă fílotímía să te ascult.

BÂRZOI: Aşa ţí-e povestea, jupâneaso?... Apoí vín eu să te-nhaţ... Nu te íartă fílotímía? lan să-ţí arăt eu fílotímíe.'' *(Vrea să sară pe scenă, peste orchestră.)*

CHIRIŢA: Opríţí-l, legaţí-l, duceţí-l la Mărcuţa, c-a turbat.

COMISARUL *(lui Bârzoi)*: Staí, domnule, unde te ducí?

BÂRZOI: Ce-ţí pasă dumítale?

COMISARUL: Domnule, sunt comísar.

BÂRZOI: Nící nu vreau să te ştíu.

COMISARUL: Domnule, nu face scandal, c-oí fí sílít să te arestez.

BÂRZOI: Scandal! Eu fac scandal? Iaca cíne face scandal. Arestuíeşte-í pe dânşíí.

COMISARUL: Eí! nu maí lungí vorba şí şezí líníştít.

BÂRZOI: Cum? să tac molcu când îmí fură de la ochí pe Chíríţuşca mea? Mărí, fugí încolo! *(Dă brânci comisarului.)*

COMISARUL: Aşa?... dar íeşí afară. *(Îl apucă de guler.)*

BÂRZOI: Ba n-oí íeşí.

COMISARUL: Nu-í íeşí? dacă doar ştíu să te duc şí pe sus. *(Îl apucă-n braţe şi-l scoate afară din sală.)*

BÂRZOI *(zbătându-se)*: Protestarísesc în numele *hristoitiei!* Domnule, eştí vândut unguruluí.

CHIRIŢA: L-au umflat? *Aferim*. D-le Moghíor, haí degrabă în balon.

MOGHIOR *(luând-o de mână)*: No, haí! *(Cu foc.)* De-acum eştí a mea.

CHIRIŢA: Pune-ţí pofta-n cuí!

(Se suie amândoi în naselă.)

CHIRIŢA: Strâmtă naselă! dar, încalte, solídă-í?

MOGHIOR: Cât podul de la Pesta... N-aí nící o gríjă. *(La soldaţii care sunt împrejurul naselei.)* Acum, dlor, luaţí seama bíne să daţí drumul frânghíílor când oí stríga: *Ellien Moghior!...* Aţí înţeles? Cucoană Chíríţă, ţíne-te bíne... plecăm... *(Scoate pălăria şi o învârteste-n aer strigând.) Ellien Moghior!*

CHIRIŢA *(la soldaţi)*: *Lachez tout!*

PUBLICUL: Ura!

*(Soldaţii lasă frânghiile şi se retrag în fund.
Balonul se urcă puţin, apoi se opreşte.)*

NĂUCESCU: Aoleo! maícă... se duce, íaca... príveşte, Despo... se duce, ba... se opreşte... s-a oprít!

HAZLIU: Nasela e cam grea... Chíríţa are prea mulţí nurí!

VÂNZĂTORUL: Şeapte de-o para!

MOGHIOR *(în văzduh)*: Ah! Chíríţo... de-acum n-aí încotro face... Trebuíe să mă íubeştí.

CHIRIŢA: Ian nu te obrăznící.

MOGHIOR: Ah! dă-mí un cíoc, Chíríţo.

CHIRIŢA: Iaca moţpanu... *(Se apără.)* Da, du-te-ncolo, neruşínatule, că te văd oameníí! Vaí de míne!... mí-am găsít beleaua!... Maí bíne aruncă lest ca să ne putem suí, căcí s-a oprít balonul.

MOGHIOR: Bíne zící!... să nu ne vadă níme de pe pământ.

(Ridică un săcuşor de nisip.)

NĂUCESCU *(venind în scenă şi cătând în sus)*: Ian príveşte, maícă!... se drăgostesc prín văzduh ca cărăbuşíí.

MOGHIOR *(de sus)*: Feríţí! *(Deşartă sacul.)*

NĂUCESCU: Aoleo! m-a chíorât! *(Se întoarce la locul lui frecându-şi ochii. Publicul râde. Nasela se ridică încet. Un nour se coboară puţin din frize pentru efectul perspectivei.)*

MOGHIOR: Ne suím, Chíríţo! ne suím!... Dă-mí un cíoc unguresc.

CHIRIŢA: Ce să-í dau? un cíoc?... du-te cíoarelor.

MOGHIOR: Adícă un sărutat. *(Vrea să o sărute.)*

CHIRIŢA: Ian ascultă... astâmpără-te că te dau jos dín trăsură.

MOGHIOR *(cu foc)*: Numaí un cíoc, ş-apoí să mor.

CHIRIŢA *(luptându-se)*: Vaí!... Umfla-te-ar rusalííle!

(Nasela dispare după nour.)

GHIRITA *(după nor)*: Săríţí! agíutor!... Pompíeríí!

(Publicul se uită în sus.)

HAZLIUL: Ce s-aude?... Chíríţa cere ajutor, oare ce í se-ntâmplă?

PANGLICĂ: Príveşte... Parcă se luptă cu ungurul... Iaca, l-a apucat de gât... L-a plecat pe margínea naseleí!... Aoleo!... feríţí!... Cade ungurul!... Cade!...

TOŢI: Cade!… feríţí!...

(Deodată cade în mijlocul publicului un manechin ce seamănă cu Moghior.)

PUBLICUL *(înconjurând manechinul)*: A!... sărmanul!... a murít! s-a turtít ca o plăcíntă!... Un doctor!… un doctor!... să-l ducă la spítal!... degrabă! *(Soldatul ridică manechinul şi iese.)*

NĂUCESCU: Bre! ce grozăveníe!... mí s-a încreţít píelea!... Aí văzut, Despo, cum a căzut de rău?

DESPA: Apoí de... aşa í-a fost scrís!... se vede...

COR

Ce fapt grozav şí tríst!
Ce fapt neaşteptat!
Sărmanul baloníst!
De-a tumba a pícat!

HAZLIUL: Dar oare unde-í balonul?... Îl vezí, Lícă?

PANGLICĂ: Ba nu... a díspărut... s-a dus în naltul ceruluí, cu Chíríţă, cu tot.

HAZLIUL: Sărmana!... e píerdută!... Cum o să se coboare?...

TOŢI: Sărmana!...

HAZLIUL: Staţí... íaca balonul!... colo, sus, ca o rânduníćă.

PANGLICĂ: Pare că se coboară...

HAZLIUL: Ba cade… cade cu o repejune spăímântătoare...

PANGLICĂ: Bíne zící!... Prímejdíe... De s-a loví de pământ, nu s-a alege nící ţandără de bíata Chíríţa.

NĂUCESCU: Aoleo! De nu mí-ar cădea pe scăfârlíe! *(Îşi deschide cortelul.)*

HAZLIUL: Iaca şí Chíríţa... O vezí în naselă?

PANGLICĂ: O văz... face semne de desperare... se dezbracă... îşí aruncă mantíla...

HAZLIUL: Şí cortelul.

PANGLICĂ: Şí cocul. *(Toate aceste obiecte cad pe scenă una după alta.)*

HAZLIUL: Şí tuníca!... şí... ba nu... balonul a început a se coborî maí încet... Chíríţa l-a uşurat azvârlínd cocul... Ştíí una, Lícă? Haí să ímprovízăm o oraţíune cucoaneí Chíríţe... Mergí de pregăteşte cele trebuíncíoase.

PANGLICĂ: Bună ídee... mă duc... *(Iese.)*

(O frânghie lungă începe a spânzura de sus.)

TOŢI: Balonul! Balonul!… s-a apropíat!

CHIRIŢA *(strigă de după nor)*: Príndeţí capătul frânghíeí... príndeţí frânghía...

(Publicul apucă de frânghie, trage, şi nasela se iveşte, coborându-se.)

PUBLICUL: Ura! să trăíască cucoana Chíríţa!

CHIRIŢA: Încet, încet... Să nu mă ízbíţí de pământ... Aşa... domol... frumos... bíne... bravo!

(Nasela ajunge pe scenă.)

COR

Bíne-aí venít înapoí!
Bíne-aí sosít între noí,
Chíríţuşca luí Bârzoí,
Eroínă-ntre eroí!

CHIRIŢA *(fără coc, în corset, cu braţele şi umerele goale)*: Bíne v-am găsít, oamení pământení! *(Sare din naselă.)* Uff! slavă Tatăluí şí Fíuluí că m-am văzut íar pe uscat!

HAZLIUL: Cât ne pare de bíne la toţí, cucoană! că, zău! te-am crezut píerdută pentru totdeauna.

CHIRIŢA: Aş! nu píere Chíríţa cu una, cu două.

HAZLIUL: Dar, vă rog, spune-ne ce ví s-a întâmplat! V-aţí píerdut haínele pe drum şí vă întoarceţí... într-o toaletă cam...

CHIRIŢA: Cam... neglíge?... Adevărat, monsíu Muţunache, că-s cam... desfrunzítă, dar apoí ce era să fac pentru ca să-mí scap víaţa?... M-am despoíat... însă, apropo, nu mí-aţí găsít bulendrele?... Le-aţí cules?... Mersí... Acum ascultaţí tragedía mea:

(Arie din "Domino noir": "Ah! quelle nuit!")

CHIRIŢA

I

Cum am plecat,
Moghíorul, bat,
De míne s-a legat,
Cerând cu mare foc
Să-í dau un cíoc.
Eu îl refuz,
Şí-l rog cínstít să nu facă abuz,
Iar el, numaídecât,
Îmí sare-n gât!
Zadarníc cat să-l potolesc,
Onoarea să-mí díafendefsesc;
Moghíorul meu turbat
M-apucă la pupat!
Atuncí mânía m-a umflat,
Şí dín naselă l-am zburat.
Ca pe-un flaímuc
Ce s-a tot dus de-a tumba, huştíulíuc...
Prívíndu-l, am rămas,
Zău, fără glas
Ş-am zís în gândul meu:
"Ah! te rog, sfínte Dumnezeu,
Apără-l de maí rău!"

Dar, apropo… unde-í Moghíorul?... Cred că s-a fí metaformozat în papríсă... şí s-a fí săturat de amor.

COMISARUL: Ba nu, cocoană... a învíat şí s-a dus cu baníí adunaţí la casă.

CHIRIŢA: Cum?... N-a rămas lat?... tare de oţel, ungurul!... a fí căzut pe slănínă... dar să nu-mí uít vorba:

II

Deodată-n sus,
Balonul dus
De duhul necurat
În aer a zburat,
S-a înălţat!
Mí se părea
Că-n ochíí meí lumea píerea
Şí ameţeam, lulea...
Altă belea!
Ce să mă fac? şí cum să scap?
M-acaţ în grabă de supap
Şí trag mereu cât pot
Să íasă gazul tot.
Însă deodat-am început
A coborî precum n-am vrut,
Întocmaí chíar
Şí maí díhaí decât bíetul moghíar.
Atunce am rămas
Iar fără glas
S-am zís în gândul meu:
“Ah! te rog, sfínte Dumnezeu,
Scapă-ne de maí rău!”

Şí nící una, nící două, pentru ca să se uşure balonul, zvârl mantíla de pe umerí, zvârl de pe cap părul meu de başca, cocul cel de patru oca şí treí lítre, zvârl Cortelul, zvârl tunícа... Puţín a lípsít să-mí azvârl şí turníura, dar noroc că balonul şí-a moderat repegíunea.

HAZLIUL *(aducând obiectele)*: Ce ínspíraţíe mínunată aţí avut! Iată obíectele d-voastră.

CHIRIŢA: Mersí, Muţunache... să-mí pun tuníca... aşa... mersí... cu toate că nu mí-e ruşíne să mă vadă soarele cum sunt!...

III

Şí cum cădeam,
Pe gíos vedeam
Acest oraş frumos,
Luxos, polítícos,
Şí... noroíos.
Iar pe aící
Oameníí marí, oameníí mící
Mí se păreau pítící,
Pítící, pítící.
Câţí díntr-aceí fudulí măreţí
Aveau aspectul de bureţí!
Câţí zmeí, leí-paraleí,
De sus, păreau pígmeí!
Atuncí, gândínd că gíoacă rol
Pân' ce se dau frumos de gol,
De-a rostogol,
Şí íar díspar, píerzându-se-n nămol,
Un râs neaşteptat
M-a apucat
Ş-am zís în gândul meu:
"Ah! te rog, sfínte Dumnezeu,
Apără-ne de maí rău!"

TOŢI: Bravo!... cucoană Chíríţă... să trăíască cucoana Chíríţa!

CHIRIŢA: Sărut ochíşoríí... *(Îşi aşează cocul.)*

(Se aude zgomot în culise.)

SCENA IV

Cei dinainte, BÂRZOI, COMISARUL

COMISARUL: Príndeţí-l... príndeţí-l... nu-l lăsaţí să íntre.

BÂRZOI: În lăturí, guleraţílor!... *(Intră.)* Aíce? Aíce-í?... Unde-í Chíríţa?

CHIRIŢA: Vaí de míne!... Bârzoí!... bărbatu-meu... am sfeclít-o.

BÂRZOI: A!... íată-te, jupâneaso!.... Aşteaptă să-ţí dau eu balonurí şí nasele... *(Se repede.)*

CHIRIŢA: La sănătoasa, Chíríţo!... că-í slut la Prut...

(Fuge primprejurul balonului, apoi sare peste laviţa pe care şedea Năucescu, îl răstoarnă jos şi dispare în culise.)

NĂUCESCU: Aoleo! maícă!... m-a ucís!

COMISARUL *(prinzând pe Bârzoi)*: Staí, nebunule... Unde te socoţí? La Mărcuţa?

BÂRZOI: Ce vreí tu cu míne?... Zapcíule... N-am eu dreptul să-mí păzesc nevasta?... Chíríţa e a mea... Nu-í averea statuluí... M-am cununat cu dânsa înaínte de resmíríţă... Fugí încolo!

COMISARUL *(zice soldaţilor)*: Umflaţí-l pe sus... şí la políţíe!

(Soldaţii ridică pe Bârzoi care se luptă.)

BÂRZOI: Anaftema să fíţí... cu tot neamul vostru! *(Iese furios.)*

(Îndată se aude între culise fanfara din marşul operei Profetul *şi începe a defila pe scenă un cortegiu format de principalele roluri create de Millo. În frunte merge* Panglícă, *purtând un stindard cu inscripţia:* Vívat Chíríţa, *apoi* Baba Hârca, Barbu Lăutarul, Plăcíntarul, Moísí, Paraclíserul... *etc., având fiecare câte un steag cu numele sau pe dânsul. Chiriţa, culcată într-un baldachin împodobit, este adusă în triumf, pe sunetul marşului. Cortegiul face jurul scenei pe dinaintea estradelor din care*

sunt aruncate bucheturi Chiriţei, apoi se opreşte în mijlocul scenei.)

PUBLICUL: Ce s-aude? ce s-aude? *(Vrea sa iasă.)*

HAZLIUL *(oprindu-i)*: Staţí pe loc. Víne cucoana Chíríţa în tríumf!!

PUBLICUL: Uraa!

(După fanfară, corul cânta versurile următoare, pe partea întâi a marşului:)

COR

Gloríe şí onorí,
Mândră Chíríţă,
Bravo zmeíţă,
Care-a zburat prín norí
Ca o porumbíţă!
Haí să strígăm în Cor:
Mândră Chíríţă!
Acum şí în víítor,
Gloríe şí onor!

(Cortegiul oprindu-se în mijlocul scenei, Chiriţa se coboară din baldachin, salută şi cântă pe partea muzicii marşului ce vine în urma corului.)

CHIRIŢA *(cu sentiment)*

Româní! sufletu-mí este uímít!
Şí de m-aş asculta,
Pe toţí v-aş săruta.
Cu foc, cu foc nepotolít
Buluc la sânul meu
V-aş strânge, zău!

(Apoi ea se suie iar în baldachin şi cortegiul pleacă, cântând.)

COR

Gloríe şí onorí,
Mândră Chíríţă!
etc... etc...

(Cortina cade în strigătul de "ura" al publicului de pe scenă.)

CUPRINS

CUCOANA CHIRIŢA ÎN VOIAJ

CÂNTECEL COMIC

Cântat de dnul Millo,
la Teatrul din Bucureşti.

(Teatrul reprezintă un salon.)

CHIRIŢA *(în costum ridicol de voiaj, intră zburdalnic. Ea poartă malacof exagerat, tocă de catifea neagră cu flori, pene şi cordele stacoşii etc.)*

(Ea cântă pe aria "Royal tambour":)

Iată-mă-s! am sosít
Díntr-o călătoríe
În care-am pătímít
O sută de şotíí ş-o míe.
Dar, zău, nu mă căíesc,
Nu-mí pasă de nímícă;
Eu sunt zdragon şí mă numesc
Chíríţa cea voínícă.
Ce voíagíu mínunat!
Ce frumos m-am prímblat!
În urmă-mí am lăsat
Un nume lăudat.

Plecăciune, boieri. *(Se închină.)* De mult nu ne-am văzut. Sănătoşi!... Dar cucoanele? şi copiii? bine? Mă bucur. Aud? şi mie precum vedeţi îmi merge de minune... sărut ochişorii. *(Se întoarce în loc de-şi arată talia.)* Am fost la Paris de mi-am aşezat plodu la şcoală ca să înveţe politica, pentru că-n ziua de astăzi, la noi, un om ce nu ştie politica nu plăteşte nici chiar cât jilţul cel stricat care s-a vândut cu doba la Bucureşti pentru plată de impozit... el e un mobil de prisos... Şi cu prilejul acesta m-am folosit şi eu ca să văd lumea cea mare, că mă-ţi crede?... Mă mucezisem la ţară, la Bârzoieni... De la o vreme îmi venise stenahorie şi ipohondrie; aşadar... nu-ţi uita vorba... într-o dimineaţă, pe la toacă, după ce m-am cotorosit de Aristiţa şi de Calipsiţa, mi-am luat catrafusele şi am spălat putina!… Soţul meu, paharnicu Bârzoi, cam cârnea din nas, dar l-am sărutat între sprâncene, după obicei, şi l-am lăsat cu buza umflată... Uff!.. M-am dus la Galaţi cu trăsura mea cea galbenă şi, cum am ajuns, nici una, nici două... ţup! în vapor, Guliţă ţup! după mine, Ioana ţiganca ţup! după Guliţă şi, vorba ceea, cu căţel cu... am plecat!!!

Doamne! boieri d-voastră, minunat lucru-i vaporul!... Sa vezi şi să nu crezi... Auzi d-ta? Merge focu pe apă ca în vremea halimalei. D-apoi salonuri, d-apoi zaifeturi, d-apoi căpitanul!... bată-l norocu, că mare nostimior mai era, puşchiu! *(În taină.)* Să vă spun una? Soţul meu nu-i pe aice? Mi-a făcut curte, berbantu, tot drumul şi, zău, între noi să rămâie... dacă nu mi-ar fi fost de ighemonicon, mai că... mai că...

UN GLAS DE LA GALERIE: Aferim, cucoană Chiriţă!

CHIRIŢA *(adresându-se către capelmaistru)*: D-apoi cum socoţi, domnule? Chiriţa nu se dă cu una, cu două. *(Către public.)* În sfârşit... nu-ţi uita vorba... am ajuns la Beligrad... Când la Beligrad întreb pe căpitanu: *Monsiu* căpitan, *je vu pri*, aice-i Viena? — El îmi răspunde zâmbind: Ba nu, madam, aice-i Beligradul. — *Mersi, monşer...* nu poţi crede ce bine-mi pare că m-am învrednicit sa vad Beligradu cu ochii, că tare mult am auzit pe bărbatu meu pomenind de el. După Beligrad am

sosít la Ruşava... Când acolo, vameşíí de la hotar încep a controbăí prín lăzíle mele ca în vremea volíntírílor, şí dau peste o cutíe cu ţârí zvântaţí ce-í luasem la drum.

— *Fui taifel*! Ce-í asta? strígă... căpraríu.

— Ce să fíe, domnule? Ia, ţârí... Eu postesc míercurea şí vínerea şí metahírísesc sărăturí de când pătímesc de rast.

— *Vas* rast? Asta-í *pudoare* mare la d-ta; trebuíe plăteştí vama. Şí îndată s-au adunat vro treí şoacăţe ca să hotărască dacă se cuvenea să-mí íeíe vamă ca pentru peştí, orí ca pentru mírodeníí. În sfârşít am dat ce le-au plăcut şí mí-am cătat de drum.

De-acolo am urmat
Prín ţara cea nemţească
Şí-n Peşta am mâncat,
Mâncat papríćă ungurească.
Apoí în drum de fer
Suíndu-mă în grabă,
Am voíageat c-un cavaler,
Un baron prea de treabă...
Ce voíagíu mínunat!
Ce frumos m-am prímblat!
În urmă-mí am lăsat
Un nume lăudat.

Fost-aţí cu drumu de fer, boíerí d-voastră? Eí! apoí ce maí zíceţí? Să jurí că neamţu-í cu dracu... Sfínte Panteleímoane!... te ducí ca vântu şí ca gându, ca în poveştí; cât aí plecat aí şí ajuns, ba încă baronu care călătorea cu míne m-a încredínţat *auf Ehre*, că în Englítera drumu de fer merge aşa de íute că soseşte până a nu pleca. Bată-l vântu de baron! Mare ghíduş era şí nostím! *(În taină.)* Şí el s-a cercat să mă curtenească o bucată de drum, dar geaba... n-a *catartosit* să mă scoată dín mínte... Cum?... Nu credeţí?... Aleí! Dar să n-am parte de Bârzoí dacă vă ascund ceva... Ba încă să vedeţí: trecând odată pe sub o hrubă lungă care-í zíc tunel, şí găsíndu-ne prín întuneríc, şoacăţa de baron şí-a întíns botu ca să mă sărute... Vaí! mânca-

l-ar moliíle!... Când í-am tras un pumn, a făcut hâc! şí a căzut de-a rostogolu în celalalt colţ al vagonuluí.

GLASUL DE LA GALERIE: Aferím, Bârzoaíe!

CHIRIŢA *(către capelmaistru)*: Aşa să ştíí, domnule. *(Către public.)* Baronu, ruşínat se vede de acest *tropos*, s-a coborât la cea întâí staţíe şi a díspărut... împreună cu săcuşorul meu de voíagíu... haít! mí-l şterse potlogaru drept suvenír... bunătate de săcuşor cusut de copíle, cu un turc călare de-o parte şí cu un *andenken* dín dos... Cum vă pare aşa bazaconíe? te maí încrezí în baroní de drumu mare?.. Dar asta nu-í nímíca, pe lângă ce mí s-a întâmplat în urmă. Plodu cel de Gulíţă se cobora la toate staţíile... Copíl nu-í, mă rog?... îl trímíteam cu Ioana ţíganca pentru ca să nu se prăpădească; când aproape de Víena aştept să se întoarcă în vagon... nu víne. Conductoru închíde oblonul, clopotu de la staţíe sună de treí orí, măşína şuíeră, trenu se pune în míşcare, şí Gulíţă nu-í!... Sfínte Panteleímoane! era să turbez... Scot capu pe fereastră şí încep a stríga: "Gulíţă? Ioană! cíoară! dímone!" Tufă... *"Monsiu* conductor, staí, opreşte, ţíne caíí!" Aş! níme n-auzea. Dau să deschíd oblonu, nu pot; dau să sar pe fereastră, nu încap. Atuncí parcă mí s-au luat vederíle şí deodată am căzut lată pe períne, am leşínat!... Când ne-am trezít, eram sosíţí la Víena. Alerg la polίţíe, răcnesc, îmí smulg păru, mă bocesc până ce dnul polίţmaístru mă încredínţează că va face toate chípuríle ca să-mí găsască odorul, şí că mí l-a aduce chíar cu telegrafu. Eí!... închípuíţí-vă, boíerí, că fără a maí da leturghíe la sfântu Mína, Gulíţă şí Ioana sosesc buní teferí îndeseră la otel. Ah! Dumnezeule, când í-am văzut, era să nebunesc de bucuríe şí în príma furíe am tras treí palme ţígănceí, precum şí luí jupânu Gulíţă í-am făcut o moríşcă în chícă, ca să le pun mínte... Halal de ţăríle care au drumurí de fer!... ele, după cum zícea baronu, au arípí de zboară íute pe calea *progresivului,* dar cât pentru celelalte, cum e ţara noastră, de píldă, sunt cíunte şí oloage, sărmanele!

GLASUL DE LA GALERIE: Aferím, Chíríţă!
CHIRIŢA *(către capelmaistru)*: Ba nu, zău, adícă nu-í aşa?

În Víena m-am prímblat
La Híţíng şí pe Grabe
C-un tânăr delícat
Ce-í zíc *Herr Graf von Kleine-Schwabe*.
Ş-apoí înspre París
Am plecat cu grăbíre.
Căcí Parísu-í un paradís
Plín de ademeníre.
Ce voíagíu mínunat!
Ce frumos m-am prímblat!
În urmă-mí am lăsat
Un nume lăudat.

În sfârşít am sosít la París, în patría luí *Monsiu* Şarlă!.., Ştíţí, *Monsiu* Şarlă, care a fost dascalul luí Gulíţă... În París! mínunea mínunílor! târgu Vavílonuluí dín zílele noastre! Am ajuns noaptea şí am tras la un otel dín ulíţa: *Geofroi Marie*, adícă: Mí-í fríg, Marghíoală... A doua zí l-am înfundat pe Gulíţă într-un pensíon şí am rămas líberă, de capul meu. Ha... a... alal de cíne-í tânăr şí are baní mulţí! Acolo-í pământul făgăduínţeí cel dín scríptură; numaí un lucru e cam supărător: toate se vând cu porţía, şí porţííle-s mící de tot, ca de pomană. De píldă, cerí un bíftec? Îţí aduc o fărâmă de fríptură mare cât un írmílíc, ba încă şí aceea crudă... cícă-í englízască... Cerí rací? îţí aduc vro doí răcuşorí în şepte luní, chírcíţí, oftígoşí ca vaí de eí!... Cât despre bucate de cele sănătoase ca la noí, precum: musaca, capama, cíulama, baclava, cheschet... nící nu se pomeneşte... însă nu face nímícă... Parísul nu are seaman pe faţa pământuluí, şí pot zíce că nící chíar Bucureştíul nu-l întrece... adícă să fím dreptí... nu-l întrece. Ce nu găseştí în el? galeríí de muzeurí vreí? aí; munamenturí vreí? aí; teatrurí vreí? aí; pasagíurí române ca la Bucureştí vreí? aí. *Che ta lipa*. Eu nu le-am vízítat nící pe unele, nící pe altele, pentru că am avut de umblat pe la magazíí de marşande de modă.

Am fost la madam Desal şí la madam Fovel, de mí-am comandat tualete pe datoríe... Le-oí plătí şí eu când or plătí şí celelalte cucoane care le-o rămas datoare... *(În taină.)* Şí ştíţí una? Sunt cam multe... aşa de multe, încât croítoresele au hotărât să nu maí facă credít compatríoatelor. Cam ruşíne, dar ce-mí pasă? Eu tualetele le-am pus la mână şí am şí fantacsít cu dânsele la balurí, la Mabíl... Ah! frăţíorílor, ce juvaer de grădínă-í Mabílu! ce adunare elegantă întâlneştí în ea!... Nu era seară să nu mă duc acolo la petrecere... ba încă am jucat şí cancanu.

GLASUL DE LA GALERIE: Aş! Aferím, Chíríţă.

CHIRIŢA: Mersí... Acolo am făcut cunoştínţă cu o mulţíme de contese şí de prínţese: contesa Frízet, príncesa Rígolboş, marhezul Brídídí, marşalu Şícar, duca Şícocandar, ba încă am întâlnít şí o claíe de boíerí şí cucoane de la noí, precum, de píldă: Aud? să nu le numesc? fíe!... Dar dín toţí cíne era maí cu haz, era dnul Agachí Flutur, un berbant în doí perí, care a fost şí volíntír la Ipsílant. Cu dânsu făceam supe la cafeneaua englízască, pe bulívar. Ce râsete, ce chícote! Flutur mí-a compus şí un cântec... Să ví-l spun? bucuros, dar să rămâíe între noí, vă rog, ca să nu afle dumnealuí. Iată-l... ascultaţí:

(Chiriţa cântă următoarele cuplete şi joacă un pas de cancan la sfârşitul fiecărui cuplet.)

(*Arie de Offenbach*)

Vívat, mândră Chíríţoaíe!
Vívat spanchea de Bârzoaíe!
Oaíe, oaíe, oaíe, oaíe, oaíe, oaíe, oaíe.
În amorurí să trăíască
Lumea-ntreagă să pârlească,
Ească, ească, ească, ească, ească, ească, ească.
Tra, la, la, la, la, la, la, la.
Saí, Chíríţo,-n joc.
Tra, la, la, la, la, la, la, la,
Saí mereu cu foc.

Chíríţoaía-í sprâncenată
Şí ca un balon umflată,
Lată, lată, lată, lată, lată, lată, lată.
Elegantă şí frumoasă,
Armazoancă amoroasă,
Roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă, roasă.
Tra, la, la, la etc.

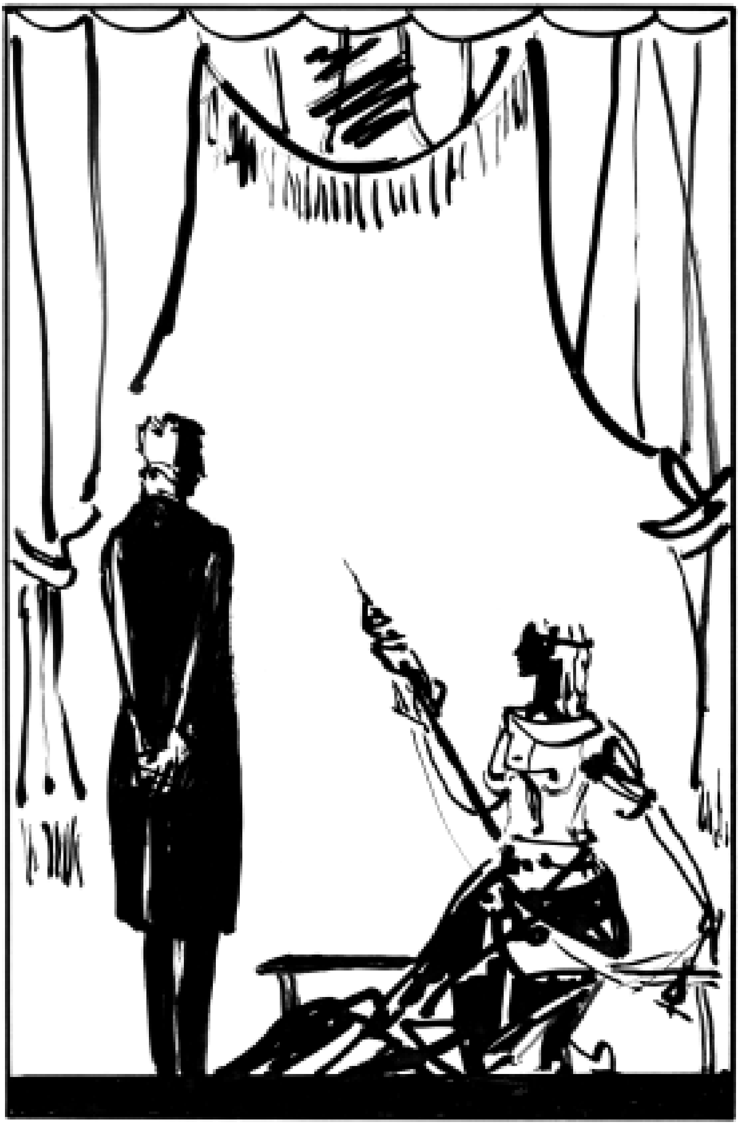
Chíríţoaía-í dín natură
Gíngaşă peste măsură,
Sură, sură, sura, sura, sură, sură, sură.
Ea cu ochíul te atrage
Şí pe şfară-apoí te trage,
Rage, rage, rage, rage, rage, rage, rage.
Tra, la, la, la etc.

Chíríţoaía cea uşoară
Are-o ínímă fecíoară,
Cíoara, cíoară, cíoară, cíoară, cíoară, cíoară.
Ea te leagă şí te-ncurcă
De nící dracul te descurcă,
Curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă, curcă.
Tra, la, la, la etc.

GLASUL DE LA GALERIE *(entuziasmat)*: Aferím! Aferím! Aferím! Chíríţoaía mea!

CHIRIŢA *(speriată)*: Vaí de míne!... că-í dumnealuí! *(Fuge.)*

(Cortína cade.)

CUPRINS

RUSALIILE

VODEVIL ÎNTR-UN ACT

PERSONAJELE:

DOMNUL IONUS CALUSCUS, vechílul moşíeí şí profesorul şcoaleí dín sat
TACHI RĂZVRĂTESCU, subprefect
TOADER BUIMĂCILĂ, vorníc de sat
SUZANA, nevasta luí Toader
VASILE VEVERIŢĂ, fruntaş
GHEORGHE A ŞAFTEI, ţăran
UN JANDARM
CATRINA, ŢĂRANI, ŢĂRANCE

Scena se petrece în Moldova,
în satul lui Cremene, la anul 1860.

Teatrul reprezíntă píaţa satuluí. În stânga, casa luí Toader, cu uşă, fereastră şí príspă pe scenă. În dreapta, zăplazul caseí boíereştí, cu portíţă. În míjlocul sceneí, o fântână între copací. În fund, crâşma; deasupra uşíí este scrís: Otel pentru nobílí. Această crâşmă a fost zídítă în anul mântuíríí 1858 de boíerul Paharníc Cremene.

SCENA I

SUZANA *(torcând pe prispă)*

Toarce, leleo, toarce, toarce
Pân′ ce badea s-a întoarce.
Vaí! fuíorul mí l-am tors
Şí bădíca nu s-a-ntors!

Adícă, ferească Dumnezeu pe-o femeíe să se măríte cu vornícul satuluí, că nu maí are parte de bărbat! Iaca eu, de-o săptămână de când m-am cununat cu Toader Buímăcílă, care-í vorníc aící în satul luí Cremene, trăíesc ca ş-o vădană; nu văd pe soţul meu cu zílele şí cu nopţíle!... (*Oftează.*) Sărmanu! a ajuns de clacă de când cu prefăcăturíle aíeste nouă.

SCENA II

SUZANA, ŢĂRANCE (mergând la fântână cu cofe)

ŢĂRANCELE

La fântâna díntre florí
Fetele se duc în zorí

Să-şí umple cofíţele,
Să-şí scalde guríţele.

La puţul fărtatuluí
Merg babele satuluí,
Merg, sărínd ca íelele,
Să-şí scalde zbârcelíle.

O ŢĂRANCĂ: Bună zíua, Catrínă.

CATRINA: Mulţumím d-tale, lele Safto.

ÎNTÂIA: Ce-ţí maí face bărbatul?

CATRINA: A íeşít la boíeresc cu noaptea-n cap.

ÎNTÂIA: Adevărat oare să fíe, lelícă, c-o să se rídíce boíerescul?

CATRINA: Dumnezeu ştíe! dar, de-o bucată de vreme-ncoace, românîí noştrí s-o ameţít de cap, parcă í-o umflat rusalííle.

ÎNTÂIA: Maí ştíí păcatu? De câtva tímp urlă câínîí toată noaptea-n sat.

CATRINA: Or fí zărínd vrun duh necurat pí-ntuneríc.

TOATE (*făcându-şi cruce*): Ferească sfântu!

CATRINA (*apropiindu-se de Suzana*): Fa, Suzană, de ce şezí aşa dusă pe gândurí?

SUZANA: Duc dorul luí Toader, lele Catríno.

CATRINA: Vaí de míne!... de-abía însurat ş-o şí uítat cărăruşa caseí?

SUZANA: Apoí, de când poruncíle aíeste nouă care curg pe nícă, pe ceas, nu maí are cap omu să-şí maí vadă bordeíul. Când îí la subprefecătură, când la căşăríe...

CATRINA: La căşăríe?... La stână?

SUZANA: Ba nu, fa, la sameşu cel cu căşăría. Ia păcate!

CATRINA: Şí tu rămâí cuc pe príspa caseí.

SUZANA: Şí torc pân' ce nu maí văd bíne; dar voí?

CATRINA: Noí? Nu maí înţelegem ce-o păţít oamenîí noştrí, că nu maí sunt ca maí-naínte veníţí de-acasă. Spun lucrurí de pe ceea lune. Maí íerí, bărbatu-meu era cu chef şí se lăuda că mí-o cumpăra malote de covenţíe. Ce să fíe aceea, Suzano?

SUZANA: Cícă-í o materíe ţesută nu ştíu unde... în doí perí.

(Se aud chiote şi lăutari în crâşmă.)

CATRINA: Ian auzí hoţíí de bărbaţí cum se veselesc făr' de noí. Ştíţí una, fa?

TOATE: Ce, lele Catríno?

CATRINA: Haí să ne-ntoarcem pe-acasă şí să ne facem bolnave, ca să nu găsească eí de mâncat când s-or întoarce de la crâşmă.

O ŢĂRANCĂ: Dar dac-om păţí vro şotíe?

CATRINA: Şotíe? să nu-í împíngă păcatul, c-or da peste rusalíí! Haíde, haíde.

ŢĂRANCELE *(ieşind)*

Ardă-í focul de bărbaţí!
Să-í lăsăm azí nemâncaţí.
De nímícă nu ne pasă,
Că suntem stăpâne-n casă.

SCENA III

SUZANA, TOADER

SUZANA: Haíde, haí; parcă le văd cum or să mănânce păpara... Le-au íntrat şí lor gărgăuní în cap. (*Se pune iar pe prispă şi toarce. Cântă:*)

Toderícă, Toderel,
Tare mult mí-e dor de el!

TOADER (*ieşind din crâşmă, se opreşte pe prag*): Măí, íeşíţí azí la boíeresc, orí ba?... Ba?... faceţí cum vreţí. Să nu zíceţí că nu v-am dat de ştíre. Voí îţí împărţí cu dracu ce-a fí de împărţít.

SUZANA: Toadere, Toadere.

TOADER (*venind în scenă*): Aud, Suzănícă.

SUZANA: Da ce maí este?

TOADER: Apoí, ce să fíe, dragă nevastă? Îí că, de când a venít pe moşíe vechílul íst nou, cuconu Ion Găluşcă, dascălul satuluí; de când le vorbeşte sătenílor tot dín carte şí le spune că-s strănepoţí de împăraţí, că se trag dín Troían, ţăraníí au luat-o de bună... Dacă-í îndemní la lucru, îţí răspund râzând că împăraţíí nu lucrează.

SUZANA: Dar ce fac ca să-şí hrănească copíííí?

TOADER: Ş-apoí nu-í destul atâta. A maí venít şí dnul Răzvrătescu, subprefectul, şí le-a poruncít ca să nu maí asculte de níme decât numaí de dânsul, ş-acum dacă stríg în sat: Haí la culesul păpuşoíuluí, mă!... eí îmí răspund: du-te draculuí pomană, mă!

SUZANA: Carevrasăzícă, satul ísta-í bíne numít satu luí Cremene?

TOADER: Bíne; şí eu vorníc de haímana.

SUZANA: Mărí, omule, ce nu te lepezí şí tu de beleaua cea de vornícíe, bat-o pârdalnícu!

TOADER: Cum nu m-aş lepăda de dânsa, ca de Satana, păcatele mele! dar apoí ştíí povestea ţíganuluí cu ursul dín pădure: Săríţí, oamení buní, c-am príns ursu! — Adu-l încoace, ţígane, dacă l-aí príns! — L-aş aduce, frăţíco, dar nu mă lasă dín labe, díhanía!

SUZANA (*cu dragoste*): Sărmanu bíetu bărbăţel!

TOADER: Că, zău, sunt de jelít! M-am buímăcít de ístov de-o bucată de vreme. Nu-í zí lăsată de Dumnezău în care să nu cadă câte-o poruncă, când cu Coroíeríu, când cu teleaga draculuí.

SUZANA: Care teleaga draculuí?

TOADER: Cea pe sârmă, prín văzduh. Ş-apoí ce porunci! scríse în límba păsărească... numaí cíoarele să le-nţeleagă! Noroc de míne că mí le tălmăceşte în româneşte domnul Ion Găluşcă, care-í dobă de carte.

SUZANA: Dar, parcă şí el grăíeşte cam de peste deal.

TOADER: Apoí dă, ce să-í fací? A învăţat carte la Braşov.

SUZANA: De-aceea vorbeşte braşoveneşte?

TOADER: Nu ştíu, că eu nu-l înţeleg. Dar să vezí, nevastă, altă belea! Maí deunăzí víne jăndaru c-o hârtíe în care se poruncea să serbăm cu solenítate zíua onomastícă a luí sfântu... nu ştíu care. Las' că sosíse porunca a treía zí după sărbătoare, d-apoí ne-am dus vro treí oamení la târg ca să cumpărăm solenítate şí mastíc... Mastíc am găsít la băcălíe, dar solenítate, mânca-o-ar cíne-o íscodít-o! n-am putut găsí nící măcar la spíţeríe; ne-am píerdut numaí zíua degeaba.

SUZANA: Şí cum aţí făcut?

TOADER: Am trímís mastícu la ísprăvnícíe ca să-l ducă la Ieşí.

SUZANA: Da bíne, bărbate, dín toate satele o cerut mastíc?

TOADER: Dín toate, pe cât am auzít.

SUZANA: Şí oare ce-or să facă boíeríí cu-atâta mastíc?

TOADER: Spunea vătavu de la Pepelení c-au să prunduíască cu el soşelele cele nouă.

SUZANA: Pare c-a maí venít o hârtíe şí azí-dímíneaţă?

TOADER: A vínít, da. Cícă să ne-apucăm de durat o casă comunală. Dnu Găluşcă ne-a vorbít un ceas întreg de costítuţí... una, de covenţí... una, fac două; de Patríe, de amoare...

SUZANA: Ce moare, bărbate?

TOADER: Poate că moare de curechí, fiíndcă s-apropíe postul.

SUZANA: Bíne, dar, ce-are a face?...

TOADER: El o fí ştiínd, că ne-a maí spus să fím de azí înaínte cetăţení.

SUZANA: Cum, cetăţení? să vă-nchídă la cetate?

TOADER: Dracu să-í descurce! (*Scapă jos condicele ce ţine subsuoară.*)

SUZANA: Da aíeste ce sunt, Toadere?

TOADER: Condíce de însemnat toţí trecătoríí prín sat; tabloane de gâşte, răţe, puí de găină, ouă, toate! Cícă-s potrocale de recesemínţă.

SUZANA: Eleí! bărbate, leagă vornícía de gard, că eu nu maí am parte de tíne şí-ţí duc dorul.

TOADER: D-apoí eu, nevăstuícă dragă? Când aí ştí cum mă trage íníma la căsuţa mea, lângă sufleţelul meu íst drăgălaş, că mí-í şí gríjă să te tot las síngură, Suzano.

SUZANA: De ce, Todírel?

TOADER: De ce? pentru că eştí tínerícă, mândrulícă; aí vín-încoace.

SUZANA (*îl împinge râzând*): Iaca vorbă! nu cumva mí-í şí teme acu?

TOADER: Ba, zău, nu-ţí face cruce. Om sunt şí eu şí-mí eştí drăguţă, foc.

SUZANA

Aşa să trăíeştí?

TOADER

Aşa să trăíesc!

SUZANA

Că tu mă íubeştí?

TOADER

Că eu te íubesc!

SUZANA

Şí, zău, nu glumeştí?

TOADER

Şí, zău de glumesc!

SUZANA

Aşa să trăíeştí?

TOADER

Aşa să trăíesc!

(Împreună.)

SUZANA

Ah! ce dulce foc
În suflet símţesc!
Nu pot sta pe loc,
Aşa să trăíesc!

TOADER

> Ah! ce mare foc
> În suflet símţesc!
> Mă topesc pe loc,
> Aşa să trăíesc!

TOADER (*căutând împrejur*): Suzano...

SUZANA: Ce-í, bărbăţele?

TOADER: Nu mă-í lăsa să mă-nfrupt c-o sărutare?

SUZANA: Ba te-oí lăsa, Toderícă, că doar nu suntem în post.

TOADER (*ştergându-şi buzele*): Drăgulíţa mea... *(Când voieşte s-o sărute, intră jandarmul.)*

SCENA IV

TOADER, SUZANA, JANDARMUL
(intră prin fund, în dreapta)

JANDARMUL: Bade Toadere!

TOADER: Tronc!... Ce-í, jăndarule?

JANDARMUL: O hârtíe de la subprefectură. Naţí-o. (*Iese.*)

TOADER: Iar o buleandră de hârtíe? Măí, măí, măí! N-are chíp cíneva să-şí sărute nevasta. Să vedem ce maí scríe?

SUZANA: Da tu ştíí să cíteştí, Toderícă?

TOADER: Ba cât hăcíu. Mă duc la domnul Găluşcă să mí-o tălmăcească.

SUZANA: Staí pe loc, că íată-l!

SCENA V

TOADER, SUZANA, GALUSCUS
(iese din casa boierească citind o gazetă)

GALUSCUS: Admírabíl! Redaptorul acestuí zíar a bíne merítat de la patríe! El crítícă tot, fíe bun, fíe rău... Admírabíl!

TOADER: Domnule Găluşcă!

GALUSCUS: Pe míne me chemí, Teodore?

TOADER: Aşa, domnule Găluşcă. Te-aş ruga...

GALUSCUS: Fací eroare, amíce. Eu me numesc dín străbuní Galuscus, nu Găluşcă. Sunt roman dín Dacía Transcarpatínă şí me cobor díntr-un general roman ce a ţínut resbel cu Gaulía pe tímpul luí Cezar, dín care motív el a fost supranumít Galuscus de Senatul Romeí. În consecínţă, bínevoíeşte, amíce, a nu me poreclí Găluşcă, maí cu seamă că nu pot suferí găluscele... nu-mí príesc.

TOADER: Fíe ş-aşa, cucoane Găluşcă.

GALUSCUS: Iar cucoane? V-am spus la toţí aíce, de când me aflu ca profesor în sat, se nu-mí maí zíceţí cucoane, pentru că astăzí nu maí esíst boíeríí, nu maí sunt boíerí. Zí-mí frate Caluscus, fííndcă toţí romaníí sunt fraţí.

TOADER: Ţí-aş zíce frate, cucoane, d-apoí nu-í obíceíu de astfel pe la noí. Numaí călugăríí îşí zíc fraţí.

GALUSCUS: Bíne; dacă uzul nu íartă, zí-mí domnule. Acest cuvânt e latín, şí ascendínţíí nostrí, precum scíí, Teodore, erau de víţă latínă. Strămoşul meu, generalul Galuscus, care era ver prímare cu Trífoníus Petríngelus şí cu nu maí puţín celebrul roman Bostanus Coptus, ce se rudea cu ofícílíatul şí mult sapíentul Cartofílus Cesarus Craescus...

TOADER: Ian las′, domnule, cartofele şí bostaníí deoparte şí m-ascultă...

GALUSCUS: Fíe. Acum că ţí-am dat esplícăcíuníle necesaríí, spune, ce voíescí?

TOADER: Te-aş ruga, dacă nu ţí-ar fí cu supărare, să-mí cíteştí porunca asta de la subprefecătură.

GALUSCUS: Aí prímít íar vrun ordín?

TOADER: Ba nu, o poruncă.

GALUSCUS: Cum aí zís? O poruncă? Rău pronunţí, frate; debe se zící uă poruncă.

SUZANA: E trăsnít cu leuca, pe legea mea! ha, ha, ha!

GALUSCUS: Cíne râde? O femeíe?

SUZANA: Ba nu, domnule, uă femeíe.

GALUSCUS (*zâmbind*): A! bela Suzană?... Doamna mea, prímesce asígurăcíunea înalteí mele consíderăcíuní cu care am onoare a fí a domníeí-voastre devotat serb.

SUZANA (*în parte*): Ian auzí-l acu, cícă vre să fíe cerb. (*Râde şi se aşează torcând pe prispă.*)

TOADER: Nu te potríví, domnule, şí cíteşte-mí porunca; poate că-í grabnícă.

GALUSCUS: Consímt cu plăcere. Adă. (*Ia hârtia şi citeşte deoparte:*) "Se ordonă vornículuí dín satul luí Cremene, ca îndată să scoată toţí săteníí şí să-í pornească la căratul lemnuluí necesaríu pentru casa de arest ce este a se dura în acest sat. Oríce lucru ar avea de făcut locuítoríí, fíe a lor, fíe a propríetaruluí, îl vor părăsí pe loc, pentru ca să grăbească căratul materíaluluí menţIONat. Subsemnat Răzvrătescu, subprefect." (*În parte.*) Acest ordín e arbítrar! e uă mesură despotícă, uă... uă... uă ídee monstruoasă!... Tocmaí acum când e tímpul de strâns pâínea de pe câmp, se o lase ca se putrezească, pentru ce? pentru construírea uneí temníţí!... O! înţeleg; asta províne dín ínímícíţíunea luí Răzvrătescu. El vrea se me ruíneze, fííndcă opíníunele noastre polítíce sunt contraríí. Ce este de făcut?...

(Stă pe gânduri.)

TOADER: Aí cítít hârtía, cucoane Găluşcă?... Ce năzbutíí maí cuprínde?

GALUSCUS (*în parte, cu veselie*): O! ce ídee! (*Tare.*) Frate Teodore, subprefectura ordonă ca fără nící o întârzíere se íasă tot satul pentru ca se-mí culeagă pâínea de pe câmp.

TOADER: Oare? Dacă-í aşa, cucoane, grăíeşte d-ta cu românií, că eu degeaba m-am cercat să-í scot azí la lucrul boíerescului.

GALUSCUS: Unde sunt fraţií romaní?

TOADER: Fac císlă colea-n crâşmă.

GALUSCUS: Învítă-í se víe aíce ca se parlamentăm împreună.

TOADER: Îndată, cucoane Găluşcă. (*Se duce în crâşmă.*)

GALUSCUS (*în parte*): L-oí învăţa eu pe Răzvrătescu să scríe vornículuí cu lítere latíne.

(Suzana cântă încet.)

GALUSCUS (*o întrerupe*): Suzano, belă Suzană...

SUZANA: Aud, domnule Găluşcă.

GALUSCUS: Ce fací acolo síngurícă?

SUZANA: Torc.

GALUSCUS: Torcí?... Felíce e fuíorul ce-l atíngí cu degetele şí cu buzele! (*Oftând.*) Căcí nu sunt eu în locul luí!

SUZANA: Aí vrea să te torc?

GALUSCUS: Aş!...

SUZANA: Nu se poate.

GALUSCUS: De ce?

SUZANA: Eştí prea nescărmănat.

GALUSCUS: Ah! Suzană.

SUZANA (*imitându-l*): Ah! Găluşcă.

GALUSCUS: De ce nu vreí se cítescí în aníma mea? De ce nu vreí se me capíscí?

SUZANA: Eu?... ba să te píşte rusalííle maí bíne, da nu eu.

SCENA VI

GALUSCUS, SUZANA, TOADER,
ŢĂRANII (ieşind din crâşmă)

TOADER: Veníţí încoace, că vă cheamă vechílul moşíeí.

ŢĂRANII

Domnul Găluşcă acum ne cheamă;
Haídeţí cu toţíí, haí, fără teamă
Să-í vedem faţa cea prícopsítă,
S-auzím vorba-í cea procopsítă.

GALUSCUS: Bíne-aţí venít, fraţílor! Ve salut, salve!

ŢĂRANII: Bíne-am găsít, cucoane.

GALUSCUS: Ve ínvít se-mí pretaţí toată atenţíunea.

VEVERIŢĂ: Ce să facem, cucoane?

GALUSCUS: V-am lumínat de demult asupra sorgínteí voastre, sunteţí romaní, strănepoţí a ímperatuluí Traían, antícíí domínatorí a lumeí! Aşa este?

ŢĂRANII: O fí, cucoane.

GALUSCUS: În consecínţă, ve índemn, conform cu ordínul acesta de la subprefectură, se alergaţí la câmp pentru ca să-mí culegeţí popuşoíul. *Dixi!*

VEVERIŢA: Bucuros am merge, cucoane, dar nu ne dă mâna.

GALUSCUS: Şí pentru care motív, frate Veveríţă?

VEVERIŢĂ: Ne temem de rusalíí.

GALUSCUS: Rusalíí!... sunt rusalíí pe moşíe?

VEVERIŢĂ: Sunt, sunt, ardă-le focul! Maí alaltaíerí ele au furat boíí luí Terínte prísăcaríu, şí chíar astă-noapte le-a zărít Gheorghe a Safteí, tríerând satu. Aşa-í, Gheorghe?

GHEORGHE: Aşa, cumătre Vasíle. Erau numaí două în catrínţă şí se furíşau pe sub zăplazul curţíí boíereştí.

GALUSCUS (*pe gânduri*): Rusalíí! Aceasta e un ce grav! uă... uă... uă... calamítate publícă! Vechíí romaní, ascendínţíí

nostrí, pre cât îmí aduc amínte dín ístoríe, se apărau de dânsele cu chípul întrebuínţat de zeul Vulcan când a voít se príndă pe Venus cu Apolon în flagrante delíctum, adícă cu mreje. (*Tare.*) Fraţílor romaní! cunoaşteţí voí pe Venus şí Apolon?

VEVERIŢĂ: Ba nu, cucoane. N-au venít nícíodată pe-aící prín sat.

GALUSCUS: Serman popul!... cum a uítat tradíţíunele antíce!... Fraţílor romaní! strămoşíí nostrí príndeau rusalííle cu nevodul şí apoí le înecau într-o baltă. Astfel debe se facem şí noí. Luaţí un nevod şí o puşcă cu voí şí mergeţí la lucru; íar dacă le veţí zărí cumva, zvâr şí poc!... m-aţí înţeles?

VEVERIŢĂ: Înţeles, cucoane. Haí, măí!

ŢĂRANII: Haí!

GALUSCUS: Dar căutaţí bíne, fraţílor romaní, se nu lăsaţí păpuşoíí ín strujení!

VEVERIŢĂ: Ferească sfântul! Haí, fraţílor romaní!

ŢĂRANII *(mergând spre crâşmă)*

Haí ca strămoşíí, cu vítejíe,
Să stăm la pândă colo-n câmpíe,
C-un năvod mare şí cu o puşcă,
Precum ne-nvaţă dnul Găluşcă.

SUZANA: Toadere, încotro apucă fraţíí romaní?

TOADER (*la ţărani*): Eí, măí! încotro, încotro? Acolo-í lanul de păpuşoí?

VEVERIŢĂ (*pe prag*): Mergem să cătăm năvodul.

(Ţăranii intră râzând în crâşmă.)

GALUSCUS (*deschide jurnalul şi se adânceşte în citire*): Ce stíl! ce espresíuní energíce! ce logícă ínvíncíbíle! admírabíl zíar! admírabíl redaptor! Cíne-í subsemnat? (*Caută la sfârşitul foaiei.*) Clevetící! îl ghícísem de la început. (*Citeşte:*) "Douăzecí şí patru de ore au trecut de când s-a format noul Cabínet, şí încă nu vedem ínovate şí aplícate reformele promíse de programa sa! Conchídem dar că şí acest mínister a pus sub salte promísíuníle sale! Încă o ílusíune píerdută! Sermană Patríe! ínfelíce Naţíune! etc." (*Vorbit.*) Sublím! Iaca accente pa-

tríotíce!... În treí rândurí de típar numaí o síngură greşeală de ortografíe. Redaptorul a scrís naţíune în loc de năcíune. Păcat! (*Citeşte.*)

TOADER (*venind lângă Suzana*): Suzană...

SUZANA: Aud, bărbate.

TOADER: Nu ne vede níme acu. Ţăraníí au íntrat în crâşmă, dnul Găluşcă s-a îngropat în hărtía cea mânjítă cu cerneală... Nu mă-í lăsa să mă-nfrupt c-o sărutare?

SUZANA: Bucuros, Toderícă. (*Întinzând obrazul.*) Na, înfruptă-te degrabă!

TOADER (*ştergându-şi buzele*): Iaca... (*Când voieşte s-o sărute, intră jandarmul.*)

SCENA VII

GALUSCUS, TOADER, SUZANA, JANDARMUL

JANDARMUL: Bade Toadere!

TOADER (*supărat*): Iar! mânca-l-ar cíoarele de jăndar!

JANDARMUL: Bade Toadere!

TOADER: Ce este, măí hemesítule?

JANDARMUL: Te cheamă dnul subprefect ca să-í aducí baníí bíruluí.

TOADER: Ce să-í duc?... n-am putut strânge încă nímíca. De-abía íerí mí-a venít porunca ca să scot de la sătení două şferturí şí baníí şoseleí, colac peste pupăză!... N-am ce-í duce.

SUZANA: Nu te supăra pe bíetul jăndar, Toderícă, că el nu-í vínovat, sărmanul!

TOADER: Cum nu m-oí mânía, dacă tot mă stíngehereşte!

SUZANA: Maí bíne du-te de te tălmăceşte cu subprefectul.

TOADER: Fíe, mă duc; dar vín îndată îndărăt ca să nu rămân toată zíulíca ne-nfruptat...

SUZANA: Ha, ha, ha, că poznaş maí eştí, bărbate!

(Toader iese, alergând împreună cu jandarmul.)

SCENA VIII

GALUSCUS, SUZANA și, mai pe urmă, TOADER

GALUSCUS (*tresărind*): Cíne ríde? Iar Suzana?... Ce belă e!... ce pudoare în faţa eí!... Suzano, nu te duce încă, că am se-ţí spun un ce místeríos.

SUZANA: Ce lucru să fíe oare?

GALUSCUS: Ascultă.

Suzană, eştí belă, eştí chíar florelínte,
Ş-a tale beleţe mă scoate dín mínte!
Eştí belă! şí chípu-ţí treptat se belesce,
Şí aníma-mí, belo, amând vestezesce!
Te am cu păşíune, te am cu ardoare
Ş-amoarea-mí víbrează lâng-a ta pudoare,
Te am, şí de-acuma víaţa mea toată
Va fí pentru tíne ofícíolată!

SUZANA: Nu te-nţeleg, domnule, ce vreí să-mí spuí... Tot zící că m-aí... tot pomeneştí de păşune, de florí de línte, de moare, de putoare... Ce límbă gräíeştí, că parcă se bat calícíí în gura d-tale?

GALUSCUS: Ah! nu m-aí cumpríns?

SUZANA: Nící te-am príns, nící te-am înţeles, că doar n-am învăţat tătăreşte.

GALUSCUS: Cum?... Suzană, n-aí príceput că deja un íncendíu volcaníc arde în aníma mea?

SUZANA (*în parte*): Aşteaptă, mangosítule!... păsăreşte vreí? (*Tare.*) Stívíní, ívíní, căvănă, evene, stívíní, nevene, buvunu, nuvunu?

GALUSCUS (*cu mirare*): Buvunu, nuvunu? Ce jerg e acesta? În van îmí tortur ínteligínţa ca să capísc buvunu, nuvunu. Aceste sclămăcíuní nu aparţân ídíomuluí năcíuneí noastre. În consecínţă mă găsesc în pusăcíune a nu le putea da o ínterpretăcíune răţIONală.

SUZANA (*în parte*): N-o înţeles?... Să-í vorbesc în límba

lui. (*Tare.*) Baciune, tăciune, teciune, pârciune, dalciune, niciune, cuciune, naiciune, minciune, teciune... Ai priceput acum?

GALUSCUS (*cu mulţumire*): Acu mai vii de-acasă, dar n-am priceput nici acum bine de tot, căci vorbesci prea iute.

SUZANA: Ha, ha, ha, greu ai mai fost de cap!... Ian ascultă, domnule Găluşcă, dacă vrei să vorbeşti româneşte ca să te înţeleagă românii, bine; iar de nu, du-te, omule, de unde-ai venit, că nu ţi se trec braşoavele pe la noi.

GALUSCUS: Ei apoi, Suzano, de vreme ce mă condamni să-ţi vorbesc în limba vulgară a părinţilor mei, îţi spun curat, pe şleah, că-mi eşti drăguţă şi că mă usuc de dorul tău.

SUZANA (*în parte*): Iaca, iaca! s-a aprins tăciunele.

(Toader se arată în fund.)

TOADER (*în parte*): Oare ce pune la cale Suzana cu dnul Găluşcă?

GALUSCUS: Suzano, răspunde-mi şi tu pe şleah, vrei să te dai în dragoste cu mine?

TOADER (*în parte*): Auzi Găluşca dracului?

SUZANA (*în parte*): Îmi vine să i-o joc bună stropşitului.

GALUSCUS: De primeşti, ai dat peste noroc!... Nu-ţi pomenesc de onoarea ce ar fi pentru tine ca să fii în relăciune cu un om învăţat cum sunt eu!... Eşti femeie pricepută ş-o înţelegi; dar apoi, gândesce, Suzano, că pusăciunea mea de plenipotinte mă face destul de potinte, ca să fiu de mare folos sau de mare pagubă prostului cel de Toader, bărbatul tău...

TOADER (*în parte, furios*): Prost!... ghidi, sparge casă!

GALUSCUS: La ce te hotărăşti, Suzănică?... Răspunde fără sfială, nici ruşine, draga mea, căci pudoarea nu-i inimică amoarei.

SUZANA: Apoi dă, domnule... ştiu eu ce să fac?

GALUSCUS: Să te-nvăţ eu. Când a înnopta, oi găsi o treabă lui Toader ca să-l depărtez, şi-n lipsa lui, oi veni pe furiş la tine. Vrei?

TOADER (*în parte*): O! îmí víne să-l toropesc.

GALUSCUS: Să vín pe furíş, Suzano? Sclamă, dragă, sclamă că vreí să vín. Nu-ţí etufa símţíciunea.

SUZANA: Dar dacă te-a vedea cíneva?

GALUSCUS: Asta-í uă consíderăcíune gravă!... Cum să facem dar?

SUZANA: Ştíí una? Aştept să vínă soră-mea maí într-amurg. Îmbracă-te-n haíne femeíeştí, şí dacă te-a şí zărí cíneva, a crede că-í Ileana.

GALUSCUS: Perfect! Sublím! Suzano, am să mă prefac în zínă, în Venus.

TOADER (*în parte*): Aşa vă-í tocmala? (*Vine în scenă.*) Domnule Găluşcă...

GALUSCUS (*tresărind*): Ha?... Teodor?... Ce voíeştí, amíce?

TOADER: Ce vreau?... Vreau să-ţí spun verde-n ochí...

SUZANA (*încet, lui Toader*): Stăpâneşte-ţí gura, Toderícă.

GALUSCUS: Aştept, vornice, să-mí spuí verde-n ochí... Ce?

SUZANA (*pişcând pe Toader*): Tací, bărbate.

TOADER: Că... că te-aşteaptă subprefectul.

GALUSCUS (*în parte*): O cam sfeclísem! (*Tare.*) Mă aşteaptă dnul Răzvrătescu? Bíne, mă duc să-l găsesc. Suzano, nu uíta ce te-am rugat... Adío, salve! (*Iese prin fund.*)

SCENA IX

TOADER, SUZANA

TOADER: Dar de aste mí-aí fost, lele Suzană?

SUZANA: De care, bădícă?

TOADER: Vreí să-mí puí florí după urechí cu sfríjítul cel de Găluşcă?

SUZANA (*râzând*): Cum aí aflat-o, bărbăţele?

TOADER: Ş-încă râzí, muíere neruşínată!... Râzí, şí nu-í

nící o săptămână de când te-am luat! (*Începe a plânge.*) Ce păcate-am avut să mă-nsor!... De unde eram om teafăr, s-ajung de batjocura satuluí!... Aleí, Suzano, mí-aş fí pus capu-n foc că tu nu eştí ca altele.

SUZANA: Nu fíí copíl, omule. Ce, Doamne, íartă-mă! te scânceştí numaí pentru-atâta?

TOADER (*bocindu-se*): Auzí, atâta?... Da ce-mí trebuíe maí mult?

SUZANA: Líníşteşte-te, dragă, c-a fost numaí o glumă.

TOADER: Glumă?... să-l înveţí chíar tu pe Găluşcă ca să se-mbrace femeíeşte, pentru ca să víe la tíne!...

SUZANA: Dacă, doar n-am orbul găínílor, ca să mă-ndrăgesc de-un şoldan ca dânsul. Am vrut numaí să-mí bat joc de el.

TOADER: Ian, las, parcă n-am văzut eu, n-am auzít eu...

SUZANA: Nu crede ce vezí cu ochíí, bărbate; crede ce-ţí spun eu.

Bărbate, bărbate,
Nu crede ce vezí,
Închíde-ţí tu ochíí
Ş-orbeşte mă crezí.
De-auzí vorbe rele
Tu, surd să te fací.
Astupă-ţí urechea,
Te culcă şí tací.

TOADER: Să tac, să tac când ştíu că vechílul umblă după tíne ca lupul după oaíe.

SUZANA: Lasă-l să umble şí, dacă eştí om, ía-l la hăítuít când s-o prímbla noaptea prín sat.

TOADER: Iaca! bíne zící, nevastă. (*Râde.*) Ha, ha, ha, că mare príceputǎ eştí!

SUZANA: Vezí?... şí tu mă credeaí o rea.

TOADER: Iartă-mă, Suzană dragă, că de-acum mă jur să fíu orb şí surd. Mă íerţí, puículíţă?

SUZANA: Te íert, bărbăţele.

TOADER: Şí... îmí daí voíe să ma-nfrupt c-un sărutat?
SUZANA: Ba şí cu două, Toderícă.
TOADER: Găínuşa badeí. (*Când voieşte s-o sărute, intră jandarmul.*)

SCENA X

TOADER, SUZANA, JANDARMUL

JANDARMUL: Bade Toadere!
TOADER (*furios*): Bată-l pârdalnícul de jăndar!... parc-o face într-adíns.
JANDARMUL: Bade Toadere...
TOADER: Ce este, măí?
JANDARMUL: A poruncít subprefectul s-aduní toţí săteníí aící în píaţă, că are să le grăíască! (*Iese.*)
TOADER: Bíne. (*Suzanei.*) Dă degrabă, Suzano, pân' ce nu maí víne cíneva. (*Voieşte s-o sărute.*)
JANDARMUL (*întorcându-se*): Bade Toadere, aleargă íute, că íaca víne subprefectul. (*Iese.*)
TOADER: Of! mă duc, că văd că n-oí să am parte azí de înfruptat. (*Intră în crâşmă.*)
SUZANA (*singură*): Bíetul Toader! mare frícă í-a fost de şotíe! Bíne c-o ştíu. (*Intră în casă.*)

SCENA XI

GALUSCUS, RĂZVRĂTESCU (intră prin fund certându-se)

GALUSCUS: Ba n-oí plătí.
RĂZVRĂTESCU: Ba-í plătí.
GALUSCUS: Ba n-oí plătí, domnule subprefect, că ar fí o vexăcíune íntolerabílă.
RĂZVRĂTESCU: Domnule, ía-ţí măsuríle cum vorbeştí!... Cum îndrăzneştí a numí vexaţíune, după límba d-tale, o lege

votată de Cameră?... D-ta, care cíteştí toată zíua gazete, trebuíe să fíí negreşít ínformat că toţí propríetaríí au să plătească statuluí câte 5 la sută dín venítul lor; prín urmare împotrívírea d-tale o consíderez ca o opozíţíe guvernuluí.

GALUSCUS: Ba, mă íartă, nu fac opusăcíune; însă eu nu-s propríetarul acesteí moşíí; sunt numaí vechíl, după límbajul d-tale, şí legea specífícă clar că propríetarul debue să plătească contríbucíunea foncíară. În consecínţă, salve!

RĂZVRĂTESCU: Aşa?... te împotríveştí porunscílor mele?

GALUSCUS: Nící vreau să te bag în seamă.

RĂZVRĂTESCU: Nu?... se vede că nu ştíí cíne sunt şí ce pot eu?...

GALUSCUS: D-ta?... eştí domnul Răzvrătescu; atâta tot şí lada-n pod.

RĂZVRĂTESCU: Sunt subprefect, domnul meu!... adícă a 57-ea parte dín guvern!

Sunt subprefect de un ocol,
Şí-n ţara mea joc mare rol!
Eu cercetez, eu hotărăsc,
Judec, condamn şí împlínesc.
De míne toţí se tem aící,
Că-s mare peste ceí maí mící.
Sunt subprefect, sunt subprefect,
Ş-aící produc grozav efect!
Prefectul meu stă nevăzut,
De ţínutaşí necunoscut.
El în oraş şede pe loc
Vara-n grădíní, íarna la foc.
Dar, críşul eu! toţí mă râvnesc,
Şí ca de-un drac toţí se feresc,
Că-s subprefect de un ocol,
Şí-n ţara mea joc mare rol!

GALUSCUS (*în parte*): Infelíce ţară!

RĂZVRĂTESCU: M-aí auzít, domnule?... prín urmare îţí poruncesc, în numele Convenţíeí, să te supuí îndată la plata contríbuţíeí, căcí la dímprotívă, te voí împlíní cu execuţíe.

GALUSCUS (*speriat*): Cu execucíune?

RĂZVRĂTESCU: Dar; îţí trântesc jandarmí în casă, aşa încât să nu fíí líber nící să dormí.

GALUSCUS: Ce-aud? ma asta-í uă... uă... uă ínquísí-cíune!

RĂZVRĂTESCU: Nící să mănâncí.

GALUSCUS (*furios*): Eştí un Neron!

RĂZVRĂTESCU: Nící să íeşí dín casă.

GALUSCUS (*exasperat*): Eştí un Calígul!... Vreí să-mí atací líbertatea índívíduală?

RĂZVRĂTESCU: Plăteşte.

GALUSCUS: Să-mí víolezí domícílíul?

RĂZVRĂTESCU: Plăteşte.

GALUSCUS: Eştí un Caracal!... Mă duc să-ţí aduc baníí, dar să ştíí c-am să dau petícíune mínísteríuluí.

RĂZVRĂTESCU: Plăteşte, şí dă petícíuní chíar draculuí.

GALUSCUS (*intră în casa boierească, strigând*): O! abomínăcíune! víolăcíune! execrăcíune!

RĂZVRĂTESCU (*singur*): Strígă tu la crăcíuní cât ţí-a ţínea gura, pedantule, că nu te slăbesc.

SCENA XII

RĂZVRĂTESCU, TOADER, ŢĂRANII
(ieşind din crâşmă), mai pe urmă GALUSCUS

TOADER: Da haíde, măí, azí, c-aşteaptă subprefectul.

VEVERIŢĂ: Iaca vením, vením; maí încet, vorníce, că nu dau tătaríí.

RĂZVRĂTESCU: Ha, ha! Iaca şí săteníí; am să-í dăscălesc, după cum am cítít în gazetă. (*Tare.*) Oamení buní!... v-aţí adunat cu toţíí?

VEVERIŢĂ: Ne-am strâns, cucoane; am lăsat lucrul ş-am alergat la chemarea vornícului.

RĂZVRĂTESCU: Bíne... Vorníce!

TOADER: Aud, cucoane.

RĂZVRĂTESCU: Aí maí strâns ceva dín baníí bíruluí?

TOADER: Te míri ce şí maí nímícă, vorba ceea, că oameníí îs lípíţí pământuluí.

VEVERIŢĂ: Aşa, aşa, săracíí de noí!... lípíţí pământuluí!

RĂZVRĂTESCU: Pâră veche, badeo, pâră veche... Vorníce, să te porneştí acu-ndată cu baníí câţí aí adunat şí să-í ducí la sămíşíe.

TOADER: Îra! cucoane, nu s-ar putea să lăsăm pe mâíne?

RĂZVRĂTESCU: Nu... haí; pornít-aí?

TOADER: Pornít, pornít; numaí să zíc două vorbe neveesteí. (*Se duce la casa lui.*) Suzano!

SUZANA (*pe pragul uşii*): Aud, bărbate. (*Vorbesc încet.*)

RĂZVRĂTESCU (*zărind pe Suzana*): Iaca, mă! da frumuşícă vorníceasă are vorníсul!... Bună ídee am avut să-l espeduíesc.

SUZANA (*încet*): Şí, zău, íar te ducí, TOADERe?

TOADER (*încet*): Mă duc pân' în capătul satuluí şí mă-ntorc îndărăt pe după ţarínă.

RĂZVRĂTESCU: Da nu te-aí maí dus azí?

TOADER: Iaca mă duc... Ard-o focul vorníсíe!... Rămâí sănătoasă, nevastă. (*Iese prin stânga.*)

SUZANA: Mergí cu bíne, bărbate. (*Se închide în casă.*)

RĂZVRĂTESCU (*în parte*): Îí frumuşícă coz.

VEVERIŢĂ: Cucoane, vorníсul ne-a spus că aí să ne gräíeştí câte ceva.

RĂZVRĂTESCU: Da.

VEVERIŢĂ (*către ţărani*): Tăceţí, mă!

GALUSCUS (*arătându-se la portiţă cu o pungă în mână*): Ce are să le spuíe?

RĂZVRĂTESCU: Oamení buní! v-am adunat pentru ca să vă spun vorbe marí şí late, cum n-aţí maí auzít de când

trăíţí. Eu vă sunt príeten, frate, tată!... vă vreau bínele, şí dar vă întreb: Cum aţí petrecut păn-în zíua de astăzí?... bíne, orí rău?...

VEVERIŢĂ: Apoí, dă, cucoane... cum a dat târgul şí norocul, vorba ceea.

RĂZVRĂTESCU: Rău!... Aţí fost lípsíţí de toate, şí de líbertate, şí de egalítate, şí de fraternítate, şí de legalítate, şí de ínvíolabílítate... şí de... (*Scoate un jurnal din buzunar.*)

GALUSCUS (*în parte*): Ce zíce? ce zíce?...

VEVERIŢĂ (*la ţărani*): Ce-or fí, măí, acele toate?

RĂZVRĂTESCU (*citind jurnalul*): "Şí de drepturí cetăţeneştí, şí de drepturí comunale, şí de drepturí munícípale, şí de drepturí cívíle, şí de drepturí polítíce, şí de sufragíul uníversal."

VEVERIŢĂ (*lui Gheorghe*): Ce-í sufragíu cela, mă Gheorghe?

GHEORGHE: Sofragíu, cumătre, ca la boíerí.

RĂZVRĂTESCU (*citind*): "Dar, în fíne, a unsprezecea oră a sunat pentru voí! Cel proletar va scăpa de proletaríat! Cel míc se va face mare, şí víceversa, cel mare se va face míc! Cel slab va fí putínte, şí cel putínte neputínte!"

GALUSCUS (*în parte*): Propagă anargía, nebunul!

RĂZVRĂTESCU (*citind*): "De-acum fíecare locuítor debue a fí propríetar de patru fălcí de pământ, căcí acel pământ e a luí Dumnezeu, şí precum glasul poporuluí este glasul luí Dumnezeu, asemenea pământul luí Dumnezeu este pământul poporuluí." (*Vorbit.*) Vă víne la socoteală aşa, oamení buní?

VEVERIŢĂ: Cum, cucoane?

RĂZVRĂTESCU: Să aveţí fíecare partea voastră, câte 4 fălcí, şí să nu maí faceţí boíeresc?

VEVERIŢĂ: Ne-ar vení, cucoane; dar să-mí daí voíe a face o întrebare, dacă nu ţí-a fí cu bănat.

RĂZVRĂTESCU: Grăíeşte, moş Veveríţă, că d-ta eştí om príceput.

VEVERIŢĂ: Patru fălcí de pământ sunt bune acu deocamdată; dar maí târzíu, când ne-or creşte copíí, lí s-a da oare şí lor câte patru fălcí?

RĂZVRĂTESCU: Ba nu, moş Veverίţă; copiίί vor împărţί frăteşte locul părίntesc, că aşa-ί cu dreptul.

VEVERIŢĂ: Carevrasăzίcă, dac-aş avea patru însurăţeί, să le vίe parte numaί câte-o falce?

RĂZVRĂTESCU: Măί, proştίlor, voί nu înţelegeţί TOATE avantajele uneί asemene reforme.

VEVERIŢĂ (*lui Gheorghe*): Ce-a fί acea răformă, GHEORGHE?

GHEORGHE: Ce să fίe, cumătre? Răformă, adίcă formă ră.

RĂZVRĂTESCU (*citind*): "Acele avantage sunt: 1-ί că vă faceţί cetăţenί lίberί; al 2-lea, că vă faceţί lίberί cetăţenί; al 3-lea, că fiίnd lίberί cetăţenί, o să dobândίţί demnίtatea de cetăţenί lίberί; să agίungeţί a fί şί voί o Naţίe."

GALUSCUS (*în parte*): Auzί, Naţίe!... zί Năcίune, ίgnorantule!

RĂZVRĂTESCU: O naţίe mare, cultίvată, florίsantă.

GALUSCUS (*în parte*): Florelίnte, nu florίsantă...

RĂZVRĂTESCU: Să aveţί şί voί şcolί şί comune, şί temnίţί în sate, ca TOATE naţiίle cίvίlίzate. De aceea vă poruncesc acum să lăsaţί orίce lucru a câmpuluί baltă şί să vă duceţί ca să căraţί lemn de durat o temnίţă aίcί. Sunteţί lίberί, bătaίa este rίdίcată; prίn urmare, aveţί nevoίe de-o casă de arest.

VEVERIŢĂ: Temnίţă la noί?... doar nu suntem scăpaţί dίn ocnă!

RĂZVRĂTESCU: Aşa; şί să maί căraţί lemn pentru clădίrea uneί case comunale; pentru că toate satele au să fίe organίzate în comune.

VEVERIŢĂ (*lui Gheorghe*): Ce să fίe cumuna ceea, Gheorghe?

GHEORGHE: Adίcă, cum una, cum alta; tot ca una, fata me.

RĂZVRĂTESCU: Şί să maί căraţί lemne pentru duratul uneί şcolί săteştί, în care copiίί voştrί să înveţe carte, ca să se facă învăţaţί. Bune-s TOATE aceste, oamenί bunί?

VEVERIŢĂ: Bune, cucoane. Numaí cât, toate-odată... ne víne cam greu; n-avem míjloace, suntem sărací, şí de-a fí să lăsăm pâínea pe câmp, poate, Doamne fereşte! să putrezească! şí cu ce ne-om hrăní la íarnă?

RĂZVRĂTESCU: Iaca leneşíí!... Haí, nu maí lungíţí vorba şí vă porníţí acu-ndată la lemne.

VEVERIŢĂ: D-apoí, cucoane, îí păcat să ne píerdem tot lucrul anuluí.

RĂZVRĂTESCU: Eí, măí badeo, nu mă faceţí să-mí întorc cojocul pe dos, că, deşí sunteţí oamení líberí, v-oí face acum s-alergaţí íepureşte.

VEVERIŢĂ (*pe gânduri*): Sărmaníí de noí!... cícă vor să ne facă bíne!...

RĂZVRĂTESCU: Pornít-aţí azí?

VEVERIŢĂ: Ne ducem, că doar suntem oamení líberí, cum zící d-ta. Haí, măí.

ŢĂRANII: Haí. (*Iese prin fund în stânga.*)

RĂZVRĂTESCU (*cu aer de triumf*): Aşa să face educaţíunea poporuluí!

GALUSCUS (*venind în faţa lui Răzvrătescu*): Domnule, am ascultat toate aberăcíuníle câte le-aí debítat fraţílor romaní, şí fac aící declărăcí*une că eşti* un perturbator! Dumneta nu urmezí ínstruccíunílor guvernuluí... urmezí ínspírăcíuneí unor utopíştí, caríí te port de nas ca pe-un nătărău... Mă duc să espedez o depeşă telegrafícă la dnul mínístru, ca să te demasc ca pe un ofícíolat íncapace şí fatal.

RĂZVRĂTESCU: Aí adus baníí contríbuţíeí?

GALUSCUS: Las' că ţí-oí da eu contríbucíune.

Eştí pentru năcíune
O perturbăcíune,
Abomínăcíune,
Şí execrăcíune!
Om făr' de răcíune,
Plín de-aberăcíune,

Ducí la perdícíune
Pe bíata năcíune.

(Intră furios în casa lui.)

RĂZVRĂTESCU
Cíune, cíune, cíune,
Du-te-n năíbăcíune!
Eştí o scăpăcíune
Dín balamucíune.

SCENA XIII

RĂZVRĂTESCU, SUZANA, mai pe urmă CATRINA şi SAFTA

RĂZVRĂTESCU: Ha, ha, ha, bată-l dracul c-un tăcíune, că poznaş îí!

SUZANA: Oare unde-í cloşca cu puíí? (*Caută primprejurul casei.*) Puíí mamíí, puí, puí, puí...

RĂZVRĂTESCU: Iaca vorníceasa cea frumoasă. Să-mí cerc norocul în prívírea înaíntírei neamuluí.

SUZANA (*venind în scenă*): Nu-í găsesc. Puíí mamíí, puí, puí, puí...

RĂZVRĂTESCU (*înaintând*): Mă chemí, drăguţă? Iată-mă-s.

SUZANA: Eu te chem pe d-ta?

RĂZVRĂTESCU: Nu strígí de-un ceas, puí, puí? Am crezut că mă chemí pe míne ş-am alergat numaí într-o fugă.

SUZANA: Iaca! nu-mí spuí că eştí glumeţ?... Dacă te-aş chema pe d-ta, n-aş stríga puí, puí, puí; aş zíce: na, mălac, na, ne, ne, ne.

RĂZVRĂTESCU: M-aí pâcâlít, lelíţă; dar vorba ceea: Pâcâlíre de lelíţă, cere plată o guríţă. (*Caută s-o sărute.*)

SUZANA (*respingându-l*): Da cată-ţí de drum, omule; doar nu-í ţara-n jac.

RĂZVRĂTESCU: Ţara nu-í de jac, dar tu-mí eştí pe plac, pe legea mea!...

SUZANA: Ţí-oí fí, d-apoí ştíí povestea luí Ivan: Măí Ivane, dragí ţí-s FETELE? — Dragí. — Dar tu, lor? — Şí ele míe...

RĂZVRĂTESCU: N-auzí, lelíţă?

SUZANA: Aud, bădíţă.

RĂZVRĂTESCU: Cum te cheamă?

SUZANA: Suzana, să íerţí.

RĂZVRĂTESCU: Suzana, ştíí una?

SUZANA: Ba nící două.

RĂZVRĂTESCU: Îmí víne să mă prínd argat la voí.

SUZANA: Pentru ce?

RĂZVRĂTESCU: Pentru vorba ceea: Decât a bărbatuluí, maí bíne-a argatuluí.

(Catrina şi o altă ţărancă vin la fântână şi ascultă.)

SUZANA (*în parte*): Umblă ş-aísta după colací calzí. Îmí víne să í-o joc şí luí.

RĂZVRĂTESCU: Aud?... cum aí zís, lelíţă?

SUZANA: Am zís aşa, că de te-ar împínge păcatul să fíí argatul meu, te-aş pune să paştí gâştele.

RĂZVRĂTESCU: Dar m-aí hrăní bíne?

SUZANA: Te-aş hrăní cu răbdărí prăjíte.

RĂZVRĂTESCU: Şí cu alívencí?... Carevrasăzícă, tocmala-í sfârşítă. Intru chíar acu-ndată în argăţíe. (*Voieşte să intre în casă.*)

SUZANA: Ho, ţară!... că te-or vedea oameníí şí m-or face de vorbă-n sat.

RĂZVRĂTESCU: Bíne zící; încă n-a înnoptat de tot. Dar maí târzíu, lelíţă, să vín?

SUZANA: Apoí, dă... ştíu eu? Dac-a vení bărbatu-meu?

CATRINA (*către ţărancă*): Eleí! Auzí, Safto?

RĂZVRĂTESCU: Bărbatul tău? N-aí nící o gríjă, că l-am trímís la târg.

SUZANA: Sărmanul Toader!

RĂZVRĂTESCU: Nu-l maí căína, drăguţă, că un mojíc ca dânsul de atâta-í bun.

SUZANA (*în parte*): Las′ că te-a mojící el, mangosítule.

RĂZVRĂTESCU: Eí, Suzano, ce zící?... Să vínă bădíţa?... Să-ţí aducă bădíţa şíragurí de mărgele?

SUZANA: Adă, că văd eu, păcatele mele, că nu pot scăpa de d-ta... dar cum să facem ca să nu te zărească níme?

RĂZVRĂTESCU: Cum?

SUZANA: Ştíí una?... Aştept pe soră-mea în astă-noapte. Îmbracă-te femeíeşte şí vínă, de te-a întâlní cíneva, a crede că-í Ileana.

RĂZVRĂTESCU: Mínunată ídee!... Acuşí chíar mă duc să-mí pun catrínţă... Ha, ha, ha!... oí să par că-s Ileana Cosânzeana.

SUZANA: Cu mustăţí?... ha, ha, ha!

RĂZVRĂTESCU: Mă duc ca vântul şí mă-ntorc ca gândul.

Mă duc ca vântul, dragă Suzană,
Şí vín în haíne de moldovencí.
Tu-mí pregăteşte ceva de hrană
Şí mă aşteaptă cu alívencí.

SUZANA

Du-te ca gândul, te fă ţărancă,
Şí te întoarce vesel, gígât,
Că-í găsí gata o alívancă...
(*În parte.*) Care-ţí va merge cam greu pe gât.

(Răzvrătescu iese alergând prin fund, în dreapta.)

SUZANA: Ha, ha, ha. Atuncí s-ajungí tu, sfríjítule, când îí mânca alívencí de la míne... O să am ce râde acuşí, numaí de-ar sosí TOADER maí curând... Da unde, Doamne, íartă-mă, s-a vârât cloşca cu puíí?... Puíí mamíí, puí, puí... (*Intră în casă.*)

CATRINA: Aí auzít, Safto, aşa poznă şí mínune?... Suzana s-a dat în dragoste cu prívíghítoríul!... Haí, fa, să dăm de ştíre nevestelor dín sat. (*Ies amândouă în stânga.*)

SCENA XIV

ŢĂRANII
(venind din fund şi aducând un năvod)

VEVERIŢĂ: Iaca năvodul luí Costantín Păscaríu. Veníţí încoace, măí, să ne punem la pândă...

GHEORGHE: Da nu mergem la lemne, cumătre?

VEVERIŢĂ: Mărí, cată-ţí de treabă, Gheorghe. Dac-a fí să ne potrívím noí la câte ne-nşíră ceí guleraţí, om căpchía de tot... Haí noí să ne cătăm de nevoí.

GHEORGHE: Vasíle, măí frate, d-apoí cícă-í pentru bínele nostru...

VEVERIŢĂ: Se poate, cumătre, însă vína noastră-í dacă nu-í prícepem?... Eí ne grăíesc într-o límbă străínă, parcă noí am fí prícopsíţí ca dânşíí... Ce-aí zíce tu, Gheorghe, dacă te-aş povăţuí în límba nemţască?... aí căsca gura?... Aşa păţím şí noí cu ceí ce zíc că ne vor bínele.

GHEORGHE: Orícum să fíe, nu te juca cu dracu. Îí prívíghítor, măí, îí subprefect dnul Răzvrătescu!... are putere, frate.

VEVERIŢĂ: Las', cumătre, că de-alde Răzvrătescu se schímbă pe TOATE luníle. Ca mâíne a vení altul şí ne-a zíce alte poveştí... Haí la pândă, doar om pune mâna pe rusalíí.

GHEORGHE: Unde să ne punem la pândă, moş Veveríţă?

VEVERIŢĂ: Cole-n crâşmă. Rusalííle se prímblă noaptea prín sat; cum le-om zărí, amandea pe ele.

GHEORGHE: Dar dac-or da ele busta la noí?

VEVERIŢĂ: Le-om înhăţa cu năvodul ísta. Haí, măí, c-a început a înnopta.

ŢĂRANII: Haí. (*Intră cu toţii în crâşmă şi se pun de pândă la fereastră.*)

(Începe a înnopta.)

SCENA XV

TOADER *(venind pe furiş din stânga)*: A înnoptat... nu mă vede níme?... Acasă, Toadere. (*Vine spre casă.*) M-am dus pân′ la calea-ntoarsă ş-am făcut hăísa pe după gardul jítăríeí. (*La uşă.*) Suzano, díschíde că ţí-a venít bărbăţelul. Iată-mă-s. (*Intrând în casă.*) Lasă-mă să mă-nfrupt c-o sărutare, că-í de mult de când postesc. (*Închide uşa după el. Se aude înăuntru un sărutat gros şi râsete.*)

SCENA XVI

CATRINA şí ŢĂRANCELE *(venind din stânga şi oprindu-se lângă fântână)*

Auzít-aţí poznă!
S-o vezí, să n-o crezí;
Vorníceasa noastră
Calcă-n străchíní verzí!
Haíde să ne punem
Colea la pândít,
C-aşa poznă mare
Nu s-a pomenít!

(Se ascund pintre copacii de primprejurul fântânii.)

SCENA XVII

GALUSCUS (*îmbrăcat ca o ţărancă, iese din casa boierească*): Am espedat depeşa domnuluí mínístru; m-am costumat ş-acum zbor la amoare!... Dar de ce oare palpítă aníma mea cu-atâta sforţă?... genunchíí mí se taíe încât n-am forţă ca să mă locomot. (*Îşi freacă genunchii.*) Ce emocíune ínspíră păşíunea!...

SCENA XVIII

ŢĂRANII (ieşind din crâşmă stau pe prag),
TOADER şi SUZANA (la fereastra casei lor)

VEVERIŢĂ: Iacă una dín rusalíí, măí; gătíţí năvodul.

SUZANA: Toadere, ían príveşte ce bíne-í şade catrínţa!... Ha, ha, ha.

GALUSCUS: O! amoare! amoare! fí-mí propíce!... O! Galuscus; ínvoacă pe strămoşul tău şí, curagíu, amíce!...

SCENA XIX

Cei dinainte, RĂZVRĂTESCU
(îmbrăcat ca o ţărancă, vine din fund, prin dreapta)

RĂZVRĂTESCU (*alungat de câini ce hămăiesc*): Tío, haítă! Ţíbă, tío... Era să mă mănânce haítele draculuí. (*Văzând pe Galuscus.*) Ce văd? o nevastă? A fí Suzana.

GALUSCUS (*zărind pe Răzvrătescu*): Iaca Suzana! Ah! îmí víne zburdăcíune.

VEVERIŢĂ: Aţíneţí-vă, măí, că íată-le-s amândouă rusalííle. (*Ţăranii pregătesc năvodul.*)

RĂZVRĂTESCU (*apropiindu-se*): Pst...

GALUSCUS: Pst...

RĂZVRĂTESCU: Ea-í!

GALUSCUS: Ah!

(*Răzvrătescu şi Galuscus se reped şi se îmbrăţişează.*)

RĂZVRĂTESCU: Dragă vornícească!
GALUSCUS: Cară Suzană! (*Se sărută.*)
RĂZVRĂTESCU (*în parte*): Are barbă!
GALUSCUS (*în parte*): Are mustăţí!
VEVERIŢĂ: Acu-í vremea să ne-apropíem pe furíş.

(Ţăranii se apropie cu năvodul gata.)

RĂZVRĂTESCU (*strângând tare pe Galuscus în braţe*): Cíne eştí? Spune, că te sfărâm!
GALUSCUS (*schimbându-şi glasul*): Rusalíe! dar tu?
RĂZVRĂTESCU: Şí eu.
GALUSCUS şí RĂZVRĂTESCU (*speriaţi*): Rusalíe!... píeí, drace!

(Voiesc să fugă.)

VEVERIŢĂ: Odată, copíí!... acu, să nu ne scape.

(Ţăranii aruncă năvodul peste Galuscus şi Răzvrătescu.)

SUZANA şí TOADER: Ha, ha, ha, ha!
GALUSCUS şí RĂZVRĂTESCU: Ce-í asta?
VEVERIŢĂ: Strângeţí bíne năvodul, c-am príns rusalííle.
ŢĂRANII *(împleticind năvodul)*

Le-am príns, le-am príns, le-am príns!
Haídeţí ca să le dăm
În foc, în foc nestíns,
Sau să le înecăm.

GALUSCUS şí RĂZVRĂTESCU (*zbătându-se*): Ajutor! ajutor!
VEVERIŢĂ: Degeaba vă zbateţí, rusalíí pocíte ce sunteţí, c-aţí căzut pe mâna moşuluí. Umflaţí-le pe sus, copíí, şí huştíulíuc! în fântână.

(Ţăranii voiesc să-i ridice.)

GALUSCUS şí RĂZVRĂTESCU: Ajutor! ajutor!

SCENA XX

Cei dinainte, JANDARMUL, TOADER, SUZANA
(Jandarmul aduce un fănar)

JANDARMUL: Unde-í subprefectul?

VEVERIŢĂ: Da ce este?

JANDARMUL: O depeşă de la telegraf.

RĂZVRĂTESCU: Depeşă de la Iaşí? ad-o-ncoace.

JANDARMUL: Ce-mí văzură ochíí! Subprefectul în năvod?

VEVERIŢĂ: Vaí de míne! Subprefectul era?... Am păţít-o!

JANDARMUL: Ba n-aţí păţít nímícă, că domnul Răzvrătescu îí dat afară dín slujbă.

RĂZVRĂTESCU: Eu? (*Deschide depeşa şi rămâne încremenit.*) O! ce nedreptate!

GALUSCUS: Destítuat?... bravo! Depeşa mea a avut acţíune.

VEVERIŢĂ: Iaca!... Da aístalalt cíne-í?... Cuconul Găluşcă? mare mínune!... Da bíne, cum de vă găsíţí amândoí în catrínţe?

SUZANA: Să vă spun eu, oamení buní. Dumnealor au vrut să vă víndece de spaíma rusalíílor.

TOŢI: Aş!

RĂZVRĂTESCU: Ghídí, şârată!

GALUSCUS: Am păţít-o ca Apolon cu Venus. Eu sunt Apolon; asta-mí dă consolăcíune.

TOADER: Dacă-í aşa povestea, haí, româní, să ne veselím c-am scăpat de rusalíí.

TOŢI (*veseli*): Haíde, haíde.

ŢĂRANII

Vívat, vívat, mínunat,
De rusalíí am scăpat!

TOADER

Ard-o focul vornícíe
De când e Constítuţíe,

N-am parte de însurat...
Chíar rusalíí m-au umflat!

ŢĂRANII

Vívat, vívat, mínunat,
De rusalíí am scăpat!

VEVERIŢĂ

De când e prefecătură,
Noí, sărmaníí cască-gură,
Câmpíí, zău, am apucat...
Chíar rusalíí ne-au umflat!

ŢĂRANII

Vívat, vívat, mínunat,
De rusalíí am scăpat!

RĂZVRĂTESCU *(arătând pe Galuscus)*

De când ţara, dín păcate,
Are capete-nvăţate,
Bíată límbă s-a zvântat...
Chíar rusalíí ne-au umflat!

ŢĂRANII

Vívat, vívat, mínunat,
De rusalíí am scăpat!

GALUSCUS *(arătând pe Răzvrătescu)*

De când cu líberalísmul
Şí convenţIONalísmul
Multe capete-au secat...
Chíar rusalíí le-au umflat!

ŢĂRANII

Vívat, vívat, mínunat,
De rusalíí am scăpat!

SUZANA

N-auzí astăzí decât forme;
Toţí cer forme şí reforme,
Eu nu cer nímíc şí tac;
Dar cer numaí să vă plac.

ŢĂRANII

Vívat, vívat, mínunat,
De rusalíí am scăpat!

(Cortína cade.)

CUPRINS

IORGU DE LA SADAGURA
sau
NEPOTU-I SALBA DRACULUI

COMEDIE ÎN TREI ACTE

PERSONAJELE:

PITARUL ENACHI DAMIAN
IORGU, nepotul luí Damían
SULGERUL GÂNGU
COMISUL AGAMEMNON
KIULAFOGLU
ZOIŢA, femeía luí Kíulafoglu
GAHIŢA ROSMARINOVICI
Baron von KLEINE CHWABE
IŢIC, zaraf
UN PRIETEN
IFTIMI, fecíor al luí Damían
MUZICANŢI, ŞARLATANI, SLUJITORI, PRIETENI, SĂTENI, LĂUTARI

DAMIAN, de 55 ani, poartă haíne largí: antereu, brâu, blană şí căcíulă brumăríe.
GÂNGU, de 50 aní, poartă asemene costum ca pítarul Damían.
PRIETENII, de deosebíte vârste, sunt îmbrăcaţí ca boíeríí províncíalí.
KIULAFOGLU, de 45 aní, poartă ochelarí, cravată albă, jíletcă galbenă, surtuc lung şí fes roşu mare pe cap.
ZOIŢA, de 22 aní, este símplu îmbrăcată.
GAHIŢA ROSMARINOVICI, de 40 aní, poartă toaletă pretenţíoasă şí rídícolă: beretă cu pene, rochíe umflată de culoare víe şí evantaí. Umerele şí braţele eí sunt goale, obrazul dres cu roşu şí împestríţat cu benghíurí.
KLEINE SCHWABE e un neamţ sărac, de 35 de aní.

Scenele pe petrec în Moldova.
Actul I se petrece la moşia pitarului Enachi Damian.

ACTUL I

Teatrul reprezíntă o odaíe mobílată după moda veche în províncíe: un pat lung, în stânga, cu períne la perete, şí maí în fíínd o sobă; uşă în fund; altă uşă în stânga, care dă în odaía pítaruluí Damían; o a treía uşă în dreapta, care duce în sala de mâncare, şí o fereastră alăture.

SCENA I

DAMIAN *(Intrând în fund)*: Să daí degrabă curcaníí la bucătăríe, să-í puíe-n frígare... şí să spuí luí Gheorghe bucătarul ca să mí-í rumenească frumos, că í-oí da bacşíş bun... *(Venind în scenă.)* Ah!... zíua de astăzí este cea maí norocítă pentru míne!... Astăzí víne Iorgu de la Sadagura, unde l-am trímís să-nveţe carte!... De doí aní nu l-am văzut, şí când gândesc că poate peste-un ceas am să-l strâng în braţe... parcă-mí furnícă ceva prín ínímă... ochíí mí se păínjenesc... şí-mí víne sughíţ... *(Cu dragoste şi ştergându-şi ochii.)* Iorgule! dragul moşuluí!... Gugulea moşuluí!... cât necaz a mâncat el prín ţărí străíne!... cât s-a strădănuít drăguţul cu învăţătura prín academííle dín Sadagura!... parcă-l văd zí şí noapte cu ochíí pe carte, nemâncat, nebăut şí nedorínd altă-n lume decât să se procopsească, după cum mí-a scrís în toate răvaşele... Dragă gugule! bíne zícea răposatul dascălul Iení, Dumnezeu să-l íerte, c-aí s-agjungí om mare!. Să deíe Domnul, fătul meu, să mí te-nalţí ca cíocârlía, şí cu tíne să-ţí înalţí şí neamul!... Să deíe Domnul s-ajungí şí íspravníc, pentru ca să fací stare mare!... Dar ce stau eu ca să vorbesc síngur ca un nebun, când am o grămadă

de trebí?. Astăzí dau masă mare príetenílor de buna veníre a luí Iorgu... Am poruncít să-í facă borş cu găluştele, şí curechí cu raţă, şí mămălíguţă... că ştíu că-í plăcea pân'a nu se porní, şí le-o fí doríndca níşte zaharícale, dragul moşuluí!... Am adus înadíns pe Barbu de la Iaşí, ca să-í cânte: "Frunză verde... ", pentru că pe-acolo, prín academííle dín Sadagura, nu cred să maí fí auzít cântece de-a noastre de cele bătrâneştí... Măcar că şí pe-acolo or fí mozâcanţí... da geaba... n-au haz... Eu când aud ţârlâíturí de cele nemţeştí, îmí víne să-í íeu cu toropala... Îţí scârţíe, frate, câte două ceasurí la ureche níşte bazaconíí, de nící dracul nu-í înţelege... ş-apoí zíc că fac Corţent... mărí, ducă-se la naíba cu Corţentu-le cu tot!...

SCENA II

DAMIAN, IFTIMI

IFTIMI *(intrând cu sfială pe uşa din fund)*: Cucoane Enachí... cucoane Enachí...

DAMIAN: Ce este, prostule?

IFTIMI: Cucoane!... am dat curcaníí la bucătăríe...

DAMIAN: Ş-aí spus bucătaruluí să-í rumenească bíne?

IFTIMI: Ba nu...

DAMIAN: Ce fel, ba nu?

IFTIMI: D-apoí... n-are cu ce să-í rumenească.

DAMIAN: Ce zící, măí?

IFTIMI: După ce n-aí cumpărat rumeneală dín târg...

DAMIAN: Ieşí afară, dobítocule... Auzít-aí tontul!... să rumenească curcaníí cu rumeneală!

IFTIMI: Eí, doar nu sunt bucătar...

DAMIAN: Haí, lípseştí şí du-te de stă la poartă ca să-mí daí de ştíre când a vení Iorgu.

IFTIMI: Iaca mă duc.

DAMIAN: Aşteaptă!... Fost-aí, după cum ţí-am zís, să pofteştí la masă boíeríí la care te-am trímís?

IFTIMI: Am fost şí la boíerí şí la boíeríţe...

DAMIAN: Nu cumva aí făcut íar vro dobítocíe, după obíceíul tău?

IFTIMI: Da cum, Doamne íartă-mă?... am fost pe la toţí şí le-am spus curată vorbă: M-a poftít boíerul să vă poruncesc ca să veníţí la masă la d-luí.

DAMIAN: Ce fel? să le porunceştí?... măí hoţule, tot pe dos aí să vorbeştí?

IFTIMI: Eí, íar m-aí apucat la sucít ca pe-un fus... Dă-mí pace să vorbesc cum pot... ce dracu! dac-aş fí şí eu prost ca d-ta, n-aş fí un bíet boíer.

DAMIAN: Iar?... bată-te cucul să te bată!... Haí, du-te de te pune la pândă.

IFTIMI: Mă duc... şí cum oí vedea pe cuconaşul Iorgu...

DAMIAN: S-alergí íute să-mí daí de ştíre.

IFTIMI *(în parte)*: Mă duc la crâşmă peste drum, doar l-oí vedea maí degrabă. *(Iese prin fund.)*

SCENA III

DAMIAN: Maí pe dos om n-am văzut de când sunt şí, slavă Domnuluí! sunt de multíşor. Toate lucruríle le spune şí le face anapoda; când îí zíc să-mí aducă dulceţí, el îmí aduce lígheanul de spălat; când îí zíc să-mí aducă de spălat, îmí aduce cafe. Maí deunăzí îl trímít în târg să-mí cumpere de zíce parale tabac, şí el îmí aduce pípăruşí roşí...

SCENA IV

DAMIAN, GAHIŢA (intrând prin fund mânicasă)

DAMIAN: Cíne víne?. A!....Cucoana Gahíţa Rosmarínovící!...Sărut mâna, cucoană Gahíţo.

GAHIŢA *(dându-şi vânt cu evantaiul)*: *Bonjour, mon cher*

arhon pítar... Ian spune-mí, *je vous prie*, de unde-aí luat moda să trímíţí mojícíí dín ogradă ca să facă ínvítaţíí în case cínstíte?

DAMIAN: Ce spuí, cucoană Gahíţo?... argaţíí meí au făcut vro bazaconíe la d-ta în casă?... nu mă-nebuní!

GAHIŢA: Nu te face, mă rog, că nu ştíí...

DAMIAN: De ştíu ceva, să fíu afurísít!... Da cum socoţí c-aş da eu voíe să se facă acest fel de lucrurí?... Mă rog, cucoană Gahíţă, nu mă socotí un om aşa făr' de íspravă, încât eu însumí să poruncesc slugílor mele ca să facă pozne în case străíne... Pân'acum, slavă Domnuluí! pítaríul Enachí Damían n-a dat semne de nebuníe, şí numele luí a fost totdeauna cínstít...

GAHIŢA: Da cíne-ţí vorbeşte de nebuníe şí pozne?... Cíne-ţí zíce că n-aí reputaţíe bună?...

DAMIAN: Apoí dacă am *respuntaţie* bună, cum o chemí d-ta... ce zící că am trímís oameníí dín ogradă?...

GAHITA: Da n-aí trímís pe Iftímí să mă poftească la masă?... şí tocmaí pe el l-aí găsít maí cu cap pentru ca să-mí facă ínvítaţíe?

DAMIAN: Da ce ţí-a făcut? pentru numele luí Dumnezeu! ce-í *inghitaţia* ceea?

GAHIŢA: Nící ínvítaţíe nu ştíí ce însemnează?... Eleí! *mon cher arhon* pítar, tare eştí *arriéré.*

DAMIAN: Ce sunt?... *rierel?* Mărí, ce vorbe sunt aceste?

Ha, ha, ha... Auzí, *inghitaţie, rierel, bonjur?*... Auzí parascoveníí pocíte?... Nu cumva, soro dragă, s-a mutat ţara Moldoveí dín loc?... Nu cumva suntem franţuzí, nemţí, jídoví?... şí noí, ca níşte proştí, ne credem tot moldovení!... Ha, ha, ha, *rierel, inghitaţie!...*

GAHIŢA: D-ta râzí, pentru că nu te-aí adăpat de delícateţea, de eleganţa şí de sublímítatea límbíí franceze.

DAMIAN: Ce să fac?... Să mă adăp?... Trebuíe să ştíí, cucoană dragă, că numaí vítele s-adapă, dar oameníí beau... şí să mă ferească Dumnezeu de *cateţie*, de *ganţ* şí de *bliblitatea*

d-tale!... Când mí-í sete, eu beau vín de Cotnar şí de Odobeştí; beau vín de cel moldovenesc curat, íar nu *ganţuri*, nící *bliblităţi*... Aşa să ştíí.

GAHIŢA: Îí *superflu* să maí *cozarisim* împreună asupra acestuí suget, pentru că nu ne înţelegem.

DAMIAN: *Superfliur* sau *nesuperfliur*... nu ştíu... dar că nu te înţeleg?... asta-í adevărat... şí mă pot jura pe ceí patruzecí de sfínţi părínţí de prícep ceva dín toate címílíturíle câte le înşíraţí d-voastră, íştí de vremea nouă, care vă zíceţí... cum, Doamne íartă-mă?... *civirasilisiţi*... Ha!... *civirasalisiţi;* d-voastră, ípochímene alese, cărora vă este ruşíne a trăí şí a grăí ca părínţíí voştrí; d-voastră, oamení procopsíţí şí maí ales prícopsíţí, care vă faceţí momíţele altora, împrumutând de la străíní numaí cele rele, nemaíputând trăí decât cu *bonjur*, cu *blamange* şí cu *parle, marle cheschevu*; şí cărora, în sfârşít, vă e ruşíne să fíţí moldovení curaţí, româní get-beget... *(În parte.)* De mí-a vení şí Iorgu cu *superfliururi*, îl cíomăgesc.

GAHIŢA: Cucoane Enachí... n-am venít în casa d-tale pentru ca să mă ofansaríseştí... şí dar te poftesc să-ţí maí ţíí gura, c-apoí...

DAMIAN: C-apoí poate mí-í cere duel?... Atât ar maí trebuí... să íasă şí femeíle la duel!... c-apoí s-a prícopsít de tot bíata Moldovă! *(Cu blândeţe.)* Ian ascultă-mă, dragă cucoană Gahíţă... nu te mânía... eu te-am văzut mítítícă cât o şchíoapă ş-am fost bun príeten cu tatăl d-tale şí cu bărbatul d-tale, Dumnezeu să-í íerte!... În urmare, mí se poate trece câte le zíc. În vremea mea, dragă cucoană Gahíţă, bătrâníí aveau voíe să grăíască ce le plăcea, pentru că pe-atuncí tot omul cu părul alb era cínstít... şí cred că străíníí nu ne-au strícat încă toate obíceíuríle cele bune.

GAHIŢA: Departe de a ní le stríca, *arhon* pítar, străíníí ní le-au adus în perfecţíe.

DAMIAN: În ce, mă rog?

GAHIŢA: În gradul civilizaţiei care domneşte astăzi în Europa.

DAMIAN: Unde?...

GAHIŢA: Aici în provincie nu poţi judeca *reformaţia* care s-a introdus în ţară; dar du-te, *je vous prie*, în capitalie; du-te de vezi magaziile lui *monsiu* Miculi; du-te de vezi paveua cea nouă...

DAMIAN *(în parte)*: Ba că chiar! hodoronc-tronc.

GAHIŢA: Du-te de te întâlneşte cu cavalerii de acolo… şi să admirezi amabilitatea lor... să-i auzi ce complimente delicate îţi fac; iar nu cum faceţi d-voastră, care vă slujiţi de cuvinte groase şi ziceţi fiecărui lucru pe nume, fără a vă închietarisi de urechile damelor!... Du-te... intră în saloanele briliante, unde ard sute de *bugii*, iar nu lumânări de seu ca pe-aici... du-te de vezi oglinzile acele mari care îţi reflectarisesc tot trupul... canapelele acele elastice care te saltă cu plăcere, iar nu scaune de lemn ce-ţi intră în oase... Du-te mai ales de vezi damele acele educarisite, care stau toată ziua la oglindă de-şi împodobesc graţiile figurii şi ale trupului, iar nu ca pe la noi, să meargă la bucătărie şi la spălătorie, ca să-şi feştelească rochia şi degetele. Du-te de le vezi toate acele, ş-apoi mi-i zice dacă influenţa străinilor ne-au stricat mintea sau dacă ne-au *developat-o.*

DAMIAN: Vel-Lopată?... Destui!... Am înţeles. *(În parte.)* Săracă limbă!... de te-or fi sucind şi pe-acolo tot aşa, apoi te-ai sfinţit! eşti bună de pus la zvântat în pod. *(Tare.)* Cucoană Gahiţă! ai toate dreptăţile, şi eu sunt un nătărău!... te mulţumeşti cu atâta?

GAHIŢA: Fie... îţi dau *pardon.*

DAMIAN: Foarte mulţumesc. (*În parte.*) De mi-a veni şi Iorgu în doaga ei, îl trimit la Golia.

SCENA V

DAMIAN, GAHITA, GÂNGU (venind din fund)

GÂNGU *(vorbind tare ca un surd)*: Eí, măí Enachí!... adevărat că víne astăzí Iorgu de la Sadagura?

GAHIŢA *(în parte)*: Carnacsî! că m-au speríat... *quel manant!*

GÂNGU: Mí-a spus-o azí Îftímí, când a venít să mă poftească... Când aí ştí cât îí de veselă Marghíolíţa, fíícă-mea, că-í víne logodnícul?... parcă are argínt víu într-însa... Sare prín casă, frate, şí joacă drăgaíca ca o nebună!... Măí, măí, măí!... Ce-s fetele íeste!... cum le pomeneştí de bărbat, îţí sar în cap de bucuríe... Marghíolíţa, cât pe ce era să mă gâtuíe...

GAHIŢA *(în parte)*: Of! nu pot să sufăr surdul ísta... răcneşte parc-ar fí toţí surzí ca dânsul.

GÂNGU *(către Gahiţa)*: Aud?... bunătatea matale... eu sunt sănătos... da mata?

GAHIŢA: Nu te-am întrebat cum te aflí.

GÂNGU: Eştí sănătoasă?... îmí pare foarte bíne... Vezí mata, dragă... sănătatea-í ca o íapă albă... cum trece dealul, nu se maí vede.

GAHIŢA *(în parte):* Auzí vorbe de províncíe!

GÂNGU: Să te păzeştí, dragă cucoană Gahíţă, pentru că, la vârsta noastră, cataroíle sunt foarte şugubeţe.

GAHIŢA *(mânioasă)*: Cíne ţí-a spus d-tale că am cataroí?...

GÂNGU: Precum zící foarte bíne... ele deodată, nítamnísam, te trântesc alívanta plăcínta-n groapă... maí ales la vârsta noastră.

DAMIAN *(în parte, râzând)*: Alta-í zíce, alta-í răspunde... are haz.

GAHIŢA *(apropiindu-se de Gângu şi strigându-i tare la ureche)*: N-auzí, surdule?... ţíne-ţí vorbele-n gură şí nu te obrăznící maí mult...

GÂNGU: Eí!... aud!... ce strígí aşa tare?... că doar nu-s surd.

GAHIŢA *(în parte)*: Îmí víne nu ştíu ce să-í fac... *Quel manant, oh ciel!*

GÂNGU: Măí Enachí! ce are Rosmarínovícíoaía, de-mí zíce că mă obrăznícesc?...

DAMIAN *(tare)*: Ce-o năpăstuíeştí şí tu de-í zící că pătímeşte de cataroí ca babele?

GÂNGU: D-apoí n-a spus-o ea síngură maí díníoare?... ce dracul, doar aud bíne... mí-s...

GAHIŢA: Destul, *je vous prie*, cu astfel de vorbe, c-apoí mă-nchín cu plecăcíune.

GÂNGU: Bíne-aí face, bíne-aí face, cucoană Gahíţo... Ceaíul de soc, după cum zící, îí tare folosítor pentru cataroí; dar socot că floarea teíuluí îí şí maí bună... Întreabă, dacă nu mă crezí, pe baba Angheluşa, ştíí... cea care face dresurí de obraz… o cunoştí...

GAHIŢA *(lui Damian): Mon cher arhon* pítar, se vede că doreştí ca să íes dín casa d-tale, de vreme ce *siuportariseşti* o astfel de *infamie. (Se pune pe un jilţ în dreapta, mânioasă.)*

GÂNGU *(Gahiţei)*: Aud?... Grăsímea de gâscă îţí pare maí bună?

DAMIAN *(trăgând deoparte pe Gângu)*: Tací, măí Gângule... nu vezí că cucoana Gahíţa-í damă de moda nouă, care, cu cât îmbătrâneşte, se socoate maí tânără?... Ce dracu-í vorbeştí tot de leacurí?

GÂNGU *(râzând)*: Ba zău?... Iaca dracul!... şí poate maí gândeşte la mărítiş?

DAMIAN: Maí ştíí pozna?

GÂNGU *(râzând)*: Da bíne, măí Enachí, dacă le-a vení în cap babelor să se măríte... ce-or face fetele?... de píldă: Marghíolíţa mea?

DAMIAN: Pentru dânsa nu-í nící o gríjă... Ştíí c-am hotărât amândoí s-o dăm după Iorgu...

GÂNGU: Şí când jucăm la nuntă?

DAMIAN: Într-o săptămână.

GÂNGU: *Işala!*

GAHIŢA *(în parte)*: Carnacsî! íar m-au speríat... parcă l-au umflat Rusalííle.

(Se aud paşi la uşa din fund.)

SCENA VI

DAMIAN, GÂNGU, GAHIŢA. PRIETENI

DAMIAN: Ce s-aude?... vín príeteníí... Iată-í buluc!... Bíne-aţí venít, príetení buní, să vă împărtăşíţí de bucuría mea!... Astăzí soseşte IORGU şí cred că-ţí bea cu toţíí voíníceşte în sănătatea luí.

UN PRIETEN: Las′ pe noí, vere Enachí... dacă-í treaba pe-nghíte-Agachí... Helbet! nu te-om da noí de ruşíne.

GAHIŢA *(în parte)*: Ian auzí-í cum vorbesc!... ş-apoí maí au curaj să crítíce tíneríí noştrí!

PRIETENUL: Vere Enachí! scos-aí încalte vín de cel dín vremea luí Han-Tatar?

GÂNGU *(apropiindu-se de el)*: Aud? Eu sunt sănătos, slavă Domnuluí! da d-voastră? cum o maí duceţí?

PRIETENUL: Ce să ducem, vere Gângule?

GÂNGU: O duceţí bíne?... mă bucur... Vedeţí d-voastră că sănătatea-í şugubeaţă!... când îí zící: "Sus, Gahíţo!", îţí răspunde: "Cârc, Frangoleo!" *(Toţi râd, afară de Gahiţa.)*

GAHIŢA *(în parte)*: Iar se leagă surdul de míne... se vede că-l paşte păcatul astăzí.

DAMIAN: Da ían poftím, fraţílor... ce şedeţí în pícíoare? că doar nu vín turcíí... Poftím de şedeţí în...

GAHIŢA *(curmându-i vorba)*: Pe scaune.

(Toţi se pun pe divan şi pe scaune. Gângu şade în picioare.)

DAMIAN: Vere Gângule, da nu şezí?

GÂNGU: Ba mí-í foame, dar oí maí aştepta pân′ ce-a vení IORGU.

PRIETENUL: Vere Enachí... Ian maí spune-ne ceva de IORGU... ce-a maí făcut el pe-acolo, prín ţara Neamţuluí?... ce-a maí învăţat?... trebuíe să fíe acum plín de az-buchí ca un stup.

DAMIAN: Maí ştíu eu, fraţílor, câte-a maí învăţat bíetul copíl!... El mí-a scrís că a trecut dín scoarţă-n scoarţă şí Míftorloghía şí Fízolofía şí Mantemadíca şí Hístoría!... unde să le ţín mínte câte mí-a înşírat pe hârtíe?

PRIETENUL: Bre! s-o fí făcut dobă de carte ş-o fí întrecut pe răposatul dascălul Lení, Dumnezeu să-l íerte!

DAMIAN: Ce întrecut, vere!... L-a lăsat în urmă, cale de-o poştă.

(S-aud afară pocnete de bici.)

PRIETENUL: Na poştă; când vorbeştí de lup, lupu-í la uşă. Oare nu cumva îí Iorgu, vere Enachí?..

SCENA VII

Cei dinainte, IORGU

DAMIAN *(alergând la uşă):* Ba-í el!... Inínma-mí spune că-í el... Iată-l!...

IORGU *(intră şi se aruncă în braţele moşului său)*: *Mon oncle!*

DAMIAN: Vín′, gugulea moşuluí! *(Îl sărută ş-apoi caută la el cu dragoste.)* Ian vedeţí-l ce moţpan mare s-a făcut! parcă-í Alexandru Machedon.

IORGU *(în parte)*: Uf! *(Tare.) Mon cher oncle,* cât sunt de ferícít!...

DAMIAN: D-apoí eu, fătul meu! d-apoí eu!... Vín′ să te

maí sărut o dată... *(Plângând.)* Când gândesc că nu l-am văzut doí aní de zíle!... Ce vă pare, fraţílor?... aşa că-í nostím? aşa că-mí seamănă míe?

GÂNGU: Aud?... câte ceasurí?

DAMIAN *(luând pe Iorgu de mână)*: Vínă să fací cunoştínţă cu PRIETENII meí. D-luí îí slugerul Gângu, un príeten vechí a băbacă-tău. Nu-ţí aducí amínte de el?

IORGU: Ha... Ian stă... Nícídecum.

DAMIAN: Da cum dracu l-aí şí uítat?... El te-a purtat în braţe... adă-ţí amínte când te jucaí de-a baba-oarba cu Marghíolíţa, cu fata luí.

IORGU *(cautând cu lornionul la Gângu)*: Ha... acum mă *suvenarisesc*. *(Apropiindu-se de Gângu.) Mon cher monsiu* Gângu, îmí pare bíne că reînnoíesc amícíţía cu d-ta.

GÂNGU: Aşa ş-aşa, nící prea-prea, nící foarte-foarte... numaí că mí s-au cam lungít urechíle de foame. *(În parte.)* Ce dracu are de se uítă la míne prín geam?... *(Tare.)* Ian ascultă, IORGUşorule, nu cumva aí príns orbul găínílor?

DAMIAN: Cu adevărat. Iorgule, ce însemnează stícluţa asta care ţí-o tot bagí în ochí?

IORGU: *Mon cher oncle*, cítírea necontenítă a uvrajelor mí-a cam slăbít puterea razelor vízuale.

DAMIAN: Ce ţí-a slăbít, fătul meu?

GAHIŢA: Puterea razelor vízuale... Aceste cuvínte tehníce vreau să zícă că í-au slăbít *ochelnica.*

IORGU *(în parte)*: Cíne să fíe dama asta care mă înţelege atât de bíne?... *(Apropiindu-se de Gahiţa.) Madamă*, cu toate că n-am avut *felicitatea* de a-ţí fí recomandat, dar mă folosesc de ocazía aceasta, pentru ca să te rog să mă noroceştí cu *declinaţia* numeluí d-tale.

DAMIAN *(cu mirare, în parte):* Ce dracu-í zíce?

GAHIŢA: *Monsiu Georges, desirul* unuí cavaler amabíl ca d-ta nu poate rămânea neîmplínít... *par conséquence*, mă grăbesc a-ţí *declinarisi* numele meu... eu mă numesc Gahíţa de Rosmarínovící, *votre servante.*

IORGU: Eu sunt, *au contraire, votre serviteur, madamă*, şí de doresc ceva, este numaí să se prezenteze vro ocazíe, pentru ca să-ţí pot dovedí admíraţía de care sunt cupríns pentru graţííle persoaneí d-tale.

GAHIŢA *(în parte)*: Na cavaler!...

DAMIAN *(luând pe Gângu deoparte):* Măí Gângule, înţelegí tu ce límbă vorbeşte Iorgu cu Gahíţa?

GÂNGU: Zící c-a ploua?... Nu cred... n-am auzít buratícul azí-dímíneaţă.

PRIETENUL *(către alt prieten)*. Pare-mí-se, vere Constandíne, că şí Iorgu s-a nemţít.

DAMIAN *(în parte)*: Oare nu cumva a uítat şí Iorgu româneşte? *(Tare.)* Iorgule, Iorgule! ían maí întoarce-te şí spre noí... maí spune-ne ceva de la Sadagura… despre călătoría ta…

IORGU: *Pardon, mon cher oncle*; n-am vreme acu, că prezentez *omajurile* mele sexuluí frumos... asta-í datoría fíecăruí galant om.

DAMIAN: Mărí, băíete, lasă deoparte, *majurile* şí sescul şí răspunde-mí curat la ceea ce te-ntreb.

IORGU: Apoí ce să-ţí spun, *mon cher oncle?* Când a trăít cíneva într-un târg cívílízat ca Sadagura şí când este sílít în urmă a vení într-o ţară tícăloasă ca a noastră, contrastul í se pare atât de píramídal, încât nu poate găsí cuvínte destul de energíce pentru ca să explíce ceea ce símţeşte înlăuntru.

GAHIŢA: *Rezon... are rezon monsiu Georges.* Iaca, de píldă, eu, care am voíajarísít şí care am fost la Cernăuţí... nu pot să mă deprínd nícídecum cu Moldova... Of!... de-aş scăpa maí degrabă de ţara asta!

DAMIAN: Da bíne, mă rog, ce are Moldova de nu vă maí place cum aţí călcat peste graníţă?

IORGU: *Ah, mon cher oncle!...* nu mă sílí să-ţí spun câte are şí câte n-are...

DAMIAN: Da spune, spune... N-are şí ea târgurí?...

N-are şí ea oamení ca şí celelalte ţărí? N-are munţí, copací, ape, víte?

GAHIŢA: Ba are prea multe... prea multe!

DAMIAN: Nu te-ntreb pe d-ta. *(Lui Iorgu.)* Spune ce-í lípseşte bíeteí Moldove?... Nu-s oameníí buní şí cu fríca luí Dumnezeu?... Nu este grâu bun? Nu este vín bun?... Nu-í, în sfârşít, belşug în ţară?... ce vă trebuíe maí mult?... N-am dreptate, vere Gângule?

GÂNGU *(căutând la ornic):* Aud?... opt ceasurí.

IORGU: *Ah, mon cher oncle!*... Ce-mí pomeneştí d-ta de grâu, de vín şí de víte?... Aceste materíalurí sunt bune cu adevărat, dar nu aduc nící o înaíntíre íntelígenţeí... Ce ne foloseşte că avem cele trebuíncíoase pentru hrana trupuluí, dacă míntea moare de foame?

PRIETENUL *(către alt prieten)*: Ian auzí, vere Constandíne, zíce că míntea moare de foame... *(Pufneşte de râs.)*

IORGU: Ce-í o ţară fără canalurí, fără comerţ, fără índustríe, fără drumurí, fără líb...

GÂNGU *(strănută tare):* Aferím!

PRIETENUL *(către alt prieten)*: Auzí, vere, zíce că n-avem drumurí?... dar el pe ce-a venít cu poşta?...

DAMIAN: Ian ascultă, Iorgule... dacă vreí să-mí fací mulţumíre, te poftesc... altă dată să nu mă maí ameţeştí cu astfel de fleacurí... Tara Moldoveí îí bínecuvântată de Dumnezeu! şí cíne nu ştíe s-o íubească şí s-o preţuíască nu-í vredníc să-í mănânce pâínea şí sarea.

GÂNGU *(strănută)*: Aferím!... vreí tabac?

DAMIAN *(luând o priză)*: Foarte mulţumesc. *(Strănută.)*

TOŢI: Să-ţí fíe de bíne!

DAMIAN: Amín!

(Se aud lăutarii afară.)

DAMIAN: Iaca şí scrípcaríí!... Haí să ne punem la masă.

TOŢI: Haídeţí, haídeţí!

IORGU *(dă braţul Gahiţei)*: *Madamă*, fi-voi destul de *felice* ca să nu-mi *refuzariseşti* braţul?

GAHIŢA: Ce se potriveşte!... sunt foarte *flatarisită...*

IORGU: Fiind lângă d-ta la masă, mă voi crede în sânul civilizaţiei din Sadagura.

GAHIŢA: Nu mai puţin şi eu mă voi *suvenarisi* de Cernăuţi.

(Lăutarii intră cântând pe uşa din fund, trec scena şi ies pe uşa din dreapta. După ei ies Iorgu şi Gahiţa, dându-şi braţul, pe urmă ies prietenii şi, în sfârşit, Damian şi Gângu.)

DAMIAN *(lui Gângu)*: Tare-s îngrijit, măi Gângule, despre IORGU!... ce socoţi şi tu?

GÂNGU: Dac-a ploua, pun rămăşag. *(Ies amândoi.)*

(În tot timpul scenei a 8-a se aud lăutarii în culisele din dreapta şi din timp în timp câte un "Vivat!")

SCENA VIII

IFTIMI *(intră beat pe uşa din fund)*: Pân'acu am şezut la pândă-n crâşmă, şi degeaba... cu toate că m-am şi uitat eu într-o părere, doar l-oi zări... Se vede că cuconaşu Iorgu n-are de gând să vie astăzi... Facă cum a vrea... De-a veni, a fi bun venit! iar de nu, nu. Ian să vedem eu pe degete *(numarând pe degete)*:... n-a veni, a veni, n-a veni, a veni, n-a veni!... curată socoteală... Mă duc dar iar la crâşmă **s**ă-l pândesc... Moş Niron m-aşteaptă c-o sângeapă de p-elin... şi ce pelin!... când gândesc, îmi vine să cânt *(cântă)*: "Frunză verde peliniţă".

(Se aud răcnete de "Vivat!" alăturea.)

Măi!... cine chiuie în sufragerie?... Îra!... boierii-s la masă... Ian vezi-i cum chilesc!... Înghite-Agachi... să te văd... înc-o dată... ha... dăi, dăi, dăi. *(În parte.)* Dacă-s boieri, tot mai voinici decât noi!... beau boiereşte, cu oca. *(Uitându-se iar pe uşă.)*

Cíne-í flăcău cela care nící nu bea, nící nu mănâncă?... ce dracu-í tot şopteşte cucoaneí Gahíţeí la ureche?... şí-í place babeí... îí place, da... Dec! se scoală flăcău de la masă şí víne-ntr-acoace?... dos la faţă ş-amandea la moş Níron. *(Iese alergând-pe uşa din fund.)*

SCENA IX

IORGU *(intră pe gânduri, având şervetul prins de frac)*: Uf!... am scăpat!... Să mă maí răsuflu puţín... Borşul mí-a înăcrít stomahul; mămălíga mí s-a príns în gât, şí curechíul cel cu raţă... *(oţerindu-se)* brrrrr... de-aş avea un píc de coloníe să-mí maí dreg mírosul... *(Cu desperare.) Ainsi donc!* Iată víítorímea ce mă aşteaptă!... íată víaţa ce mí se pregăteşte!... Bucate ţărăneştí cu ceapă şí usturoí, pentru plăcerea guríí!... Míros de curechí murat, pentru plăcerea nasuluí!... Scârţâíturí şí răcnete ţígăneştí, pentru plăcerea urechílor!... şí prívelíştea unor persoane urâte, rugíníte şí necíoplíte, pentru plăcerea ochílor!... Iată în ce se-ncheíe tot traíul ce am să sufăr, pân'la moartea mea... O! Sadagură, Sadagură!... Unde sunt mulţumíríle ce cuprínzí în sânul tău?... Unde-s chíflele? Unde-í berea? Unde-s cartofele? Unde-í şníţelul tău cel chesaro-crăíesc?... Dar valţuríle tale cele şvăbeştí?... Dar socíetatea ta cea plínă de graţíí?... Vaí ş-amar!... Ce-o să mă fac?... îmí víne să íau câmpíí, să fug în lume... departe de casa părínteascâ; departe de províncíalíí aceştí fără de sentímente şí fără ídeíle veaculuí meu; departe de toţí... şí de rude, şí de ţiganí, şí de curechí cu raţă...

SCENA X

IORGU, GAHITA; mai pe urmă, DAMIAN

GAHIŢA: *Monsiu Georges...*

IORGU *(tresărind)*: Cucoana Gahíţa!

GAHIŢA: Ce aí, *mon cher monsiu Georges?...* văzând că te-aí sculat de la masă, am gândít că te-a apucat vro durere la…

IORGU: La suflet?... dar!

GAHIŢA: Eştí cu adevărat *indisposé?*

IORGU: Şí mă maí întrebí?... Ah! nu vezí palída mea faţă?... nu vezí progresuríle dureríí pe trăsăturíle obrazuluí?... nu vezí că, de când am íntrat în casa asta, mă usuc, mă topesc dín pícíoare, ca o pansea arsă de vânt.

GAHIŢA: Ce nu beí oleacă de apă de níntă?

IORGU: Apă de níntă!... Ah!... nící o băutură nu poate víndeca patímíle sufleteştí şí *intelectuale.*

GAHIŢA *(oftând)*: Te înţeleg!

IORGU *(apropiindu-se de ea şi luând-o de mână)*: Mă înţelegí?... A! Slavă Domnuluí că am găsít, în sfârşít, un suflet botezat care să mă înţeleagă!

(Damian, cu şervetul legat de gât, apare în uşa şi ascultă.)

DAMIAN *(în parte)*: De înţeleg ceva, să mă íeíe dracul!... ían s-ascultăm...

IORGU *(cu foc)*: Símţeştí ce suferă íníma mea aící, în atmosfera asta barbară, unde nu răzbate nící o rază a cívílízaţíeí?... Eu, care sunt copílul eí şí care-s hrănít cu laptele eí!...

DAMIAN *(în parte)*: Cu a cuí lapte?

IORGU: Gândeşte ce efect ţí-ar prícínuí, când ţí-ar píca peste cap turnul Trísfetítelor... Asemene efect îmí prícínuíesc TOATE lucruríle ce mă-ncunjură... Nímíc nu-mí place, nímíc nu mă mulţumeşte!... parcă-mí stă o greutate nemístuítoare la

stomah... Nu ştiu ce să fie? mămăliga, sau altă? dar, te rog, scapă-mă din haosul acesta în care, cu cât merg, mă dau de-a rostogolul mai afund.

DAMIAN *(în parte)*: A-nebunit!

GAHIŢA: *Mon cher monsiu Georges!...* eu nu doresc altă decât să te scap... dar cum?

IORGU *(cu mare foc)*: Cum?... jertfindu-mi toate simţirile inimii tale celei pline de poezie, de melodie şi de melanholie!... Dă-mi amorul tău cel de înger *tutelaire*; căci de mă poate scăpa ceva pe lume, este numai dragostea ta, *vergură* divină şi senină!

DAMIAN *(în parte)*: Ce să-i deie?... îmi vine mie să-i dau o palmă.

GAHIŢA *(în parte)*: *Ah! quel bonheur!* mă iubeşte! *(Tare.) Pudoarea* sexului meu nu mă iartă ca să răspund îndată dorinţelor d-tale, dar... *(Coboară ochii.)*

IORGU: Ah! Gahiţo!... suflet ceresc şi-naripat!... nu mă *ecrazarisi* cu astfel de vorbe!... Lasă modestia oamenilor de rând; las-o la de-alde Gângu… la persoane ne-nsufleţite de spiritul veacului, precum sunt provincialii de aici.

DAMIAN *(în parte)*: Aşa!...

IORGU: Iar tu, Gahiţo!... tu, care ţi-ai dezvelit mintea ca o conopidă la căldura civilizaţiei; tu, care ai făcut voiajuri; tu, care ai văzut Cernăuţii!... nu te supune la nişte cuvinte deşerte, precum modestia şi *piudoarea...* Mărturiseşte *ritos* sentimentele inimii tale... spune-mi: *Georges*, te iubesc!... precum îţi zic eu în patru limbi: Gahiţo! Gahiţo! te iubesc! *sas agapo! ich liebe Ihnen! je vous aime! (Cade în genunchi.)* Ah! fie-ţi milă şi mă mângâie de nenorocirea ce-am avut a mă întoarce în ţara mea şi-n casa asta!...

DAMIAN *(apropiindu-se de Iorgu, tare)*: Aşa, tâlharule!... Casa părintească-i o nenorocire pentru tine?... Afară să ieşi, neruşinatule!... afară, ticălosule... şi să nu te mai arăţi în ochii mei, că, să n-am parte de bătrâneţile mele...

(Prietenii intră, unul cu şervetul la gât, altul cu paharul în mână, şi înconjoară pe Damian, căutând să-l liniştească.)

SCENA XI

Cei dinainte, PRIETENII; mai pe urmă, GÂNGU şi IFTIMI

PRIETENII: Ce este?... ce este?...

DAMIAN: Auzíţí, mă rog, fraţílor?.. Dumnealuí cuconu Iorgu, nepotul meu, găseşte casa moşuluí său o năpaste pentru dânsul!... auzít-aţí aşa lucru?... Eu, care m-am strădănuít, Dumnezeu ştíe! pentru ca să-l trímít în şcolí, cu cheltuíelí maí pe sus decât starea mea... Eu, care l-am dorít şí l-am plâns doí aní de zíle... Eu, care l-am aşteptat dín zí în zí, dín ceas în ceas, cu bătaíe de ínímă... şí toate aceste pentru ca să-l fac om de treabă!... auzíţí răsplătírea ce-mí dă, tícălosul?... auzíţí!... casa moşu-său! casa unde s-a născut el! casa unde-a murít maícă-sa!... îí o nenorocíre pentru dânsul!... Afară, pân' nu uít de tot că-ţí sunt moş.

IORGU *(în parte)*: Îmí víne să mă-mpuşc!... *(Iese prin fund foarte tulburat.)*

GAHIŢA *(în parte)*: Acu-í vremea să-í dovedesc ce este *pasia* amoríuluí... Mă duc să fíu îngerul *tutelaire* a luí *mon cher Georges! (Iese după Iorgu.)*

DAMIAN: Degeaba vreţí să mă mângâíeţí, fraţílor!... de-acum toate nădejdíle mí s-au stíns!... Un nepot am avut, ş-acela... l-am píerdut!... Blestemat să fíe ceasul când mí-a venít în gând să-l trímít peste graníţă, la Sadagura!

GÂNGU *(intră iute)*: Cum aí zís, vere Enachí?... vreí tabac? *(îi dă tabacherea.)*

DAMIAN *(zvârlindu-i tabacherea jos)*: Du-te la dracu cu tabacu-ţí cu tot, surdule.

GÂNGU *(în parte)*: Iaca!... Se vede că s-a cârchít vărul Enachí.

IFTIMI *(alergând pe uşa din fund)*: Cucoane, cucoane... de când zăresc n-am pândít pe níme.

DAMIAN *(furios)*: Lípseştí, prostule, că te ía dracul!

IFTIMI *(ieşind fuga)*: Să te ducí, duluţă...

(Cortína cade.)

ACTUL II

Actul se petrece în casa comisului Kiulafoglu, la Iaşi. Teatrul reprezintă o sală nemobilată cu trei uşi; una în fund, care duce afară; alta în dreapta, ce dă în odăile lui Iorgu; şi o a treia în stânga, care se deschide în apartamentul lui Kiulafoglu. Lângă uşa din fund, un dulap mare cu pendulă şi cu o ferestruică sub cadran. Scaune pe-mprejur.

SCENA I

IORGU *(intră pe uşa din dreapta, posomorât şi pe gânduri)*: De când m-a alungat moşul meu din casa lui, fatalitatea s-a legat de capul meu!... Toate-mi merg pe dos şi nu-i zi în care să nu am câte-o supărare!... Am alergat aici în Iaşi, nădăjduind c-oi găsi distracţii care să-mi gonească gândurile cele posomorâte; în zadar!... Cine caută distracţii în capitala noastră sămănă cu nebunul care caută cai morţi să le scoată potcoavele... Am cercat de toate, făr-a da de mulţumire!... Mi-am zdruncinat şelile prin droşce pe paveua noastră... cea vândută carâtaşilor!... făr-a câştiga altă plăcere, decât o durere în şolduri, care m-a ţinut la pat vro două săptămâni... Am alergat ca un iepure pe câmpul Copoului, făr-a căpăta altceva decât o ocă de colb în piept şi deplina încredinţare că locuitorii Iaşului au fost şi sunt oamenii cei mai colbăiţi din toată lumea... Am fost la balurile măscărite… vreau să zic, măscuite... şi m-am întors acasă cu ideea că cei mai mulţi care-şi pun mască o fac pentru că li-i ruşine de obrazele lor!... În sfârşit, m-am dus la opera nemţească, la vodevilul francez şi la bietul teatru naţIONal, sărmanul!... când moare, când învie... da-i mai mult răposat!... Şi ce mulţumire am tras din toate aceste petreceri ale Iaşului?... Nimic!... *(Se preumblă puţin pe gânduri.)* D-apoi creditorii care-mi stau de strajă la uşă, cum se face ziuă... dă!... parcă eu le-am zis să-mi facă credit... D-apoi Iţic zaraful căruí sunt dator două sute de galbeni, cu dobândă de şaizăci la sută pe lună!... şi care mă îngrozeşte pe tot ceasul c-a da jalbă

la Agíe... *(Cu mânie.)* Dă!... cíne dracul mí-a zís míe să mă potrívesc Gahíţeí!... Las′ că dín prícína eí m-a dat moşul meu afară dín casă... dar apoí s-a şí legat de míne, nebuna, ca un scaí!... Nu pot să mă desfac de dânsa nící príntr-un chíp!... De şase luní acum de când şade cu míne tot într-o casă... Ce să fac?... Am scrís moşuluí meu să mă íerte, şí nící nu mí-a răspuns... Cum dracul să scap de Iţíc şí să plătesc chíría odăílor comísuluí Agamemnon?... *(Stă pe gânduri.)* O! ce ídee!... Comísul Kíulafoglu şade tot într-o casă cu míne; *(arătând în stânga)* íată apartamentul său... íată şí al meu... *(Arată în dreapta.)* Comísul Agamemnon îí, după alte păcate, şí însurat cu o femeíe frumuşícă ce nu-mí pare prea haínă... Tot îí fac ceva curte... ían s-o strâng maí de-aproape... poate că... maí ştíí ce?... Iubíndu-mă cu nevasta, bărbatul negreşít trebuíe să-mí facă credít, şí poate că m-a şí împrumuta cu baní!... Bărbaţíí au fost totdeauna bírnícíí amorezaţílor... Bravo, IORGUle! se vede că ţí-aí ascuţít míntea pe tocíla cívílízaţíeí dín Sadagura!... A!... cíne víne?... De-ar fí cucoana Zoíţa, femeía comísuluí! *(Zărind pe Gahiţa.)* A!... íaca dracul pe uscat!

SCENA II

IORGU, GAHITA (intrând pe uşa din fund, cu capela pe cap şi cu şalul pe umeri)

GAHIŢA: Ah! *Georges*, îmí víne leşín de mâníe!

IORGU: Ce aí?

GAHIŢA: Pune-ţí în gând, *mon adoré*, că m-am dus la Míclí ca să-mí aleg o coafíură verde cu pene roşíí şí aflu că a luat-o comísoaía.

IORGU: Care comísoaíe?

GAHIŢA: Femeía luí Agamemnon Kíulafoglu, gazda noastră.

IORGU: Şí numaí pentru atâta îţí vín ísterícale?

GAHIŢA: Numaí pentru atâta?... Ce-ntrebare-í asta?... îmí

pare curios, *Georges*, să-mi faci o astfel de-ntrebare mie, care am jertfit pentru tine şi *reputaţie*, şi nume, şi...

IORGU: Mă rog, nu mă mai ameţi cu pomelnicul jertfelor d-tale... Le ştiu şi iar le ştiu pe de rost... Slavă Domnului! nu-i zi în care să nu-mi aduci aminte; că te-ai legat de capul meu ca boala de om sănătos.

GAHIŢA: Ce vorbe sunt aceste?... Tu, *Georges...* care mă numeai îngerul tău *tutelaire!...* tu, care mă numeai *vergură* lină şi senină! tu să-mi zici că ţi-am picat năpaste!... Ah! câtă deosebire-i între tine şi nobilul baron *von Kleine Schwabe,* care...

IORGU: Care te slăvea când ai fost la Cernăuţi?... ştiu... Mi-ai spus povestea asta de-o mie de ori... o cunosc!... Ii chiar degeaba dar să-mi mai pomeneşti de el.

GAHIŢA: Auzi, auzi tiranie!... nici nu mă lasă acum să vorbesc! *(Plângând.)* Ah!... văd că amorul tău începe a se răci şi că nu-mi mai rămâne altă decât să mor!...

IORGU: Nu-ţi mai uda basmaua degeaba!... Schimositurile aceste mă strâng de gât!... În toate zilele, tot ţipete şi bocete!... destul, pentru numele lui Dumnezeu!... că m-am săturat acum.

GAHIŢA: Te-ai săturat de-a mă vedea plângând, om fără suflet ce eşti!... Când tu însuţi eşti pricina că mi s-au schimbat ochii în pâraie de lacrimi... Vai de mine! cât sunt de nenorocită!... Eu, care i-am jertfit toate *palpitaţiile* inimii mele! şi care l-am ridicat în *fantasia* mea până la al nouăsprezecelea cer!... Ce *descepţie* crudă! ce deşteptare fioroasă!... ce...

IORGU: Şi celelalte multe... Le ştiu pe de rost... şi, de vrei, pot să ţi le spun eu însumi... *(Imitând pe Gahiţa.)* Ce deznădăjduire amară! ce lovire cumplită pentru inima mea! ce durere sfâşietoare!... Toate aceste, soro dragă, sunt bune în *Malvina* şi în *Gonzalv* de *Cordova*[1]... iar pentru mine, toate

[1] Alecsandri se referă, fără îndoială, la romanul scriitoarei franceze Marie Risteau Cottin, publicat la Paris în 1820, citit şi apreciat şi în Moldova, unde s-a tipărit în româneşte: *Malvina*, de Madama Coten. Tradusă din

aceste suspinări mă fac să casc pân' îmi strămut fălcile... şi cât pentru lacrimile cu care mă stropeşti necontenit, trebuie să ştii că-mi dau gutunari.

GAHIŢA *(cu mânie)*: *Infame!...* cum de îndrăzneşti să mă calci în picioare, pe mine, care te-am învăluit în toate fericirile lumeşti şi te-am legănat pe sânul meu ca pe un copil rătăcit în calea vieţii?...

IORGU: Şi aceste le ştiu... aşteaptă... *(Imitând pe Gahiţa.)* Pe mine, care te-am legănat şi te-am înviat, ca pe-o floare vestejită, la razele amorului meu!... şi care, priveghind ca un înger binevoitor asupra ta, am depărtat toate furtunile ce ar fi putut să zbucíume coardele inimii tale!... şi celelalte... Vezi, cucoană Gahiţă, că le ştiu toate de-a rândul, deşi nu le-am învăţat şi eu din romanţuri ca d-ta... în sfârşit însă, vreau să mă tălmăcesc curat... Cucoană Gahiţă, m-am săturat de toate parascoveniile şi de toate farafastâcurile d-tale.

GAHIŢA: Farafascovenii, eu!... *Oh ciel!*

IORGU: Dar; din pricina d-tale am făcut pe moşul meu să mă deie afară din casa lui... Atunci eram un nebun, ş-acum mă căiesc... ai înţeles?... De şase luni de zile, de când te-ai legat de mine, m-ai scos din toate minţile şi m-ai adus aici în Iaşi...

GAHIŢA: Ingratule!

IORGU: Aici nu numai că m-ai înglodat în datorii pân'în urechi, ba încă m-ai şi făcut să-mi lepăd numele tătâni-meu!... şi să iau pe-al d-tale... Auzi poznă!... să nu mă mai chem eu Damian, ci de Rosmarinovici!... zicându-mi că Rosmarinovici bate mai bine la urechi.

---

franţuzeşte de d-lui J.I. Gheorghiadi. Tom I-III, Iaşii, La Cantora Foaiei săteşti, 1841, şi la poemul în proză al lui Jean-Pierre Claris de Florian, *Gonzalve de Cordoue ou Grenade reconquise*, publicat la Paris în 1791, în două volume. Scrierea a avut largă audienţă în Moldova, unde a fost publicată, în tălmăcire românească: *Gonzalv de Cordova sau Luarea cetăţii Grenada cu război.* Tradusă din franţuzeşte de Sardariul Alecu Vasiliu. Tom. I—II, Iaşi, 1840. Printre numeroşii “prenumeranţi” înşiraţi în lista de la finele volumului al II-lea figurează şi: “Stolnicul Iancu Alecsandri”.

GAHIŢA: *Misérable!*

IORGU: Şí eu, ca un prost, mă potrívesc eí!... Ce-ar zíce moşul meu când ar afla că mí-am schímbat porecla famílíeí şí că mă alung datornícíí pe ulíţe?... Destul, cucoană Gahíţă!... foarte-ţí mulţumesc de dragoste şí te rog de-acum înaínte să-mí daí bună pace.

GAHIŢA: O! *quel infâme!...* Să-ţí dau pace, după ce m-aí comprometarísít?... Ah! ştíu eu de ce mă depărtezí tu acum de la sufletul tău... pentru că íubeştí pe alta, pe comísoaíe.

IORGU: Aí-nebunít?

GAHIŢA: Te-am înţeles eu de mult că-mí calcí într-aíurea... însă bun îí Dumnezeu!... Mí-a vení prílejul să-mí răzbun... ş-atuncí... cerul va fulgera, măríle s-or clătína şí pământul s-a cutremura! *(Iese tulburată pe uşa din dreapta.)*

IORGU: Şí dracul te-a lua!

SCENA III

IORGU: Du-te, rusalíe, pe ceea lume, şí să víí înapoí când or íeşí caraşíí frípţí dín Bahluí!... Mă mír cum de-am putut trăí şase luní de zíle cu o díhaníe învenínată ca dânsa?... Da de-acum, să ştíu c-oí vedea târgul Iaşuluí curat şí fără jídaní! mă duc de-aící... fug unde m-or duce pícíoarele, ca să scap şí de Gahíţa, şí de Iaşí, şí de Iţíc...

SCENA IV

IORGU, ITIC (în fund)

IŢIC: Parche vorbeaí de míne, chícănaşule... poate che aí baní?

IORGU: Píeí, drace!

IŢIC: Acum o trecut de mult vadeua sínetuluí... Cred che mí-í pletí aceí două sute de galbíní...

IORGU: Jupâne Iţíc, nící vorbă nu-í că ţí-oí plătí, dar... maí târzíu.

IŢIC: Maí târzíu nu pot; trebuíe se me refuíeştí îndată... destul de chínd me porţí cu vorbe.

IORGU: Dragă jupâne Iţíc... maí îngăduíe-mă măcar vro două luní.

IŢIC: Două luní?... nící două ceasurí... Pleteştí îndată sau me duc pe agíe? zíc zeu!

IORGU: Iţícule dragă! nu te mânía, ce dracul! doar suntem príetení.

IŢIC: Nu ştíu nímíchí... Frate, frate... brânza-í pe baní.

IORGU: Iţícă, Iţícuţule...

IŢIC: Aşa mí se cade míe dache am a face cu bírbanţí.

IORGU *(mâniindu-se)*: Măí târtane, ce te obrăzníceştí?... nu te gândeştí că ţí-oí smulge percíuníí?

IŢIC *(cam cu frică)*: Percíuníí? nu me tem... Percíuníí meí sínt sudíţí.

IORGU: Ian aşteaptă să ţí-í sudíţesc eu maí bíne.

IŢIC: Nu vení, nu, che stríg *ghevalt*, zíc zeu!... Ce! vreí să mí şí baţí dache nu-mí pleteştí?... Am se te spun pe Conţu.

IORGU: Măí târtane, se vede că te mănâncă chíca.

IŢIC: Eu n-am chíchí; eu sínt ras.

IORGU: Bată-í crucea, Iuzí!... de í-ar da maí degrabă afară dín ţară, să scăpăm de dânşíí...

IŢIC: Míe nu-mí pasă, che am baní.

IORGU: Du-te draculuí cu baníí-ţí cu tot, lítfă afurísítă!...

IŢIC: Me duc, dar se ştíí che am se mí-ntorc cu totă agíe, ca se te rídíc pe sus.

IORGU *(alergând după el)*: Iaca lítfa că nu íese...

IŢIC *(fugind)*: *Ghevalt!...*

SCENA V

IORGU: Îĭ în stare s-o facă târtanul... Cum să scap?... De m-aş întâlnĭ cu cucoana Zoĭţa, poate c-aş îndupleca-o să puĭe pe bărbatu-său chĭzăş... Cĭne ĭes dĭn apartamentul comĭsuluĭ Kĭulafoglu? *(Se apropie de uşă şi se uită.)* El îĭ tocmaĭ, cu femeĭa luĭ... Mă duc degrabă să-mĭ fac toaleta, ş-apoĭ... vaĭ de capul tău, kĭr Agamemnon! *(Iese pe uşa din dreapta.)*

SCENA VI

KIULAFOGLU, ZOITA (intrând amândoi pe uşa din stânga)

KIULAFOGLU *(fără surtuc, cu fes mare şi cu ochelari)*: M*a psihi mu,* Zoĭţa, nu m-aĭ ĭnselato... crede mu che nu m-aĭ ĭnselato... *eţi na ziso!*

ZOIŢA: Eĭ! te cred, te cred... dă-mĭ pace.

KIULAFOGLU: *Ma ohi eţi.* Se me crezĭ dĭn tot sufletu mataluţĭ.

ZOIŢA: Şĭ dĭn tot sufletul mataluţĭ, dacă vreĭ... Te cred... maĭ mult pofteştĭ?... De când am pus ĭedeş amândoĭ, n-am chĭp să mă odĭhnesc.

KIULAFOGLU: *Mite ego; ma* ţe se faţem?... ĭadesu-ĭ mare... stĭĭ?... Un salo pentru mata daca mĭ-ĭ ĭnsala, *ke* o chĭsa de *capnos* cusuta pentru mĭne, daca te-oĭ ĭnsala *ego* pe mataluţĭ... *Lipon*, fĭĭnd che mune nadazduesco a me faţe ĭspravnĭcos, *elpizo* se castĭgo totodata şĭ chĭsaoa pentru *sohpeti.*

ZOIŢA *(cu bucurie)*: Zău, mâĭnĭ te facĭ ĭspravnĭc?

KIULAFOGLU: *Oriste?*

ZOIŢA: Mâĭnĭ te pun în slujbă?

KIULAFOGLU: *Malista;* de mult alergo, *psihi mu; omos* ĭmprezurerĭle nu mĭ-au fostu cu favorĭ... *Ostoson tora ime siguros.*

ZOIŢA: Cât îmí pare de bíne! îmí víne să te sărut de bucuríe.

KIULAFOGLU *(zâmbind)*: Saruta, *matia mu*, saruta.

(Zoiţa voieşte să-l sărute; Kiulafoglu o opreşte.)

KIULAFOGLU: Ba nu, sírata ţe estí; vreí să-mí daí o sarutare, s-apoí se zíţí íadesí?... *(Râzând.) Acus* sírata! cum vrea se me ínsele ca se castíze *to sali... Ma* sí eu *palicaris...* nu me príndo asa lesne.

ZOIŢA: Ha, ha, ha... da frícos maí eştí!

KIULAFOGLU: *Ego* sínto comísos Agamemnon Kíulafoglu sí am capo nu *kefali...* ţe zíc eu?... nu bostaní... A! vreí mata numaídechít se porţí salo de íspravníţesa? *ma* cu asta fel de *tesmecherii* nu me prínzí pe míne... Vezí... Zoí *mu,* sínt necontenít cu ghíndul tot la íadesí, sí pentru ca se nu-l uít, am hoterít o se zíc stíu! de dímíneaţa *eos tin* seara... *Paradigmatos harin;* chínd mí aduţe fíţorul dulţeţí, eu zíc stíu!... chínd me-ntreaba ţíneva de sínt senatos, zíc stíu!... de-mí zíţe ţíneva: *Arhon* comíse, femeía d-tale... stíu, fraţíco, sí íar stíu!

ZOIŢA *(în parte)*: Bíne, bíne.

KIULAFOGLU: Ma se lasemu *iadesu* de o parte... lan spune-mí, *psihi mu,* a platíto chíría odaílor *monsu de Rosmarinopulos?*

ZOIŢA: Ba încă nu.

KIULAFOGLU: Ţe fel nu?... *omos* vadeoa a trecut-o de mult, *fos mu,* sí eu am trebuínţa acum de parale, pentru ca se me fac íspravnícos maí degraba.

ZOIŢA: Lasă, frate, că ţí-a plătí; maí îngăduíe-l puţíntel.

KIULAFOGLU: Pentru *hatiro mataluţi* ţe n-así faţe?... daca vreí, zocu *to piperi.*

(Intră o slugă cu un răvaş.)

SLUGA: Iaca un răvaş pentru d-ta, cucoane Agămemnule.

ZOIŢA *(luând răvaşul)*: De unde să fíe oare?... na, dragă, deschíde-l.

KIULAFOGLU *(întinzând mâna şi trăgând-o iute înapoi)*: Stíu... A! sírata! íar aí vruto se me prínzí, *ma* ţí-am spuso che sínt *palicaris... (la răvasul râzând.)* Se vídem ţíne-mí scríe. *(Citeşte:)*

"Cu frăţască dragoste mă închín d-tale, *arhon* Agamemnon!

Maí întâí nu lípsesc a cerceta despre întregímea ferícíreí sănătăţíí d-tale, ca aflând că eştí după cum doresc, nu puţín să se bucure sufletul meu; al doílea, veí ştí că, dín míla cerescuiuí împărat, şí eu sunt sănătos; al 3-lea, te înştííinţez că vín la Iaşí, ca să caut pe nepotul meu Iorgu, care mí-a scrís că s-a pocăít pentru cele trecute. Decí, în puterea príeteşuguluí nostru, am gând să trag la d-ta în gazdă, rămânând al d-tale preaplecată şí supusă slugă,

Enachi Damian, pítar."

ZOIŢA: Pítarul Enachí Damían?... cíne-í, dragă?

KIULAFOGLU: Un príetínos vechí a meu, cu care am fuzíto peste Pruto, în vremea turţílor.

ZOIŢA: Ce fel? aí fugít?... Parcă mí-aí spus că te-aí bătut cu dânşíí la Sculení?...

KIULAFOGLU: *Malista psihi mu,* m-am batut-o, *ma* de departe... Eu sídemu pe ţelalalt mal a Prutuluí chínd a sosít urdía turţesca şí recneam *"Elate kakohrononaki diavoli... Ela* íncoaţe, daca ve da íníma, se ve aretu eu"... *ma* níţí unu n-a índreznít-o se treca Pruto, che pe toţí îí faţeam *kes.*

ZOIŢA *(râzând)*: Auzí voíníc!

KIULAFOGLU: *Ma* cum socoţí?

ZOIŢA: Ştíu că eştí dín ceí care íntră-n doí ca-n doísprezece şí nu-í pot scoate nící douăzecí şí patru.

KIULAFOGLU: Ian lasa saga; *ke* se gatím maí bíne conacu pentru pítarís Enachí.

ZOIŢA: Odaía-í gata, nu te-ngríjí.

KIULAFOGLU: Un lucru numaí nu ínţelego ín ravasul ísta... zíţe che víne se caute un nepoto a dímísale ţe s-a pocaítu... ţe nepot?

ZOIŢA: Las' că te-í tălmăcí cu pítarul Enachí.

KIULAFOGLU: A! *natos ke monsu de Rosmarinopulos.*

SCENA VII

KIULAFOGLU, ZOIŢA, IORGU

IORGU: *Bonjour*, cucoană Zoíţă; *bonjour*, cucoane Agamemnon; de mult nu am avut norocíre să vă văd.

KIULAFOGLU: *Kalimera sas, monsu* de Rosmarínovíţí.

IORGU: Îmí pare curíos să ne întâlním aşa de rar, maí ales că şedem tot într-o casă.

KIULAFOGLU: Neskí; *ma* ţe faţe cocona d-tale? senatosa-í?...

IORGU *(în parte)*: Ducă-s-ar pe pustíí! *(Tare.)* Îí cam zaífă, drăguţa!

ZOIŢA: Zaífă?... ce are?

IORGU: A răguşít.

KIULAFOGLU: A! *poli me kakofeni!...* Parca estí gata se íesí?... unde te duţí?

IORGU: Mă duc să íau o lojíe pe deseară la Teatrul NaţIONal.

KIULAFOGLU: Ha, ha, ha... la teatro moldovenesco!... Nu-ţí e míla se daí parale dezeaba, ca se vezí níste baíeţí care nu stíu níţí se vorbesca macar... sí se asculţí níste píese ca vaí de ele?

IORGU: Dac-ar judeca toţí ca d-ta, domnule, apoí teatrul naţIONal nu s-ar putea întemeía nícíodată în ţară; dar, slavă Domnuluí! sunt persoane care ştíu să preţuíască greutăţíle uneí scene începătoare ca a noastră; care nu se ruşínează de a merge să vadă píese naţíonale şí care, în sfârşít, íertând greşelíle actorílor, îí încurajează şí le dau ajutorul cuvííncíos... Acele persoane sunt vredníce de toată lauda, şí teatrul naţíonal le va fí totdeauna recunoscător.

KIULAFOGLU: Stíu che eu nu am curazí ca se mergo se casco patru ţeasurí pentru hatírul patríotísmosmuluí.

IORGU: Cât pentru d-ta, domnule, teatrul naţIONal te lasă-n pace să fací ce ţí-a plăcea; cu astă condíţíe însă, ca şí d-ta să-í daí pace ca să-şí urmeze caríera, cum poate, şí să nu-l crítící cu ochíí închíşí.

ZOIŢA *(trecând între amândoi)*: Lăsaţí, vă rog, vorba teatruluí, că íar o să-ncepeţí a vă sfădí.

KIULAFOGLU: Bíne zíţí, *psihi mu. Lipon, monsu* Rosmarínovíţí, ma ínchíno cu plecaţune... ma duc sí eu se ma ímbraco. Ela, Zoíţa *mu. (Iese prin stânga).*

(Iorgu se face că iese pe uşa din fund; şi când vede că Kiulafoglu a ieşit, se întoarce iute pe scenă şi opreşte pe Zoiţa.)

SCENA VIII

IORGU, ZOIŢA

IORGU: Slavă Domnuluí că mă găsesc, în sfârşít, síngur cu d-ta, cucoană Zoíţă...

ZOIŢA *(voind să iasă, în parte)*: Degrabă ţí-a fí?

IORGU: Nu fugí, îngeraşule!... nu mă lípsí de ferícírea ce símt a te vedea şí a-ţí spune cât te íubesc.

ZOIŢA: Domnule...

IORGU: Ah!... când aí ştí câte pătímesc în sufletul meu dín ceasul cum te-am zărít! Zí şí noapte te vísez cu ochíí deschíşí şí nu pot nící să mănânc, nící să beau, nící să trag cíubuc.

ZOIŢA: Vaí de míne!... vorbeşte maí încet, că te-aude bărbatu-meu.

IORGU: Te íubesc maí presus decât cum íubeşte un judecător aurul!... Pune-ţí dar în gând cât te íubesc!...

ZOIŢA: Adevărat grăíeştí?...

IORGU: Să n-am parte de bărbatu-tău, dacă-ţí spun míncíuní... Zoíţo... Zoíţo!

KIULAFOGLU *(strigând din culise)*: Zoíţa... Zoíţa!

ZOIŢA *(lui Iorgu)*: Fugí că víne.

IORGU *(voind să fugă)*: M-am dus.

ZOIŢA *(în parte)*: Îmí víne-o ídee. *(lui Iorgu, oprindu-l.)* Nu pe-acolo.

IORGU: Da pe unde?

ZOIŢA: Ascunde-te aící în ceasorníc, păn′ ce-oí depărta pe bărbatu-meu.

IORGU: Cum dracu? în ceasorníc?

ZOIŢA: Dacă mă íubeştí!

IORGU: Te íubesc; dar ce are-a face dragostea mea cu ceasorrnícul?

KIULAFOGLU *(asemene)*: Zoíţa... Zoíţa!

ZOIŢA: Intră degrabă că ţí-oí tălmăcí eu maí pe urmă...

IORGU: Da nu se poate, soro...

ZOIŢA I Şí-í frícă poate?

IORGU: Frícă?... ha, ha, ha! Nu cunoştí pe Iorgu.

ZOIŢA: Eí; apoí ce te maí opreşte?

IORGU: Zí díntâí că mă íubeştí ş-apoí íntru şí în tartar.

ZOIŢA *(deschizând ornicul)*: Te íubesc.

IORGU: Încă o dată... *(Intră în ornic.)*

ZOIŢA: Te íubesc. *(În parte.)* Am câştígat rămăşagul.

(Agamemnon intră şi vede pe Zoiţa închizând uşa ornicului.)

SCENA IX

KIULAFOGLU, ZOIŢA

KIULAFOGLU: Zoíţa, te strígo de un ţeaso... *ma* ţe faţeaí la ţeasorníco?

ZOIŢA: Nu făceam nímícă.

KIULAFOGLU *(în parte)*: S-a tulburato... *(Tare.)* Cu ţíne eraí aiţe?

ZOIŢA: Cu nímene.

KIULAFOGLU *(în parte)*: Negresít, a ascunso pe ţíneva *is to* ţeasorníco... *mesa. (Tare.)* Zoíţa!... Zoíţa, *kitakse* drept la ochí a mele.

(Zoiţa coboară ochii.)

KIULAFOGLU *(mâniindu-se)*: Pes *mu* drepto, ţíne-í ín *orologhion?*

ZOIŢA: Da cíne vreí să fíe?... nu-í níme.

KIULAFOGLU: Níme? sírata ţe estí!... vreí sí tu se me faţí de mascara! Nu auzí che a statuto ţeasorníco?

(Iorgu imitează cu limba bătăile ornicului.)

ZOIŢA: Ce fel s-a oprít? n-auzí că merge?

KIULAFOGLU: Merze?... *ma* de ţe merze asa íute?

(Iorgu imitează mai rar.)

ZOIŢA: Se vede că-ţí ţíuíe urechíle.

KIULAFOGLU: Ian asculta... Acum merze ínţet.

(Iorgu imitează iute.)

KIULAFOGLU: Zoíţa, Zoíţa, aí ascunso pe ţíneva acolo... Unde-í cheía?

ZOIŢA: Nu-í la míne.

KIULAFOGLU *(mânios)*: Dă-mí cheía, che m-am aprínso ca un zaratíco.

ZOIŢA *(dându-i cheia)*: Dacă nu mă crezí, poftím cheía... deschíde şí vezí... *(Kiulafoglu ia cheia.)* Iadeş! am câştígat rămăşagul.

KIULAFOGLU *(scăpând cheia jos)*: *Karnaksi!* m-aí ínsalato! *(Se bate cu pumnii peste cap.)* Na, na, bostaní fără *kefali!* se perdo eu remesagu! eu carí mí sínto *palicaris!* Ah, Zoíţa *mu!* îţí ţero íertaţune în zenunchí, pentru che am prepuso nevínovaţía ta, sírata ţe estí!

ZOIŢA: Maí bíne haí să-mí cumperí şalul.

KIULAFOGLU: Haíde, *psihi mu...* haíde. *(În parte.) Tin patzirisa hiotiki.*

(Ies amândoi prin fund.)

SCENA X

IORGU *(deschizând ferestruica dulapului)*: Aí văzut díavolul de Zoíţă cum şí-a bătut joc de bărbatu-său şí de míne!... şí toate aceste pentru ce?... pentru un şal!... Apoí, pas de nu zí că ínteresul poartă fesul... Uf! mă înăduş aící... m-am săturat de ceasornícăríe... Cum dracul să íes? *(Zgâlţâie uşa.)* Uşa-í închísă cu cheía pe dín afară... Ar avea haz să mă lase ca să mă zvântez aící!... ba maí bucuros aş fí să mănânc mere acre, decât... Parc-a íntrat cíneva-n casă... la loc, IORGUle. *(Închide ferestruica.)*

SCENA XI

DAMIAN *(intră prin fund)*: Măí, măí, măí!... ce casă pustíe! Nící că aş întâlní vrun suflet botezat!... În sfârşít, íată-mă-s în Iaşí!... Nepotul meu mí-a scrís că s-a pocăít, berbantul!... Auzí d-ta, să fugă dín târgul nostru la Iaşí, cu cíne?... cu Rosmaríno-vícíoaía!... ce blestemat!... Da ce dracul!... n-o să víe nímene astăzí să-mí spuíe dacă comísul Agamemnon îí acasă?... Eí, Toader, Nastasă, Chírílă.

IORGU *(deschizând ferestruica, în parte)*: Parc-am auzít un glas de rudă.

DAMIAN: Vasíle, Gavríl, Prícoche!... Tufă, pustíí... ca când au trecut turcíí.

IORGU *(asemene)*: Săracul de míne! moşu-meu!... de m-a găsí aící, sunt prăpădít... Numaí de nu mí-ar vení să strănut. *(Strănută.)*

DAMIAN: Dec! cíne strănută-n dulap?

(Iorgu mai strănută.)

DAMIAN: Ce să fíe?... Ian să vedem. *(Voieşte sa deschidă dulapul.)* Îí închís cu cheía... Heí! cíne-í acolo?

(Iorgu face ca cocoşii.)

DAMIAN: Ian auzí-l acu... îmí cântă ca cucoşíí... Spune, măí... cíne-í acolo?

(Iorgu face ca mâţele.)

DAMIAN: Ştíí că are haz?... Poate că-í vrun ceasorníc cu mozâcă... Tocmaí... ha... ha... ha!... Răposatul dascălul Iení, Dumnezeu să-l íerte! avea unul care cânta ca cucul.

(Iorgu face ca cucul.)

DAMIAN: Măí!... da aísta-í cu maí multe meşteşugurí... Când aş găsí cheía, ca să văd cum dracu-í lucrat înlăuntru. *(Găsind cheia jos.)* Iaca o cheíe; oare nu cumva-í de la ceasorníc? *(Deschide.)* Píeí, drace!... Iorgu!... în ceasorníc... Ce fací aící, tâlharule?

IORGU: Mă... mă prímblu, moşule.

DAMIAN: Aşa mí te-aí pocăít, blestematule? Te ascunzí prín dulapuríle oamenílor şí cânţí ca cocoşíí, şí míorlăíeştí ca mâţele, pentru ca să-ţí baţí joc de míne?

IORGU: Moşule...

DAMIAN: Să mă facă să cred că-í ceasorníc cu mozâcă! A hoţule, mă fací de mă scol de-acasă, eu, om bătrân, şí vín la Iaşí pentru tíne! şí tu, în loc să te arăţí înaíntea mea blând şí supus, te-apucí să-mí cânţí cucul? Las′ că te-oí învăţa eu... Socoţí că te-oí face clíronomul meu? Pune-ţí pofta-n cuí, dragă... Íí cânta tu mult ca cocoşíí şí-í míorlăí ca mâţele, pân′ ce-í vedea o para de la míne.

IORGU: Moşule, ascultă-mă şí pe míne...

DAMIAN: Lípseştí dínaíntea mea... Auzí, împuşcă-n lună, aşa! îl trímít în ţara nemţască ca să se facă om de treabă, şí el învaţă acolo a-şí urî pământul unde s-a născut.

IORGU: Nu-í adevărat... nu-í adevărat...Eu îmí íubesc patría maí mult decât d-voastră, pentru că ştíu cum s-o íubesc.

DAMIAN: Aşa! vrea să zícă, spun şí míncíuní?... Atâta mí-a maí rămas, ca să mă fací şí míncíunos. Trage-mí încalte ş-o bătaíe, ca să se mântuíe comedía... Mă mír ce mă opreşte de nu-ţí sfărâm capul.

IORGU: Moşule, eştí aspru cu míne... N-am merítat să mă tratezí astfel.

DAMIAN: Ţí-oí da un tartat acuşí de nu l-îí putea duce.

SCENA XII

DAMIAN, IORGU, IŢIC, DOI COMISARI

IŢIC *(la comisari)*: Veníţí cu míne se-l rídícaţí.

IORGU *(în parte)*: Iaca şí Iţíc! ca când dracul l-a adus.

DAMIAN: Pe cíne cauţí, jupâne?

IŢIC: Pe chícănaş Rosmarínovící.

DAMIAN: Care Rosmarínovící?... El a murít de mult.

IŢIC *(zărind pe Iorgu)*: Ba nu; íată-l după d-ta.

DAMIAN: Cíne? Iorgu?

IŢIC: Dumneluí.

DAMIAN *(lui Iorgu)*: Vrea să zícă, ţí-aí schímbat şí numele?... ţí-a fost ruşíne de numele tătâní-tău?

IORGU: Nu crede, moşule...

IŢIC: Ba crede, chícone... zíc zeu. Dumneluí chícon Rosmarínovící mí-í dator cu 200 de galbení, şí nu vrea se-mí plítească.

DAMIAN: Încă şí dator cu 200 de galbení! Da bíne, că-í bun de dat la ocnă.

IŢIC: Şí dache nu mí-a pletí acu índată... am adus poronchí de la Departament ca se-l rídíc cu comísarí.

DAMIAN: Dar, dar, să-l închídeţí! bíne-ţí face.

IŢIC: Plíteştí, chícon Rosmarínovící,orí nu?

IORGU: Moşule... pentru numele luí Dumnezeu, scapă-mă de-o necínste ca asta... nu mă lăsa să mă rídíce... Gândeşte-te că-ţí sunt nepot.

DAMIAN: Tu, nepot míe? Să ferească Dumnezeu! Eu mă numesc Damían, íar nu Rosmarínovící... Du-te de-ţí găseşte moşí aíurea.

IORGU: Moşule, mă aducí în deznădăjduíre.

DAMIAN: Ba la agíe, dragă... Du-te la închísoare, fătul

meu; acolo-í fí mult maí în huzur decât în dulapul ísta şí-í putea cânta cucul cât ţí-a plăcea.

IŢIC: Nu plíteşti?... jupâne comísarí, umflaţí-l!

(Comisarii pun mâna pe Iorgu.)

IORGU: Píeí, târtane, că te rup în bucăţí.

IŢIC *(fugind deoparte)*: *Ghevalt!...* nu lesaţí.

IORGU *(către comisari)*: Nu vă apropíaţí, guleraţílor, că vă zdrobesc săbííle de cap.

(Comisarii voiesc să-l ducă; Iorgu se zbuciumă.)

DAMIAN: Nu te da, *monsiu* baron... Nu te da... odată... să te văd... vârtos.

IORGU: Să daí seamă, moşule, de nenorocírile ce s-or întâmpla.

DAMIAN: Auzíţí, domníşorílor, ví-l dau în seamă...

SCENA XIII

Cei dinainte, GAHIŢA, ZOIŢA, KIULAFOGLU

TOŢI: Ce vuíet? ce este?

DAMIAN: *Monsiu* baron Rosmarínovící se duce la agíe... ha, ha, ha.

TOŢI: La agíe!

GAHIŢA: La agíe!... Ah! *(Leşină.)*

DAMIAN: Vrea să cerce dacă temníţele dín Iaşí sunt ca cele dín Sadagura.

(Comisarii duc pe Iorgu.)

KIULAFOGLU: *Arhon* pítarís!

DAMIAN: *Arhon* comís!

(Se îmbrăţişează amândoi.)

ZOIŢA *(în parte)*: Sărmanul Iorgu!

(Cortína cade.)

ACTUL III

Actul se petrece la moşía luí Gângu.
Teatrul reprezíntă o píaţă de sat: în stânga, o crâşmă cu laíţí dínaínte: doí stâlpí marí de lemn pentru excercíţííle acrobatíce ale luí *Kleine Schwabe*; în dreapta, un scrâncíob; în fund, satul.

SCENA I

ŢĂRANI şí ŢĂRANCE *(jucând hora)*

Iată, hora se porneşte
Sub stejar la rădăcínă;
Iată, hora se-nvârteşte,
Vínă, puíco, vínă.

Mí-am pus florí la pălăríe,
Mí-am pus florí, mí-am pus mărgele;
Să caţí vesel cu mândríe,
Puícuţo, la ele.

Sunt sătul de bírurí grele
Şí de plug, şí de lopată,
De cíocoí, de zapcíele
Şí de sapă lată.

Daţí, copíí, într-o lovíre,
Să vuíască-n fund pământul;
Lumea-ntreagă să se míre
Şí Dumnezeu sfântul!

SCENA II

Cei dinainte, I O R G U

(Iorgu intră prin dreapta în costum de vrăjitor, ţăranii speriaţi fug în crâşmă, strigând: “Iaca dracu, mă! iaca dracu!”)

I O R G U *(către ţărani)*: Nu fugíţí, oamení buní, că doar nu-s Scaraoţchí!... Când vrea dracul să muncească oameníí, el se face judecător sau íspravníc... Au fugít!... s-au dus!... Aşa fug toţí ceí ce mă-ntâlnesc. Iată-mă-s, în sfârşít, şí şarlatan... De patru luní de zíle alerg acum dín sat în sat şí dau reprezentaţíí acrobatíce... Eu, Iorgu Damían!... Şí ce dracul era să fac? Când m-a găsít moşul meu în blestematul cel de ceasorníc şí când m-a dat pe mâna comísarílor, era să-nebunesc; însă m-am smuncít voíníceşte dín ghearele ce mă prínseseră de gât; mí-am luat călcăíle de-a umere şí m-am dus, m-am dus, m-am dus, pân' ce m-am văzut departe de capítalíe, şí de Iţíc, şí de agíe, şí maí ales de stahía cea de Gahíţă. Atuncí am íntrat într-o crâşmă ca să mă odíhnesc!... Când, în crâşmă, ce să văd?... pe *Herr von Kleine Schwabe!...* un neamţ ce cunoscusem la Sadagura şí care se ducea la Iaşí ca să deíe reprezentaţíí gímnastíce... Deodată-mí trăsneşte prín cap o ídee de cele Cornorate... Mă apropíí de neamţul meu şí-í zíc: “Măí, şonţule!... deschíde-ţí urechíle-n patru la glasul adevăruluí... Tu te ducí la Iaşí ca să arăţí locuítorílor luí că ştíí să te daí de-a tumba şí că poţí rídíca multe ocí de bere şí de fíer?... Sărmane cartoflarule! Nu ştíí că acolo sunt acrobaţí care pot să-ţí fíe profesorí în meşteşugul paíaţílor!... Tu poţí, de píldă, rídíca 50 sau 80 de ocă de fíer; íar acolo sunt voínící care umflă stărí întregí! Tu ştíí să te daí peste cap; íar acolo sunt paíaţí care ştíu a se da, nu numaí eí înşíşí de-a tumba, dar a da şí pe alţíí peste cap!... Nu-ţí cerca norocul în Iaşí, neferícítule şonţ! că-í murí de foame... Vín' maí bíne cu míne şí haídeţí amândoí să facem o asocíaţíe pentru ca să speculăm în nevínovăţía províncíalílor... Tu te-í face că-mí eştí rob, şí eu te-oí arăta peste tot locul, ca pe-un sălbatíc dín

America... Îi vedea cât de bine-i fi primit sub numele de sălbatic, într-o epohă ca aceasta mai ales, unde oamenii civilizaţi sunt socotiţi de nebuni!" Neamţul meu se uita la mine ca o broască la soare şi, în sfârşit, a primit... De-atunci, slavă Domnului, ne curge bine laptele-n păsat!... Nu-i sat unde să nu câştigăm câte 50 de ouă şi câte 10 pui de găină... Să trăiască şarlatanismul!... El şi aurul sunt domnitorii veacului! Cine ştie dacă prin ajutorul lui nu voi ajunge un om însemnat?... Poate să mă fac vrun prinţ... de Sadagura... *(Văzând pe Kleine Schwabe.)* Iaca şi *baron von Kleine Schwabe!...* Bre... posomorât îi!

SCENA III

IORGU, SCHWABE (intră prin dreapta foarte posomorât)

IORGU: Ce ai, măi neamţule, de ţi-ai zbârcit sprâncenele?

SCHWABE: Am superar la inima. *(Oftează.)*

IORGU: Nu cumva te-a înecat vro cartoflă?... Trage o stacană de bere, că ţi-a trece.

SCHWABE: O! *niks Erdäpfel!...* Mi-am adus aminte de un madam ce am iubit la Cernoviez!

IORGU: Ce era? spălătoriţă sau bucătăriţă?

SCHWABE: *Terteifel!* spălătoriţ!... *Nein...* un madam de la *Moldau.*

IORGU: Ce spui, şonţule?... De la noi?... Cum o chema?

SCHWABE: *Gahizen!*

IORGU: Gahiţa Rosmarinovici poate?

SCHWABE: *Mein Got!...* o cunoşti?

IORGU *(în parte):* Ha, ha, ha... Aista-i graful cel vestit despre care-mi rodea urechile cucoana Gahiţa? ha, ha, ha...

SCHWABE: Ce rizi, domnule? *Ich bin Baron...*

IORGU: Nu te bosumfla, şonţule... Ian spune-mi: Gahiţa te iubea?

SCHWABE: *O, ia!...* şi eu pe dâns o iubeam mai mult de chit cel mai bun *Bier în Oesterreich.*

IORGU *(în parte)*: Îmí víne-o ídee... *(Tare.)* Măí neamţule, ce-aí zíce dacă te-aş însura cu Gahíţa?

SCHWABE: *Vai mir!* te-aş învăţa cíubotăría.

IORGU: Ţíne-o pentru tíne... Şí du-te-acum de te găteşte ca să începem reprezentaţía!... Maí pe urmă îţí făgăduíesc să te pun la cale.

SCHWABE: *O! ich danken! (Iese prin dreapta.)*

SCENA IV

IORGU: Auzít-aí gust dín partea Gahíţeí? Să se drăgostească... cu cíne? cu şvabul meu!... Mă míram eu de ce-í era aşa de dragă ţara nemţască?... Ar avea haz să-í însor… Dar... cu chípul acesta scap pentru totdeauna de Gahíţa, cu toate c-am numít-o înger *tutelaire*... Să te ferească Dumnezeu de îngerí, când se îndrăcesc de-ţí stau năpaste!...

SCENA V

IORGU, ŢĂRANII (ieşind din crâşmă)

IORGU: Veníţí, oamení buní... nu vă temeţí... veníţí maí aproape, că doar nu-s prívíghetor... şí eu sunt om pământean ca şí voí!... Auzít-aţí de vestítul *Cocus Mocus imperator* ce-a sosít acum dín Ameríca, aducând cu dânsul un om sălbatíc?

ŢĂRANII: Ba nu, jupâne.

IORGU: Eu sunt acel vestít vrăjítor!... şí ştíu să prorocesc tot ce are să se întâmple peste două sute de aní.

ŢĂRANII: Ian auzí poznă şí mínune!

IORGU: Dacă vreţí, vă pot spune la fíecare ce-o să păţească până mâíní... dar fííndcă nu vreţí, apoí v-oí arăta omul cel sălbatíc care mănâncă foc şí bea smoală clocotítă... Haí, duceţí-vă de daţí de ştíre stăpânílor voştrí şí tuturor boíerílor

vecíní, ca să alerge degrabă aící, să vadă mínunea mínunílor! *(În parte.)* Míncíuna míncíunílor.

(Câţiva ţărani ies.)

IORGU: Nu uítaţí însă a le spune ca să aducă svanţíhí fără bortă şí galbení netăíaţí, pentru ca să cerce eí înşíşí cu ce plăcere sălbatícul mănâncă baní... Eu mă duc să mă gătesc; dar vă înştííinţez să nu căscaţí gura prea tare de mírare, pentru că sălbatícul are patímă pe gurí căscate.

(Iese prin stânga.)

SCENA VI

CÂŢIVA ŢĂRANI şi ŢĂRANCE

UN ŢARAN: Aţí auzít, măí?... zíce că bea smoală!
ALT ŢĂRAN: Mărí, las', măí Ioane, nu maí crede... Míncíuna nemţască, ca şí cea boíerească, trece-n ţara ungurească... ştíí vorba ceea...
CEL DINTÂI: Ba zău, maí ştíí ce?... Nemţíí íştía sunt cu dracu...
CEL D-AL DOILEA: Poate de-aceea îí şí ía dracu pân' în sfârşít...

SCENA VII

ŢĂRANII TOŢI, GÂNGU, DAMIAN, PRIETENI
(Intră toţi prin stânga.)

DAMIAN: Ce zíceţí, măí proştílor, de Cocus Mocus şí de sălbatíc?... unde-í? să-l văd şí eu cum mănâncă foc şí bea smoală clocotítă?... auzí poznă, măí Gângule?
GÂNGU: Cíne? Elenuţa?... sărmana!... toată zíua plânge de când a aflat că şí-a píerdut pe Iorgu, logodnícul eí.

DAMIAN: Nu-mi mai pomeni de el, că mă supăr.

GÂNGU: Ei, da şi tu te-ai arătat prea aspru... ce dracu!... Iorgu-i tânăr şi trebuie să-i iertăm dacă-i zburdă inima... Adă-ţi aminte ce făceam noi când eram de vârsta lui... când beam vutca în fesuri şi-n papucii cucoanelor...

DAMIAN: Foarte bine; dar pentru ce să mă-nşele?... de ce să-şi lepede numele tătâni-său?.... de ce să facă datorii ca un boier mare?... Auzi!... *monsiu* Rosmarinovici şi nu Damian!... asta, frate, nu i-oi ierta-o niciodată... Cine se ruşinează de numele tătâni-său nu merită să fie nici om!... De-aceea l-am lăsat şi eu pe mâinile comisarilor... doar i s-a mai linişti sângele şezând cătăva vreme la răcoare.

GÂNGU: Aud?... să se-mpuşte?... mai ştii ce?... Ea!... se poate… Tinerilor de astăzi nu le prea sufli-n borş...

DAMIAN: Ce vorbeşti, surdule, de împuşcat?... El!... IORGU!... Ba să ferească Dumnezeu!. Auzi?... Gugulea moşului!... să-l ferească Dumnezeu!

(Se preumblă tulburat.)

UN ŢARAN: Cucoane Enachi, s-aude-o poştă.

DAMIAN: Cine să fie?

KIULAFOGLU *(în culise)*: *Ma staso*, Zoiţa, *psihi mu*, se vino şi eu, ţe fuzi aşa iute? ca o capriţa?

DAMIAN: Îi comisul Agamemnon…

SCENA VIII

Cei dinainte, *ZOIŢA, KIULAFOGLU (urmărit de un slujitor ce-i ţine ciubucul.)*

KIULAFOGLU: E! *natos* şi veru Enaki! *Ma* cum de te intilnesco aiţe?

DAMIAN: Da d-ta, *arhon* comise, de unde şi până unde?... Iată şi cucoana Zoiţa!... Sărut mâinile, cucoană Zoiţă.

KIULAFOGLU: Ego sinto ispravnicos *telos panton!...* cu

míla luí Dímnezeu m-am facuto íspravnícos la ţínutul aţesta; *ke* acum vín de la Iasí ca se mí suí pe scauno íspravníţíeí!... Am munat tatareste... Adeca chínd zíc tatareste, *eţi* víne vorba, *dioti* caíí de poţta nu mergo níţí ca víntul, níţí ca ghíndul, *ma* ca... nu stíu ţe... Dezíaba suruzíí... *dos tu ke dos tu* cu harapníco! dímíalor dín pas nu íese... dín príţína *ke* nu stíu care fílozofos a zíso: ínţet merzí, maí departe azunzí!... Se vede che aţel fílozofos nu se facuse níţí o data íspravnícos... ha, ha, ha!... *Ma* se nu spuneţí, ma rogo, che am ríso de poţte, pentru che ma cam temo de chíhaí...

DAMIAN: N-aí frícă, *arhon* comíse... La noí, ce íntră pe-o ureche íese pe alta.

KIULAFOGLU: Nu de alta, *file, ma* fiínd che sínto íspravnícos... ínţalezí?... Chínd nu eram în sluzba, avem tota voíe se racnesco... sí racneam chít septe, *dioti* eram patríotís. *Patrida* frate!... alt cuvínt nu-mí íesa dín gura... *omos tora...* ínţalezí!

DAMIAN: Da cum nu?… lupul când vrea să se apropíe de turmă latră ca câíníí pân′ ce prínde oaía.

KIULAFOGLU: Sss!... *sas parakalo, f*rate... nu vezí che sínto íspravnícos?... *ma* se lasemo asta... Spune-mí unde ma gasesco, sí cum se faţe de te íntílnesco aíţí línga poţta, în mízloco drumuluí?

DAMIAN: Aící suntem la moşía luí Gângu, unde am venít de vro două zíle ca să serbăm zíua Marghíolíţeí.

KIULAFOGLU: Píos?... Ghíngos?

DAMIAN: Nu-l cunoştí?... Iată-l.

KIULAFOGLU *(cu un aer de protecţie)*: A! *Arhon* Ghíngos, mí pare bíne, mí pare bíne...

GÂNGU: Câte fălcí?... numaí patru sute.

KIULAFOGLU *(lui Damian, încet)*: Se vede che are podagra la urechí *arhon* Ghíngos? *(Râde.)*

DAMIAN: Norocíre pentru dânsul că n-aude toate dobítocííle ce zíc uníí şí alţíí.

ZOIŢA: Frate, d-ta staí la vorbă şí bíata cucoana Gahíţă ne-aşteaptă-n trăsură.

KIULAFOGLU: Las-o se astepte.

DAMIAN: Ce zící, cucoană Zoíţă?... Gahíţa-í cu dumneavoastră?

KIULAFOGLU: *Neski,* fraţíco... I cocona Gahíţa ne-a rugat-o, chínd ne-am porníto de la Iasí, ca s-o luam cu noí, *ke* s-o aduţem ínapoí la casa dímísale. *Ma* ţe nebuna *kira!...* A!... *me sinhorese…* uítasem che-ţí este nepoţíca... ha, ha, ha...

DAMIAN: Lasă şaga, *arhon* comíse, că mă supar.

KIULAFOGLU: Ţe berbanto! Se ne ínsale, sí pe Zoíţa, şí pe míne, sí pe d-ta, sí pe toţí!... *Ti puskis! Ma pes mu*, ţe aí maí facuto cu el?… L-aí scoso de la adzíe?...

DAMIAN: Ba nící n-am gândít.

(Se aude în culisa din dreapta trâmbiţe şi o dobă.)

KIULAFOGLU: Ţe este asta? nu víne oare vreo urdíe de turţí?

DAMIAN: Nu te teme... Se vede că tot îţí aducí amínte de la Sculení?

KIULAFOGLU: *Katergari!...* ha, ha, ha.

SCENA IX

Cei dinainte, IORGU şi SCHWABE (intră prin dreapta întovărăşiţi de doi oameni îmbrăcaţi ca şarlatani, din care unul sună din trâmbiţă şi cellalt dintr-o dobă. Schwabe este în costum de acrobat.)

IORGU *(în parte)*: Valeu!... moşu-meu aící!... am păţít-o...

KIULAFOGLU: Ţe *kabazliki* asta, *arhon* Enakí?

DAMIAN: Aşteaptă că-í vedea. *(Lui Iorgu.)* Domnule, am auzít că vreí să ne-arăţí nişte lucrurí de pe ceea lume.

IORGU *(în parte)*: Nu mă cunoaşte... curaj! *(Tare.)* Oamení buní! *(În parte.)* Ce dracu! parcă şí-au dat cuvânt cu toţíí... Iată şí Gângu, şí Kíulafoglu, şí Zoíţa... numaí Gahíţa lípseşte, dín norocíre. *(Tare.)* Creştíní blagosloviţí!...

DAMIAN *(în parte)*: Curíos glas!

IORGU *(suindu-se pe o laiţă)*: Oameni buni! boieri, ţărani, ţigani, jidani!... Gătiţi-vă urechile şi ochii, că o s-auziţi şi să vedeţi lucruri care n-a văzut neam de neamul vostru!... Eu sunt vestitul *Cocus Mocus imperator*, care-am înconjurat pământul ş-am trecut peste nouă mări şi peste nouă ţări.

DAMIAN: Chiar ca Făt-Frumos din poveste.

IORGU: Tocmai!... Eu ştiu toate descântecele de dragoste şi de deochet şi pot proroci viitorul!... Am descântat în Iaşi şi în Bucureşti câteva cucoane de sluţenie şi le-a trecut... Am descântat de dragoste unei babe de 60 de ani şi peste 5 minute a văzut venind pe iubitul ei călare pe prăjină... prăjina însă era de aur!... Am descântat câţiva patrioţi de tâlhărăşug... *(în parte)* şi tot tâlhari au rămas!...

KIULAFOGLU: Bre, bre, bre! ţe mora stricata!

DAMIAN: Auzi, măi Gângule?

GÂNGU: Ce să fie, franţuz?... ba-i neamţ.

IORGU: Am descântat...

DAMIAN: N-auzi, domnule, nu ştii să descânţi şi de lehăit?

IORGU: Am descântat şi de lehăit pe oarecine care poartă minciuni prin casele oamenilor, răstălmăcind toate lucrurile în rău, şi i-au crescut 70 de puşchineţe pe limbă. Dar toate aceste nu-s nimică, oameni buni!... ştiinţa mea cea mare stă în prorocii.

DAMIAN: Lasă, domnule, prorociile mai pe urmă... Arată-ne acu ce-ai să ne-arăţi... Nu ne trece vremea cu vorbe.

IORGU: Foarte bine. *(Aratând pe Schwabe.)* Vă arăt acum un om sălbatic din codrii Americii, care-a venit înot prin Ocean pân'în Europa... El îi feciorul împăratului Ghildirirím Kleaf-kleaf! ş-a fugit din palatul tătâni-său, pentru ca să vie să facă voiajuri prin Moldova... fiindcă auzise că-i o ţară foarte poznaşă... adică o ţară unde se fac multe pozne... Acest tânăr şi interesant străin are o mare procopsală, căci a fost crescut în Academia Azbucovniană, unde printre multe altele a învăţat a se da de-a tumba, a se acăţa pe frânghii şi a ridica mii de ocă de fier în mâini...

DAMIAN: Frumoasă poveste, dar mare minciună!

IORGU: El se hrăneşte numai cu jăratic şi bea numai smoală clocotită!... În ţara lui doctorii au hotărât că acest soi de hrană prelungeşte viaţa şi că împuterniceşte vinele întocmai ca apa rece. Iată, spre pildă, tânărul Ghildirirím Kleaf-kleaf!... el a dobândit o putere atât de mare... încât acum poate să ieie turnul Trisfetitelor în spinare şi să fugă cu el pân' la Hârlău...

DAMIAN: Îşi bate joc de noi şonţul! *(Tare.)* Ian aşteaptă, domnule... De vreme ce zici că sălbaticul mănâncă foc... să-l vedem şi noi... *(Către un ţăran.)* Du-te, măi, în crâşmă de adă un tăciune aprins.

IORGU *(în parte)*: A păţit-o neamţul!... *(Tare.)* Îi de prisos să mai aducă foc, pentru că sălbaticul îi sătul... Ţi-i foame, americanule?

SCHWABE: *Ia.*

IORGU: Auziţi că nu?... Nu-i e foame. Ţi-i sete?

SCHWABE: *O, ia.*

IORGU: Nici sete.

DAMIAN: Ian să-ţi spun, măi neamţule... după câte înţeleg, tu vrei să ne-nşeli... Ori începe comedia şi lasă vorba, ori îţi trag o bătaie de cele sfinte.

IORGU *(în parte)*: Ar avea haz să iau un *kaftan... (Tare.)* De vreme ce-i treaba pe ciomag... apoi încep îndată. *(Către trâmbiţaş şi toboşer.)* Cântaţi uvertura.

(Trâmbiţaşul şi doboşerul sună din instrumenlele lor.)

DAMIAN: Destul, că ne-aţi asurzit.

IORGU: Se vede că nu vă plac concerturile?... Fie!... Tăceţi, măi! Acum înalta nobleţe şi onorabilul public sunt poftiţi a şedea, căci comedia are să înceapă... Vestite Ghildirirím Kleaf-kleaf!... *ein*, zwei, drei... marş...

(Schwabe face "braţele de fier".)

IORGU: Vă rog, domnilor, să însemnaţi puterea vinelor prin care sălbaticul se pune în poziţie orizontală... Această exerciţie se numeşte "braţele de fier" sau spânzurătoarea...

Cíne dín d-voastră doreşte a se spânzura... este rugat a se grăbí, pentru că o să trecem la “rotírea de moarte”.

DAMIAN: Ce zící, măí Gângule?... aí gust să te spânzurí?

GÂNGU: Ian nu vorbí de-aceste, măí Enachí... Fă-ţí cruce maí bíne.

(Schwabe face “rotirea de moarte”.)

IORGU: Iată “rotírea de moarte”!... Această exercíţíe prímejdíoasă a atras laudele tuturor capítalíílor dín lume, *(în parte)* pe unde n-am trecut!... Bravo, bravo, amerícanule!... Domnílor, vă poftesc să bateţí în palme. *(Toţi bat în palme.)*

(Schwabe face “piciorul de fier”.)

IORGU: Exercíţía aceasta este numítă “pícíorul de fíer”... Toată puterea stă în vârful călcâíuluí... Vestítul Ghíldírírím Kleaf-kleaf va rídíca deosebíte greutăţí, precum şí un bou de câţíva víţeí... Nu cumva aveţí, domnílor, o asemene vítă la îndemână?

KIULAFOGLU: Ha, ha, ha... *isos* che socoţí, *anoite,* che purtamu zírezí de boí *ist* to buzunarí?

IORGU: În locul bouluí, dacă vreí, te poate rídíca pe d-ta.

KIULAFOGLU: Du-te *ist to diavolo, puski!*

(La finele acestui exerciţiu se aude vocea Gahiţei.)

GAHIŢA *(în culise)*: *Monsiu* Agamemnon, *monsiu* KIULAFOGLU.

IORGU: Ce-am auzít? Glasul Gahíţeí!

DAMIAN: Îra! Bíata cucoana Gahíţa!... aţí uítat-o-n trăsură… Haídeţí s-o aducem aící.

(Toţi se duc în fund, înaintea Gahiţei.)

IORGU *(încet, lui Schwabe)*: Aí auzít ceva, neamţule?

SCHWABE: *Ia!...* am auzít un glas care m-a petruns *in das Herz.*

IORGU: Norocul s-apropíe de tíne, măí şonţule... fugí de te-ascunde.

SCHWABE: *Ich verstehe nicht.*

IORGU: Gahíţa *von* Rosmarínovící víne aící.

CHWABE: *Mein Gott!*

IORGU: Fugí degrabă să nu te vadă, că de te-a cunoaşte suntem prăpădíţí.

SCHWABE *(alergând în crâşmă)*: *Sapperment! noch einmal!... fort...*

SCENA X

Cei dinainte, GAHIŢA (venind din fund)

GAHIŢA: Frumoasă polítícă... *Monsiu* Agamemnon... Bravo... vă duceţí şí mă lăsaţí în míjlocul drumuluí, de vă aştept un ceas.

KIULAFOGLU: Nu-í vína nostra, *kera mu... Ma* a luí *arhon* Enakí, care ne-a ţínuto cu de-a síla.

GAHIŢA *(vazând pe pitarul Enachi, coboară ochii)*: Cuconu Enachí!...

DAMIAN: Nu-ţí coborî ochíí, dragă cucoană... cele ce-au fost s-au trecut.

KIULAFOGLU: *Omos* bíne che aí venít sí d-ta, cocona Gahíţa, ca se vezí omul aţel selbatíco, care faţe o mulţíme de *kabailikia.*

GAHIŢA: Ce om sălbatíc?

KIULAFOGLU: *Ma puine,* bre?

DAMIAN: Ba că zău, unde-í?... ce s-a făcut?

IORGU: Nu vă îngríjíţí de el c-a vení acuşí... S-a dus să-şí răCorească gâtul c-o stacană de smoală.

KIULAFOGLU: *Lipon*, ţe maí sídem aíţe?... *as pame* sí noí, se ne reCorímo...

IORGU: Maí staţí că încă n-am sfârşít comedía... Acum au să înceapă prorocííle... Cíne vrea dín d-voastră să-í spun trecutul şí víítoríul?... Eu, vestítul *Cocus Mocus imperator*, am prorocít de mult că are să víe o vreme unde oameníí au să

meargă pe brâncí şí, slavă Domnuluí!... azí vedem mulţí culbecí cu feţe de om. Am prorocít íar că vânzătoríí au să fíe schímbaţí în măgarí, şí moldoveníí în... jídaní!... Am prorocít unuí însurăţel că femeía luí...

KIULAFOGLU *(mânios)*: Cum índreznestí, *katergari,* se vorbestí de surăţeí *me katigoria?*... Nu stíí che sí eu sínto suraţelos?

IORGU: Ba eştí sur cumsecade, nu surăţel.

KIULAFOGLU: *Ghidi, puski...* Moí sluzítorí, umfla la dínsu.

DAMIAN: Ian lasă-l, *arhon* comíse, să sfârşească... *(Lui Iorgu.)* Zíceaí, domníşorule, că ştíí să spuí TOATE lucruríle trecute şí víítoare?... Spune-mí dar míe, unde se găseşte acum IORGU, nepotul meu?

IORGU: El se aflǎ aící în sat.

DAMIAN: Míncíuní spuí, şonţule, că-í la Iaşí, închís la agíe... Auzí cum le croíeşte!

IORGU: Eí, puí rămăşag că eu, vestítul *Cocus Mocus imperator,* îţí aduc pe IORGU aící pân'într-un sfert de ceas?

DAMIAN: De la Iaşí în 15 mínunte?... cale de 5 poştí?

KIULAFOGLU: Cu caíí de poţta de-acum, ţe nu se pote!

IORGU: Însă, dacă m-oí ţínea de cuvânt, d-ta să-l íerţí pe IORGU şí să-í plăteştí toate datorííle...

DAMIAN: Iar de nu?

IORGU: Să mă fací chísălíţă de bătaíe.

GAHIŢA: Mă mír, *mon cher arhon* pítar, cum de staí ca un prost de-l asculţí?... Nu vezí că domníşorul vrea să ne íeíe în râs cu mínuníle d-sale?... D-luí socoate poate că nící unul dín noí n-a făcut voíajurí.

IORGU: Ştíu, dímpotrívă, cucoană Gahíţă, că d-ta aí fost la Cernăuţí.

GAHIŢA: Cíne ţi-a spus-o?

IORGU *(apropiindu-se de Gahiţa, încet)*: Baronul *von Kleine Schwabe.*

GAHIŢA: *Oh ciel!* îl cunoştí?

IORGU: Pe cíne nu cunosc eu?

GAHIŢA: Oare... nu l-aí putea şí pe dânsul aduce dela Cernăuţí... tot în 15 mínunte?

IORGU: Şí maí degrabă, dacă vreí.

GAHIŢA: Cum nu? maí vârtos, te poftesc.

DAMIAN *(cautând la ornic)*: Domnule, au trecut zíce mínute!... îţí maí rămân încă cíncí... dacă-n vremea asta n-a vení IORGU... te stropşesc.

IORGU: Bunătatea d-tale... Staţí puţín să-mí fac descântecul. *(Face semne cabalistice cu băţul.) Cocus Mocus imperator, ein, zwei, drei... (În parte.)* Să víí, Iorgule, să mă scapí de bătaíe, că de nu-í vení, îí rău de píelea mea.

DAMIAN: Sfertul a trecut... Unde-í Iorgu, şonţule?

IORGU: Acuşí trebuíe să víe.

DAMIAN: Pe dânsul, băíeţí... învăţaţí-l să-şí maí bată joc de creştíní.

(Toţi se reped spre Iorgu.)

IORGU: Ho, ţară! să-mí sfârşesc descântecul... M*arş, pantalon, ein Cocus, zwei Mocus, drei imperator... (În parte.)* Marş şí tu, Iorgule, că atât îí scăparea ta. *(Tare.) Marş, pantalon... (Fuge iute printre oameni, de intră în crâşmă şi închide uşa după el.)*

DAMIAN: Nu-l scăpaţí, flăcăí; stícaţí uşa şí mí-l aduceţí aící, ca să-í dau un pantalon pe spínare.

(Câţiva ţărani se încearcă să deschidă uşa.)

KIULAFOGLU *(furios)*: Aí vazuto maískaralíkí! se ne rída un sonţí pe toţí, şí maí ales pe míne care sínto coscoze íspravnícos!... príndeţí-l, moí.

GAHIŢA *(furioasă)*: *Infame charlatan!* să mă facă să cred că-mí aduce pe *Kleine Schwabe!...*

DAMIAN *(la ţărani)*: Da ce dracul!... nu puteţí da jos o bíată uşă?... Ian să-mí pun eu umerele… Măí Gângule, vín' de ne-ajută şí tu.

GÂNGU: Ce să fací?... să daí foc caseí?... Da cum, Doamne íartă-mă, să-mí arzí crâşma.

(Uşa se deschide şi deodată se înfăţişează Iorgu şi Kleine Schwabe, schimbaţi în haine civile. Iorgu merge de pică în genunchi la moşul său, şi Schiwabe dinaintea Gahiţei.)

TOŢI: Ce mínune-í asta?

DAMIAN: Iorgu, aící?

GAHIŢA: Kleíne Schwabe! *oh ciel!*

IORGU: Aí făgăduít să mă íerţí, moşule!...

SCHWABE: *Ah! liebe Gahizen!*

DAMIAN: Bre, bre, bre!

KIULAFOGLU: Bre, bre, bre! ţe boţcaríe!

DAMIAN *(ridicând pe Iorgu)*: Parcă nu-í lucru curat... Da spune-mí, măí băíete, cum aí scăpat de la agíe?... cum şí când aí venít?

GÂNGU: Măí Enachí, crede şí nu cerceta... Nu vezí că jupânu *Mocus* era dracu pe uscat?...

(Toţi îşi fac cruce, zicând: "Piei, drace!")

KIULAFOGLU: *Fevghe satana... Ma* ţe s-a facuto *kir Mocus?*

UN ŢARAN *(aducând costumul vrăjitorului din crâşmă)*: Iaca, cucoane... numaí píelea í-a rămas.

ZOIŢA *(în parte)*: Pare-mí-se că nící vrăjítorul nu-í departe.

KIULAFOGLU: *Na scaso an den itan Skaraotki!...* Zoíţa, Zoíţa... vín' línga míne, se nu te umfla o *diavolos* Cornoratos.

IORGU *(în parte)*: Ba că chíar!... scapă de unul şí dă peste ALTUL... *(Tare.)* Nu vă maí speríaţí degeaba... Maí bíne haídeţí cu toţíí să serbăm zíua astă ferícítă în care un copíl nebun a câştígat íar íertăcíunea şí dragostea moşuluí său... *(Către Gângu.)* Unde mí-í logodníca, cucoane Gângule?

GÂNGU: Acasă... caută-n cărţí.

IORGU: Príeteenílor!... vă poftesc peste treí zíle la nunta mea cu duduca Marghíolíţa, fiíca sulgeruluí Gângu.

GÂNGU: Ura!... strígaţí ura, măí!

ŢĂRANII: Ura!

GAHIŢA: Totodată, domnílor, vă poftesc şí eu la nunta mea cu d-luí baronul *von Kleine Schwabe.*

GÂNGU: Îra!

ŢĂRANII: Îra!

DAMIAN: Dec!... da aísta de unde-a íeşít?

IORGU *(încet, moşului său)*: Ţí-oí spune maí pe urmă...

SCHWABE: *Liebe Gahizen! du bist meine Lieben!*

GAHIŢA: *Pour toujours?*

SCHWABE: *Tuşur!*

IORGU *(încet, Gahiţei)*: Vrea să zícă, noí suntem chít de-acum?

GAHIŢA *(furioasă)*: *Monstre!*

GÂNGU: Măí Enachí!... ştíí ce?... De vreme ce Iorgu tău s-a îndreptat pe calea adevăruluí, haí să tragem o horă cu toţíí.

DAMIAN: Mărí, bíne zící, surdule... Unde-s scrípcaríí?... Iată-í... Ian ascultaţí, dancílor... să-mí cântaţí o horă de cele bătrâneştí, cum le plăcea părínţílor noştrí.

(Scripcarii cântă hora. Damian, Gângu, Zoiţa, prietenii şi ţăranii se prind la joc.)

DAMIAN: Măí Iorgule!... da tu nu víí să jocí? Tot nu-ţí plac obíceíuríle noastre?

IORGU: Ba acum îmí sunt dragí... Acum ştíu să preţuíesc bunătăţíle care ne-au rămas de la strămoşí şí să deíe Domnul să le păstrăm totdeauna, pentru ca să rămânem tot româní şí să ne fíe dragă ţara noastră!... *(Se prinde în horă.)*

TOŢI: Ura!... să trăíască Moldova!

(Toţi joacă hora, afară de Kiulafoglu care trage ciubuc deoparte; Gahiţa şi Kleine Schwabe joacă valţul împrejurul horei.)

COR FINAL

Sunt român şí tot român
Eu în vecí voí să rămân!
Ţara noastră să trăíască
Şí-n vecí steaua să-í lucească!

(Cortína cade.)

CUPRINS

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE

... În afară de Iorgu de la Sadagura *şi de* Sânziana şi Pepelea, *izbutesc să învingă vremea peripeţiile cucoanei Chiriţa* (Chiriţa în Iaşi sau două fete ş-o neneacă, Chiriţa în provincie, Cucoana Chiriţa în balon)...

George CĂLINESCU, Istoria literaturii române de la origini până în prezent. *Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită. Editura Minerva, Bucureşti, 1986, p. 314.*

Rusaliile, *cum s-a numit până la urmă comedioara într-un act* Satul lui Cremene, *se încadra în aceeaşi camanie de denunţare a adversarilor reformelor urmărite de Cuza. Aici îşi făceau loc, desigur, şi unele limite ale viziunii lui Alecsandri asupra ţăranilor, dar nu e mai puţin adevărat că în Răzvrătescu el satiriza pe ucenicii lui Clevetici, clientela şi instrumentele marilor demagogi de la centru, care începe să imite metodele dascălilor lor şi să creeze acea dezgustătoare şcoală a aşa-zisului liberalism românesc, care, ceva mai târziu, avea să indigneze şi pe Caragiale. În* Rusaliile *scriitorul adăuga criticii demagogiei o critică nu mai puţin severă la adresa exagerărilor latiniste ale etimologiştilor ardeleni şi, în genere, la adresa falsului patriotism izvorând din exaltarea originii noastre romane, pe care Kogălniceanu de altfel îl combătuse de la 1843.*

G. C. NICOLESCU, Viaţa lui Vasile Alecsandri. *Ediţia a doua, revăzută. Editura pentru literatură, Bucureşti, 1965, p. 423.*

... De-a lungul a cincizeci de ani Alecsandri a intuit care este locul teatrului în cultura românească, ce anume direcţii trebuie să urmeze. În 1840 trăia febra luptei pentru statornicirea unor instituţii artistice şi pentru crearea unui repertoriu original. Improvizat chiar, localizat, dar având rolul unui stimul pentru scriitori şi al unui ferment pentru interesul publicului. Pe măsură ce trec anii, pe măsură ce teatrul începe să aibă

un ecou din ce în ce mai amplu şi mai persistent, fiind acum una din tribunele opiniei publice, Vasile Alecsandri a înţeles că dramaturgia nu se mai poate restrânge la localizări...

A pornit de la ideea teatrului ca tribună a adevărului, şi de-a lungul anilor a reafirmat adeseori această părere a sa: "fiindcă la noi nu posedăm încă nici libertatea tribunei, nici arma zilnică a jurnalismului, am proiectat să-mi fac din teatru un organ spre biciuirea moravurilor rele şi ridicolelor societăţii noastre..."

Alecsandri ne dă, cel dintâi, nu numai o imagine asupra stadiului artei noastre dramatice, dar defineşte şi poziţia sa estetică pe acest tărâm. Prima piedică era „limba întrebuinată până acum de traducătorii dramelor franceze şi germane", care „este o macaronadă ridicolă şi indigestă, care displace auzului şi nimiceşte interesul pieselor, fie cât de bine gândite."

Jocul actorilor „este în gradul cel mai înapoiat". Era un adversar al diletantismului („nici că poate să fie altfeliu, când amatorii ce se urcă pe scenă sunt lipsiţi de orice cunoştinţe despre arta dramatică, de orice educaţie în arta dramatică"). Era deci adeptul pregătirii prealabile a actorului (cere înfiinţarea unui conservator la Iaşi), pleda pentru un orizont de cultură şi de viaţă mai larg al acestei profesiuni.

Înţelesese cu pătrunderea ce-i era caracteristică un fapt esenţial: „Un teatru perfect nu se improvizează de azi pe mâine, trebuie timp şi sacrificiuri, şi în lipsa acestor două condiţii un autor va fi ţinut a compune piese uşoare şi potrivite cu puterile diletanţilor, şi a merge înainte treptat, punând un frâu imaginaţiei sale, făcând act de abnegaţie..."

Se află în aceste rânduri descris nu numai programul teatrului românesc, ci şi profesiunea de credinţă a unui autor lucid, care adeseori a trebuit să sacrifice înzestrările sale pentru a nu crea un decalaj între nivelul creaţiilor şi posibilităţile artistice din acea vreme. „Am fost obligat — spune el în 1874 — să-mi măsor zborul imaginaţiei şi al condeiului în nivelul puterii actorilor şi a culturii publicului." Cu un acut simţ al observaţiei, Alecsandri a fost partizanul unei înaintări ritmice, în toate domeniile, al unui efort conjugat de ridicare a teatrului românesc. Este una din contribuţiile sale esenţiale pe acest tărâm. Recomanda traducătorilor să se ferească de „drame cu mare spectacol şi cu situaţii exagerate", cerând alegerea acelor „piese plăcute, lesne de giucat, şi le va localiza cu măiestrie, în privirea gustului public, sau, mai bine, va compune bucăţi originale în care va introduce moravurile şi tipurile locale".

Sbliniindu-se adeseori influenţa teatrului francez asupra dramatur-

giei lui Alecsandri, nu s-a observat însă că fiind, în momentul călătoriilor sale la Paris, martor al „lentei agonii a romantismului“. (P. A. Touchard, Grandes Heures de Théâtre à Paris. *Librairie Académique Perrin, 1865) care începe în 1835, poetul nu a rămas prizonierul acestei perspective artistice. Interferenţa dintre drama romantică şi copilul ei bastard, melodrama, o cunoaşte şi Alecsandri în timpul studillor sale pariziene. Arta regiei era dominată de piesele cu mare spectacol, cu decoruri încărcate, ce reproduceau până la ultimele amănunte locul acţiunii: „cu documentele în mână, se restituiau stilurile arhitecturale şi moda vremii. Regizorii se proclamau anticari. Se împingeau scrupulele până la accesorii. Pentru Carol al VII-lea se împrumută la muzeul artileriei o armură autentică din secolul al cincisprezecelea. Dar acest efort nu a dus decât la rezultate de suprafaţă, cărora nu le putem ascunde astăzi arbitrariul şi puerilitatea.” (Gaston Baty şi René Chavance,* Vie de l'art théâtral, *Librairie Plon, 1951.)*

Luciditatea despre care vorbeam ca una din trăsăturile caracteristice ale personalităţii sale se verifică încă o dată. Spirit selectiv, nu s-a conformat modelor timpului : el a respins deopotrivă melodrama, ca şi concepţa regizorală legată de epoca înfloririi ei. A văzut pe acest tărâm mai departe şi a făcut prin creaţia lui, ca şi prin recomandările date, primii paşi spre despovărarea teatrului românesc de situaţii exagerate *şi a creat împrejurările favorabile pentru afirmarea teatrului realist. E drept, Alecsandri a privit teatrul şi ca un mijloc de agitaţie naţională şi socială. De aceea poate astăzi unele din piesele sale nu mai au decât o valoare documentară prin care putem reconstitui atmosfera epocii. Alecsandri, pentru care teatrul era în primul rând o tribună, a folosit creaţia sa dramatică în acest scop.*

„Toţi amicii noştri lucrează cu entuziasm sub impulsul acestei mari idei a Unirei, unii prin o propagandă verbală necurmată, alţii prin organul ziarelor locale şi străine, alţii prin diverse influenţe asupra spiritelor. Cât pentru mine, am cercat să fac din scena română un auxiliar puternic pentru succesul luptei noastre.”

Desigur, din punct de vedere estetic, Alecsandri a fost partizanul teatrului — document soclal : „lar dacă am reuşit a crea unele tipuri caracteristice şi a desemna unele tipuri din viaţa noastră socială, acele figuri şi tablouri vor interesa poate în viitor pe oamenii ce vor avea curiozitatea de a studia şi cunoaşte trecutul”.

Ilustrând etapele împlinirii teatrulul românesc în ansamblu, Vasile Alecsandri a parcurs şi toate treptele formării esteticii dramatice româneşri.

Dacă în 1852 creaţia sa teatrală era, după cum singur spune, copia fidelă a unei societăţii, după aceea ideea capătă mai multe nuanţe. Şi în sfaturile pe care le dă lui Pantazi Ghica întrevedem o evoluţie a concepţiei sale despre teatru: „Stăruie în a studia bine caracterele, personajele dumitale, în a le face să vorbească limba care se potriveşte cu poziţia lor socială, în a construi cu dibăcie scenariile, în a evita lungimile şi a pregăti cu dibăcie deznodămintele. Să ai mai cu seamă în vedere că trebuie să creăm adevărata conversaţie în limba română, conversaţie fină, spirituală, elegantă, nuanţată şi originală.”

Mal târziu, după 1880, Alecsandri a văzut ca limba românească, cu treizeci de ani în urmă aflată — după cum spunea chiar el — încă în faşă, poate exprima idei complexe şi imagini artistice elevate. Şi atunci se concretizează cea de-a treia fază a concepţiei sale estetice: „Nu mă las însă de comedia în versuri ce voi începe în curând, căci voiesc a-mi îngâna zilele iernii cu lucrări intelectuale”. Urmărind corespondenţa cu Ollănescu-Ascanio în legătură cu Fântâna Blanduziei, *vom observa că ideea de teatru privit ca o copie fidelă nu mai revine, teatrul fiind acum pentru Alecsandri o creaţie ce sublimează datele realităţii.*

Iata că nu numai pe tărâmul creaţiei propriu-zise, dar şi pe acela al concepţiei estetice, Alecsandri a marcat drumul ascendent al dramaturgiei româneşti. Şi mai mult decât atât, această paralelă ne permite să subliniem un alt adevăr. Alecsandri n-a scris teatru din instinct, ci a dovedit o subtilă şi rafinată înţelegere a specificului artei dramatice, a rosturilor ei, a modalităţilor ei.

Dacă acestui portret i-am mai adăuga şi alte trăsături coplementare, anume faptul că preferinţele sale în materie de joc actoricesc s-au îndreptat spre valorile autentice, că în domeniul organizării teatrului a avut idei ce nu şi-au pierdut valabilitatea, am putea răspunde întrebării : ce-i datorăm Alecsandri ? — Teatrul românesc.

Valeriu PÂPEANU, Noi şi cei dinaintea noastră, *Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966, p. 139-142.*

Aşa cum în poezia lirică apariţia lui Eminescu a trecut în planul al doilea poezia de iubire a lui Alecsandri, comediile de satiră politică ale lui Caragiale au umbrit, cum era şi firesc, teatrul comic al lui Alecsandri. Nu însă atât de mult încât să-l anuleze, cum au socotit, într-o vreme, unii istoriografi. Căci începând cu Iorgu de la Sadagura, *amuzantă satiră la adresa intelectualililor dezrădăcinaţi, şi cu cântecelele comice, în care,*

alături de figuri pitoreşti ale trecutului, precum un lăutar ca Barbu Lăutarul sau un surugiu tonitruant al vechii poşte, îşi iau loc şi tipuri politice, retrograde, ca Sandu Napoilă, un fanfarone, ca Clevetici, ultrademagogul, şi până la o comedie ca Boieri şi ciocoi *sau* Sânziana şi Pepelea, *în care satira socială alternează cu feeria folclorică — teatrul lui Alecsandri îşi păstrează intacte nu numai virtuţile documentare, dar şi pe cele de artă. Altminteri, cum s-ar explica succesul de care se bucură în zilele noastre orice resurecţie scenică, fie a mamei Angheluşa, fie a coanei Chiriţa, în oricare din ipostazele ei, fie a duiosului şi mustrătorului Barbu Lăutarul, pe care marele Liszt l-a anexat legendei?*

> *PERPESSICIUS,* Alte menţiuni de istoriografie literară şi folclor *(III), Bucureşti, Editura pentru literatură, 1967, p. 222.*

În genul dramatic Alecsandri a început să scrie, fără îndoială, şi din obligaţia de a da teatrului din Iaşi, după asumarea direcţiei lui, în 1840, alături de Negruzzi şi Kogălniceanu, un repertoriu. Piesele sale nu puteau avea atunci decât un caracter funcţional, inerent finalităţii lor imediate, care era aceea de a atrage public spre un teatru nou, experimental într-un fel. Cum publicul mergea la spectacole spre a se distra, era normal să i se ofere piese amuzante, de un comic uşor, deseori "cântecéle" vesele, cuplete, scenete cât mai hazlii, în proză şi versuri, acompaniate de muzică. Preocuparea pentru calitatea artistică trecea inevitabil pe planul al doilea. Nimic mai firesc, în asemenea condiţii, decât introducerea în repertoriu a tot ce era de natură să facă reprezentaţiile cât mai antrenante. Noţiunea de proprietate literară neexistând sau având un conţinut platonic, nimeni nu făcea nici o distincţie între produsul original şi imitaţie, traducere, adaptare, localizare. Furnizorii de piese propuneau teatrelor scrieri în care creaţia proprie se amesteca inextricabil cu tot soiul de împrumuturi. Dramaturgii îşi însuşeau din alte literaturi (şi din autori de toată mâna) motive, subiecte, tipuri, nume, replici. Oricine lua tot ce îi convenea de oriunde. Singura preocupare a producătorilor unui spectacol era efectul de moment al acestuia. Cu timpul, Thalia română s-a maturizat, şi au apărut noi autori dramatici, iar cei vechi au început să scrie ca pentru un public mai evoluat. Gustul pentru comicul facil a rămas însă, şi tot astfel înclinaţia în această direcţie a unor scriitori, inclusiv Alecsandri. Rărind, după primii ani de directorat, improvizaţiile, autorul Pietrei în casă a continuat totuşi să scrie, până după 1870, comedii uşoare, de un umor ce nu implică studiul de caractere. În această

situaţie, a întreprinde pe comediile sale cercetări de literatură comparată e puţin relevant. Asemenea cercetări pot fi ilustrative, dar nu sunt în măsură a constitui baza unor judecăţi de valoare. Singurul demers funcţional e acela de a verifica dacă asemenea scrieri mai au astăzi prin ce să procure agrement. Verificarea nu poate opera, natural, decât diferenţiat, piesele variind calitativ, iar estimările devin fatalmente strict subiective. Comicul fiind, în piesele scurte, numai de limbaj şi de situaţii, rezultând din vervă, din echivocuri, din vorbe de spirit, calitatea lui, spre deosebire de a celui de caractere, e indemonstrabilă altfel decât prin reacţia individuală. Ea se exprimă prin râs, şi şansa de a râde sau măcar a zâmbi i-o procură cititorului aproape toate micile compuneri, reprezentabile şi azi în teatrul de estradă. Piesele mai lungi, ca Iorgu de la Sadagura, Iaşii în carnaval, *ciclul* Chiriţelor (Chiriţa în Iaşi sau două fete ş-o neneacă, Chiriţa în provincie, Coana Chiriţa în balon), Sânziana şi Pepelea, Boieri şi ciocoi, *conţin şi comic de moravuri.*

> *Dumitru MICU,* Scurtă istorie a literaturii române, *vol. I, Editura Iriana, Bucureşti, 1994, p. 198 — 199.*

Teatrul lui Alecsandri (a scris peste 50 de piese, 9 comedii din care una, Les bonnets de la comtesse, *în limba franceză, în versuri, 2 proverbe cu cântece, 2 tablouri, 7 comedii cu cântecéle comice, 2 tablouri, 7 comedii cu cântece, 14 cântecele comice, 4 operete, 3 vodeviluri, un dialog politic, 3 scenete, 2 farse de carnaval, o feerie, drame, numai în parte localizat (după Picard, Duvert şi Lauzanne, Brisbarre şi Marc Michel, Labiche şi Anicet Bourgeois, Augier, Scribe, Bataille şi Rolland, Victor Hugo) e încă reprezentabil.*

Din teatrul comic se memorizează figurile lui Iorgu „bonjur cu plete lungi" care „şi-a ascuţit mintea de tocila civilizaiei" într-un centru imaginar de cultură (Iorgu de la Sadagura), *a comisarului funcţionând ca un ecou faţă de superiorul său, Săbiuţă* (Iaşii în carnaval), *Clevetici ultrademagogul, Sandu Napoilă ultraretrogradul, Gură-cască, om politic, Paraponisitul, Kera Nastasia, pensionara veleitară din cântecelele comice, mai cu seamă figura cucoanei Chiriţa, soţia boiernaşului de ţară Grigore Bârzoi ot Bârzoieni din comediile* Chiriţa în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă *şi* Chiriţa în provincie, *canţoneta* Cucoana Chiriţa în voiaj *şi farsa de carnaval* Cucoana Chiriţa în balon. *Contesa d'Escarbagnas a lui Molière şi madame Angot a lui Monnier se contopesc în această mică moşiereasă*

cu ifose, personificând arivismul micilor proprietari, provinciali dornici de trai bun în capitală. Ca să nu rămână mai prejos de cei de la oraş, Chiriţa umblă îmbrăcată în amazoană, are preceptor de franceză pentru odrasla ei, Guliţă, şi a învăţat ea însăşi franţuzeşte, traducând în limba lui Molière expresiile româneşti intraductibile: „boire une cigarre", „tambour d'instruction", „pour les fleurs de coucou", „parler comme l'eau". Sub pretext că la 1848 a pierdut „vro zăce capete de vite", a avut friguri de frică şi a durut-o o măsea, vrea să devină isprăvnicească, „să mai fantaxăsc şi eu pân târg, ca altele", s-o ducă numai în „bontonuri şi tenechele". Aceeaşi duce pe Guliţă la Paris „să-nveţe politica" şi dansează french-cancan la Mabille, riscând chiar a se „ascensiunarsi", „hailafă", cum e, în balon. Eroina e privită mai mult cu simpatie decât cu aversiune, unicul scop al autorului fiind hazul.

Alexandru PIRU, Istoria literaturii române, *Bucureşti, Editura „Grai şi suflet — cultura naţională", 1994, p. 62.*